

PRINCIP NEPRAVDĚPODOBNOTI

saturn

PRINCIP NEPRAVDĚPODOBNOSTI

Patnáct vědecko-fantastických povídek
o cestování do středověku a pravěku,
o řeči rostlin, o vzpouře robota,
o mimozemšťanovi, jenž žije
na Zemi jako člověk,
ale i o letech
do vesmíru,
na jiné planety
a galaxie.

26-054-77 / 13-34

Kčs 14,—

saturn

PRINCIP NEPRAVDĚPODOBNOSTI

**Lidové
nakladatelství**

Vybral a přeložil Ivo Král
Translation © Ivo Král, 1977

Dmitrij Bilenkin

PRINCIP NEPRAVDĚPODOBNOTI

Při pohybu do minulosti lze dosáhnout buď zvoleného místa v prostoru, nebo stanovený bod na linii času. Dosáhnout určeného místa v prostoru ve stanovený okamžik je zásadně nemožné.

*Časoprostorové principy
platné pro rok 2023*

Berg co chvíli uklouzl a to ho znepokojovalo.

„Zatraceně!“

Návyk na samočisticí obuv se ukázal nečekaně silný. V botách, střížených podle jednoho kopyta, na které se mu lepila mazlavá hlína, se pohyboval značně nejistě. Maličkost, se kterou však zapomněli počítat. Kolik jich ještě bude?

Cesta byla naštěstí liduprázdná.

Za chvíli ucítil pod nohama písek a s úlevou si vydechl. Na kopci se zastavil. Z osaměle rostoucího dubu se zvolna snášelo opadávající listí, pole byla sklizena a jakoby zahalena do šedého oparu. Daleko vpředu, tam, kam směřovala cesta, se smutně tyčila zvonice venkovského kostelíka.

Výpočty prostorových souřadnic nezklamaly. Místo bylo správné. Ale co čas? Do kterého století ho zavedl nevypočitatelný princip časoprostorového pohybu? Je v sedmém či sedmnáctém století?

Odpověď na tuto ošemetnou otázku mohl dostat až ve městě.

Nebylo proč spěchat. Do města by měl vstoupit teprve za soumraku. Jeho oděv byl sice přesnou kopií oděvu, jaký nosívali potulní tovaryši, ale jestliže se nedostal do správného století...?

Pravda, ve středověku se móda příliš neměnila, ale nemělo smysl zbytečně riskovat. Nu co, stejně tady byl cizincem a měl tedy do jisté míry právo nosit neobvyklý šat. Koneckonců je to první a

doufejme, že i poslední výprava do minulosti. Kdyby nešlo o tak mimořádně závažnou událost...

Stejně je to podivné a stísnující. Najednou je ve světě, který je už celá staletí mrtvý. Nebude trvat dlouho a uvidí své praprapředky, jejichž kosti už dávno zetlely a kteří se tu navzdory tomu procházejí po ulicích, posedávají v krčmách, smějí se, milují i nenávidí.

Cesta už mířila přímo do vsi. Ale Berg se vydal postranní stezkou, která se jí lesem vyhýbala. Ne snad že by se bál předčasných otázek a setkání, ale prostě proto, aby mu někdo třeba nechtěl dát nějakou práci. S takovým zdržením jeho plány nepočítaly.

Les, který ho obklopoval, se vůbec nepodobal upraveným lesům jedenadvacátého století. Kolem jen divočina, polomy a neprostupné houští. A pusto! Nikde ani živáčka. Všechno svědčilo o nedostatku sil a takřka nepřekonatelné izolovanosti obyvatel. Nejživější dopravní tepnou byla úzká blátivá cesta, po které projel poslední potah někdy dávno před deštěm. A pak tahle pěšina. Či spíš jen stezka zvířat v bezprostředním sousedství vesnice.

Zdá se, že se skutečně dostal do raného středověku. Anebo ještě trochu víc zpátky.

Za ponurou roklí začínala smrčina. Zprava, mezi větvemi, ještě prosvítala zvonice kostelíka, ale pak zmizela a s ní jako by přeptala existovat celá vesnice. Nedaleko bylo slyšet krákorání hejna vran a ze zšeřelého nebe se spustil drobný déšť. Pak se octl mezi zarostlými pahrbky a špinavými, časem nakloněnými kříži. Hřbitov... Některé nápisy se daly ještě přečíst. Bergův pohled klouzal po nezřetelných citátech z evangelia i slovech zármutku. Najednou se mu prudce rozbušilo srdce. Nedaleko v křoví svítil docela nový kříž se jménem – Berg!

Hrob byl tak nový, že se ani hlína, ještě nestačila slehnout. Tak tady ho tedy zabijí. V tomhle nesmyslném století. Zahrabou ho a...

Nesmysl! Kdyby ho tady i zabili, tak tedy v každém případě až později. A tenhle člověk, tenhle Berg, musel zemřít už dřív! A vůbec, jakápak záhada? Prostě náhodná shoda rodového jména. Co je na tom divného? Vždyť takoví MacPhersonové jsou známí z celých desítek generací Skotů. Možná že rod Bergů je stejně starý a

některého z nich zavál osud až sem. Ale to pak znamená, že se může setkat s... Ovšem! Copak s tím nepočítal už dřív?

Stejně se uklidnil, až když ho za osadou přivedla stezka zpátky na širokou cestu, odkud měl výhled do kraje.

Ucítil dech vlhkého větru. Cesta se stočila a Berg uviděl kalnou, nepřilíš širokou řeku. Špinavý most vedl k nevzhledné pevnostní bráně. Berg se rozhlédl po zubaté siluetě městských hradeb. Ano!

Okamžitě poznal známá cimbuří Tlusté panny, kterou znal už z fotografií. Takže se skutečně dostal přibližně do doby, do které se dostat potřeboval. V desátém století tato věž ještě nestála a ve čtrnáctém ji už zase zbořili vojáci lorda Barclaye. Vykročil k mostu.

I když jeho mozek pracoval s chladnou věcností, nemohl se zbavit dojmu, že to vše je jenom sen, že stačí jen potřást hlavou a...

Ale ne! Divoká smečka psů, kteří se k němu vrhli, sotva přešel most, byla zcela reálná. Špinaví, prašiví a porvaní psi se tiskli k zemi a zalykali se divokým štěkotem.

Zas nějaký malér! pomyslel si Berg a pevně sevřel hůl. Vždyť já vůbec nevím, jak se takový středověký pocestný má chovat, když narazí... A co vlastně proti mně mají?

Vykročil a psi se stáhli. Jejich štěkot se změnil v podrážděné vrčení, v němž zaznívalo nepřátelství i strach. Berg pochopil. No samozřejmě! To si jeho šaty zachovaly pach epochy, ze které přišel, pach syntetických hmot.

Berg se pozorně podíval na psy a přestal si jich všímat. Čekal ho další kritický moment. V bráně se měla ověřit spolehlivost jeho přestrojení.

Ale nic zvláštního se nestalo. Čísi tvář vyhlédla zamřížovaným okénkem a zase zmizela. Stráž zjevně neměla zájem o nějakého vandráka.

Zdá se, že se zcela výjimečně nevede žádná válka, pomyslel si Berg.

Pobyt v minulosti byl lidem přísně zakázán. Nic však nebránilo vědcům v 21. století vysílat do minulosti dobře zamaskované chronovizory, jejichž pomocí se pořizovaly unikátní snímky a prováděla vědecká pozorování. Pravda, v důsledku principu

nepravděpodobnosti byl cíl těchto strojů zcela náhodný. Když se jednalo o cestu do nepříliš vzdálené minulosti, řekněme řádově jen několik let, nebyl rozptyl místa a času tak výrazný. Ale čím dál se stroje vracely do minulosti, tím byly výsledky nepředvídanější.

Například se dosud nepodařilo navést automaty k přímému pozorování bitvy u Kresčaku. Byl-li totiž chronovizor naprogramován do správného časového úseku, dostal se kamkoliv, jenom ne nad vesničku Crécy. Naopak, byl-li naveden na správné prostorové souřadnice, nikdo nedokázal uhodnout, zda se objeví nad Kresčakem jen několik let či celá staletí před bitvou nebo po ní.

Ostatně to nemělo žádný podstatný význam. Historiky zajímá každá epocha. Proto se chronoautomaty naváděly do stále stejného bodu v prostoru, i když pak časová následnost pozorování byla značně nesouvislá. Přesto bylo lepší mít alespoň něco než nic.

Všechno bylo tedy více méně v pořádku až do okamžiku havárie.

Aparát typu Altocumulus jednou nezareagoval na pokyn k návratu. To by nebylo nic hrozného, protože v případě závady či havárie byl přístroj programován na proměnu v Cumulonimbus, ve kterém by při destrukci prostě zanikl jeden záblesk v řadě ostatních. Jenže tentokrát selhalo i autodestrukční zařízení.

Krystalový blok nelineárního antigravitátoru nebyl zničen, zřítíl se na Zem a k dovršení všeho dopadl nedaleko města. Tak se produkt jedenadvacátého století octl v století jedenáctém, a kdoví, možná že se dostal do rukou lidem. Tehdy by pravděpodobně takový kámen poznamenaný stopami vysokého žáru nevyvolal žádné podezření. Jenže krystal také nemusel v průběhu, dalších staletí zmizet ve zmatcích válek a požárů a klidně mohl přečkat až do století dvacátého. To by už bylo choulostivější, neboť tam by byl jeho umělý původ se vší pravděpodobností odhalen. A takový předčasný objev mohl mít katastrofální následky.

Proto se musel krystal vytrhnout z řetězu událostí za každou cenu.

Úzké městské uličky na Berga žádný zvláštní dojem neudělaly. Znal je příliš dobře ještě předtím, než se vydal na cestu. Zato ten zápach...!

Pomaleji! mírnil sám sebe Berg. Před tisíci lety nebyla chůze lidí tak uspěchaná.

Všiml si kněze, který s vysoko podkasanou suknicí překračoval velikou louži. Pod nohy se mu opět připlctl pes a polekaně zakňučel.

Zatraceně! pomyslel si Berg. Ještě ty se mi tady motej!

Šeřilo se stále víc, ale Bergovi se zdálo, jako by přece jen upoutával pozornost těch několika chodců. Kdoví proč? Asi proto, že město bylo příliš malým, do sebe uzavřeným světem. Sousední Corn je pro zdejší obyvatele dalekou cizinou, a nějaké Brabantsko je v jejich představách dočista někde na samém kraji světa. Poutník z dalekých krajů je zde přece jen událost.

A co?

Je přece úplně jedno, zda ho budou pomlouvat či ne, až zjistí, že stopa, kterou po sobě zanechá, bude stopou zloděje.

Důležitý je úspěch! Naděje však byla příliš malá. Ve skutečnosti všechno záviselo jen na šťastné náhodě. Už tak se mu podařilo dost, když se hned napoprvé dostal do víceméně správné epochy.

Ale je opravdu správná? Je-li teprve na začátku jedenáctého století, bude se muset vracet, protože krystal antigravitátoru tu ještě není. A kolik bude třeba nových pokusů? Dva, tři, stovky, tisíce? Ten zatracený princip nepravděpodobnosti z toho dělá loterii, kde vyhrávající los je ukryt mezi tisíci bezcenných. (Ještě dobře, že cestovat časem je možné jen v rozpětí posledních deseti tisíc let). Jenže i v rozmezí jednoho století to bylo strefování, jež nezaručovalo úspěch.

Jestliže krystal nebude ve městě ani ve dvanáctém století, může to znamenat cokoliv. Buď že po havárii zapadl někam do močálu, nebo také, že ho někdo našel a prodal, nebo s ním odcestoval... Pak by jeho hledání byl úkol, o jakém se nesnilo žádnému detektivovi: Zjistit, ve kterém koutě středověké Evropy se nachází hledaný předmět!

Podle oděvu chodců soudil, že se dostal někam na přelom dvanáctého a třináctého století. Aby to upřesnil, zamířil Berg k

náměstí před chrámem. Stojí-li tam sochy svatých, je ve století třináctém. Jestli ne...

Sochy byly na místě. Ještě se na nich ani nestačila vytvořit patřičná patina. To znamená, že od chvíle, kdy se zřítíl krystal antigravitátoru, uplynulo asi tak 150 let. Takové časové rozpětí ovšem poněkud zkomplikuje hledání. Nicméně to byla kromobyčejně šťastná trefa.

Otevřený prostor náměstí, kde byl všem na očích, zostřil Bergovu pozornost. Opatrně se rozhlédl. Kolem bylo všechno zšeřelé, chmurné a neobvyklé. Temné úzké fasády domů, zaržání koní v sousední ulici i chodci, kteří mizeli v pokročilém soumraku. A také jejich řeč a nezvyklý oděv v něm probouzely nedefinovatelný stesk.

Přes náměstí kráčela mlčenlivá skupina měšťanů. Šli přímo k Bergovi, který měl pocit, že by se jim v té chvíli nedokázal postavit tváří v tvář. Raději vešel do chrámu.

Uvnitř bylo kupodivu čisto, málem slavnostně, a téměř světlo. Podle měřítek tohoto století se dalo říct, že to bylo světlo dokonce oslepující. Berg, který už trochu přivykl atmosféře středověku, nemohl přehlédnout kontrast mezi uspořádaností chrámu a tím, co bylo za jeho stěnami. Chrátovou lodí se nesl hlas varhan a v mihotavém šeru klenby se třpytilo zlato a tváře svatých. Čím déle se Berg rozhlížel, tím více pociťoval nepochopitelný, nevysvětlitelný klid. Pokusil se tomu ironicky usmát, ale cítil, že se mu to nedaří. Skloněné hlavy věřících, neklidné světlo svící, vůně vosku a kadidla i tóny varhan v něm probouzely něco temného, starého, dávno zapomenutého.

Prostě hypnotický vliv rytmu, světla a zvuku, to je to celé! říkal si Berg, ale současně cítil, že to není jen to. Dokázal definovat, pochopit a analyzovat každou složku tohoto vlivu, ale celkový dojem byl mnohem složitější než hypnóza. Teď, tady v tom zaslepeném středověkém chrámu to byla směsice emocí a citů. Tady lidé pociťovali iluzi sounáležitosti sami se sebou i s tím tajemným, co střežilo, káralo, slibovalo i smířovalo.

Berg vyšel ven.

Kam teď? Vlastně to bylo docela jedno. Stejně ho nakonec povede jeho měděný prsten. Bylo to složité zařízení, jehož pomocí bylo možné lokalizovat hmotu antigravitátoru. V tuhle chvíli byl prsten chladný. Jakmile by se však v okruhu jednoho sta metrů objevil hledaný předmět, prsten by na něj reagoval zvýšenou teplotou. Docela jako v té dětské hře: samá voda, přehřívá.

Zbraně Berg neměl. Žádný jeho čin nesměl mít za následek změnu historických událostí. Kromě... Ano, mohl dělat zázraky. V době všeobecné víry v jejich existenci to nemohlo mít podstatnější význam, tím méně pak vliv na běh dějin. Pohyb kyvadla časem zaniká a nebezpečné bylo pouze přetržení logického řetězce událostí. Takovým zásahem mohlo být i neúmyslné zabití, byť v sebeobraně. Proto ta zdánlivě přehnaná opatrnost. Teorie zůstává bez experimentu jen teorií, ale prověřovat ji v praxi bylo příliš riskantní.

Ochladilo se. Berg chtěl mechanicky strčit ruce do kapes a když je nenašel, cítil se zaskočen. Zase průšvih! Přestal se kontrolovat a bezděčně udělal pohyb, který by člověk ve třináctém století neudělal prostě proto, že žádné kapsy neznal.

V té chvíli ucítil na prstech teplo. Doslova strnul úžasem. Je to možné? Tak brzy? Vydal se po křivolakých uličkách a lekal se pokaždé, když ucítil, že prsten chladne. Potom se uklidnil a promyšleně začal obcházet město v kruzích, jež neustále zmenšoval, až bylo jasné, že ho od antigravitátoru dělí jen zdi jednoho z domů.

Ve dvou malých okénkách v prvním poschodí svítilo světlo. Ještě tedy nešli spát. Ale to bylo nepodstatné. Ve skutečnosti už bylo všechno nedůležité. Berg pocítil radost a uvolnění. Tak to bychom tedy měli! Zapamatoval si dům, vchod, a prohlédl si dveře. Tady se chodí spát se slepicemi, takže si může hodinku posedět v krčmě. Studovat zdejší život je příjemné i prospěšné. Pak se sem vrátí jako zloděj, udělá co je třeba a – adié středověku!

Krčma byla nedaleko. Berg se podívil, že si jeho příchodu nikdo nevšiml. Jen krčmář, shrbený, asi čtyřicetiletý muž s přeraženým nosem k němu přistoupil, aby se zeptal, co si přeje.

„Večeři!“ řekl stručně Berg.

„Zdaleka?“ zeptal se krčmář, který nemohl přeslechnout cizí přízvuk.

„Z Brabantska.“

Když se najedl, zaplatil a šel.

Obloha byla bez mraků a nad lomenicemi svítil měsíc. Ale dole v uličce byla tma jako dřív. Berg neušel ani deset kroků, když před sebou uviděl bludičky pochodní.

Zastavil se a ohlédl. Světla se přibližovala i zezadu. Ve slabém světle se zaleskly zbraně. Noční hlídka, pomyslel si.

Nu a co!?

Skoupé světlo ozářilo pláty kyrysů, přilby, zarostlé tváře a rozevřené rty, ze kterých vyrážel sípavý dech jako po dlouhém běhu. Berg chtěl uvolnit cestu a přitiskl se ke zdi. V té chvíli se mu opřelo o prsa hned několik kopí.

„Přidrž mu nůž ke chřtánu!“ ozval se drsný hlas a Berg měl dojem, že ho sevřel medvěd.

„Proč? Co se děje?“ křikl přidušeně. „Já jsem z Brabantska, já...“

Odpověděl mu jízlivý chechtot.

„Svaž ho pořádně. Ty myslíš, že když ses převlékl, že tě nepoznáme, Bergu?“

Berg!

Místnost, kam ho vstrčili, byla nízká a sklenutá. Kamennou nahotu zdí přikrývaly dva tři špatně rozeznatelné gobelíny. Vlevo od krbu stál čadící tříramenný svícen, vpravo vedle stolu bylo křeslo, ve kterém seděl bělovlasý stařec v biskupském ornátu. Byl tak suchý a vrásčitý, že masivní kříž jako by mu drtil hrud'. Stařec pomalu otočil hlavu. Berg slyšel, jak prskají louče.

„Blíž! Přiveďte ho blíž!“ Biskupův hlas šelestil jako list papíru hnaný větrem.

„Obávám se, že nejsem ten, za koho mě pokládáte.“ řekl klidně Berg. „To musí být nějaký omyl. Dosud jsem v tomhle městě nebyl.“

„Já vím!“ Stařecká ruka lehce klepla do opěradla křesla. „Vím, že jsi prolhaný... Vím, že jsi opovážlivý, drzý a bezbožný! Myslel jsi snad, že uvěřím povídkám o tvé smrti? Ted' ale na kolena! Trest bude tvrdý. Uvědomuješ si to?“

Biskup se naklonil k Bergovi. Jeho krk se natáhl jako krk podškubané husy.

„Hranice!“ Biskupova hlava se sotva pohnula. „Hned zítra!“

„A co s ní?“ zeptal se kdosi za Bergovými zády. „Ji taky?“

„Taky! Ale dřív. Před jeho očima! Před tvýma očima, Bergu!“ obrátil biskup oči k zajatci. „Tak co? Ještě vzdoruješ? Bude se smažit na pomalém ohni, pomalém, rozumíš? Ona i ten parchant počatý v hříchu... Mysli na pokání, Bergu!“

Biskup se unaveně zvrátil do křesla. Nebýt jeho planoucích očí, podobal by se mrtvole. Berg lhostejně pokrčil rameny.

Odvedli ho do cely, kde ho přikovali do želez. Pak třeskla závora a krok stráží zanikl na schodišti.

Nějakou chvíli ležel Berg bez pohybu. To, že byl dvojníkem nějakého zdejšího Berga, byla sice zárážející náhoda, ale teď nemělo smysl přemýšlet o teorii pravděpodobnosti. Možná že to je též Berg, jehož hrob... Ale to je přece jedno. Někáký Berg ve třináctém století něco provedl, rozčilil biskupa, nepřátelé si na něj políčili a – do pasti padl člověk ze století jedenadvacátého. To jsou mi věci! Čím že mu to hrozili? Ach ano – hranicí...

Berg se otrásl odporem a hněvem. Pomalé opékám člověka! Sadisti! Ale on jim ukáže... Ještě budou valit bulvy...

Berg zachřeštil řetězy a usmál se. Tlusté kované řetězy a stejně naivní mříž v širokém okně. Znovu se položil a zavřel oči. Trénované tělo okamžitě zareagovalo. Temná vlna se převalila přes Bergovo vědomí. V té chvíli se všechny buňky mozku i svalů podřídily jedinému rytmu kumulace veškerých sil organismu.

Berg škubl a řetězy se zařinčením praskly.

Tak to by bylo, řekl si.

To, co se kdysi v jediném okamžiku šíleného napětí náhodně dařilo jednomu z miliónů, bylo v jedenadvacátém století vědecky prozkoumáno a každý, nebo téměř každý člověk dokázal mobilizovat skrytou rezervu energie, jež stonásobně převyšovala hranice ‚normálních‘ fyzických možností.

Berg chvíli počkal, zbavil se zbytku pout a vylomil mříž.

Teď si potřeboval nejméně půl hodiny odpočinout. Kdyby sem vtrhla stráž, nedokázal by se jí postavit na odpor. Ale všude bylo ticho. Ani stráž pod okny se nevzrušovaly. Proč taky? Řetězy jsou pevné a mříž spolehlivá...

Jeho cela byla ve věži. Nerovná stěna vyzděná z hrubých balvanů umožňovala snadný sestup. Berg počkal, až se měsíc skryje za mraky a vyhoupl se z okna.

Sestupoval klidně a bezpečně jako horolezec. Ani teď, ani nikdy dříve nepatřil k tomuto cizímu světu s jeho surovými zákony a náhodami.

Tíseň, která se ho zmocnila v okamžiku, kdy byl zaskočen a dostal se do pasti, už minula..

Přímo pod svou celou narazil na jiné okno. Tvář měl právě v úrovni mříží, když se ze zdi vydrolil kamínek. Berg strnul a pevně se přidržel železných prutů. V té chvíli, jako naschvál, znovu vyšel měsíc.

V jeho bledém světle uviděl za mříží jakýsi stín. Na ruce ucítil čísi rozechvělé prsty.

„Tak přece jsi přišel! Já to věděla, můj drahý...“

Berg viděl nezřetelnou bledou dívčí tvář. Tiskla se k jeho ruce na železném prutu mříže a vzlykala a smála se a v jejím šepotu bylo tolik nelíčeného štěstí, že Bergovi stydla krev.

Tak to je ona – nevěsta toho Berga. Děvče, které mají zítra ráno upálit.

„Můj nejdražší, můj... Přišel jsi nás zachránit.“

Co? Koho ještě? A tak, ovšem... Berg měl pocit, že padá někam do propasti. Věděl, že je jeho povinností ji odstrčit. Cítil, jak dívka líbá jeho ruce.

„Tiše!“ řekl Berg. Roztáhl pruty mříže, naklonil se do okna a pomohl jí protáhnout se ven. Měla na sobě řeholní roucho.

A tak...! Jeptiška! pomyslel si Berg. V té chvíli byl už chladný a věcný jako automat. Pevně dívku sevřel, podíval se dolů a – skočil.

„Naše dítě začíná svůj život trochu bouřlivě,“ řekla.

„Jdeme!“ přikázal tiše Berg a za chvíli se rozplynuli ve tmě spících uliček.

Teď už měl Berg dost času na přemýšlení, ale nemohl se soustředit. Ta dívka i její nenarozené dítě měli zemřít na hranici a nezemřou. Celé generace jejich potomků budou žít dlouhá staletí. To je malér, protože to dřív nebylo.

Došli k městským hradbám. Šikmo k pevnostní zdi přiléhala slepá stěna jakéhosi domu a tvořila temný kout.

„Počkej tady!“ přikázal Berg.

Čekal leknutí, pláč a protesty, ale dívka jen přikývla:

„Já se nebudu bát...“

„Hned se vrátím,“ zabručel.

Aniž si to uvědomil, stiskl jí ruku. Na okamžik se k němu přitiskla.

„Už musíš jít! Tehdy jsi mi říkal, že bude všechno v pořádku, že se nemám čeho bát. Já se nebojím. Ale ty... Až se vrátíš, snad bude všechno jako dřív.“

„Ano, ovšem...“

Co vlastně má být jako dřív?!

Berg zpočátku ani nevěděl, proč a kam vlastně běží. Něco ho vedlo s přesností automatického pilota. Vzpamatoval se, až když ucítil, jak se zahřívá měděný prsten. Dům se nad ním tyčil jako skála.

Nahmatal zámek ve dveřích. Brašnu mu sice ve vězení vzali, ale přezka opasku mu posloužila stejně dobře a zámek po chvíli povolil. Teplo dlaně rozsvítilo jeho infračervenou svítilnu, zamaskovanou do tvaru křesadla.

Mázhaus, několik dveří a schodiště ...

Berg máchl rukou a prsten ho vedl ke schodišti. Vetché stupně příliš důvěry nevzbuzovaly. Jednal klidně, jako by celý život nedělal nic jiného, než vykrádal domy středověkých měšťanů.

V patře vyústilo schodiště do úzké chodby. S lehkým zaskřípěním se otevřely dveře do pokoje, kde to vypadalo jako v zanedbaném muzeu. Police s folianty, vycpaná zvířata i ptáci, přesýpací hodiny, kousky vosku, střepy, číše a svítky pergamenů tu ležely, visely, či stály ve zmateném nepořádku.

Paprsek svítilny systematicky klouzal kolem, až se zastavil na začouzené tavicí peci. Tam, uprostřed tyglíků a křivulí ležel krystal antigravitátoru, sežehlý žářem. Zjevně se ho pokoušeli leptat kyselinami. Nu ovšem! Je příliš těžký! Podezřele těžký na své rozměry. Berg sebral krystal a odešel.

Ted' ještě to děvče...!

Koneckonců, co je mu vlastně do ní? Proč se má míchat do věcí, které se ho netýkají. Ze soucitu? Nejspíš...

Logicky vzato, o co tady vůbec jde? Ta dívka neexistuje právě tak, jako neexistuje celé tohle nesmyslné století, jež i se svými nadějemi a tužbami dávno zetlelo. A století, ze kterého přišel, může svým pošetilým počínáním poškodit.

Jenže teď, v téhle temné středověké uličce je budoucnost, jeho jedenadvacáté století, jen abstraktní pojem, zatímco ta důvěřivá dívka je až příliš reálná. Přesto, když to všechno zváží a rozumně posoudí, bude ji muset zradit!

Berg se zamračil a v návalu nečekaného citu si uvědomil svou bezmocnost. K čertu! Kdo za to může, že ho ochranný reflex přiměl k takovému jednání. Vždyť tak byl vychován společností, ve které vyrůstal!

Výmluva!

Proč výmluva?!

Berg potřásl hlavou, jako by se vzbudil ze sna. Váha antigravitátoru mu připomněla jeho poslání.

Tak jako nelze současně stanovit rychlost elektronu a souřadnice jeho místa v prostoru, nelze ani dosáhnout ve stanovený čas určeného bodu. A stejně tak i v životě je nutná volba, jíž se rozhodneme pro jedno, abychom současně odmítli to druhé. Skoro to vypadá, jako by základy morálky vycházely ze stejných principů jako příroda sama.

V Bergovi se při této myšlence všechno bouřilo. Proč? K sakru, proč by se měla historie změnit k horšímu pro to, co udělal? Z jakého důvodu? Jestliže byla premisa správná a dobrá, pak ani její důsledky nemohou být jiné! Cožpak lze žít bez přesvědčení, že z dobra vykonaného dnes bude mít prospěch i zítřek? Jak by bylo vůbec možné budovat budoucnost? A je-li tomu tak...

„Už jsem tady,“ řekl.

Vrhla se k němu s potlačeným výkřikem.

„Máme málo času. Není tady někde dům, kde bys... tedy – kde bychom se mohli skrýt?“ (Kde bych tě mohl nechat čekat na tvého Berga... jestli ještě žije...)

„Víš přece, že není.“ (Tak tohle ti nevyšlo, brachu!) „Můj drahý, změnil ses...“ (Aby ne! Vůbec je dost zvláštní, že tohle marně

milující stvoření dosud nepozorovalo záměnu...). „Udělal jsem něco? Něco jsem řekla?“

„Ne, ne. Nic!“

„Tak tedy... Víš, já jsem ti dřív moc nerozuměla, když jsi říkal, že naše láska je zvláštní a jedinečná. Že takovou lásku dosud nikdo nepoznal a už nikdy neprožije. Ale teď... Ani jsi mě ještě nepolíbil!“

Neodporoval. Najednou pocítil, že by ji chtěl líbat celý život, že ji má rád, navzdory všemu ji má od prvního okamžiku rád, tak rád, že nebude schopen se s ní rozloučit.

Najednou uviděl východisko. Bylo tak prosté, že nechápal, jak je možné, že na to nepřišel dřív.

To děvče mělo zemřít v jeho, Bergově, minulosti. Proč ne? Ať zemře pro svou přítomnost, aby žila v budoucnosti!

A co ten druhý Berg?

Ať táhne k čertu, když jí nedokázal pomoci!

Berg se uvolněně rozesmál.

„Co se stalo, můj drahý?“

„Nic. Všechno je v pořádku. Naše láska je opravdu jedinečná. Jestli dokážeš jít celou noc, jsme zachráněni.“

„Copak to bude poprvé?“

„Ale ty... Tvoje dítě...“

„Ach, ten mi ještě vůbec nevadí. Když jsem s tebou, ujdu kolik bude třeba.“

Netrvalo dlouho než našli branku a za půl hodiny už byli daleko za městem.

Ve světle měsíce rozeznával její tvář, ale vůbec by nemohl říci, zda je či není krásná. Jenže o to stejně nešlo. Tak jako už nešlo o její současný maličký svět, ze kterého ji unášel. Berg si dokonce dokázal představit, jak bude reagovat na ten nový svět, kterým ji obklopí. Pro ni to bude neuvěřitelná pohádka, kam ji zavedla láska. Proč to bude tak a ne jinak, Berg nevěděl.

Sli už velmi dlouho. I Berg cítil únavu. Několikrát zakopl a padl. To ho polekalo. Měl rozpočteny síly na celou noc, ale co když nevydrží?

S vypětím všech sil se zbavil svazujícího pocitu únavy. Nicméně váhu antigravitátoru si uvědomoval stále zřetelněji. Ten balvan už

nevážil kila, ale tuny! Vůbec je všechno mnohem těžší... Berg se najednou zarazil a prudce se obrátil k dívce:

„Kolik vlastně vážíš?“ zeptal se.

„Co kolik? Já ti nerozumím ...“

„Promiň..To já jen tak. Toho si nevšímej!“

Samozřejmě že nevěděla, kolik váží, a nejspíš ani nechápala, nač se jí vlastně ptá. Taky jeto pěkná pitomost předpokládat, že se děvčata ve třináctém století pravidelně váží na mincíři. Svoji váhu znal přesně. Její mohl pouze odhadnout. Teď najednou zapochyboval, zda výkon chronoskafu stačí pro oba.

Jen žádnou paniku! krotil se v duchu. To by ještě scházelo...

Věděl, že je unavena mnohem víc než on, ale že raději zemře, než by to přiznala. Šli a čerpali síly jeden z druhého. Cesta byla nekonečná a noc jako by neměla nikdy skončit. Berga napadlo, že jednou bude vzpomínat na tuto noc jako na chvíli nezměrného štěstí.

Nějaký zvuk, jenž se takřka neslyšně rozléhal tichým svítáním, ho probudil. Zaposlouchal se pozorněji a strnul. Dusot kopyt! I ona to slyšela a bylo jasné, že pochopila, co to znamená.

Ač byl před chvílí na pokraji sil, vzal ji do náruče a ani ho nepřekvapilo, že je toho ještě vůbec schopen.

Na kopci se ohlédl. Za nimi se hnalo asi deset jezdců se smečkou psů. Byli dobře půldruhého kilometru daleko.

Ještě by se to dalo stihnout.

Berg utíkal a necítil nic než rezavou bolest v boku.

Viděl rudé kruhy, jež se mu míhaly před očima a jimiž se usilovně snažil rozeznat cestu. Sotva poznával paseku, kde zanechal svůj chronoskaf.

Dusot koní se blížil. Jezdce ještě nebylo vidět. Berg cítil, že mu každé další nadechnutí roztrhne plíce.

Konečně!

Kabina se automaticky otevřela, jakmile se k ní Berg přiblížil. Smečka psů se vrhla na paseku a jejich zpěněné tlamy se zaleskly mezi keři.

Berg nejdříve posadil dívku a nastoupil za ní. Příklop odřízl štěkot. Stiskl spínač návratu.

Uslyšel, jak motor zahučel a – utichl! Aniž si uvědomoval co dělá, stiskl spínač zpětného chodu. Chronoskaf se zachvěl a znovu se zastavil.

To ten zatracený antigravitátor, s nímž zapomněl počítat!

Všechno, co se stalo potom, jako by ani neudělal on, ale někdo docela cizí. Hodil dívce antigravitátor do klína, zapnul automatiku návratu a vykulil se z kabiny. Ještě zahlédl, jak se dovřel příklop a pak už viděl jen rozplývající se siluetu chronoskafu.

Chvilí zůstal ležet s tváří přitisknutou k zemi. Na co čekají?! Psi i jezdci. V uších mu dosud šuměla krev. Proto asi neslyšel štěkot.

Pomalů zvedl hlavu.

Co to má znamenat? Vždyť před chvílí začalo sotva svítat a teď stojí slunce v zenitu. A vůbec! Vždyť je jaro a ne podzim, jako když přiletěl.

Berg pochopil.

Vstal a zavrával jako opilý. V duchu se mu znovu odvíjely všechny události posledních okamžiků: jak se pokoušel odstartovat, jak se stroj zastavil, jak se ho pokoušel znovu uvést do chodu a v rozčilení zmáčkl spínač zpětného chodu. V té chvíli – to si pamatuje docela přesně – aparát na okamžik zabral. Ale to by znamenalo...

Ano, to znamená, že žádný jiný Berg neexistoval. Zpětný pohyb chronoskafu ho zanesl několik měsíců, či možná let před okamžik, kdy se tady sám objevil – vlastně teď teprve objeví.

Berg se zmateně rozhlédl kolem. Tak tohle je teď jeho svět. Doufat, že by se někomu podařilo znovu navést chronoskaf právě sem v této chvíli, byl nesmysl.

Budoucnost už mu byla jasná...!

Hrob, kde bude pochován, ještě vůbec neexistuje. Dostal se však ze své budoucnosti do své minulosti a ví tedy, jak bude vypadat na skromném vesnickém hřbitově.

Mnoho dní už mu nezbývá.

Ale i tak měl štěstí v neštěstí. Bude bojovat a zvítězí, zamiluje se a bude milován, udělá šťastným toho, kdo o štěstí už nesnil, stane se otcem...

To není tak málo pro člověka kterékoliv epochy...

Kirill Bulyčov

VOLBA

Bylo dusno.

Chtěl jsem udělat průvan, ale stále někdo zavíral dveře. Byl jsem unaven. Tak unaven, že jsem celých pět minut předtím, než jsem zvedl sluchátko, vymýšlel pravděpodobnou výmluvu, abych se nemusel s Katrin setkat. Ještě když jsem vytácel číslo, představoval jsem si, že Katrin nebude mít pro mě čas, protože bude mít schůzi. Ale Katrin zvedla telefon a řekla, že jsem mohl zavolat už dřív.

U stolku s telefonem se zastavil Krogius. Položil na stůl tašku s konzervami a práškovým cukrem. Chystal se na chatu.

Stál u telefonu a čekal, až domluvím. Díval se na mě vyčítavě. Katrin mluvila tiše.

„Co říkáš?“ zeptal jsem se. „Mluv nahlas!“

„Za čtyřicet minut,“ řekla Katrin. „Jako vždycky.“

„Tak vidíš,“ řekl jsem Krogiovi a zavěsil. „Volej!“

„Děkuju,“ odpověděl Krogius. „Žena bude mít co chvilí padla.“

U vchodu do laboratoře na mne čekala dívka z knihovny. Řekla, že mi zrušili záznamy na knihy, protože jsem jich ještě osm nevrátil. Úplně jsem na ně zapomněl. Ostatně, dvě si u mne půjčil Suren. A Suren ujel do Arménie.

„Budete dnes vystupovat v diskusním kroužku?“ zeptala se mne dívka z knihovny.

„Ne, nebudu,“ odpověděl jsem s úsměvem Jean-Paul Belmonda.

Dívka poznamenala, že jsem velký herec. Jenom je prý škoda, že se neučím. Řekl jsem, že to nepotřebuju, protože stejně všechno umím.

„S vámi je tak hezky,“ řekla ona. „Jste dobrý člověk.“

„To není pravda,“ namítl jsem. „Jenom se přetvařuju.“

Dívka mi nevěřila a odešla téměř šťastná, třebaže jsem jí nelhal. Opravdu jsem se přetvařoval.

Bylo dusno.

Na Puškinovo náměstí jsem šel pěšky, abych nějak ubil čas. V kiosku u Čajkovského sálu prodávali karafiáty. Byly však povadlé. Kromě toho jsem si uvědomil, že půjdeme-li někam s Katrin, budu s těmi karafiáty vypadat jako romantický kavalír.

Zmocnil se mne hloupý pocit, jako bych to už všechno jednou zažil. Tento ospalý den, i Katrin, která mne čeká na dlouhé půlkruhové lavičky. A u nohou Puškinova památníku musí stát květináče s květy.

A opravdu to tak bylo.

Jenom Katrin se opozdila. Posadil jsem se na prázdný konec lavičky. Sem už nedosahoval stín keřů, a proto tu nikdo neseděl. Ve stínu hekali turisté nad svými nákupy a kousek dál seděli staříci i moji vrstevníci, kteří jako já čekali.

Jeden dědoušek hlasitě sděloval svému sousedovi:

„To je úplný hřích, být v takovém počasí v Moskvě!“

Zlobil se, jako by za to někdo mohl.

Katrin nepřišla sama. Za ní, či spíše vedle ní šel vysoký, urostlý muž s dorůstající bradkou. Díval jsem se na toho muže, protože na Katrin jsem se dívat nemusel. I tak jsem ji znal až moc dobře.

Katrin mě zahlédla, zamířila ke mně a usedla. Muž si sedl vedle. Katrin se zatvářila, jako když mě nezná. Ani já jsem se na ni nedíval. Muž řekl:

„Je tu horko. Uplná výheň. Člověk by mohl ještě chytit úžeh.“

Katrin hleděla přímo před sebe a on obdivoval její profil. Chtěl se dotknout její ruky, ale nakonec si netroufl. Jeho prsty zůstaly viset nad jejím zápěstím. Měl vlhké čelo a jeho spánky se leskly.

Katrin se od něho odvrátila, a hledíc skrze mne, šeptla:

„Proměň se v pavouka! Vylekej ho až k smrti! Ale tak, abych to já neviděla!“

„Říkala jste něco?“ zeptal se muž a dotkl se jejího lokte.

Naklonil jsem se dopředu, abych zachytil jeho pohled, a změnil se ve velikého pavouka. Tělo téměř půlmetrové, nohy přes metr.

Muž hned nepochopil, co se vlastně stalo. Přimhouřil oči, ale ruku na Katrinině lokti nechal.

„K čertu!“ řekl. Zdálo se mu, že najednou onemocněl. Konečně jako všichni velcí muži, i on byl hypochondr. Přinutil se podívat ještě

jednou mým směrem. Napráhl jsem proti němu přední nohy. Utekl. Bylo mu hanba běžet, ale nedokázal zvládnout svůj strach. Turisté chytli tašky se svými nákupy a staříci se za ním nechápavě dívali.

Katrin se rozesmála.

„Děkuju,“ řekla. „Tohle se ti daří skvěle.“

„Kam půjdeme?“ zeptal jsem se.

„Kam chceš,“ odpověděla Katrin.

„Dnes je hrozně dusno,“ prohodil jsem. „Kde se k tobě přidal?“

„U kina. Řekla jsem mu, že mě čeká manžel, ale pak jsem se rozhodla, že ho vytrestám. Byl příliš sebevědomý. Co kdybychom šli do parku? Dáme si pivo.“

„Je tam spousta lidí,“ namítl jsem.

„Dnes je pátek. Sám jsi říkal, že v pátek všichni rozumní lidé odjíždějí z Moskvy.“

„Jak chceš.“

„Tak pojď sehnat taxi.“

Na stanovišti stála dlouhá fronta. Slunce se nachýlilo až ke střechám a zdálo se, jako by se příliš přiblížilo k zemi,

„Udělej něco,“ řekla Katrin.

Odešel jsem z fronty. Na rohu jsem zahlédl prázdný vůz a změnil jsem se v Jurije Nikulina.

„Kampak?“ zeptal se šofér, když jsem strčil Nikulinovu hlavu do okénka.

„Do Sokolníků.“

„Tak si sedni, Juro,“ řekl šofér..

Zavolal jsem Katrin. Když jsme šli k autu, zeptala se:

„Koho jsi mu ukázal?“

„Jurije Nikulina,“ odpověděl jsem.

„Správně,“ řekla Katrin. „Bude pyšný, že tě mohl svézt...“

„Jenomže...“

„Je to žert,“ řekla Katrin.

„Už jsem tě dávno neviděl na plátně, Juro,“ řekl šofér, celý šťastný, že si se mnou může povídat.

„Mám práci v cirkuse,“ řekl jsem.

Celou dobu jsem o něm musel přemýšlet, třebaže bych se raději díval na Katrin. Ta se bavila. Šofér byl mluvka. Dal jsem mu rubl a on řekl, že si ho schová na památku.

Pod velkými stromy nedaleko vchodu do parku byl chládek a všechna místa na lavičkách byla obsazena.

Za kulatým bazénem se zvedala kupole výstavního pavilónu, který zde zanechali Američané, když skončila jejich výstava. I teď tady byla výstava Inter-něco 71.

Napadlo mě, že přečte-li Gurov do pondělka zprávu, kterou jsme vypracovali s Krogiem, pak se v úterý určitě objeví v laboratoři. Jenže Krogus nemá ani tušení, o co vlastně jde. Já to vím.

„Pojďme dál doleva,“ – řekla Katrin.

V lese proťatém cestičkami, u jakéhosi plotu, rozprostřela Katrin noviny a oba jsme si sedli. Pak dostala Katrin chuť na pivo. Vytáhl jsem láhev z aktovky. Koupil jsem ho už cestou z práce, protože jsem věděl, že ho Katrin bude chtít.

Neměl jsem žádný otvírač. Šel jsem k plotu, abych pivo otevřel o špičku plaňky. Před plotem byl hluboký příkop. Napadlo mě, že bych ho mohl přeletět. Ne přeskočit, ale přeletět. Jenže na cestičce se objevily dvě ženy s kočárky, a tak jsem přes příkop raději skočil.

„Chtěla bys umět létat?“ zeptal jsem se potom Katrin.

Katrin se na mě upřeně zadívala a já jsem si všiml, jak se jí zorničky zmenšily, když na ně dopadlo sluneční světlo.

„Ničemu nerozumíš,“ řekla. „Neumíš číst myšlenky.“

„To neumím,“ připustil jsem..

Píli jsme přímo z láhve a podávali si ji jako dýmku míru.

„Je hrozné horko,“ řekla Katrin. „A to všechno jen proto, že mi nechceš dovolit drdol.“

„Já?“

„Ty! Řekl jsi, že se ti víc líbí, když mám vlasy rozpuštěné.“

„Mně se líbíš tak i tak,“ řekl jsem.

„Ale s rozpuštěnými vlasy víc.“

„S rozpuštěnými víc.“

Ocenil jsem její obět.

Katrin seděla opřená dlaní o travu. Její ruka byla štíhlá, ale silná.

„Katrin,“ řekl jsem, „vezmi si mě. Mám tě rád.“

„Nevěřím ti,“ odpověděla.

„Nemáš mě ráda!“

„Hlupáčku,“ usmála se Katrin.

Sklonil jsem hlavu a líbal její dlouhé opálené prsty jeden po druhém. Katrin mi položila druhou ruku na krk.

„Proč si mě nechceš vzít?“ zeptal jsem se. „Kdybys chtěla, tak pro tebe budu vždycky ten nejkrásnější. Jako filmová hvězda.“

„Unaví tě to,“ namítla Katrin.

„Co když ne?“

„Tebe si nikdy nevezmu,“ řekla vážně. „Jsi cizinec, mimozemšťan, kdoví jestli jsi vůbec člověk. A když, tak nebezpečně cizí člověk.“

„Vyrosl jsem v dětském domově,“ namítl jsem. „Víš to dobře. Slibuju, že už nebudu nikdy nikoho hypnotizovat. A tebe už vůbec ne.“

„Tys mi už něco vsugeroval?“

Katrin odtáhla ruku a cítil jsem, jak její prsty strnuly ve vzduchu.

„Jenom když jsi chtěla. Třeba jak tě bolel ten zub! Vzpomínáš? A pak když jsi tak moc chtěla vidět žirafu na Komsomolském náměstí.“

„Vsugeroval jsi mi, abych tě měla ráda?“

„Nemluv hlouposti a dej tu ruku zpátky! Je mi tak líp.“

„Nelžeš?“

„Chci, abys mě měla ráda z vlastní vůle.“

Katrin znovu položila ruku na můj krk a řekla:

„Stejně ti nevěřím.“

Dopili jsme pivo a láhev jsme nechali u plotu. Pak už jsme mluvili jen o nedůležitých věcech a o lidech, kteří chodili kolem a dívali se na nás.

Vyšli jsme z parku, až když byla úplná tma. Pak jsem ji doprovodil domů. Katrin mě odmítla políbit na rozloučenou a ani jsme si nic nedomluvili.

Bylo mi smutno. Šel jsem pěšky a cestou jsem vymyslel perpetuum mobile a pak dokázal, že stejně nebude fungovat. Důkaz se ukázal být kromobyčejně těžký a skoro jsem přitom zapomněl na

Katrin. Když jsem došel do naší ulice, věděl jsem najednou, že až přijdu domů, zazvoní telefon a Krogius řekne, že nám nic nevyšlo. Nechtělo se mi obcházet dlouhý trávník a rozhodl jsem se, že ho přeletím. Nebylo to snadné, protože jsem pořád ztrácel rovnováhu. Proto jsem také nevyletěl do svého bytu ve třetím patře, třebaže jsem měl otevřené okno. Šel jsem po schodech.

Když jsem otvíral dveře, věděl jsem, že někdo sedí v temném pokoji a čeká na mne. Zabouchl jsem za sebou dveře a beze spěchu je zajistil řetízkem. Rozsvítil jsem v předsíni. Člověk, který seděl v tmavém pokoji, věděl, že o něm vím, ale ani se nepohnul. Zeptal jsem se:

„Proč sedíte potmě?“

„Zdřímnu jsem si,“ odpověděl. „Dlouho jste nešel.“

Vstoupil jsem do pokoje, stiskl vypínač a zeptal se:

„Mám postavit na kávu?“

„Jen pro sebe. Já nebudu.“

Ten člověk vzbuzoval respekt. Vzal jsem tedy na sebe také důstojné vzezření a vsugeroval mu, že mám modrou kravatu s proužkem. Host se shovívavě usmál a řekl:

„Nenamáhejte se a postavte raději na tu kávu.“

Šel za mnou do kuchyně. Zatímco jsem sypal do espressa kávu, vytáhl zápalky a zapálil plyn.

„Necítíte se osamělý?“ zeptal se.

„Ne!“

„Ani dneska ne?“

„Dnes ano.“

„A proč jste se ještě neoženil?“

„Děvčata mě nechťejí.“

„Třeba jste si zvykl na samotu?“

„Třeba.“

„Máte přátele?“

„Mám mnoho přátel!“

„Ale moc o vás nestojí, co?“

„To není pravda! A vůbec, jak jste se dostal do bytu?“

Člověk pokrčil rameny:

„Přiletěl jsem. Měl jste otevřené okno.“

Stál, naklonil hlavu a prohlížel si mě, jako by čekal, že budu žasnout. Ale já jsem nežasl, protože jsem málem udělal totéž. Jenomže jsem se bál, že ztratím rovnováhu a bacím se o zábradlí na balkóně.

Návštěvník vážně pokýval hlavou a řekl:

„Tak je to jasné,“ a narovnal si cvikr.

Přisahal bych, že před třemi minutami ještě žádný cvikr neměl. Nalil jsem kávu, vzal balíček keksů a pozval hosta do pokoje. Byl jsem unaven horkem a bezcílným rozhovorem.

„Zujte se,“ řekl host starostlivě. „Ať si odpočinete.“

„Jste velmi pozorný,“ odpověděl jsem. „Nejdřív si ale vypiju kávu a pak bych šel spát.“

Návštěvník se prošel po pokoji, zastavil se u poličky a prstem přešel po hřbetech knih jako hůlkou po plotě.

„No tak,“ řekl. „Musel jste si přece položit otázku, proč jste jiný než ostatní. Odpověď jste sice nenašel, ale současně vám něco bránilo, abyste šel k lékaři.“

„Jsem stejný jako ostatní!“ namítl jsem a napadlo mě, proč bych ho vlastně neposlechl. Zul jsem se.

„Už v dětském domově jste se učil lépe než všichni vaši vrstevníci. Mnohem lépe. Udivoval jste tím své učitele.“

„Druhá cena na matematické olympiádě. A své učitele jsem také nepřekvapoval. Ani medaili jsem nedostal.“

„Nedostal jste ji schválně,“ řekl host. „Vaše schopnosti vás uváděly do rozpaků. Dokonce jste přesvědčil i Krogia, že je váš rovnocenný spoluautor. A víte přece, že to není pravda. Máte ovšem velkou přesvědčovací schopnost. Dokážete vsugerovat komukoliv, co se vám zamane.“

„Vám také?“ zeptal jsem se.

„Ne, mně ne,“ odpověděl host a změnil se v pomníček prvního ruského knihtiskaře Ivana Fjodorova.

„Bravo,“ pochválil jsem ho. „A teď mi ještě řekněte, že jste můj příbuzný a že nás spojují tajemné genetické svazky.“

„Samozřejmě,“ přikývl host. „Kdyby to tak nebylo, neuhodl byste, že na vás čekám, a přinejmenším byste se podívil, kdybyste našel neznámého člověka v zamčeném bytě. Zarazilo by vás i

prohlášení, že jsem k vám do třetího patra vyletěl. Mimochodem, už umíte létat?“

„Neumím.“ přiznal jsem se. „Dnes jsem to zkusil poprvé. A co ještě mám umět?“

„Stačí, abyste se podíval na stránku a zapamatujete si celý text. Sčítáte, násobíte a řešíte rovnice tak snadno a rychle, že byste s tím mohl úspěšně vystupovat. Dokážete nespát a nejíst několik dnů.“

„Ale obojí dělám rád.“

„To je zvyk,“ věcně odpověděl host. „Vliv prostředí. V dětském domově dbali, abyste v noci spali a pravidelně jedli. Máte schopnost vidět souvislost mezi fakty a jevy, které spolu zdánlivě nesouvisí. Podle zdejších měřítek jste génius. Ovšem zdaleka ne všechny schopnosti dovedete náležitě využít a o některých dokonce ani nevíte.“

„Například?“

Host se najednou rozplynul ve vzduchu a znovu se objevil za mými zády ve dveřích. Pak se beze spěchu vrátil k policičce, vzal anglicko-ruský slovník a odhodil ho. Slovník zůstal viset ve vzduchu.

„To všechno dovedu taky?“ zeptal jsem se bez valného nadšení.

„To zdaleka není všechno.“

„Mně to stačí.“

„Jestli se budete učit, dokážete toho ještě víc. Když se vrátíte do svého přirozeného prostředí a budete žít mezi sobě rovnými...“

„Aha!“ zamračil jsem se. „Znamená to tedy, že jsem mutant. Jakási genetická zrůda. A nejsem sám.“

„Ale ne,“ zavrtěl hlavou neznámý host. „Jste tady prostě cizinec.“

„Narodil jsem se tady!“

„Omyl!“

„Narodil jsem se na vesnici. Mí rodiče zahynuli při lesním požáru. Našli mě hasiči a odvezli do města.“

„Ne!“

„Tak jak to tedy bylo?!“

„Byla to průzkumná loď. Kosmická. Vaši rodiče byli na palubě. Kosmická loď vybuchla a shořela. Vás ještě stačili vyhodit. Nu – a po výbuchu došlo k lesnímu požáru. Přitom vzala za své i vesnice.

Požárníci, kteří vás našli živého a nezraněného, jen hladového, nevěděli, že vás před ohněm chránilo silové pole. Měli jsme vás najít už dřív. Jenže to není tak snadné. Mysleli jsme nejprve, že nikdo nezůstal naživu.“

Poslouchal jsem ho, ale trápilo mě něco docela jiného.

„Poslyšte,“ zeptal jsem se, „jak vlastně ve skutečnosti vypadám?“

„Myslíte podobu? Musíte to vědět?“

„Ano.“

Host se změnil v jakousi tekutou substanci, poloprůzračnou, přelévající se, měnící tvar i barvu, avšak kupodivu neztrácel jistý půvab.

„To je také sugesce?“

„Ne.“

„Ale vždyť já jsem člověk!“

„Bez toho byste na této planetě nepřežil. Mysleli jsme, že jste zahynul i vy. Jenže vy jste se zatím přizpůsobil.“

„Budu muset odletět s vámi?“ zeptal jsem se.

„Pochopitelně,“ přisvědčil host. „Už mi věříte?“

„Věřím,“ přikývl jsem. „Jen ještě zavolám Krogiovi.“

„Není třeba,“ mávl rukou neznámý. „To, co jste spolu dělali, tato planeta zatím nepotřebuje. Vždyť vás ani nepochopí. Akademikové by se vám vysmáli. A vůbec mě udivuje, že jste dokázal přesvědčit Krogia, aby tomu nápadu uvěřil.“

„Ale vždyť to přece není žádný nesmysl!“

„Ne, to není. Za nějakých sto let tady na to také přijdou. Ale my se do toho nesmíme vměšovat.“

Zvedl jsem sluchátko.

„Prosil jsem vás, abyste Krogiovi nevolal.“

„Dobrá,“ souhlasil jsem a vytočil číslo Katrin.

Cizinec stiskl vidlici. Znovu na sebe vzal lidskou podobu.

„S tím už je konec,“ řekl. „A s osamělostí také. I s nutností žít mezi bytostmi, které se vám nemohou rovnat. V ničem! Kdybych vás nenašel, určitě byste zahynul. Jsem o tom přesvědčen. Ale teď už je čas. Loď čeká. Není tak snadné dostat se až sem, na okraj galaxie. Naše lodi tu nebývají tak často. Nezapomeňte zamknout.“

Když jsme odcházeli, slyšeli jsme na schodišti telefon. Obrátil jsem se zpátky.

„To je Krogius,“ zastavil mě host. „Mluvil s Gurovem a ten z vaší práce nenechal kámen na kameni. Krogius teď na všechno zapomene. Brzy!“

„Vím,“ přisvědčil jsem. „Byl to Krogius.“

Rychle jsme doletěli k lodi. Visela nad keři, nevelká, průzračná a na první pohled neschopná dalekých kosmických letů. Visela nad keři v Sokolnících a já jsem se ohlédl v naději, že uvidím prázdnou láhev od piva.

„Poslední pohled?“ zeptal se host.

„Ano.“

„Pokuste se překonat ten smutek,“ řekl. „To není smutek z loučení, ale tíseň z neznáma, z toho, že nemůžete pohlédnout do budoucnosti. Zítřka, až si vzpomenete na drobné starosti i nepříjemnosti, kterými jste zde byl obklopen, budete se jen smát. Těch nepříjemností bylo asi víc, vidíte?“

„Víc,“ souhlasil jsem.

Obklopila mě atmosféra kosmické lodi.

„Startujeme!“ řekl host. „Neucítíte žádné přetížení. Ale sledujte mě pozorněji! Ta vaše pozemská slupka z vás nechce dolů.“

Host se přeléval perleťovými vlnami a hravě ovládal řídicí přístroje.

Poloprůhlednou podlahou kosmické lodi jsem viděl, jak se stále rychleji a rychleji vzdaluje temná zeleň parku, jak se dole sbíhají a mihotají cestičky pouličních světel a zářících oken. Brzy se Moskva změnila ve světlou skvrnu na tmavém těle Země.

„Nebudete toho nikdy litovat,“ ujišťoval mě host. „Teď vám pustím hudbu a pochopíte, jak závrtných výšek může dosáhnout rozum odevzdaný kráse.“

Hudba vnikla, vlila se do kosmické lodi zvenčí, měkce nás uchopila a pozvedla ke hvězdám. Byla tak závrtně dokonalá, jak závrtné je hvězdné nebe. Byla to právě ta dokonalost, k níž mě to táhlo za bezesných nocí, ve chvílích únavy a podráždění.

Najednou jsem uslyšel, jak v opuštěném, neuklizeném bytě znovu zvonil telefon. Jeho sluchátko bylo slepeno modrou

samolepkou. Kterýsi ne zcela střízlivý host je shodil se stolu, když dělal místo pro šachovnici.

„Odcházím!“ řekl jsem hostu.

„Ne!“ vykřikl. „Na návrat už je pozdě. Vždyť je to nesmysl, vracet se do tak vzdálené minulosti.“

„Na shledanou,“ rozloučil jsem se.

Opustil jsem kosmickou loď, protože jsem se ten večer naučil věcem, o kterých jsem dřív neměl ani tušení.

Země se přibližovala a Moskva se z nevelké světlé skvrny znovu měnila v nekonečnou mlhovinu světél.

Hostův hlas mě dostihl:

„Odsuzujete se k životu plnému trápení a ponižování. Celý život budete po nás toužit. Ale už bude pozdě. Vzpamatujte se! Vy se nemůžete vrátit!“

Dveře na balkón byly otevřené. Telefon mlčel. Nahmatal jsem ho, aniž jsem rozsvítil. Zazvonil jsem Katrin a zeptal se:

„Zvonila jsi, Katuško?“

„Ty ses zbláznil,“ řekla Katrin. „Vždyť je jedna hodina. Vzbudíš celý barák.“

„Tak zvonila jsi?“

„To určitě zvonil ten tvůj blázen Krogius. Shání tě po celém městě. Má nějaké nepříjemnosti.“

„Skoda.“

„Krogia?“

„Ne, ale že jsi nezvonila ty.“

„A proč bych ti měla volat?“

„Abys mi řekla, že si mě vezmeš.“

„Ty ses opravdu zbláznil! Už jsem ti jednou řekla, že se nikdy nevdám za mimozemšťana a přitom charakterovou zrůdu, která mi může vsugerovat, že je Jean-Paul Belmondo.“

„Nikdy?“

„Běž spát,“ řekla Katrin, „nebo tě začnu nenávidět.“

„Kdy máš zítra čas?“

„To ti může být jedno. Mám schůzku.“

„Ovšem! Se mnou!“ řekl jsem rozhodně.

„Tak tedy s tebou,“ řekla Katrin. „Ale jen si nic nenamlouvej.“

„Teď nejsem zrovna schopen si cokoliv namlouvat.“

„Líbám tě,“ řekla Katrin. „A zavolej Krogiovi a uklidni ho, nebo se zblázní!“

Zavolal jsem Krogia a uklidnil ho.

Potom jsem se zůl a usínaje jsem si vzpomněl, že mi došla káva a zítra že budu muset docela jistě zajít na Kirovovku a vystát tam tu nesmyslnou frontu.

Vladimír Michajlov

PILOT EXTRA TŘÍDY

1

„Tak to je asi všechno, ne?“ řekl Govor.

„Ano,“ přisvědčil Serjogin. „A co můj pilot? Zařídil jste to?“ Serjogin přikývl se sotva znatelným zaváháním. Nicméně Govor si toho nemohl nevšimnout. „Nějaké problémy?“

„Asi.“

„To bych rád věděl, kam se takhle dostaneme. Copak je to takový problém sehnat kvalifikovaného pilota? Proč jste mi tedy radil, abych pustil Morguna? Já potřebuju pilota. Dobrého pilota! Jinak prostě nemohu létat, to snad víte.“

„Podle kvalifikačních stužek je to dobrý pilot,“ řekl Serjogin. „Má toho plnou blůzu.“

„Tak o co tedy jde?“

„To bych taky rád věděl,“ řekl Serjogin a skepticky pokýval hlavou. „Zkušenosti má bezpochyby bohaté, ale je v něm něco...“

„To je lepší, než kdyby v něm nebylo nic!“ zarazil ho Govor. „Četl jste jeho osobní spis? No tak! A z Rezervy by mi neposlali jen tak leckoho. Vědí, že se mnou nejsou žádné žerty!“

„Taky myslím,“ řekl Serjogin bez mrknutí oka. Govor po něm šlehl pohledem, ale Serjogin byl neproniknutelně vážný:

„Jeho spis tady ještě není. Ale říkal, že ho už z Rezervy poslali. Na první pohled je chlapík docela v pořádku.“

„Jakou má třídu?“

„Extra.“

Govor se zvedl z křesla s takovým výrazem, jako by si chtěl vykasat rukávy a pustit se do Serjogina:

„Chcete si ze mě utahovat?“

„Proč?“ řekl nevzrušeně Serjogin. „Má prostě extra třídu. Pochybují, že by lhal.“

„M-no...“ zabručel Govor.

„To je právě to.“

„Už vám rozumím. Piloti extra třídy nelétají na tratích středního doletu každý den.“

„To teda ne. Nebo přesněji, tohle je první případ.“

„Máte pravdu, Serjogine. Tady něco nehraje. Není starý? Jak se jmenuje?“

„Rogov.“

„Rogov, Rogov... To, mi něco říká. Vzpomeňte si.“

„Kdysi jste chtěl přijmout pilota s takovým příjmením. Ale on si to pak rozmyslel a šel k dálkovým letům. Tehdy měl první třídu.“

„No tak mezitím dostal extra třídu a rozhodl se, že se k nám vrátí. Není to divné?“

„Ne,“ řekl trpělivě Serjogin. „Zapomínáte, že to bylo už velmi dávno. Před dvěma roky mu zrušili pilotní diplom pro stáří.“

„Tak proč mi ho sem vodíte?!“

„Protože to není on. Možná jeho syn. Tomuhle je tak čtyřicet, nejvýš pětáctýřicet.“ Govor si sedl na roh stolu a zkrřížil ruce na prsou:

„Tak co vás teda trápí? Já vás znám, Serjogine, vy nepochybujete jen tak pro nic za nic. Tak mluvte, vy šťouro!“

Serjogin pokrčil rameny:

„Nic konkrétního nevím. Ale když se mu člověk podívá do očí, má pocit, že je starší než my všichni dohromady.“

„Možná únava,“ řekl Govor. „To bude určitě únava. Chce si odpočinout, tak přešel na lety v Systému. Ale řekl jste mu, že je u nás spousta práce? Někdy musíme pro jednoho člověka hnát mašinu div ne na druhý konec sluneční soustavy.“

Govor sklouzl se stolu, založil ruce za zády a vystrčil břicho:

„Když se někde na Enceladu dožije někdo sto dvacet let, musíme ho celý prolézt, abychom se přesvědčili, že tam nejsou žádné specifické podmínky prodlužující lidský život, ale že to byl prostě důsledek dědičných dispozic. Pamatujete, jak jsme se zapotili s Karseladzem?“

„Pamatuju.“

„No ovšem! Abyste si to nepamatoval!“ řekl popudlivě Govor. „A kde máte toho pilota? Příští týden chci vyslat skupinu k Saturnu

na Titan Tak kde je? To necháte čekat pilota extra třídy tak dlouho? Krucifix, Serjogine! Vy mě někdy tak rozčilujete, že začínám pochybovat, zda si lidé vůbec zaslouží, aby se jim prodlužoval život. A já se tady proto div nerozkrájím na kousíčky. Například vy! A to vás považuji za jednoho z nejlepších představitelů Homo sapiens. To jen tak na okraj, abyste se zase neurazil.“ Serjogin se ani neusmál:

„Já se nezlobím,“ řekl a pak dodal: „Pilot čeká vedle.“

„No prosím! Jako bych to nevěděl! A to mi říkáte až teď? Pilot se zatím může ukousat nudou v čekárně. Nebo si myslíte, že ho baví televizní program?

Serjogine! Kdyby nebylo vašich schopností, a kdybyste neuměl dát dohromady takové vynikající týmy, já bych vás...

Co si myslíte, že si teď bude o mně myslet, co? Že šéf ústavu je starý osel, kterého vůbec nezajímají lidé, ačkoliv právě on by měl... Mimochodem, nemyslete si, že nevím, že si to myslíte taky!“ Serjogin klidně zavrtěl hlavou:

„Nemyslím.“

„Tak pojd'me, pojd'me!“

„Jen bych vás chtěl ještě upozornit...“

„Já už nechci nic slyšet!“ odsekl Govor. „Kde je? Koneckonců, snad mám právo si s ním popovídat.“

Rychlými kroky, které jako by popíraly jeho stáří, přešel Govor kancelář a otevřel dveře do sekretariátu.

2

Proti Govorovi vykročil vysoký stařík. Jeho protáhlá kostnatá tvář byla potažena suchou pokožkou protkanou sítí rudých žilek. Stařík se vzpřímil, ale zvyk hrbit se byl silnější. Jeho krok byl nejistý.

„Tak jsem přišel, Govore,“ řekl a hlas mu selhal. Stařík cítil, že moc příjemný dojem neudělal. „Jednou jsi mi slíbil, že pro mě uděláš všechno, co budu chtít, pamatuješ? Tak tedy já chci, abys mě vzal!“

„A máme to!“ řekl Govor a vztekle uhodil pěstí do laně. „No prosím! Tohle mi ještě tak scházelo.“

„Vždyť nejsem o tolik starší než ty, Govore,“ řekl stařík. „A nelétal jsem přece špatně. Nebo jo? No řekni to rovnou – létal jsem

špatně? Jen si vzpomeň. Ostatní na mě už zapomněli. Ti mě nevezmou. Ale ty přece zapomenout nemůžeš! Ty mě vezmeš, Govore, vid'!“

Stařík mluvil stále rychleji a rychleji, jen aby ho nikdo nepřerušil.

„Pokud vím, tak sháníš pilota. Já mám všechno s sebou...!“ Neohebnými prsty se hrabal v náprsní kapse. „Tady je diplom, tady pilotní knížka... Pravda, je tam ztracené razítko, ale tobě to přece nevadí, Govore, vid'! Tak co? Vem si to...! Nebo řekni jemu!“ stařík mávl doklady k Serjoginovi. „Tak mu řekni, ať si to vezme a zařídí to. A zase poletíme spolu, Govore, vid'.“ Govor ztěžka vzdychl, podíval se po Serjoginovi a vykročil ke staříkovi. Odstrčil ruku s dokumenty a vzal ho kolem ramenou:

„Sedni si, dědku!“ řekl. „Sedni si a popovídáme si. I když mám ztraceně málo času.“

„To jsi celý ty,“ řekl stařík a zahihňal se. „Když se někdo někde čilí, tak Govor určitě není daleko. Ale taky stárneš,“ dodal ne bez jistého zadostiučinění.

„To je docela přirozené,“ řekl nabručeně Govor. „Ale k věci! Ty pořád chceš létat? Přece musíš už dávno vědět, ty bujná hlavo, že nepoletíš. Každá komise, počínaje psychology...“

„No právě!“ řekl stařík. „Ale nejdřív si vem ty doklady!“

„Víš dobře, že i kdybych si je vzal, stejně tě nikdo nepustí do prostoru.“

„Když budeš chtít ty, tak pusti. Tebe se všichni bojí, Govore. Co kdybys opravdu objevil tu nesmrtelnost. To by pak kdekdo chtěl přijít brzy na řadu. Ne, ne! Když řekneš, že chceš létat se mnou, jenom se mnou, tak si nikdo netroufne něco namítat.“

„Neblázni! Nikdo mě ani nevyslechne,“ namítl Govor.

„Hele, ty mě posloucháš!“ zahihňal se znovu děda. „To tedy fakt stárneš. Dřív bys mě ani nevnímál. Poslal bys mě domů a šmytec.“

„Dědku ztracená! Je ti doma špatně? Nalétals toho tolik, že jinému by to stačilo na dva životy. A je to teprve deset dní, co tě pustili z nemocnice. No sakra, řekni – není to rajský život? Já pro tebe skutečně udělám co budeš chtít. Ale jen na téhle straně atmosféry. Chceš jet do Afriky? Na Havaj? Nebo kam chceš? Vyber

si! Ale proboha pust' z té svojí natvrdlé šedivé hlavy, že bys mohl ještě létat! Tebe už nepustí ze Země ani jako pasažéra.“

„Tebe pouštějí.“

„Já jsem na tom taky trochu líp než ty. A pak – já létám v hibernaci, takže mi nevadí přetížení. Jenže pilot musí řídit, víš!“

„Ty mě to budeš učit, Govore! Jenže já chci ještě létat! A nebýt toho ozáření tehdy na Oberonu, tak jsem na tom nebyl hůř než ty. Copak za to můžu, že mě to ozářilo, když jsem pro tebe létal?“

„I kdybych za to mohl já, bylo by to stejně jedno,“ řekl Govor po chvíli. „Člověče, řekni rozumně co chceš, nebo nezdržuj! Koneckonců, já mám důležitou práci. Snažím se prodloužit lidem život. Tobě taky! A mám málo času. Sám jsi říkal, že stárnu.“

„No jo,“ bručel stařík. „Ty máš pořád málo času... A kde je ta tvoje nesmrtelnost? Umíš si představit, jak by se mi teď hodila? Omládnul bych, zase bych usednul za velitelský pult...“

Govor nemilosrdně zavrtěl hlavou:

„Ani pak ne! Nesmrtelnost neznamená omlazení.“

Stařík polkl a rty se mu zachvěly:

„Takže jen prodloužit ten ‚rajský život‘, co? Aby mě mohli déle krmit lžičkou, ne? Proto jsem nežil, abych... Tys nikdy nelitoval, že jsi někde nezahynul, dokud jsi byl ještě plný sil? Já na to teď myslím každý den. Víš, umřít tak na oběžné dráze...“

„A mne nechat na pospas osudu, co! To ti tedy mockrát děkuju! A vůbec, táhni k čertu!“ řekl Govor a vstal. „Až nebudu mít co dělat, tak mi přijď vykládat svoje názory na život a nesmrtelnost. Ale pamatuj si, že ti nesmrtelní budou úplně jiní než ty nebo já. Oni budou věčně mladí, chápeš? Samozřejmě, že léty snad také zmoudří, což se zatím ještě všem nedaří. A teď už mě nech prosím tě na pokoji, rozumíš!“

Serjogine, odvezte ho domů!

A ty neblázni, dědku! Já se u tebe někdy večer zatavim.“

„Ba ne,“ řekl stařík. „Ty nejsi čaroděj. Govore. A já od tebe čekal zázraky.“

„Kam chcete odvézt?“ zeptal se Serjogin. „Já to zařídím.“

„Někam hodně daleko. Je to přece ve vašem zájmu. Ale pamatujte si, že dokud mě neodvezou za hranice atmosféry, stejně

ode mne nebudete mít pokoj. Ani ty ne, Govore. Já se zase vrátím. Tomu nemůžeš zabránit. Tak nashle! Na kosmodromu!“

Poslední slova řekl už ve dveřích.

3

„Tedy,“ řekl Govor, „nebýt mého vzdělání a dobrého vychování, tak vás tady zmydlím hlava nehlava, Serjogine! A kdybyste pracoval u Herta, tak ten by vás zničil úplně!“

„Já jsem nevěděl...“

„Měl jste vědět!“ zahřměl Govor.

„A pak, je mi ho líto.“

„Komu by nebylo.“ Govor se zastavil, pevně stiskl rty a hlasitě funěl. „No jo. Senilita. Tichá hrozba všem dědkům. Pamatujte si to, Serjogine! Zvláště těm ozářeným. A vůbec, co je vám do toho? Hm! Proč jsem k němu vlastně lez?“

„Nešel jste za ním,“ připomněl Serjogin.

„Ne? A kam jsem tedy šel?“

„Čeká vás pilot.“

„Aha,“ řekl Govor. „Taky abych všechno nosil v hlavě sám. A kde je? Doufám, že jsem ho nějak nevydělil.“

„Tady jsem.“ řekl tiše někdo v koutě.

„Zajímavé Koukám, že jste se nepolekal. Tak pojd'te dál, prosím. Promluvíme si u mne v kanceláři. Vy pojd'te taky, Serjogine! A vy, promiňte, jak že se jmenujete?,“

„Rogov.“

„Aha! Rogov, Rogov... No ovšem! Rogov. Tak nás laskavě omluvte, Rogove. To víte, dědci. Já i ten, co jsem ho vyhnal. Taky to býval pilot. A ne špatný – druhá třída. Nu, tempora mutantur. Inu, dědkové jsou občas nesnesitelný pronárod. Ale o to ani tak nejde...“

Sedněte si, prosím vás. Něco na povzbuzení? Ne? Tak to já si zase dám. Vás. Serjogine, doufám, nutit nemusím.

Tedy, jak jsem říkal, nejde ani tak o to, že jsem dědek,“ Govor se opřel v křesle a v prstech otáčel sklenkou, do které se díval jako do dalekohledu. „Moje nedostatky konečně nepřevyšují průměr mé věkové kategorie. Spíš jde o to, že tady pracujeme vesměs s

úctyhodnými starci. S dlouhověkými, jak se říká. My jsme totiž gerontologové. Říká vám to něco?

Jistě víte, že v různých koutech vesmíru existují různé životní podmínky. A my zkoumáme, nemohou-li mít některé tyto zvláštnosti, nebo jejich kombinace příznivý vliv na prodloužení života, eventuálně i... Prostě hledáme lidi, jejichž zkušenost by nám mohla hodnověrně napovědět, existují-li v tom kterém místě vhodné podmínky. Krátce a stručně, musíme hodně létat, protože dlouhověcí jsou i ve sluneční soustavě někdy trochu z ruky. Takže jsem vás varoval. Nevadí vám, že budete muset tolik létat?“

„Ne,“ řekl Rogov.

„Zajímavé. Proč by vám to taky mělo vadit. Vypadáte výborně. Leckdo by vám mohl závidět. Loď Sigma Super samozřejmě znáte?“

„Ano,“ řekl Rogov a po odmlce, dodal: „Hlavně teoreticky. Plus dva měsíce praxe v Kosmické rezervě. Ty loď byly nasazeny v době, kdy jsem nelétal.“

„Dlouho jste nelétal?“

„Dost dlouho.“

„Slyšíte, Serjogine? Prý dost dlouho. Hm – a na jakých trasách jste létal, Rogove?“

„Na transgalaktických.“

„Hodně?“ zeptal se Serjogin.

„Počkejte, Serjogine, teď mluvím já. Samozřejmě že hodně. Jinak by neměl extra třídu. Rozumíte, Rogove, nás trochu zarazilo, že vás přidělili na tak jednoduchou práci. Pilotů extra třídy není tak moc, pokud vím.“

„Teď asi dvacet.“

„A všichni subprostoroví,“ řekl Serjogin. „Jak je to s vašimi návyky ve třech dimenzích?“

„Většinou jsem pracoval v trojrozměrném prostoru.“

„Velmi dobře,“ řekl Govor. „Vyčerpávající odpověď. Máte ještě dotazy, Serjogine?“

„Už jenom jeden. Jak dlouho jste nelétal?“ obrátil se k Rogovovi. „Přesně!“

„Ale počkejte, Serjogine. Na co potřebujete čísla. Tak ať nelétal třeba pět let. Zafixované návyky a reflexy nemizí. Spíš by mě zajímalo, proč jste nelétal? To je důležitější.“

„Oženil jsem se,“ řekl Rogov. „Pak jsem žil na Zemi. Odpočíval jsem.“

„Rozumím. Člověk potřebuje změnu. Už jste se toho nabažil, takže jste se rozhodl...“

„Ne!“ přerušil ho Rogov. „Ničeho jsem se nenabažil.“

V jeho hlase zaznělo něco, co přimělo oba jeho společníky, aby se na něj zadívali pozorněji. Ale všechno bylo v pořádku. Urostlý ramenatý muž, asi tak čtyřicetiletý, s hladkou tváří a jistými pohyby. Jenže v tom hlase zaznělo něco... Nějaké hořké vědomí převahy, či co.

„Tak proč jste se tedy rozhodl znovu opustit ženu?“

Rogov mlčel, jen pokrčil rameny.

„Chápu. Není na to snadná odpověď. Ale to je vlastně docela dobře.“

„Kolik máte dětí?“ zeptal se Serjogin. „A co vaše žena? Souhlasí?“

„Děti už dospěly, a žena – žena zemřela,“ řekl Rogov.

„Promiňte, nechtěl jsem...“ omlouval se Serjogin.

„Ne, ne! Jaképak promiňte?“ vzrušil se Govor. „To není jen tak si říct – zemřela! Dnes je stoprocentní záruka, že se lidé dožívají své biologické hranice. A vy si klidně řeknete: umřela mi žena. Jak? Proč?“

„Dosáhla zřejmě své biologické hranice,“ odpověděl klidně Rogov.

Govor i Serjogin se na něj chvíli nechápavě dívali.

„V kolika letech, smím-li se zeptat?“

„Ve sto dvou,“ řekl Rogov.

Govor rozhodil ruce a oči mu vyjely z důlků:

„Sto dva? Dovolte a kolik je tedy vám?“

„Dvě stě dvacet sedm,“ odpověděl Rogov.

4

„Ale ne!“ zamračil se Govor. „To nás nezajímá. Nám nejde o váš relativní věk, tedy o čas, který uplynul na Zemi během vašich letů. My chceme znát váš reálný fyzický, osobní věk, rozumíte?“

„Ovšem,“ přisvědčil Rogov.

„A přesto tvrdíte, že vám je...“

„Dvě stě dvacet sedm. Těch relativních je přes sedm set.“

Govor uchopil sklenku a když zjistil, že je prázdná, postavil ji prudce na stůl.

„Poslyšte, Serjogine!“ zeptal se popuzeně, „koho jste mi to zase přivedl? Já jsem chtěl pilota, a ne cvoka! Dvě stě dvacet sedm let! Proč ne víc?“ obrátil se na Rogova.

„Prostě jsem zatím víc nestačil,“ usmál se Rogov.

„To je prostě fantastické! Jenže, Rogove, v tomhle oboru jsme specialisté zase my. Stáří, to je, abych tak řekl, naše profese! I kdyby vám opravdu bylo – no dvě stě dvacet sedm je samozřejmě nesmysl – ale i kdyby vám bylo řekněme sto padesát... S přihlédnutím k vašemu zdravotnímu stavu a fyzické zachovalosti – tak bychom vás museli studovat jako nejvzácnější vzácnost. To byste byl prostě biologická rarita. A vůbec, prosím vás, jak to, že jsme o vás dodnes ještě neslyšeli? Co?!“

„Nevím,“ pokrčil rameny Rogov. „Já nevěděl, že by to někoho zajímalo.“

„No dovolte! Přece nežijete někde ve vzduchoprázdnu!“

„Větší část života jsem žil ve vzduchoprázdnu,“ připomněl Rogov.

„No samozřejmě! Ale přesto...“

„Dovolíte?“ přerušil Serjogin. „Myslím, že nežertuje. Proč by také žertoval. Ale přesto je to neuvěřitelné. Proto si myslím, že se Rogov neurazí, když ...“

„Ale samozřejmě,“ řekl Rogov.

„Takže jste se narodil kdy?“

„Devatenáct set sedmdesát.“

„Já se zblázním!“ zaúpěl Govor.

„Ještě vteřinku,“ pozvedl ruku Serjogin. „A kdy jste začal létat?“

„Krátko poté, co vznikla hvězdná kosmonautika. Nejdřív jsem byl na měsíčních trasách.“

„To znamená, že už jste nebyl tak mladý, když...“

„Ne. Ale měl jsem zkušenosti a dobré zdraví...“

„A pak?“

„A pak jsem létal s expedicemi k planetám. Až na periférii sluneční soustavy a nakonec i transgalaktické lety. Je to v novém služebním spise.“

„Ale vždyť jsem to říkal,“ vzchopil se zase Govor. „Až do objevu subprostoru to byly samé relativistické expedice. Konečně, přece se můžeme snadno přesvědčit. Serjogine, zavolejte do Historického ústavu!“

Serjogin přešel zvolna k pultu informátoru a vytočil číslo. Obrazovka se rozsvítila a objevil se na ní titul, který si Serjogin vyžádal. Pak se ukázala první stránka, druhá...

„Tak rychleji, Serjogine, rychleji!“ zvolal netrpělivě ovor. „Kde máme hledat?“ zeptal se Rogova.

„Čtrnáctou,“ řekl Rogov klidně, „a pak třeba devatenáctou expedici.“

„Čtrnáctou expedici, Serjogine! Vy se s tím taky hrabete!“ Zvolená stránka se zastavila na obrazovce a Serjogin na ni se zájmem zadíval:

„Vlajková loď Ulugbek, druhá loď Anaxagoras,“ četl nahlas. „Na které jste byl vy?“ zeptal se Rogova.

„Ulugbek se nevrátil,“ řekl tiše Rogov.

„Tak tedy Anaxagoras. Už to mám. Séfpilot McManus. Piloti: Montmorency a – Rogov. Fakt. Rogov!“

Rgov povzdychl.

„Hm!“ řekl Govor. „Jak je to dlouho? ... Vážně! To je zajímavé. Podívejte, Serjogine, musí tam být přece fotografie členů posádky. Musíte prominout, drahý příteli. Jistě chápete, že taková fakta si musíme náležitě ověřit.“

„Ovšem,, jen si poslužte,“ usmál se Rogov.

„Tady je Rogov,“ řekl Serjogin a s neskrývaným zájmem pohlédl na pilota. „Podívejte se!“

Govor netrpělivě přešel k pultu informátoru. Několikrát obrátil hlavu k Rogovovi a zpět:

„Hm, hm! Zajímavé. Podoba je nepochybná. Ovšem tady vypadáte mnohem mladší.“

„Taky jsem tehdy byl mladší!“

„Vlastně ano. O dvě stě let. Serjogine, najděte i tu druhou expedici! Kterou jste to říkal?“ obrátil se na Rogova.

„Devatenáctou.“

„Tady jste to celý vy,“ konstatoval Govor. „Tak co, Serjogine, budeme to považovat za ověřený fakt? Naši kolegové budou pochopitelně vyžadovat ještě nekonečný počet důkazů. Máme se podívat hned dál?“

„Já myslím, že to stejně budeme muset později udělat,“ řekl Serjogin. „Mě teď zajímá něco jiného. Jak dlouho už nelétáte?“ zeptal se Rogova.

„Sedmdesát let,“ odpověděl po chvíli Rogov a klidně se zadíval na Serjogina. „Myslíte, že to má nějaký vliv na mou kvalifikaci? Já jsem se taky obával. Ale jak už tady bylo řečeno, reflexy nemizí. Mohu vás uklidnit. V Rezervě jsem prodělal všechny zkoušky i stáž na posledních modelech. Dokonce mi zachovali i extra třídu.“

„Ale o to nám nejde, milý příteli,“ přerušil ho Govor. „O to vůbec nejde! My prostě nechápeme, jak jste mohl žít tak dlouho na Zemi, a přitom vás nemáme v evidenci. Naši kolegové v tom zkrátka mají... tedy mají to hůř zorganizované. Ona je tady taky taková spousta lidí...“

„To nevím,“ řekl Rogov a pokrčil rameny. „Já jsem o tom nepřemýšlel. Prostě jsem žil. Sedmdesát let uplyne jako voda...“

„On si řekne jako voda! Sedmdesát let! Člověk se nestačí divit. On si prostě žil, Serjogine! Mimochodem, ten Rogov, co má první třídu, to je váš příbuzný?“

„Syn.“

„Já už ani nežasnu! A co vaši přátelé, Rogove?“

„Přátelé?“ opakoval zvolna Rogov. „Přátel jsem měl mnoho.“

„Já myslím ty, co jste s nimi létal.“

„Ach tak. McManus, Montmorency. Tak ti už umřeli.“

„Dávno?“

„Jo. Já už ani nevím přesně kdy. A pak Vychodil, Grüner, Hollis, Semerkin...“

„A co je s nimi?“

„Taky umřeli.“

„No jo, no jo!“ řekl Govor.

V pracovně zavládlo ticho.

„A jinak si už nevzpomínáte na nikoho?“

„To bychom si tady povídali do rána,“ řekl Rogov.

„No ovšem. Za tolik let... A všichni už umřeli – dávno?“

„Skoro všichni,“ přikývl Rogov. „Snad jen Tyszkiewicz a Cinis.“

„Co to bylo zač?“

„Ti také žili tak dlouho.“

„Ale! Jak dlouho?“ Govor si zamnul dlaně.

„Tyszkiewicz zahynul docela nedávno. V poslední době pracoval na Jižní centrále. Něco se tam stalo, už nevím přesně co...“

„To je vedlejší! Ale on zahynul! Kolik mu bylo?“

„On byl nějak o tři čtyři roky mladší než já. Myslím, že o tři.“

„Co tomu říkáte, Serjogine? To je šokující.“ Govor chodil po pracovně jako lev. „To tedy znamená, že mu bylo taky dvě stě a něco! A zahynul před několika lety...“

„Měsíci,“ opravil ho Rogov.

„Ale to je přece jedno. Tss! My se za vámi honíme po celém vesmíru, a vy zatím... To je neomluvitelné! A co ten druhý?“

„Cinis?“

„Tak nějak jste říkal.“

„Ten už zahynul dřív. Během letu. Prostě se nevrátil na Zem. Tomu bylo, jestli si dobře vzpomínám, nějak kolem sto šedesáti. Ale to už je taky skoro sedmdesát let. Víte, my jsme tehdy ještě tajili svůj věk. Báli jsme se, aby nám nevzali doklady...“

„Ovšem!“ řekl zlostně Govor. „Samozřejmě!!“ zařval. „Tady se člověk zblázní a ani mu to nepřijde! Taky zahynul. Chápete to, Serjogine?! Nikdo z nich neumřel! Oba zahynuli! Člověče, proč jste nepřišel dřív?!“

„To je prosté,“ řekl Serjogin. „Nikdo si jich nevšiml. Vždyť vypadali – podívejte se na Rogova – na zralý střední věk. Možná kdyby měli vousy a vrásky...“

„To je mi přece jasné. Ale oni samí to nemohli nepochopit!“

„Samozřejmě,“ řekl zvolna Rogov. „Samozřejmě že nám bylo jasné, že se děje něco neobvyklého. Ale copak jsme viděli takových zvláštností málo – myslím tam na druhé straně atmosféry? O všech se vyprávět nedá. Na to by nestačilo ani těch dvě stě let. A chtěli jsme létat. Nakonec nám to bylo trapné...“

„To chápu,“ řekl Serjogin. „Oženil se, jeho žena byla mladá...“

„Blbost!“ řekl Govor. „Já vám řeknu, jak to bylo. Oni byli prostě pověřiví. Oni se báli, abysme je neuřkli.“

Rogov se usmál.

„A co takhle – neomrzela vás někdy život?“

„Ne, to ne,“ řekl Rogov. „Chtěl bych ještě létat. Ale už ne tak daleko. Ostatně, vesmír je všude stejně krásný. A člověk by chtěl nakonec spočinout ve vlastní planetě.“

„Hm! Ve vlastní planetě...“ zabručel Govor.

Zastrčil ruce do kapes a pro změnu začal pochodovat pracovní po diagonále. Lokty mu směšně trčely do stran. V koutě se zastavil a sklonil hlavu. Pak se prudce obrátil a vykročil znovu, tentokrát mnohem rychleji.

„Říkáte, spočinout ve vlastní planetě?“ opakoval hlasitě a usekával slovo za slovem. Vytáhl ruce z kapes, široce se rozpráhl a prudce se plácl do stehů. „Ve své planetě!“ zařval. Zdálo se, že mu právě tohle nějak zvlášť leží v hlavě. „To se na to podívejte!“

V následujícím okamžiku se zastavil před Rogovem a nečekaně silně ho udeřil do ramene:

„Tak to vám tedy slíbit nemůžu, můj milý!“ řekl důrazně a zamával pohmožděnou rukou Rogovovi před obličejem. „Alespoň co se týče té vlastní planety.“

Rogov se na něj podíval:

„Myslíte, že tu cestu nevydržím?“

„Proč ne? Ale spíš si myslím, že vám není souzeno odpočívat v zemi vůbec!“

„Škoda,“ řekl Rogov. „A kde tedy?“

„Nikde! Budete prostě žít. Protože všechno, co jste nám tu říkal a co jsme si mohli zkontrolovat, se zatraceně podobá... no, Serjogine, čemu se to podobá?“

„Elementární nesmrtnosti,“ odpověděl Serjogin jako vždy věčně a suše.

„Správně,“ pochválil ho Govor. „Elementární nesmrtnosti!“

5

Govor se tvářil tak triumfálně, jako by to byl on, kdo právě objevil princip nesmrtnosti.

„Vidím, Rogove, že vás to příliš nevzrušuje. To nic. To přijde. Zatím budeme pokračovat. Třeba mi řekněte, kde se vám to stalo.“

Rogov se zamyšleně díval do dlaní.

„Tak odpovězte! Nebo máte odpověď napsanou na dlani jako studentík? Kdy se vám to stalo? Tedy – kdy jste přestal stárnout? Prostě, kdy jste si to uvědomil?“

Rogov zavrtěl hlavou.

„Já nevím. Já si to vlastně neuvědomuju ani teď.“

„Vůbec? Žádné pocity?“

„Nic. Cítím se docela v pořádku.“

„To je zvláštní. Zkusíme to tedy jinak. Ti dva – ti, co zahynuli – létali s vámi? Kde?“

„To byl několikaetapový let. To se tak říká. Byli jsme v systémech celkem tří hvězd. Ty planety bych snad taky mohl vypočítat...“

„Na to je dost času. Přistávali jste někde?“

„Samozřejmě.“

„Ozáření?“

Rogov pokrčil rameny:

„Kdo se mu vyhne.“

„No ovšem. Zachovaly se palubní deníky expedice a vědecké zprávy?“

„Pochybuji. Vždyť nás zachránili doslova zázrakem. A loď vzala za své. Na té cestě byla spousta hrozně záludných míst. Ještě že se dnes už létá na tyto vzdálenosti subprostorem.“

„Taky jste to zkoušel?“

„Zkoušel, ale není to nic pro mě. Asi jsem na to příliš konzervativní. Já se nejlépe cítím v trojrozměrném prostoru. Tamto už je pro mě příliš složité.“

„Dobrá, ale k věci!“ řekl Govor. „Prostě vy nejste schopni říct, kde se vám to stalo.“

Rogov zavrtěl hlavou.

„To se nedá nic dělat. Jednou budeme muset tu cestu zopakovat,“ řekl Serjogin. „Rogove, šel byste na ten několikaetapový let znovu? Bez vás bychom to těžko zopakovali přesně.“

„Rozmyslete si to, Rogove!“ řekl Govor.

Rogov se zamyslel a pak odpověděl:

„Asi jo. Šel bych na to.“

„Výborně!“ zajásal Govor. „Ale na to je ještě dost času. Taková expedice, Serjogine, má i v nejlepším případě naději na úspěch tak jedna ke statisícům. Já osobně jsem přesvědčen, že byli něčím ozáření. Jenže bylo to na hlavní trase? Co když to bylo během nějaké korekce, na kterou už Rogov dávno zapomněl? A určitě nebyli ozáření jen jednou. To musel být celý komplex záření. A tohle může být výsledek náhodné kombinace. Ne – let ještě počká.“

Nejprve musíme zjistit všechny anomálie v Rogovově organismu. Co z toho vyplývá, Serjogine? Komplexní vyšetření! Správně. Teprve potom nám bude jasné, co vlastně máme hledat.

Rekonstrukce všech okolností tehdejšího letu nebude snadná. Ale to nám může být jedno. To je technický problém a s tím ať si lámou hlavu technici. Komplexní vyšetření je teď nejdůležitější! Co vy na to, Rogove?“

„A lety?“

„To víte, že budou, ale až potom! Krucifix, já nevím, co vy jste to za člověka, Rogove! Vy se dovíte, že jste nesmrtelný, a je vám to úplně fuk.“

Rogov se usmál. „Není to tak snadné, porušovat přírodní zákony. A já jsem nikdy nebyl rád nápadný. Prostě mi to připadá neuvěřitelné.“

„Vždyť vy tomu uvěříte,“ řekl Govor. „A poslyšte, Rogove, co si teď počnete s tou svou nesmrtelností?“

„To ještě nevím,“ řekl Rogov a najednou se usmál. „Ovšem teď mám dost času, abych si to promyslel.“

„Jen si to klidně promyslete. My vás teď pošlem na takové příjemné místo, kde pro to budete mít všechny podmínky. Ticho, klid, vlídné zacházení... Človče! Vždyť vy jste teď nejcennější člověk na světě! Fakt! Vy si to ani nedovedete představit.“

„Abych řekl pravdu,“ usmál se Rogov, „tak si spíš začínám připadat jako pokusný králík.“

Govor se zajíkl.

„To se občas stává každému,“ uklidňoval Rogova. „Nebojte se, nebude to dlouho trvat. Ani vám to nepřijde.“

Rogov vstal a Govor ho vzal kolem ramenou: „Jen běžte, přáteli. Serjogin vás doprovodí. Připravte se, to vyšetření bude dost únavné. To víte, i pokusný králík má někdy tvrdou mrkvičku.“

Rogov přikývl: „Já vím.“

Jeho hlas nezněl moc nadšeně a Govor se na něj podezíravě podíval.

„Doufám, že nebudete dělat žádné hlouposti! Neutečete nám například? Ale co to povídám! Pilot přece musí mít vysoce vyvinutý smysl pro odpovědnost. Jinak by nemohl vůbec létat... Trápí vás něco?“

„V zásadě nic,“ řekl Rogov a rozpačitě se podíval na Govora. „Snad... Víte, já jsem byl teď dva měsíce na polygonu a ve městě jsem po dlouhé době poprvé. Tolik se toho tady změnilo a ani jsem si to nestačil prohlédnout...“

„Ale to je samozřejmé. To i já jsem si všiml, jak se město mění. A o kolik jsem mladší než vy. Jen se běžte projít, co říkáte, Serjogine?“

„Já bych počkal,“ řekl Serjogin suše.

„Vlastně, já taky... Nevydržel byste to ještě chvíli?“, zeptal se trochu rozpačitě Govor.

Rogov se poslušně znovu posadil.

„Tak fajn...“ Govor se chvíli díval na pilota, a pak si to promyslel. „Víte co? Běžte! Máte hodinku půl druhé čas. Teď je půl deváté, tak řekněme do půl jedenácté. Ale dejte na sebe pozor!“

Govor se obrátil k Serjoginovi, a jako by tam pilot ni nebyl, řekl:

„Jen ho nechte. Na procházce si to nechá projít hlavou, uklidní se ... Kdyby seděl v hale, tak se bude zbytečně nervovat. My se zatím připravíme k předběžné prohlídce.“

Govor se znovu obrátil k Rogovovi: „Jenom se vraťte včas!“

„Já si jen zajdu na kosmodrom. Chtěl bych se podívat na nové stroje,“ prohlásil Rogov.

„Když se vám to tak líbí... Ale přesně v půl jedenácté tady! Jasně?“

Rogov znovu přikývl. Obě křídla dveří se s tichým zaskřípěním rozestoupila. Rogov se na vteřinku zarazil, a pak rozhodně vykročil. Dveře se za ním měkce zavřely.

6

Govor se zamyšleně díval za vysokou postavou pilota. Když zmizel, usmál se a zavrtěl hlavou:

„Člověk je pořád jako malé dítě, Serjogine. Zrovna teď mám hroznou chuť ho dohonit a nikam ho nepouštět. Vždyť říkám – jako malé dítě, které nechce dát z rukou novou hračku. Není to k smíchu?“

Govor se odmlčel a po chvíli pokračoval:

„Ale našemu pilotovi to začíná docházet. Všiml jste si, jak opatrně vyšel? Bodejt' ne! Nesmrtelnost není žádný špás.“

„Je to jenom pilot extra třídy,“ řekl Serjogin. „K tomu je potřeba být člověk extra třídy.“

„Ale vůbec ne. Extra třída, to je něco zcela výjimečného. A my přece nechceme, aby biologická nesmrtelnost byla výjimečným jevem. Ta musí náležet buď všem, nebo nikomu! Musíme dosáhnout toho, aby lidé byli imunní proti smrti, jako jsou imunní proti neštovicím. Jinak by se to změnilo ve výsadu.“

„Protože výsady nenáležejí vždycky těm, kdo si je zaslouží?“

„Nejen proto. Vždyť jsou i jiné druhy nesmrtelnosti. Třeba nesmrtelná vzpomínka ve vědomí lidstva. To je výsada, kterou získá obvykle jenom ten, kdo si ji opravdu zaslouží. A tady je člověk, který

už prožil téměř čtvrt tisíciletí, a kdo o něm co ví? Dokonce i my – specialisté, jsme se to dověděli jen náhodou.“

„Nezačínáte toho litovat?“

„Litovat? Ne! Spíš se bojím. Umíte si představit ty miliardy lidí, kteří se stejně jako teď Rogov bojí vyjit ze dveří?“

Govor pokrčil rameny a rozpráhl ruce, jako by chtěl ukázat tu spoustu ustrašených lidí.

„Na to jste nemyslel, když jste začínal?“ zeptal se Serjogin.

Govor mávl rukou: „Ale ano. Jenže já jsem pracoval na řešení velkolepého vědeckého problému. A upřímné řečeno, vůbec jsem nečekal, že se vyřeší tak brzy. Víte, Serjogine, to jsou docela různé kategorie: pracovat na řešení abstraktního problému, a najednou ho muset prakticky aplikovat.“

Serjogin namítl: „Můžete toho přece ještě nechat.“

Govor se na něj podíval jako na blázna. Pak mávl rukou a rozzlobeně řekl:

„Víte co, Serjogine? Svolejte raději lidi, Musíme připravit program a aparaturu. Práce bude až nad hlavu. Konečně taky budeme dělat něco pořádného.“

„Počkejte ještě! Vaše pochybnosti...“

„Co zase máte! Prostě vycházejme z předpokladu, že moje pochybnosti jsou produktem sklerotických procesů mého mozku. Prostě obavy starého blázna. Musíme věřit, že nesmrtelnost je krok k lepšímu!“

7

U výtahu se Rogov zastavil. Hladké dveře se tiše otevřely a kabina se rozsvítila. Rogov stál a nemohl se pohnout z místa. Za jeho zády někdo zakašlal. Rogov rychle ustoupil a uvolnil cestu. Neznámý vstoupil do výtahu a tázavě se podíval na pilota. Rogov zavřel oči a pomalu zavrtěl hlavou. Dveře kabiny se zavřely. Na pilotově tváři se objevil rozpačitý úsměv.

Rychlovýtah se mohl utrhnout, brzdy mohly selhat a pád z takové výše znamenal smrt.

Najednou se mu zdála být hrozná, protože přestala být nevyhnutelná.

Rogov sestupoval po schodišti. Trvalo to déle, ale bylo to bezpečnější.

Dole se zastavil a opět se nemohl přimět vyjít na ulici. Vzpomněl si, jak kdysi četl, že něco spadlo z okna a zabilo to člověka, který šel mimo. Jenže to by už nikdy nemohl vyjít na ulici! Nejlepší by bylo vrátit se ke Govorovi. Tam na něj budou dávat pozor.

Rogov se obrátil, ale pak si to zase rozmyslel. Nahoru už by musel výtahem. Že by ulice byla bezpečnější...?

Opatrně přistoupil ke dveřím. Lidé vcházeli a vycházeli. Nikdo se nebál. Asi proto, že věděli, že smrt je nevyhnutelná. Ta myšlenka byla tak všední, že jí nikdo ani nevnímá. Soustavně riskovali, protože život byl tak jako tak krátký.

A kupodivu na nikoho nic nespadlo. Že by to tedy riskl? Kolikrát už v životě riskoval?

První krok byl nepředstavitelně těžký. Přetížení při startu překonával mnohdy podstatně snáz. Když si vzpomněl na přetížení, uvědomil si, že je celý zalit studeným potem. A co lety? Tam čekala nebezpečí od první do poslední vteřiny. A jaká nebezpečí!

Rogov pochopil, že už nikdy nenajde dost odvahy ke startu.

A copak musí?

Vždyť už ho ani nepustí na start. Budou ho studovat, dlouho a pečlivě. Kdovíkolik let...

Ale co potom?

Co si počne v tom víru nebezpečí, kterému se říká život? Co bude dělat ty desítky, stovky a možná i tisíce let? Uvědomil si, že se mu chvějí ruce.

Život byl najednou hrozný.

Nezačíná mi strašit v hlavě? pomyslel si.

Škoda že nesmrtelnost nechrání člověka před neštěstím. Proč zahynuli Tyszkiewicz a Cinis? Byli snad horší než on?

Škoda jich!

Musí přes ten práh! Pochopil to ve chvíli, kdy si vzpomněl na Tyszkiewiczze a Cinise. Takhle by to vypadalo, jako by se chtěl schovávat za jejich zády. Dvě stě dvacet let se nikomu za zády neschovával.

A pak – děti! Ty taky budou přešlapovat na místě? Co by jim řekl, kdyby některého viděl v takové situaci?

Asi totéž, co by oni řekli teď jemu!

Vyкроčil stejně snadno jako v dobách, kdy se od ostatních nijak nelišil. Vyšel před budovu. Na tři kroky stálo volné auto. Mohl si ho vzít. Vůz ovládal automat a jízda byla docela bezpečná.

Rogov se podíval znovu na auto a usmál se. Dokonce si začal hvízdát písničku, kterou měl kdysi rád Tyszkiewicz. Myslel, že na ni už dávno zapomněl; a vida, najednou mu zazněla v hlavě. Vzpomněl si na ni tak jasně jako na Tyszkiewicze s jeho plavými vlasy a výraznými lícními kostmi.

Rozhlédl se a vykročil ke kosmodromu. Cítil se už docela volně. Kráčel mezi lidmi, jako by se od nich ničím nelišil. Snad jen tím, že všichni šli mlčky, jen on si pískal písničku, kterou už sotva kdo mohl znát.

8

V devět hodin došlo v oblastním energetickém středisku k první redistribuci energie. Ustav kosmické gerontologie poprvé ve své historii požadoval vše, co mu podle rozdělníku náleželo. Byly zapojeny složité systémy přístrojů pro komplexní zkoumání lidského organismu, tentokrát i na molekulární a submolekulární úrovni.

Druhá kontrola začala až v deset hodin a trvala patnáct minut. Potom vypnuli přístroje, ale nikdo už neopouštěl své místo.

Začátek prohlídky byl stanoven na poledne. Do té doby budou Rogova vyšetřovat psychoanalytici. Každý pracovník ústavu měl svůj přesně vymezený úkol.

Govor se beze spěchu procházel po centrální laboratoři. Potřásal sevřenými pěstmi, jako by se chystal do ringu. Uprostřed laboratoře, na vysokém podstavci, stála cylindrická komora. V poledne sem přijde Rogov, posadí ho do křesla a polepí všelijakými snímači. To bude první cyklus z celého komplexu vyšetření.

Bude-li pilotův organismus v pořádku a lékaři nebudou mít námitky, přistoupí se zítra či pozítří k dalšímu cyklu a pak k dalším a dalším.

Jeho organismus bude v pořádku! O tom byl Govor přesvědčen. Lékařská prohlídka pilotů se dělá pečlivě a Rogov svoje vízum do kosmu měl. Ale jako před každým experimentem, i tentokrát byl šéf ústavu vzrušen a neustále pochodoval kolem podstavce a vrhal přísné pohledy na své spolupracovníky. Ti seděli na svých místech, připraveni nespustit oči z přístrojů a objevit všechno nové, co jim mohou jejich aparatury ukázat. Když ne dnes, tak třeba zítra nebo za měsíc.

Govor se snažil uhodnout, kdo z nich poprvé zpozoruje něco důležitého a podstatného. I když věděl, že se to uhodnout nedá, chodil od jednoho k druhému a stále si něco bručel.

Všichni se snažili vypadat klidně. Ale co chvíli někdo z nich pohlédl na velké hodiny v čele sálu a potom, pro každý případ, si to ještě zkontroloval na svých hodinkách.

Blížila se jedenáctá hodina. Pak minula. Primář psychologického oddělení vešel do laboratoře a zašeptal něco Govorovi. Vypadal trochu rozpačitě. Govor odsekl několik nesrozumitelných slov. Blížila se dvanáctá hodina a všem se zdálo, že čas letí stále rychleji. V laboratoři panovalo absolutní ticho. Pak sem zřetelně dolehl hluk automobilu. Všechny hlavy se zvedly jako na povel.

Ale to nepřijel Rogov, to odjížděl Serjogin.

A znovu ticho, rušené jen Govorovými kroky.

„Už by tady měl být,“ řekl jeden z diagnostiků.

„Je to starý člověk,“ uklidňoval ho kdosi. „Někde se zdržel.“

„Ale říkají, že vypadá docela mladě.“

„Co je to platné, stáří je stáří. Se starými lidmi se těžko jedná.“

„Čerta starého!“ zavrčel Govor. „S vámi je to často těžší.“

Zazvonil telefon. Govor prudce zvedl sluchátko. Ale byla to jen energetická ústředna:

„Předpokládám, že váš požadavek na dvanáctou platí.“

„Samozřejmě!“ odsekl Govor a zavěsil.

Podíval se na hodinky. Moc času už nezbývalo.

„No nic. Serjogin to zařídí,“ uklidňoval se. „Nanejvýš se o pár minut opozdíme. V poledne se to zapne. Všechno! Alespoň se to zahřeje...“

Ještě nedomluvil a už zase vyrazil na svou pouť laboratoří. Tentokrát už neměl sílu odtrhnout oči od hodin.

Zbývaly dvě minuty.

Třicet vteřin!

Dvanáct!!

Govor pokynul. Zacvakaly spínače, dlouhé průzračné válce se rozsvítily a pronikavý pisklavý zvuk naplnil laboratoř jako mračno kpmárů.

9

Toho dne bylo na kosmodromu obzvlášť krásně. Vztyčené stroje se zdály být v paprscích slunce takřka nehmotné.

Samozřejmě, nemělo smysl se klamat. To všechno byly jen nevýkonné lodi středního doletu. Malé intersystémové jachty a tendry s iontovým pohonem. Ty nebylo možné srovnávat s fotonovými transgalaktickými clippery nebo diagravitačními subprostorovými karavelami Dálkového průzkumu.

Ale byly to lodí. Kosmické lodí! Při pohledu na ně Rogov cítil, jak definitivně mizí ten ponižující strach. Byl znovu klidný a vyrovnaný. Věděl, že za to vděčí lodím. Na Zemi se mohlo přihodit cokoliv. Ale lodě byly bezpečné! Ten starý pocit jistoty.

Ano. Po sedmdesátileté přestávce bylo rozumné začínat právě na těchto strojích. Ty opravdové pořádné, lodi mu neutečou. Vždyť má tolik času...

Usmál se.

Nesmrtelnost! Fakt to má něco do sebe. Vždyť i vesmír je nekonečný, a člověk potřebuje být nesmrtelný, aby mohl letět, neohlížet se zpátky a po návratu najít své současníky.

Poletí! Škoda že nemůže hned teď. Ještě nějaký čas uplyne, než skončí ty prohlídky, ale co se dá dělat. Nesmrtelnost nepotřebuje jenom on, ale všichni. Děti, vnuci, všichni!

To je zvláštní. Jeho děti... Už jsou na prahu stáří. Jaké by to vůbec bylo, kdyby je přežil? Raději na to nemyslet.

Škoda že zahynuli kluci. To by byla posádka! První posádka nesmrtelných. Jak by se ty hvězdy přiblížily...

Najednou se vzpamatoval a podíval se na hodinky. Jedenáct pryč! Opozdil se a v ústavu čekají. Přesnost musí být první pilotova zásada. Jenže lodi... Mohl by se na ně dívat donekonečna. Tak ještě pět minut. Kdoví kdy je zase uvidí.

Je čas!

Rozhlédl se po kosmodromu a mimoděk se ještě zastavil.

Ve vedlejším čtverci se připravovala ke startu nějaká jachta. Docela malá. Kdoví jestli její akční rádius dosahuje alespoň k Pásu asteroidů. Ale start je podívaná, kterou si nemůže nechat ujít. Tím spíš, že vlastní start člověk nikdy nevidí.

Rogov přistoupil blíž. Téměř až k zakázanému pásu. Iontové rakety používaly ke startu chemického paliva.

Atomové reaktory se zapínaly až daleko za hranicemi Země.

Loď stála nad tahovou šachtou, která při startu tlumila šlehající plameny. Dalo se tedy přistoupit docela blízko. Okolo zábradlí teď stálo několik lidí. Jeden z nich se zdál Rogovovi povědomý. Nebo se mýlí?

Čerpací hadice i kabely už byly odpojeny a z tlumičů, na kterých spočívala loď, se odklopily zarážky.

Stroj byl připraven ke startu. Rogov mimoděk záviděl tomu, kdo teď v navigační kabině zmáčkne červený spínač START.

Někdo se dotkl jeho ramene.

Obrátil se.

Za ním stál Serjogin.

Usmáli se na sebe jako staří přátelé a Rogov řekl:

„Hned, jen co se zvedne.“

Pak se znovu obrátil k lodi. Od trysek dělilo Rogova jen pár metrů.

Zavyla siréna. Pak zahřměl tlumený náraz raketových motorů a v okamžiku se změnil v nesnesitelný řev. Plameny se ještě neukázaly.

Bronzová střela sebou trhla a pomalu, velmi pomalu se zvedala ze svého lůžka.

Teď se objeví trysky raket a Zemi ošlehnou zhasínající jazyky plamenů. To už ale loď nezadržitelně zaimíří vzhůru ...

V té chvíli skočil do zakázaného pásma vysoký muž. Něco křičel, i když hlas nebylo slyšet. Jenom rty se němě otevíraly v kostnaté tváři. Žhavá smršť mu cuchala šedivé vlasy. Muž se vrhl k šachtě.

V té chvíli si Rogov vzpomněl, odkud ho zná. Pochopil také, co křičí.

Vždyť on ještě neví o nesmrtelnosti, blesklo Rogovovi hlavou. A od žhavého jícnu šachty ho dělí sotva čtyři kroky!

Rogov se za ním vrhl první. Reakce měl stejné jako dřív doslova bleskové. Rychlejší než všichni ostatní. A taky věděl, že vypnout trysky už není možné.

V mžiku byl u sebevraha a do dobře mířené rány vložil všechnu svou sílu. Stařík odletěl k zábradlí, kde ho chytilo hned několik rukou.

Pak uviděl Rogov Serjoginovu zděšenou tvář. Pochopil, že plameny stále ještě šlehají ze šachty a že... Ani se nestačil leknot!

10

„Co byste chtěl zkoumat?“ zeptal se Serjogin. „Nezůstal po něm ani knoflík.“

Zmlkl.

Govor pokynul, aby vypnuli přístroje. Hluk ještě chvíli šuměl u stropu a pak se rozhostilo absolutní ticho.

Ozval se zvonek telefonu. Energetická ústředna.

„Ne,“ řekl Govor. „Už jsme skončili!“

Obrátil se k ostatním:

„Řekl jsem to snad jasně: skončili jsme!“

„Epilog krásné pohádky o nesmrtelnosti,“ řekl jeden z diagnostiků.

„V každém případě je to epilog té moje pohádky!“ zabručel Govor. „To se dá těžko přežít.“

„Byl to výborný chlap,“ řekl Serjogin. „A co je nejhorší... Zahynul úplně zbytečně!“

„Houby!“ řekl Govor. „Zahynul člověk, to je zlé. Ale naděje nezahynula. Teď už víme, kde musíme hledat a že nehledáme

zbytečně. A i když na to nepřijdu já, ale třeba Hert, tak je to přece jedno...”

Otočil se a pozoroval,, jak zhasínají světla a jak se prázdní sál.

„Stejně jste neměl pravdu, Serjogine!“ řekl smutně Govor.

„Ano? V čem?“

„Říkal jste, že zahynul zbytečně. Jenže tak to není. On zahynul hloupě!“ Govor se odmlčel. „Ale tak docela zbytečné to nebylo.“

„Ne?!“

„Ovšem že ne, Serjogine! Teď už alespoň víme, že ani nesmrtelní lidé se nebudou bát otevřít dveře.“

Michail Grešnov

O ČEM MLUVÍ TULIPÁNY

V Sajanách jsem chodil do hor sám. Člověk nemusí spěchat, nikoho nehoní, na nikoho nečeká, i svět se zdá být větší a myšlenky mají více prostoru.

Čekával jsem na vrcholcích až do východu hvězd, poslouchal ticho a pozoroval, jak se na obloze rozsvěcejí první jiskřičky. Neočekávaně, jasně a slavnostně. Asi proto, že v těch chvílích jsou k nám hvězdy nejbliž.

Z hor jsem se vracel až v noci, kdy stezka mezi keři a skalami byla sotva znatelná.

A také je v Sajanách spousta krásných květin. Až tam nahoře, na planinách, kde začíná království trav a květů. Někdy si jich pár utrhu. Ne, nervu je nesmyslně a napořád. Větévka rododendronu – tady mu říkají sagandaliňa – a několik pustorylů mi bohatě stačí. Někdy si utrhu i alpský mák. Červený nebo žlutý. Ale ten vadne přímo před očima a mně je ho líto.

Hory otvírají prostor i fantazii. Sníval jsem o křídlech. Ne o křídlech, na jaké se montují vrtule a gondoly turbín. (Už při pouhém pomýšlení na řev a chvění motorů mi stydne krev v žilách.) Nesnil jsem ani o křídlech ptáků. Jsou sice dokonalá, ale příliš slabá, aby doletěla dost daleko. Snil jsem o křídlech rozumu, na nichž bych mohl obletět celou planetu a smést z ní všechno to atomové a kdovíjaké jiné zlo. A pak také o křídlech, která by mě zanesla k ostatním světům, jež jsou jistě krásné a dobré. Určitě jsou takové! Snil jsem o přátelích, které mám a které ještě budu mít, snil jsem o kráse, o lásce... Země snů nezná hranic!

Bezpochyby právě z této země snů přišel Bělskij. Boris Alexandrovič.

To mě napadá až teď, kdy vzpomínám na naše setkání. Tehdy mi to bylo nemilé. Velmi nemilé!

Loučil jsem se se Sajanami. Můj pobyt končil a v kapse už jsem měl zpáteční letenku. Léčení v lázních mi moc nepomohlo. Spíš mi

prospěl horský vzduch, ticho a klid. Ale to už mě čekal návrat do města, návrat do laboratoře plné křivulí a chemikálií a také k nedokončené disertaci o využití herbicidů.

Poslední den v Sajanách. Chtěl jsem být na své oblíbené mýtině sám. Ale vpád Bělského mě vyrušil.

Zpočátku jsem slyšel supění, pak kroky a skřípání kamínků a nakonec zcela zřetelnou, i když nepochopitelnou otázku: „O čem vlastně mluví tulipány?“ Pak se za ohybem cesty objevil, vysoký, dokonce velmi vysoký, hubený stařík v širokém klobouku, v brýlích, kostkované košili a s fotoaparátem přes rameno.

Turista, pomyslel jsem si. To je zvláštní. Za celou dobu jsem tady nepotkal jediného turistu a zrovna dneska...

Stařík šel po stezce přímo ke mně. No ovšem, teď se začne vybavovat. Takové to bohapusté klábosení, jakým se obvykle vyznačují turisté: o krajině, o počasí, o mozolech a puchýřích a možná i o dušeném hovězím, bez kterého není večere večerí.

Můj poslední večer vezme za své. A tolik jsem si přál, aby skončil docela jinak.

„Hele! Tady už někdo je,“ řekl stařík, když mě upozoroval. „No ovšem, lázeňský host, inteligent...“

Setkání nevěstilo nic dobrého. Napadla mě však pošetile naivní myšlenka, že se děda nezastaví a že možná půjde dál. Přiznám se, že jsem si v té chvíli nic víc nepřál. Jenže stařík se zastavil.

A kdyby jen to. Sedl si vedle mě. Na můj kámen!

„Á! Rododendrony a máky!“ řekl, když uviděl květy v mých rukou. „Deneb a Algol... To je šťastná kombinace. Vy je slyšíte?“

„Koho?“ zeptal jsem se trochu vyjeveně.

„No ty květy,“ řekl stařík, jako by se to rozumělo samo sebou.

„Copak je možné slyšet květy?“

Stařík neodpověděl. Seděl shrbený a ruce stiskl mezi kolena. Prsty měl tak pevně semknuty, že mu zbělely klouby. Jeho pohled byl upřený k zemi, ale i tak v něm bylo cítit napětí.

„O čem vlastně mluví tulipány?“ zeptal se najednou. Jeho prsty zůstaly křečovitě semknuty a pohled se soustředěně upíral k zemi.

Nějaký střelený dědek! pomyslel jsem si. To mi ještě tak scházelo.

Ale staříkova tvář byla vlídná a modré krátkozraké oči vzbuzovaly důvěru.

„Já jsem Bělskij,“ řekl. „Boris Alexandrovič. Dneska jsem přijel z Kazachstánu. Byl jsem se tam podívat na tulipány...“

A taky ještě botanik! Jenže jsem nevěděl, jestli jsem na tom líp s botanikem nebo s turistou.

„To je ohromný zázrak, ty tulipány!“ pokračoval děda. „Milióny tulipánů! A vidíte – taková záhada...“

„Promiňte,“ přerušil jsem ho. „Musím se přiznat, že jaksi nechápu, o co vlastně jde.“

Upřímně řečeno, nebylo mi jasné vůbec nic. A už vůbec jsem netušil, kam svým povídáním směřuje. Jenže mě oslovil a mlčet jsem dost dobře nemohl. Tak jsem zvolil to kompromisní „nechápu, o co jde“.

„Tak vy je neslyšíte?“ řekl smutně a pokývl k větvičce rododendronu.

„Ne, neslyším,“ přiznal jsem se.

„To je škoda!“ řekl zkroušeně. „Měl jsem takový dojem, že je snad slyšíte. Že přece jen nejsem sám...“

Dlouze se na mě zadíval a trpce pokýval hlavou:

„Tak tedy nikdo! Na celém světě jen já.“

Viděl jsem, že ho něco trápí, že má nějaké problémy, se kterými se není schopen vyrovnat.

„To nic!“ řekl jsem. „To přejde...“

„Nepřejde!“ přerušil mě. „To už nepřejde. To mám už od dětství. Stále jsem je slyšel. Jenže rozumět jsem jim začal až tak před deseti lety. Teprve před deseti lety, chápete! Tak pozdě. Vždyť už je mi sedmašedesát...“

„Jen se uklidněte,“ řekl jsem stále ještě v domněnání, že to je člověk, který trpí nějakou chorobnou představou.

„O čem to vlastně mluvíte?“ zeptal se stařík.

Upřímně řečeno, neměl jsem ani tušení, o čem je tu vlastně řeč. Konečně, tuhle otázku jsem měl snad položit já. Ale stále ještě jsem myslel na pokažený večer, a tak jsem jen vyhybavě poznamenal:

„Něco vás asi trápí, ne?“,

„To se lehko řekne – trápí!“ zabručel. „Jde o to, že mi nevěří!“ Bělskij se ke mně naklonil a podíval se na mě přes obroučky brýlí. „Považují mě za lháře!“ stěžoval si. „Ale já opravdu slyším, jak mluví květiny!“

„Květiny?!“ zeptal jsem se trochu rozpačitě.

„Ovšem, mladíku, květiny! Každá květina má svůj jazyk. Každá je totiž spojena s nějakou hvězdou.“

Napadlo mě, zda by nebylo lepší se prostě sebrat a odejít. Ale stařík mě zadržel.

„Rododendrony jsou spojeny s Denebem,“ řekl a sáhl na větvičku rododendronu, kterou jsem držel v ruce. „A máky s Algolem. A kopretiny... panebože, s čím jsou vlastně spojeny kopretiny? Ale určitě jsou také spojeny s nějakou hvězdou. Jako všechny květiny! Od těch nejmenších až po tulipány!“

Stále ještě držel v ruce moji větvičku rododendronu. Nechtěl jsem ji pustit, aby se mi kytice nerozsypala. A tak jsme tam seděli, spojeni větvičkou sagandalini.

„Nikdy vás nenapadlo, proč je na světě tolik květů?“ zeptal se Bělskij. „A proč jsou si podobné jako hvězda hvězdě?“

„Ne, o tom jsem nepřemýšlel.“

„Ale vždyť to jsou miniaturní teleskopy! Radioteleskopy, rozumíte, mladíku? A všimněte si, že všechny jsou nasměrovány ke hvězdám!“

Ve staříkově pošetilosti byla jistá zarážející logika. Ale ještě spíš jsem si uvědomoval jeho nezvratnou jistotu. Ne proto, že jsme dosud společně drželi jednu větvičku rododendronu. Větvičku jsem přece mohl kdykoliv pustit. Jenže jeho vyprávění mě až příliš zaujalo. To nebyl žádný nesmyslný blábol. V jeho očích i v intonaci hlasu nebyla žádná pomatenost. Naopak, byla to zřejmá, i když neokázalá jistota, která mě ohromovala.

„Podívejte,“ pustil konečně větvičku.. „Každý kvítek, ať už jsou to měsíčky nebo orchideje, má korunu ve tvaru číše. Uprostřed je pestík, nebo někdy celý systém pestíků. Třeba tenhle rododendron. Copak nechápete, že to je dokonalý radioteleskop s parabolickou anténou? Chodíme kolem jako slepí. Prostě se nám to zdá už asi všední. Ale je to ve skutečnosti dokonalá anténa přijímače, který je

vyladěn na jedinou určitou vlnu. Ta anténa přijímá signály z kosmu. Stačí je jen zesílit a porozumět jim To už je ovšem těžší! Zajímá vás to? Nechcete si to poslechnout?“

Bělskij otevřel koženkové pouzdro, ve kterém nebyl fotoaparát, jak jsem si myslel, ale jakýsi přístroj. Takový nějaký miniaturní přijímač. Pod kovovou mřížkou byl reproduktor a v rámu z umělé hmoty bylo nataženo několik jemných drátků. Přiblížil svůj přijímač k mákům, které jsem držel v ruce.

Z reproduktoru se ozvala tichá, zdálo se mi dokonce, že trochu ostýchavá hudba. Slyšel jsem dva nástroje. Jeden vydával hluboký tón, druhý zněl tónem vyšším. Ale bůhví co to bylo za nástroje. Nebyly to ani housle, ani violoncella, a už vůbec ne saxofony. Byla to zcela neznámá nepochopitelná melodie. Byla nezvyklá a přitom něžná i vzrušující, vábivá a nečekající na odpověď.

„To je z Algolu, Beta Persea,“ vysvětloval Bělskij. „A teď zkusíme Deneba.“ Přisunul přístroj k rododendronu. Z reproduktoru se ozval nízký vibrující tón, připomínající ozvěnu, jakou slyšíme při zaklepání na dveře prázdné pusté haly.

„Slyšíte?“ zeptal se Bělskij. „A tak je to s každou květinou. Co květ, to hvězda.“

„Ale copak mohou hvězdy mluvit?“

„Ovšemže nemohou,“ přerušil mě nevraživě stařík. „Ale hvězdy mají přece planety, kde je rozumný život. Záření hvězd je pro ně jenom nosná vlna.“

„Jak to víte?“ zeptal jsem se. Bělskij se usmál a důvěřivě se na mě podíval. „Víte, léčili mě už v dětství. Stále mi šumělo v uších. Obvykle to začalo na jaře, když rozkvétaly sady. Slyšel jsem zpěv a bručení stromů dokonce i přes zavřené okenice. A když bylo okno otevřené, vůbec jsem nemohl spát. Říkali, že je to vítr. Když jsem ale já řekl, že kvetoucí višně zní jako vokální soubor a jabloň jako orchestr, okřikli mě, že jsem lhář. Víte, že čapí nůsek, co stál na okně, zpíval dokonce trojhlasně? A pyšná primulka nejenže celé noci zpívala, ale ukazovala mi i obrázky. Zvlášť mě dopalovaly kosatce. V jednom kuse se ozývaly vysokým hvízdavým tónem a nedaly pokoj ve dne ani v noci. Teď už tomu samozřejmě rozumím. Ale tehdy? V roce 1907? Co o tom mohl vědět čtyřletý kluk? Když jsem

si někdy postěžoval, říkali, že si vymýšlím, že pořád jen fantazíruju. A pak mě začali vozit po doktorech. Doktoři samozřejmě prohlásili, že jsem zdravý normální kluk a sluch že mám docela v pořádku.

Můj otec byl celník. Tehdy se tomu říkalo akcízák. To víte, za každý rubl, který zbytečně vyhodil doktorům, mi jich pak pěkných pár vysázel.

„Mizero!“ říkal. „Ty se prostě nechceš učit! No, prosím, tak z tebe holt bude nádeník!“

Tedy učil jsem se opravdu špatně. Ten neustálý hluk mě rozptyloval. A květiny jsem krutě nenáviděl. Nepropásl jsem jedinou příležitost, abych nepošlapal květinový záhon, nebo nepolámal růžový keř. To mi samozřejmě taky neprošlo jen tak.

Když mi pak bylo asi třináct, už jsem tomu přivykl a přestal si toho všimát. Taky jsem se nechtěl lišit od ostatních. To víte, tehdy nebyl na hlouposti čas. Začala revoluce, pak přišla občanská válka... Pracoval jsem jako nádeník. Potom jako horník v Donbasu a nakonec jako laborant ve výzkumném ústavu. Začal jsem se zajímat o různé ty objevy a vynálezy a sám jsem se také o leccos pokoušel.

Tedy vlastně se pokouším dodnes. Tenhle astrofon.“ pokynul rukou k přístroji, „to je taky můj vynález. A tyhle brýle taky.“

Teprve teď jsem si všiml podivného tvaru jeho brýlí.

„Co je s nimi?“ zeptal jsem se.

„Těmi můžu vidět obrazové přenosy z hvězd.“

„Z květin?“

Bělskij přesvědčivě kývl.

„A já bych to mohl také vidět?“ zeptal jsem se se zatajeným dechem. Byl jsem vzrušen jako malý chlapec. „Copak je možné vidět...?“

To, co jsem slyšel z přístroje, kterému Bělskij říkal astrofon, mohla být mystifikace a celý ten aparát jen docela obyčejný tranzistorový přijímač. V hudbě se moc nevyznám, takže kdoví co jsem vlastně slyšel. Vždyť to byly tak fantastické věci...! A vydává se toho teď málo? Kdoví kde co četl a teď si vymyslel svůj vynález. Ovšem kdybych viděl... To by byla jiná. Zrak člověka tak často neklame.

Chytil jsem se té myšlenky jako tonoucí pověstného stébla. Uvědomil jsem si, jak moc bych chtěl, aby jeho vyprávění nebyl nesmysl.

„Mohu...?“ zeptal jsem se znovu Bělského.

Bělskij sundal brýle.

„Ovšemže můžete,“ řekl. „Vždycky to sice nejde, ale dneska je vhodná příležitost. Vidíte tu louku?“ ukázal na palouk plný blatouchů. Jen na kraji, tam, kde bylo sucho, se bělaly kopretiny. „To je vlastně taková televizní obrazovka. Každý kvítek přijímá malou část vysílaného obrazu a když je květin hodně, když tvoří souvislou plochu, lze vidět i úplný obraz.“

Bělskij mi podal brýle. Vzal jsem je, vstal z kamene a vykročil k mýtině žlutnoucí blatouchy.

„Ne tak blízko!“ varoval mě Bělskij. „I tento obraz je třeba sledovat z jisté vzdálenosti.“

Zastavil jsem se a nasadil si brýle.

Uviděl jsem město. Bylo daleko a v mlze. Vypadalo jako chmurná skica, jako přízrak nad pustinou. Viděl jsem jednotlivé budovy i celé čtvrti. Jako bych byl někde na kopci nad městem nebo na rozhledně. Viděl jsem parky, ulice, aleje. A město žilo. Po jeho ulicích se něco pohybovalo. Snad zástupy lidí, snad kolony aut. Bylo to ohromné město. Jeho okraje se ztrácely za obzorem jakoby v prašném oblaku. Pohyb bylo vidět na viaduktech, v alejích i na střechách domů. Dokonce se mi zdálo, že slyším i hluk.

Čím pozorněji jsem se díval, tím více detailů jsem rozeznával. Viděl jsem nějakou kulatou budovu a kus dál zase byla nějaká oválná stavba. Ze by hipodrom? A tady se leskne hladina bazénu. Dokonce i bronzové siluety jsem rozeznával na písku pláží.

Nad městem se něco zvedalo. Jakýsi trojúhelník. Něco jako létající křídlo. A ještě jedno, a další... Celý proud letících předmětů se pohyboval nad domy, ulicemi a náměstími. První už mizel za obzorem. Sňal jsem brýle a zeptal se Bělského:

„Co je to?“

Bělskij pokrčil rameny:

„V galaxii je víc než sto miliard hvězd...“

Znovu jsem si nasadil brýle a zadíval se na okraj mýtiny plné kopretin.

Ted' jsem. viděl oceán, přes který se obrovským obloukem klenul most. Oblouk končil u posledních květů kopretin. Vypadalo to, jako by most visel v modrém oparu vzduchu a vody. Most byl kovový, lesklý a naprosto pustý. Pozorně jsem se díval na bílou stuhu vozovky, která se táhla středem mostu, ale byla pustá a rázdná.

Bělskij ke mně přistoupil a zeptal se:

„Nic...?“

„Vidím most,“ řekl jsem.

„A na mostě – nic?“

„Pusto, prázdno.“

„Já tam taky nikdy nic nevidím,“ řekl Bělskij „Kdykoliv se dívám na kopretiny, je most prázdny.“

Popošel ještě kus a přiložil ke kopretinám mikrofon svého přístroje. Uslyšeli jsme šumění vln.

„Slyšíte?“ zeptal se Bělskij.

„Dýchání, moře...“

„Zaposlouchejte se lépe!“

V šumění vln jsem začal rozeznávat tichý vtíravý šepot. Věty, rytmické pauzy, verše. Ale most zůstával rázdný. V uších mi znělo a šumělo, jako by oceán byl živý a rozmlouval sám se sebou.

„Zvláštní!“ podal jsem brýle Bělskému.

Ten je mlčky složil a dal do kapsy.

„Skutečně, podivuhodné,“ řekl jsem. „Už jste o tom někomu říkal? Máte na to patent?“

„Ted' jsem to řekl vám. A patent? Ne, ten nemám. Však víte...“ odpověděl Bělskij a důvěřivě se na mě zadíval svýma krátkozrakýma očima.

Pro ten upřímný, trochu naivně rozpačitý pohled jsem si staříka zamiloval. Toho člověka muselo být strašně, snadné urazit.

„...já jsem to totiž vynalezl teprve nedávno. Ted' jezdím, poslouchám, ověřuji...“ zarazil se. Slova se mu zřejmě zdála být příliš všední a prozaická. „Právě jsem byl v Kazachstánu a poslouchal jsem tulipány... Pak to možná přihlásím...“ Znovu se usmál. „Jen se bojím...“ odmlčel se.

„Čeho?“

„Že mi řeknou, že je to hloupost. Příliš odtažitě téma. Snad kdybych se věnoval třeba herbicidům. Vždyť planety, stejně jako kopretiny, jsou vlastně jen plevel...“

Ovšem. Chápal jsem, že se bojí netečnosti, nepochopení, že se bojí, aby se mu nevysmáli.

Slunce už zapadalo za skály. Na mýtině se zešeřilo a ochladilo se. Stíny se protáhly po svazích a údolí se zaplnila modří. Sestupovali jsme po stezce.

V duchu jsem si přál držet v ruku jeho astrofon. Sestoupili jsme až do poloviny svahu, když se mi konečně podařilo, aparát správně vyladit. Alpský mák i rododendron jsem stále ještě držel v ruce. Přiložil jsem přístroj ke kalichům máku a znovu jsem uslyšel hudbu. Opět ty dva tóny, které v kouzelné harmonii zaznívaly v nezemské melodii. Zdálo se mi dokonce, že hudbu provází i jakási vůně. Jemná, trochu hořká, jakoby mandlová a přitom vzrušující svým naléhavým smutkem.

„Borisi Alexandroviči,“ obrátil jsem se na staříka. „Vy těm tónům rozumíte?“

„To je přece hudba,“ odpověděl. „Většinou to bývá hudba. Aspoň myslím. Tu lze pochopit, porozumět jí. Víte, hudbou se dá vyjádřit radost, naděje, poznání i beznaděj a zoufalství.“ Bělskij se odmlčel a jeho kroky vážly.

„Jen jedno nemůžu pochopit...“

Čekal jsem.

„...o čem hovoří tulipány!“

Kolikrát jsem tu otázku už slyšel! Ta mu zřejmě nějak zvlášť leží na srdci.

„Proč právě tulipány?“

„Tak si to poslechněte!“ řekl a vytáhl z kapsy papírovou krabičku, ve které byl kousek pásku. „Mám tady jejich zvukový záznam. Půjčte mi to na chvíli!“ Natáhl ruku a zasunul do přístroje pásek. „No jen si to poslechněte!“

Z reproduktoru se ozval šelest. Spíš šepot. Nepředstavitelně vzdálený, slabý a tajemný. Znělo to jako šumění deště. Ale byl to

zřetelně živý hlas! Zvuk dopadajících kapek bylo jen nadechnutí mezi slovy.

Míjely vteřiny, minuty. Šepot neustával a stejně jako dešťové kapky zněly i vzdechy tajemných signálů.

„To je Mizar!“ vysvětlil mi Bělskij. „Dvojhvězda v souhvězdí Velkého vozu.“

V té chvíli jsem si snad poprvé uvědomil fanátičnost toho podivného člověka. Kdo to vlastně je? Odkud je? Je to vůbec člověk? Jak to, že nikdo neví ani o něm, ani o jeho vynálezech?

Obrátil jsem se k Bělskému:

„Poslyšte, co jste vlastně zač?“

Bělskij neodpověděl. Možná že otázku přeslechl. Prodírali jsme se právě křovím a rukama si chránili tváře před šlehajícími větvemi. Ale možná že o sobě prostě nechtěl mluvit. Už jsem se chystal otázku opakovat, když řekl:

„Vždyť jsem vám to přece vyprávěl. Skoro všechno. O mém dětství, o studiích i o tom mém vynalézání. Co ještě chcete? Teď jsem v penzi. Už sedm let. Rodinu nemám a ani jsem neměl. Možná že je to tak lepší...“

Zvláštní člověk. Takový ohromný vynález a – a kdoví jestli vůbec tuší, jakou to má cenu. Nebo to netuší ani ti ostatní? Vždyť i já jsem si nejdříve myslel, že je blázen.

„Takhle jsem volnější – bez rodiny, myslím,“ pokračoval smutně. „Jezdím si kam chci, poslouchám květy a tak. Byl jsem na Kavkaze, na Krymu, na Pamíru. Nu a teď jsem tady. Chtěl bych se ještě trochu porozhlédnout po světě. Shromáždit víc materiálu! Jo, a taky píšu paměti...“ dodal rozpačitě.

Zbytek cesty jsme šli mlčky Bělskij určitě myslel na své hvězdy a já na laboratoř i na disertaci, která mě čekala. Co by jí asi tak řekl Bělskij?

Ne! To nemá smysl. Teď má cenu jen ten neobyčejný a neopakovatelný okamžik.

Před námi se náhle rozsvítila světla osady. Stezka se změnila v cestu, jež se po chvíli dělila. Jedna vedla ke vsi, druhá k sanatoriu. Bělskij se zastavil:

„Tak jsme tady,“ řekl. „Děkuju vám. Bez vás bych se z lesa asi vůbec nedostal a musel bych přenocovat u táborového ohně. Nocujete rád u ohně?“

Řekl jsem, že jsem Sibiřan a že už jsem nejednou noc přečkal u táboráku.

„A do Austrálie byste se podívat nechtěl?“ zeptal se Bělskij.

Co jsem mu na to měl říct?

„Já bych chtěl Moc... Víte, abych slyšel mluvit Canopus a hvězdy Kentaura.“

V jeho hlase znovu zazněly rozpaky, jako by se omlouval, že vůbec začal mluvit o penzi i pamětech, které ještě nenapsal. Nějak to kazilo dojem z našeho setkání.

„Tak na shledanou!“ podal mi ruku.

Natáhl jsem svou a s údivem jsem ucítil v ruce jeho astrofon.

„To je na památku,“ řekl Bělskij. „Neodmítejte, prosím.“

Stíkl jsem dárek v ruce a pracně hledal slova, kterými bych poděkoval.

„A tady je ještě ten záznam z Mizaru. To tajemství tulipánů! To by nebylo špatné téma k disertaci. S býlím to bude horší.“

Copak dokáže číst i moje myšlenky?

Bělskij se rozesmál.

„Číst myšlenky je snadné. Není to vždy příjemné, ale určitě je to snazší než porozumět řeči hvězd.“

To mě ohromilo.

Za chvíli už jsem slyšel jen jeho šouravé stařecké kroky. V ruce jsem držel kousek pásku a astrofon a v hlavě mi vířilo tisíce otázek.

„Borisi Alexandroviči!“ křikl jsem.

Ale jeho kroky už dozněly.

Kirill Bulyčov

ZÁVADA NA TRASE

Náš dům je velmi starý.

Dokonce tak starý, že už ho několikrát zanesli do seznamu chráněných památek; bohužel zase není dost starý, aby ho ze seznamu znovu nevyškrtli.

Časem ho stejně zbourají. Ale jak se zdá, ještě to nějakou dobu počká.

Před třemi sty lety patřil dům rodině bojara, který se nikdy ničím neproslavil. Pak bojar umřel, jeho potomci zchudli a dům šel z ruky do ruky. Koncem minulého století v něm nadělali nájemní byty. V každém poschodí jeden. Až po revoluci se dům naplnil.

Dnes už tam zase žijí vlastně jen penzisté a já. Mladí se odstěhovali do nových moderních bytů. Ale mně můj pokoj bohatě stačí. Má třiadvacet čtverečních metrů, přes tři metry vysoký klenutý strop a kromě toho ještě alkovnu. Ta je teď plná knih. A taky mi nikdo věčně nevytýká nepořádek. Rodiče se odstěhovali do Novosibirska a Galju jsem si nevzal. Nechtěla.

Té noci jsem šel spát později. Četl jsem ještě poslední román Alexandra Čerňajeva. Vlastně jen torzo románu, protože Čerňajev zahynul ve dvaadvacátém hlady. Za blokády. V Leningradě.

Takové románové torzo, to je peklo. Člověk ví, že už mu zbývá posledních deset stran, kdoví jestli, a děj se sotva začíná rozvíjet. Nikdo se nikdy nedoví, co vlastně chtěl starý Čerňajev se svými hrdiny podniknout. Dopsat se to nedá, protože nikdo nedokáže vidět svět tak, jak ho viděl autor.

Věděl jsem, že Čerňajev psal svůj román až do posledního dne života. Věděl jsem také, že na margu jedné stránky bylo napsáno: „Spálil jsem poslední židli. Je mi mdlo.“ Pak psal ještě tři dny. Rukopis našli po třech týdnech, když se z leningradského rozhlasu přišli podívat, co s ním je...

Najednou něco zazvonilo.

Zdi našeho domu jsou solidní. Stavitel z konce sedmnáctého století stavěl s bohatou rezervou bezpečnosti. Nejméně osm set procent! Dokonce i příčky mezi pokoji jsou na tři cihly. Když vedle hrají na piano, prakticky je ani neslyším. A to zvonění? Proto jsem vůbec nezapochyboval, že to bylo v mém pokoji. Takový zvláštní zvuk. Jako by někdo upustil stříbrnou vázu. Natáhl jsem ruku a rozsvítil. Ticho!

Jaká stříbrná váza by taky mohla u mě spadnout!

Chvilku jsem zůstal ležet, ale zmáhala mne dřímota. Tak jsem zase zhasnul. Ještě jsem měl ruku na vypínači, když znovu něco zarachotilo. Krátce a hrozivě.

Jsem člověk racionální a jakákoliv pověra je mi cizí. Tohle však bylo rozčilující. Kdo mi tady v mém pokoji co shazuje?

Znovu jsem rozsvítil a vstal. Obešel jsem celý pokoj a nahlédl do alkovny. Samozřejmě že jsem nic nenašel. Když jsem se však obrátil ke dveřím, cinklo to znovu. Za mnou! Jako blesk jsem se otočil o sto osmdesát stupňů. A – zase nic! Nic než holá stěna.

Pocinkávání už nepřestávalo. Každých deset vteřin se ozval ten tajemný zvuk. Cink! – pauza...

„Jedenadvacet, dvaadvacet, třiadvacet...“

Když jsem dospěl k desáté vteřině: Cink!

To bylo o rozum.

Někdo nebo něco si tady v pokoji pocinkává a já ne a ne přijít na to, co se děje.

Na to se musí systematicky! Počkal jsem, až to cinkne, a udělal jsem krok ve směru zvuku. Už bylo jasné, že se to ozývá od stěny mezi alkovnou a dveřmi.

Cink! Krok... Cink!

Po čtyřech krocích jsem stál u stěny a přitlačil k ní ucho.

„Jedenadvacet..., dvaadvacet...“ Přesně v desáté vteřině to cinklo. Zřetelně mi to zazvonilo hned vedle ucha.

Tak! A teď je třeba racionálně vysvětlit ten strašidelný fenomén. Za zdí je chodba s hlubokým výklenkem. Babka Kaplanova tam má starou mahagonovou almaru, kam nájemníci odkládají všelijaké harampádí, co by se mělo vyhodit, ale zatím je ho škoda.

To je jasné. Musím jít na chodbu a podívat se, co se to v té almaře děje!

Upřímně řečeno, nečekal jsem, že tam něco najdu. Zeď je přece jen silná a cinkání mi znělo u samého ucha. Ale vzal jsem trepky a vyhlédl ze dveří. Všichni spali. Na chodbě byla tma, a tak jsem rozsvítil, abych se přesvědčil, že tam opravdu nikdo není. Nebyl... Přistoupil jsem k almaře a otevřel ji. Tak tak jsem zachytil dětskou vaničku plnou předválečných časopisů. Druhou rukou jsem musel držet zlacený rám a břichem zatlačoval ostatní krámy. V této půvabné póze jsem setrval dobře půldruhé minuty. Pak jsem znovu uslyšel tlumené cinknutí. To se mi už snad jenom zdá!

V žádném případě se to však neozývalo ze skříně. Pracně jsem zavřel almaru a vrátil se do pokoje. Jen tam vejdu... cink!

Možná že mi to nebudete věřit, ale celou hodinu jsem tiskl ucho k různým místům na zdi. Pak už bylo nade vše pochybnost, že se zvuk ozývá v místě, kde byla na tapetě šedá skvrna. Bylo to asi tak ve výši prsou a přibližně osmdesát centimetrů od rohu alkovny.

Teoretická část výzkumu byla ukončena. Teď byl čas přistoupit k praktickému experimentu.

Spaní mě už docela přešlo. Přistrčil jsem si k té stěně židli a začal zvažovat, jestli mám tu tapetu strhnout, nebo jestli mám ještě počkat. Kdoví jak bych se byl nakonec rozhodl (představte si strhávat tapetu!), kdyby se najednou místo cinkání neozvala silná rána. Co rána – přímo žuchnutí!

Nůž jsem si vzal u babky Kaplanové v kuchyni. Byl dlouhý, dobře nabroušený (mimochodem moje práce) a s ostrou špičkou. Právě to, co jsem potřeboval. A ještě kladívko!

Pečlivě jsem proklepal celou stěnu. Že mě to nenapadlo hned! Ovšem není divu. Ono také nestraší ve zdi každý den. Samozřejmě jsem poklepal jen docela tiše. Sousedé spí a ve zdi straší mně!

Nakonec jsem vymezil čtverec, tak sedmdesát na sedmdesát, za kterým byla bezpochyby dutina. To už zmizely poslední pochybnosti. Vzal jsem nůž a vyřízl kus tapety. Tak asi uprostřed toho čtverce. Tapeta se sloupila a pod ní byly cáry novin a kousek modré zdi. Zajímavé. V té chvíli jsem si vzpomněl, že takhle jsme

měli vymalováno za války. A také jsem si vzpomněl, jaký jsme tehdy měli nábytek a že okno muselo být zatemněno černým papírem.

U ucha mi něco zařinčelo. Klepl jsem kladívkem a kus omítky se vydrolil na zem. Napadlo mně, že jsem si tam měl položit nějaké noviny. To už je jedno. Stejně jsem nasvinil.

Pod omítkou byla růžová cihla, posazená do nažloutlé malty. Tedy drželo to pořádně! Mořil jsem se dobře, deset minut, než se cihla konečně hnula a já ji mohl vyndat.

Ted' tam zela černá díra. Škrtl jsem sirkou a posvítil si dovnitř. V mihotavém světle zápalky jsem uviděl cihly na druhé straně skryše. A pak ještě něco lesklého dole. Opatrně jsem tam strčil ruku. Bylo to dost hluboké. Tak tak, že jsem dosáhl na dno. V prstech jsem ucítil kov. Kolečka nějakého kovu. Vytáhl jsem jich pár na světlo. Staré stříbrné mince! A byly teplé!

Poklad! Poklad ve vlastním pokojí. Páni! Ale copak je to taková zvláštnost, najít poklad ve zdi starého domu? Pravda, když o tom člověk čte v novinách nebo v knížce, je to něco docela jiného, než když...

Znovu jsem sáhl do skryše a vytáhl ještě hrst mincí. Leželo tam ještě něco většího, ale na to byl můj otvor příliš malý.

Prohlédl jsem si mince pozorněji. Byly opravdu velmi starobylé. A taky to nebyly ruské mince. Byl na nich ražen nějaký starý monarcha a cejch s nežetelnou kresbou. Něco jako jezdec na koni.

Div jsem nevzbudil celý dům, když jsem zmazaný a zaprášený chvatně vylamoval další cihly. Ted' jsem do výklenku mohl zasunout i hlavu.

Ale raději jsem ji tam nestrkal. Z nočního stolku jsem vzal lampu a postavil ji na židli. To bylo málo. Ještě jsem ji musel vypodložit štůskem knih. Druhou židli jsem si přisunul vedle. Ted' jsem měl všechny podmínky pro studium díry na vědecké úrovni. Oprášil jsem ze sebe omítku, nasměroval lampičku, aby její světlo padalo do výklenku, a začal si jej pečlivě prohlížet.

Skryš s pokladem tvořila ve stěně pravidelnou krychli. Zadní stěna byla hladká a cihly vypadaly tak nově, jako by je položili teprve včera. Celý výklenek byl vyztužen železnými lištami. Bočních stěn jsem si hned nevšiml. Oči byly samozřejmě zvědavější než já.

Místo aby systematicky studovaly výklenek kousek po kousku, zamířily okamžitě dolů, ke dnu skryše, jež bylo zavaleno stříbrnými mincemi. A taky tam ležela číše z nějakého vzácného kovu a, což bylo dost zvláštní, železná rukavice. Zřejmě od brnění.

Vyndal jsem nejdříve rukavici. Byla těžká, její prsty byly poněkud ohnuty, asi aby lépe držely meč nebo kopí, a dosahovala až k zápěstí. A také na ní byly řemínky, kterými se uvazovala. Položil jsem rukavici na stůl a natáhl se pro číši, když se stalo něco nečekaného.

Na ruku mi dopadla další mince. Teplá, stříbrná mince. Doslova jako by se odlepila od stropu skryše. Skutálela se po mé pěsti, spadla na ostatní a:

Cink!

Málem jsem omdlel. Docela jsem zapomněl, že jsem se v té zdi hrabal právě proto, že v ní něco cinkalo. Jenže když jsem uviděl mince, tak mě nenapadlo nic chytřejšího, než že to je poklad. Vzal jsem lampu a posvítíl si na strop výklenku.

Byl černý, lesklý, na omak studený a bez jediné škvíry. K tomu se žádná mince přilepit nemohla!

Počkal jsem, jestli se ještě něco nestane. Ale když se nic nedělo, vyhrabal jsem ze skryše všechny poklady a rozložil je na stole.

Zatímco jsem uvažoval, mám-li jít do muzea hned ráno, nebo zda se mám nejdříve přesvědčit, jestli to nejsou nějaké pitominky, aby se mi ještě nevysmáli... tvrdě jsem usnul.

K ránu mě probudil budík. Kupodivu jsem byl v posteli. Chvilí jsem se pokoušel vybavit si, cože se to v noci podivného stalo. Teprve když jsem uviděl díru ve zdi, na zemi hromadu omítky, cáry tapet a cihly, došlo mi, že to vůbec nebyl žádný sen. Já jsem vážně objevil poklad. A dost zvláštní poklad. Jenže co na něm bylo zvláštního, jsem si už nestačil vzpomenout, protože klepala babka Kaplanova a ptala se, jestli nevím, kde je její nůž.

Nůž? Jaký nůž? A tak...

Pak začal obvyklý ranní shon. V koupelně byl děda Kaplan, já jsem si vzpomněl, že hned ráno je porada, kde musím docela určitě být, zase mi došlo máslo, a tak vůbec.

Ještě než jsem vystřelil z domova, stačil jsem zakrýt díru knihovničkou, strčit do kapsy pár mincí a pro každý případ železnou rukavici do aktovky.

Na poradě jsem na svůj objev skoro zapomněl. Teprve když jsme skončili, zaběhl jsem k Mitinovi. On je numismatik. Ukázal jsem mu jednu ze svých mincí a zeptal se ho, odkud je.

Mitin odstrčil aktovku, přejel si rukou po pleši a řekl, že to je – taková hloupost. Ale nezapomněl se zeptat, kde že jsem ji vzal a jestli bych mu ji třeba nedal.

To byste museli znát Mitina!

Sběratel jako když vyšije. Stále kvílí, že ho kdekdo co chvíli ošidí, ale sám nezaváhá ani okamžik. Už jak držel tu minci v ruce a jak ji obracel, bylo zřejmé, že to není peníz jen tak ledajaký.

„To máš fuk, odkud jsem jí vzal,“ řekl jsem nevzrušeně. „Já ji stejně potřebuju.“

„Éé – mimochodem... Tys chtěl to jednosvazkové vydání Bulgakova,“ řekl. „Já ho mám sice jenom jednou, ale jestli chceš, tak ho s tebou vyměním. Za tu minci.“

„Ale, ale!“ triumfoval jsem. „Pokud si vzpomínám, tak jsi říkal, že bys ho nedal za žádné peníze na světě.“

„No jo – to jistě... prostě, rozumíš...“ Najednou pochopil, že jsem ho prokoukl, a kápnul božskou: „Hele, táhle mince mi zrovna chybí ve sbírce. Proto ji chci. I když je to padělek.“

„Jak to padělek?“

„No prostě podvrh. Podívej se, jak je nová! Jako by včera vypadla z razidla.“

„Včera říkáš? No ovšem, vždyť si je taky sám razím. Ale jak se vlastně ten mamon jmenuje?“

Mitin se lítostivě rozloučil s mincí:

„Jefimek. Tolar ze sedmnáctého století.“

„Hm! A proč je ta tvář tak neruská?“

„To bych ti musel dlouho vysvětlovat. V zásadě jde o to, že jsme až do Petra Velikého neměli dost vlastních mincí, a tak byly v oběhu i mince zahraniční. Například tyhle jáchymovské tolary. Jenom se do nich razil ruský cejch. A teď mi řekni, kdes to sebral!“

„Později, Juro! Později. Možná že ji pak dostaneš... Tak říkáš, až do doby Petra Velikého?“

„Jo.“

Rozhodl jsem se, že až je budu vracet do muzea, že si jednu nechám pro Mitina. Koneckonců, on mi zase dá toho Bulgakova.

Ten den mi práce doslova padala z rukou. Nakonec jsem to nevydržel, šel za šéfem a požádal, aby mě odpoledne pustil domů. Zřejmě viděl, jak je to důležité, protože řekl, abych šel, že to pak nadělám.

Když jsem dorazil domů, odemkl jsem (tentokrát jsem nezvonil) a proklouzl do svého pokoje. Zamkl jsem za sebou dveře, abych probůh nevydělil babku Kaplanovou, kdyby ji náhodou zrovna dneska napadlo mě navštívit. Odstrčil jsem knihovničku a hledal skryš.

Byla na svém místě! Ale znáte to. I když jsem měl mince v kapse a železnou rukavici v aktovce, přece jenom jsem si tak docela nevěřil. Něco jako rozdvojení osobnosti. Taková malá schizofrenie.

Ve výklenku byla tma. Rozsvítil jsem lampičku a zasunul ji dovnitř.

V té chvíli jsem se vyjevil jako ještě nikdy. Skryš byla plná nejružnějších krámů. Ale ráno byla přece prázdná!

Ležela tam dýka se zahnutou čepelí, dva pergameny s rudými pečeti, pouta, přílba k brnění, kalamář (nebo že by to byla slánka?), všelijaké šperky a pár safiánových holínek.

Tak tohle není poklad! To je úplný nesmysl! Nebo někdo blbě žertuje...

Moment! Žert? Kdo by takhle špásoval? Babka Kaplanova? Ta v noci spí a kromě toho u ní stářím atrofoval smysl pro humor.

Tak jsem se asi zbláznil!

Jenže to by se musel zbláznit taky Mitin. A to je člověk náramně seriózní. Je to ovšem sběratel...

Vzal jsem do ruky holínku. Ještě voněla novotou a měkce se poddávala v ruce. Zkusil jsem si i přílbu. Tak tak mi vešla na hlavu. Byla těžká a opravdová. Rozhodně to nebyla atrapa pro Mosfilrh.

Seděl jsem tam s botou v ruce, s přílbou na hlavě a znovu v duchu probíral události uplynulé noci. Jak cinkalo ve zdi, jak jsem

nahmatal teplé mince a železnou rukavici... Znovu jsem si vzpomněl, jak mi spadl na ruku ten peníz.

Ať jsem přemýšlel jak chtěl, na nic kloudného jsem nemohl přijít. Pak jsem vzrušeně sáhl dovnitř a prohmatal strop výklenku. Byl hladký jako zrcadlo odrážející tu nejčernější noc.

Vylomil jsem ještě několik cihel, aby se mi lépe bádalo. Za hodinu chyběla skrýši celá přední (přední?) stěna. Teď jsem si mohl prohlédnout výklenek do všech podrobností. Ukázalo se, že železné lišty na zadní stěně nejsou železné, ale jsou ze stejného lesklého černého materiálu jako strop. Jedna boční stěna byla rozčleněna do bílých čtverců.. Dole se táhly jakési pruhy a mezi nimi úzké mezery.

Tak těmi se začne! řekl jsem si a zastrčil do výklenku hlavu, aby se mi lépe pracovalo. V té chvíli mě přes ni něco vzalo. A pěkně! To mohl být klidně otřes mozku. Pochopitelně jsem neváhal a hybaj s hlavou ven! Na dno výklenku dopadla těžká starobylá pistole. Taková ta s málo ohnutou pažbou, jestli jste to někdy viděli. Honem jsem se, podíval nahoru. Ale strop skrýše byl stále stejně hladký a černý.

Zatraceně! To jsem musel žít šestadvacet let v socialistické společnosti, abych se na vlastní kůži přesvědčil, že nadpřirozené síly přece jen existují?!

A když neexistují? pomyslel jsem si a zamyšleně si pohrával s pistolí. Tenhle nesmysl musí mít nějaké racionální vysvětlení! Ale jaké?

„Čemu se to vlastně podobá?“ bručel jsem a civěl do černé pasti výklenku. „Co mi to připomíná?“

Abyste rozuměli; snažil jsem se najít odpověď na celý problém cestou analogií. Uvažoval jsem dlouho. Možná i dvacet minut. Najednou mě napadl přírůstek: poštovní schránka! Ovšem, docela obyčejná poštovní schránka. Tam se také hází základy. Tak jdeme dál! Je-li to poštovní schránka, musí tam být někde díra. Pro odesílatele i adresáta.

Jenže v tom byla ta nesnáz. Jakýpak adresát. Vždyť dokud jsem nevyboural zeď, neměla schránka žádný východ. Všechno, co do ní kdo hodil, tam zůstávalo ležet.

Budeme se na to muset podívat z druhé strany! Jak je to vlastně s odesílatelem? Kdo tam co vlastně hází? Tedy kdo, zatím nevím. Co? – to je jiná. Všelijaké starožitnosti z konce šestnáctého století. Ale kde je bere? Z muzea? To by musel krást. Na to by se přišlo!

A je tu další problém. Do včerejší noci nikdo do schránky nic nevhodil. Až dnes. Za posledních dvacet let bych si toho přece musel někdy všimnout. Nebo by to byla slyšela maminka.

Takže poštovní schránka začala pracovat teprve včera!

Jo? A co když...?

V té chvíli mě napadla úplně bláznivá myšlenka, což lze omluvit snad jen tím, že jsem byl v naprosto šílené situaci.

Tak já tady mám poštovní schránku, do které není kudy co vhodit, ani kudy to vyndat. A přece do ní vhazují věci z dávno minulých lét. Jenže do včerejška nevhazovali...

A co jestli ten otvor tady dnes není a dříve byl? Chápete? Myslím, když tam dávali ty věci. Asi tak před třemi sty lety, když tenhle barák byl ještě docela nový. Naopak tam ten otvor nemusí být teď a může tam být v době, až budou ty věci vyndávat. Někdy v budoucnosti. Možná za sto, možná za dvě stě let. Jestli ta šílená myšlenka není tak docela šílená, pak je pochopitelné, proč se to začalo objevovat teprve včera. Ovšemže ne proto, že schránka pracuje teprve od včerejška, ale naopak proto, že včera přestala fungovat. Prostě závada na trase minulost – budoucnost. Třeba vzal za své nějaký ten tranzistor a je v tom díra. Nebo se někde porušila izolace. Kdoví co se všechno mohlo stát. A tak mi teď začaly padat do kvartýru starožitnosti posbírané archeology budoucnosti někde v daleké minulosti Ruska.

Ta myšlenka se mi docela zalíbila.

Jenže co teď já s tím? Mám snad zavolat do komunálu, aby poslali elektrikáře? Nejspíš by mě šoupli do blázince. Co – nejspíš? Docela určitě!

Nebo toho mám využít a nechat si to? S Mitinem bych takhle vyměnil celou jeho knihovnu. Nesmysl! To by byla sprostárna.

Postavil jsem lampu do výklenku a kapesníkem pořádně utřel boční stěnu. Pak jsem ji prohmatl prsty a do úzké štěrbině dole jsem

zastrčil špičku nože, který jsem zase sebral babce Kaplanové. Pracoval jsem velmi opatrně, abych to nerozbil docela.

Někdy má člověk i štěstí. Boční stěna najednou povolila a odklopila se. Za deskou byl panel a všechno bylo jasné.

Měl jsem pravdu.

Uprostřed panelu byla nějaká stupnice se svítícími body. Jeden z nich, ten u roku 1667, svítil jasněji než ostatní. Stupnice končila rokem 2077.

Dole byla hustá síť nějakých drátků a drátečků, a taky různých tlačítek a spínačů, o jejichž funkci jsem zatím neměl ani páru.

Najednou se bod u roku 1667 rozzářil.

To už mi bylo jasné, co to může znamenat a rychle jsem uhnul hlavou. Knížka v kožené vazbě dopadla na dno skřýše. Ještě jsem si stačil všimnout, že se ve stropě objevil otvor stejně velký jako kniha.

Body na stupnici se bleskově rozsvěcely jeden za druhým, až zůstal svítit bod s datem 1977. Konečná stanice se nerozsvítila.

Ti v minulosti si zřejmě ještě nevšimli závady na trase a pracuji dál.

Představte si, že někdy v roce 2077 sedí u téhle díry celý vědecký ústav a marně si láme hlavu, proč to nefunguje.

„Musíte se lépe dívat, soudruzi!“ zabručel jsem.

Ale co teď já? Jak jim dám vědět? Copak oni tam nevidí, že to mrká tady v sedmasedmdesátém?

Vzal jsem šroubovák a začal kontrolovat jednotlivé spoje. Jen tak zkusmo. Jednak jsem neměl žádné schéma, a kdybych měl, tak bych mu stejně nerozuměl, i když se považuji za zkušeného radioamatéra.

Vrtal jsem se v tom a šťoural a mimoděk jsem uvažoval, jak by to bylo zajímavé, podívat se do budoucnosti. Jakkak si tam asi žijí? A taky bych se dověděl, jestli dokážu něco pořádného udělat, a třeba i jak umřu. Pak jsem si řekl, že to je pitomost, protože život ani teď není tak špatný, a vůbec že to je docela fajn, když mohou historikové pracovat v roce 1667 a naši potomci ají čas a náladu na takové výpravy.

Taky mě napadlo, že by nebylo špatné podívat se do minulosti a zeptat se třeba spisovatele Černájeva, jak to mělo dopadnout v tom jeho románu.

V té chvíli jsem objevil závadu.

Prosím, máte plné právo mi to nevěřit, ale já ji objevil. Prostě utržený drátek. Páječku jsem neměl, a tak jsem to omotal jen tak izolačkou. Rozhodl jsem se, že počkám, co to udělá. Byl jsem strašně hrdý na to, že jsem tu pitominku objevil.

Opět se rozsvítilo světýlko u roku 1667, slyšel jsem, že něco zašumělo a – nic. Prostě nic jsem neviděl, nic nespadlo, jen se rozsvítila další žárovíčka. Teď až u data 2077. Takže to bude asi v pořádku. Zásilka došla adresáta. Takže bych mohl jít spát.

Uvědomil jsem si, jak jsem unavený. Protáhl jsem se a všiml si, že už je tma. Ještě mě napadlo, že bych měl nějak poslat ty krámy, co mi zde zůstaly...

Někdo zaklepal na dveře.

„Kdo je tam?“ zeptal jsem se

„Máš tady návštěvu,“ řekla babka Kaplanova. „Copak neslyšíš zvonek? To mám za tebe chodit otvírat? A kde mám zase ten nůž?“

Přistoupil jsem ke dveřím a řekl:

„Já ho přinesu, babi, nezlobte se.“

Babka je hrozný dobrák. Jenom se ráda hádá, což bude asi stářím.

Za dveřmi stál asi čtyřicetiletý muž v modré kombinéze s brašnou přes rameno.

„Jdete ke mně?“ zeptal jsem se poněkud slabomyslně.

„Ano, můžu dál?“

„Můžete,“ přikývl jsem, ale v té chvíli jsem si uvědomil, že vlastně nemůže. „Ale chvilku počkejte.“

Přirazil jsem mu dveře před nose a rychle přešoupl knihovnu.

„Promiňte,“ řekl jsem. „Něco mi tady opravují a je tu trochu nepořádek.“ Páni! Tomuhle svinčíku říkám trochu nepořádek!

„Nevadí,“ usmál se a zavřel za sebou dveře.

Pak uviděl cihly a omítku po zemi a řekl:

„Já jsem zástupce historického ústavu. Dostali jsme zprávu, že jste našel nějaký poklad značné ceny. Rád bych se na to podíval, jestli dovolíte.“

Něco v jeho řeči i v tom, jak držel brašnu a ještě v něčem, čeho by si jiný těžko všiml, napovídalo, že z historického ústavu není. Ovšem já, který jsem pronikl až k samému tajemství času, jsem to nemohl nepostřehnout. Ne, on není z historického ústavu. Ačkoliv...?

„Už je to opraveno,“ řekl jsem.

„Co je opraveno?“

„Vaše poštovní schránka.“

Odstrčil jsem knihovnu a pokynul k výklenku. Ukázal jsem vadný kontakt a řekl:

„Já nemám páječku, tak jsem to udělal jen provizorně.“

V té chvíli se rozsvítilo světýlko u roku 1667 a on pochopil, že nemá smysl něco tajit.

„Tak mluvte!“ řekl. „Pokud tomu rozumím, umíte držet jazyk za zuby, což je důležité.“

„Ovšem, nemějte péči. Budu ho tam držet docela spolehlivě. A kdybyste si s sebou laskavě vzal tady ten zbytek. Je to stejně vaše.“

Spojovací mechanik z roku 2077 pečlivě připájel kontakt, vložil do schránky věci z mého stolu a poslal je do budoucnosti. Ani jsem si nevšiml, jak to udělal. Ještě jsme společně opravili díru ve zdi. Udělal to tak pečlivě, že by někdo těžko poznal, kde vlastně byla.

Pak mi moc děkoval a vyslovil podiv nad mou představitivostí. Ale když jsem se ho zeptal, co bude za sto let, odmítl odpovédět. Řekl, že musím přece chápat, že informace podobného druhu jsou důvěrné a on že je nesmí vytrubovat.

Nakonec se zdvořile zeptal, co bych si přál jinak.

Stejně zdvořile jsem odpovéděl, že děkuji, že nic.

„Tedy žádná přání?“ zeptal se znovu a shýbl se pro brašnu.

Najednou jsem si uvědomil, že přece jen nějaké to přání mám:

„Poslyšte, vaši lidé se mohou dostat do různých epoch, vidíte.“

„Ovšem.“

„A co takhle do roku dvaastyřicet?“

„Jistě. Se vší opatrností pochopitelně.“

„A do Leningradu, za blokády?“

„Samozřejmě.“

„Tak mi splňte jedno přání. Já bych tam chtěl poslat balíček. Jste přece něco jako pošťák, ne?“

„To není možné.“

„Ale říkal jste, že mi splníte mé přání.“

„Co je to za balíček?“

„Okamžik,“ řekl jsem a letěl do kuchyně. Sebral jsem tam dvě konzervy kondenzovaného mléka (taky jsem ho mohl koupit víc!), půl kila másla (zítra ho babce Kaplanové vrátím!) a dvě kilovky cukru. Dal jsem to do igelitového sáčku a vrátil se do pokoje. Můj host z budoucnosti právě dometal podlahu.

„Tady,“ řekl jsem. „Tohle bych chtěl doručit v lednu dvaadvácti spisovateli Černajevovi. Alexandru Grigorjeviči. Vaši ho určitě znají. Nebo je adresa v telefonním seznamu. Umřel hladu někdy koncem ledna. A stačilo, aby vydržel ještě čtrnáct dnů. Nesmíte odmítnout! Černajev psal nový román...“

„Ale to není možné. Kdyby zůstal naživu, tak to může změnit celý další vývoj událostí...“

„Nesmysl! Kdybyste se tak báli minulosti, tak byste nebrali věci ze sedmnáctého století.“

Řekl jsem to více méně intuitivně a host se usmál.

„O tom já nerozhoduju,“ řekl. „Dejte to sem. Já to vezmu s sebou a uvidíme. Ale strhněte ty nálepky z konzerv. Tehdy v Leningradě takové nebyly. Zatím děkuju a možná na shledanou.“

Odešel. Jako by tady nikdy ani nebyl.

Najednou mě to pokoušelo znovu strhnout tapetu a podívat se do skřýše. Ale věděl jsem, že to nikdy neudělám. On to musel vědět taky. Jinak by přece nepřišel.

Druhý den jsem našel v kapse zapomenuté mince. Jednu jsem dal Mitinovi a jednu jsem si nechal. Na památku.

Mitin mi přinesl Bulgakova a řekl:

„Našel jsem doma taky jeden díl Literárního odkazu minulosti. Zajímá tě to? Píše se tam o Černajevovi.“

Řekl jsem, že mě to zajímá. Dokonce velmi. To už jsem věděl, že nic nepředali. Taky jsem si vymyslel pěknou pitomost. Nedávno přece vydali Slovník spisovatelů, kde je jasně napsáno, že zemřel ve dvaadvacátém.

Večer jsem si přečetl kapitolu věnovanou Čerňajevovi. Psalo se tam, jak žil za blokády v Leningradě, jak pracoval a dokonce jak jezdil na frontu a předčítal vojákům. Najednou vám čtu:

„V zimě, zdá se, že to bylo v lednu, jsem zašel k Čerňajevovi. Alexandr Grigorjevič byl velmi slabý a chodil už jen s obtížemi. Mluvili jsme o situaci na frontě, o blokádě a on najednou povídá:

– Tak se ti mi stala taková divná věc. Před několika dny jsem dostal balíček. Představ si!

– Jakýpak? Vždyť je blokáda!

– Já ani nevím. Ale bylo tam kondenzované mléko, máslo, cukr...

– Vždyť to taky potřebujete. Ale Čerňajev se rozhorlil:

– A co děti, ty to nepotřebují? Co já, starý dědek! Ty by ses dokázal dívat, jak vedle v pokoji umírají děti hlady? Především děti musejí žít! Rozumíš?

– Vy jste jim to dal?

– Co bys dělal na mém místě ty, mladíku? Najednou mi bylo hanba, že jsem se mohl vůbec ptát.“

Četl jsem těch pár řádek snad pětkrát. Jak to, že to nenapadlo ani mě? To mi přece mohlo dojít, že když Čerňajev dostane takovou zásilku, že nebude cucat mlíko někde potajmu v koutě! To by přece nebyl Čerňajev.

A víte, co je nejzajímavější? Ze ta kniha vyšla v roce 1970. Před sedmi lety!

Andrej Dmitruk

SAMSON-12

Někdy asi tak v květnu před čtyřmi roky jsem zašel do antikvariátu na Kuzněckém mostě. U pultu stál Valerij Rovnyj a listoval ve velké černé knize. Ukázalo se, že je to bible s rytinami Gustava Dorého.

Valerij si pozorně a soustředěně prohlížel ilustraci ze Starého zákona. Na obrázku byl Samson v okamžiku, kdy boří sloupy chrámové.

„Tři tisíce Filištínských!“ řekl Valerij místo pozdravu. „A osličích čelistí tisíc. Pane, to jsou parametry!“

„Tak vezmete si ji?“ zeptala se prodavačka zřejmě ne poprvé.

„Mám to koupit?“ zeptal se mě Valerij. „Je to můj čtrnáctidenní rozpočet.“

Řekl jsem, že je cvok, a odvedl ho z obchodu. Bydlel daleko. Na Kronštadtském bulváru. V metru mi řekl, že pracuje na kvazibílkovinné kombinéze. Jakési umělé svalové tkáni, která se množí ve speciálním termostatu a potom se nechá přirůst ke svalům lidského těla. Svůj vynález nazval Samson.

Uplynulo několik měsíců a přišel studený listopad.

V noci se u mne objevil Valerij. Táhla z něj vodka a v jeho pohybech bylo nezkratné nadšení. Byl jsem naštvaný, ale Valerij mi hodil kalhoty a beze slova mi podal kabát. Bylo zřejmé, že k tomu má pádný důvod.

Vyšli jsme na dvůr. Chladný vlhký vzduch na mě zapůsobil jako silná káva. Poslední zbytky spánku spláchl drobný déšť a ledová mlha.

Valerij mě posadil do auta (dodnes nevím, kde ho vzal) a jeli jsme, kam nás oči vedly. Aspoň se mi to tak zdálo. Za volantem si Valerij prozpěvoval. Nadšeně a falešně. Že prý mě čeká nevídané překvapení.

„Pře-kva-peé-ní, pře-kvaá-pe-ní, pampadam tádam!“

Obvykle štíhlý Valerij se mi zdál být najednou nějak při těle. Volný plášť se na něm napínal jako tričko a rukávy byly doslova přilepeny k jeho mohutným bicepsům (kde je tak najednou vzal?).

Ke konci cesty jsem už v hrubých rysech věděl, co mne asi čeká. Auto zastavilo na opuštěném staveništi. Podíval jsem se ven a moc se mi tam nechtělo. Valerij vystoupil a brodil se blátem k jeřábu. Vysoko nahoře, na jeřábu, zářil reflektor. Ozval se skřípavý zvuk a světlo se pohnulo z místa. Jeřáb se rozjel po kolejích. Zastavil. Po chvíli se v září reflektoru objevil úplně mokrá Valerij a nesl obrovský železobetonový panel. Rozmáchl se, panel přeletěl přes auto a jako granát žuchnul doprostřed staveniště.

Tak byl vyzkoušen kvazibílkovinný svalový systém Samson, model číslo jedna.

Čas plynul.

Po večerech se scházeli v bytě mého přítele docela seriózní lidé obého pohlaví. Mladí i staří, v brýlích i bez brýlí. Pili čaj, kouřili, že nebylo na krok vidět, psali, rýsovali a dohadovali se v jakémisi nesrozumitelném jazyce.

Na Valerijově stole se válely stohy knih. Například Kohlersovy proměnné veličiny a jejich využití při stanovení charakteristik aktivity umělých aminokyselin. Ostatní tituly mi byly neméně srozumitelné.

Výsledkem byla senzace, k níž došlo v nových leningradských loděnicích. Určitě si vzpomínáte na obrázek, uveřejněný ve Směně, kde aspirant Valerij Rovnyj zastavil ramenem bulharskou nákladní loď Varna (30 tisíc BRT), která sjížděla ze skluzu. Možná jste si všimli, že na mohutném rameni bylo razítko Výzkumný ústav UBS – Samson-2.

Právě týden předtím se můj přítel Valerij seznámil se Zojou Černěckou. Byla křehoučká, ale pohledná, s krátkými skvostnými vlasy barvy nezralého citrónu. Jiné barvy asi vůbec neznala.

Docela nedávno jsme oslavovali výročí Zojina diplomu. Tehdy ještě studovala ve druhém ročníku filozofické fakulty. Jejich známost nezačala nijak originálně. Valerij ji oslovil v autobuse. Okamžitě v

sobě našli zalíbení a začali se scházet každý den. Než uplynul týden, hádali se jako opravdoví milenci.

Zoja byla Valerijovými pokusy nadšena. Kartáčem a mýdlem drhla jeho novou hladkou hnědou kůži.

Jednou si tu kombinézu (dá se tomu tak vůbec říkat?) vyzkoušela. Valerije šokovalo, když uviděl půvabnou Zojinu hlavičku na hnědé býčí šíji, ze které vystupovaly žíly jako provazy. Víckrát už Zoja k Samsonu nesměla.

Pak přišlo léto.

Často jsme se procházeli ve třech, nebo jsme si společně vyjeli za město. V červenci začal Valerij bláznit s levitací. Předčítal nám úryvky z Běljajevova Ariela a Grinova Zářivého světa. Stále mu vrtalo hlavou, jestli Daidalos a Ikaros ovládali levitaci, nebo zda to byli chytrí kritičtí vědci, kteří zkonstruovali nějaký kompaktní, motor.

Upřímně řečeno, čekal jsem, že dojde k nějakému překvapení. A nečekal jsem dlouho.

Devátého října se zrodil Samson-3. Teď už ovšem Valerij svou kombinézu nesvlékal. Vlastně nemohl, i kdyby chtěl.

Vyrazili jsme pozdě v noci. Pevně jsme se objímali a město pod námi mizelo. Hvězdy byly čím dál jasnější. Cítil jsem, jak mi srdce buší až v hrdle. Pevně jsem se držel Valerije a druhou rukou jsem tiskl něžnou křehkou Zoju.

Později už většinou létal sám a vracel se někdy až za dva tři dny. Vyprávěl nám, kde všude byl a co všechno viděl. Jednou ho dokonce nad Japonskem honily tryskové stíhačky. Ještěže byl rychlejší...

Bylo by načase, abych uvedl, že se svou povahou jsem přímo ideální „třetí“ čili jak se říká – kořen. Já se totiž moc líbím manželkám a milenkám svých přátel.

Každá o mě říká, že mě miluje skoro tak jako svého muže nebo milence – podle toho. Podivné je, že manželé či milenci (to podle okolností) těchto žen či milenek žárlili na kdekoho, jenom ne na mě.

Někdy je to člověku trochu žinantní. Copak mě nepovažují za schopného ani té nejelementárnější zrady? Nebo spíš (což by bylo

ještě horší) vůbec nepřipouštějí, že bych se mohl doopravdy zalíbit jejich ženě (případně milence)?

Zoja netvořila výjimku. Často se ke mně chovala důvěrněji než k Valerijovi. Přesto jsem věděl, jak beznadějně ho miluje. Nebylo prostě možné nevidět, jak miluje toho stoosmdesátikilového člověka-letadlo s tělem zakovaným do temného balvanu syntetických svalů.

Vzpomínám si, jak za mnou Zoja nečekaně přišla do práce. Taková drobná, malá, přímo miniaturní dívka s kulatýma, blízko sebe posazenýma očima. Se znepokojivě milou tváří – v žlutém plášti, černých punčochách i střevících. V ruce držela krabici sušenek. Stála před kanceláří hlavního referenta a nervózně chroupala jednu sušenku za druhou.

Omluvil jsem se u šéfa.

Zoja se do mne zavěsila a dlouho jsme se procházeli chladným parkem. Zatím jsme se vybavovali na různá neutrální témata. Nechal jsem ji, aby začala sama.

„Promiň,“ řekla najednou Zoja a přerušila moji nádherně ironickou filipiku na idiotsky dabovaný film společnosti Metro-Goldwyn-Mayer. „Promiň, ale se mnou je to zlé. Moc zlé... Bojím se o Valerije. Máme ho přece oba rádi, vid'. Ale Valerij se nám odcizuje. Mlč!“ přerušila moji námitku, kterou jsem ještě nestačil vyslovit. „Já vím, on je ke mně laskavý, líbá mě, dívá se na mě jako na obrázek, prostě je to tak krásné, že se až bojím.“

„Když je to tak krásné, tak čeho se, prosím tě, bojíš?“

„Já se vždycky bojím, když je to moc krásné,“ řekla. „Žárovka se taky nejvíc rozzáří předtím, než se přepálí vlákno. Asi si myslíš, že jsem hloupá, ale...“

„Co ale?“

„Vždyť on už není ani z poloviny člověk. On je celý prorostlý těmi umělými nervy a cévami. A ty svaly...! A srdce mu pohání nějaký jaderný článek...“

„A co má být? Jestli ho máš opravdu ráda...?“

Zastavila se a řekla: „Já ho budu milovat vždycky!“

Neušlo mi, jak zdůraznila to zájmeno já.

Večer jsme společně seděli v kavárně Kosmos. Valerij se ládoval zmrzlinou a vykládal o složitých neuronech, o zvětšování kapacity mozku, o autonomní regulaci a věčné zásobě energie. Měl sytý a výrazný hlas. Oči, ruce i obdivuhodná ramena nabitá do pestrého svetrů svědčila o klidné sebedůvěře a prozrazovala sílu. Pohled na to, jak v rukách, kterými mohl rozdrtit betonový patník, drží lžičku a nabírá svou zmrzlinu, byl fascinující.

V prosinci se zrodil Samson-4. Pravda tomu tehdy věnovala dvě stě řádků hned na první straně. Američané si pospíšili se zprávou o svém svalovém systému Binbar-Snark. Jenže tou zprávou to taky zhaslo.

Televizní interview s Valerijem přenášely všechny světové televizní stanice.

Po Samsonu-4 začal vznikat jeden model za druhým. Vždycky tak v odstupu dvou tří měsíců.

To už jsme vídali Valerije jen na televizní obrazovce. Nejprve jsme si všimli, že je nějak kulatý a na ramenou má jakési pružné výrůstky. Později se změnil ve složitý propletenec jednotlivých dílů a vcelku budil dojem dvojevypuklého disku. Nakonec se to už vůbec nedalo popsat.

Když jsme si přečetli zprávu TASS; že Samson-11 může létat rychlostí světla a že je poháněn libovolným druhem energie, rozeštkala se mi Zoja na rameni.

Valerijovo myšlení bylo prý přeneseno na nové dokonalejší buňky nového zdokonaleného mozku, takže ten, kdo byl dříve Valerijem Rovným, teď například viděl v infračerveném i ultrafialovém světle, mohl přijímat a vnímat elektromagnetické vlny, zmagnetizovat dřevo a pouhým přiblížením prstu roztáčet elektromotory. Dokázal urychlovat růst stromů, svítit jasněji než slunce a provádět deset miliónů matematických operací za vteřinu. V paměti měl zaznamenáno vše, co kdy bylo na Zemi vymyšleno a nikdy nic nezapomněl.

Jednoho krásného dne jsem se dověděl z novin (a přehlédnout to bylo dost těžké, protože si jistě vzpomenete, že všechno, co se týkalo Rovného, zařazovalo se hned vedle úvodníků jak v ústředním tisku, tak i v závodních časopisech); tedy jednoho krásného dne jsem se dověděl z novin, že náš hrdina, Valerij Rovnyj, se chystá k dalšímu letu. Cíl byl tentokrát na jedné z planet Alfy Centauri. Později mi volala Zoja a selhávajícím hlasem mi oznámila, že jí přece jen dovolili, aby se s ním rozloučila. Kdo a jak jí pomohl, nevím, ale setkala se s ním pár hodin před startem.

Došlo k tomu v parku nové budovy Výboru pro kosmický výzkum. Zoja stála v zšeřelé aleji a špičkou střevíčku rozhrnovala sníh. Kmeny stromů s prořezanými větvemi byly černé a nehybné. Na světlý pruh cesty se tiše jako prázdný padák snesl kybernetický pánbůh obrostlý všelijakými světélkujícími zázraky.

SAMSON-11. ‘

Měnil se a pulsoval, až oči přecházely. Jednu chvíli se smršťoval do tvaru koule a hned se zase rozpínal a rostl jako sloup, vystrkoval křišťálové antény a stříbřité uši radarů a kolem Zoji kroužily ohnivé chorovody jeho nesčetných očí.

Zoja vykřikla tak zoufale, že se ozvěna jejího zvonivého hlasu nesla celým parkem:

„Valerko!“

„Samson!“ opravil ji monotónní hlas.

Zoja jen vykulila oči.

„Pozor, pozor! V zájmu dalšího zdokonalování se zbavuji nepotřebné součástky nedokonale dublující část mých dokonalých systémů...“

Zoja viděla, jak se ze všech stran sbíhají lidé v ochranných skafandrech a maskách. V té chvíli se Samson otevřel jako gigantický průzračný lotos stojící na jednom ze svých okvětních lístků a na zemi, tváří dolů, zůstala ležet nahá postava.

Někdo vzal Zoju za loket a vedl ji blíže. Ten na zemi se vzepřel na hubených rukách, nadzvedl se a zvolal:

„Zoja! Zoja, pojd' sem...!“

Dlouho se na hubených rukách neudržel. Mhouřil oči proti zářícím reflektorům a remcal:

„Ten prevít! Neřád mizernej! Vlastního otce... A on si řekne ‚nepotřebné dublující součástky‘...!“

To bude asi tak všechno. Dneska se setkáváme na stanici metra Dzeržinská, chodíme společně Gorkého ulicí a přemýšlíme, co dělat dál...

Mimochodem, Samson-11 přece jen odletěl. Později oznámil na Zemi, že vymyslel nové schéma univerzálního myslícího individua, kde nedokonalé buňky nahradí krystaly redukováného prostoru. Oznámil ještě, že vytvoří svého nástupce hned po přistání na místě určení.

Zrovna jako bych slyšel hlas, který rozechvívá světlo Alfy Centauri. Oznamuje, že je třeba zbavit se všech zbytečných zastaralých systémů, takže model číslo jedenáct padá s rachotem na pustou planetu, zatímco Samson-12, zářící či neviditelný (to samozřejmě nemohu vědět), rozpíná křídla a vydává se k novým galaxiím.

Valentina Žuravlevová

PŘÍHODA

I. A. Jefremovovi

1

Nečekala, jsem, že by mě volali z Akademie.

Když jsem dostala ráno honorář za článek v Otázkách psychologie, koupila jsem si maďarský módní žurnál a vrátila se domů, abych vyřešila složitý problém – co si dát ušít.

Z obálky se usmívala manekýna ve zlatavém kostýmu. Stála u nablýskaného červeného sportáku a na vodítku držela bílého pudla. Ze všeho nejvíc se mi přece jen líbil ten kostým. Takový lehký kostýmek ze zlatavé látky.

Před týdnem jsem takovou zlatoběžovou látku viděla ve výloze jednoho módního salónu. Tedy byla spíš béžová než zlatá, ale to by nemuselo tak kór moc vadit.

Ještě jsem chtěla leccos vylepšit na střihu, když zazvonil telefon.

V první chvíli jsem si ani neuvědomila, že to zvoní z prezidia Akademie věd a že mé k sobě zve K. Sekretářka byla nezvykle laskavá (kdybyste se zastavila..., nebude-li vás to obtěžovat..., kdybyste byla tak...), ale nakonec určila přesně hodinu, kdy mne to nemá obtěžovat, a já pochopila, že opozdit se není žádoucí.

Času už mnoho nezbývalo. Vyrasila jsem ke kadeřníkovi, pak na poštu, zaskočila do Domu módy na Kuzněckém mostě (nic kloudného tam neměli) a do Akademie jsem dorazila přesně. Na minutu.

Na chodbě stály vysoké hodiny, které právě odbíjely třetí. Zvuk to tedy byl slavnostní. V tak vysokých vědeckých sférách jsem se ještě nepohybovala.

Sekretářka, starší dáma v přísném šedém kostýmu, mrkla na hodinky a pochvalně se usmála:

„Prosím::.“

Už už se mi zdálo, že dodá „drahoušku!“

Na oficiálních portrétech měl K. úplně jinou tvář. Panovačnou, ráznou, možná trochu drsnou. Vzpomínám si, že ve školní učebnici fyziky vypadal K. spíš jako maršál. Přimalovala jsem mu tehdy blůzu, nárameníky a velké maršálské hvězdy. Vypadal v tom docela zajímavě.

Ve skutečnosti se však podobal spíš hudebníkovi. Měl stejně oduševnělou tvář jako Rachmaninov na Pasternakově kresbě. I prsty měl dlouhé a pohyblivé. Jen oči – oči měl stále maršálské. Šedé a trochu drsné.

„Tak vy jste ve čtvrtém ročníku...?“ tázavě konstatoval K. „Jak se tam u vás dívají na to, že studenti pracují na úrovni... řekněme...“

„...dospělého vědce,“ napověděla jsem.

K. se rozesmál:

„To není špatný nápad. Státní komise pro vědecké hodnosti by to určitě ocenila. Kandidát, doktor věd, dospělý vědec, akademik. Nebo že by dospělý vědec až nakonec?“

To jsou mi žerty. Když matematik vytvoří své nejlepší práce ve dvaceti letech, zdá se to být každému docela normální. Jakkoli ne. Matematický talent se musí projevit už v mládí. Ale proč jen matematický, a ne třeba psychologický? Například na mě se stále dívají s údivem a div ne s nedůvěrou.

Psychologie, pokud vás to zajímá, studuje lidskou duši, což je tak složitý objekt, že... a tak dále. A hudba nebo poezie nemá s lidskou duší nic společného? A že jsou mladí muzikanti a básníci se zdá být také zcela běžné.

„Ještě jste mi neodpověděla,“ ozval se znovu K.

Odpověděla jsem, že se ke mně chovají hezky. Že mi dali samostatný pokoj na koleji a zahrnuli mou práci do plánu problémové laboratoře. A taky že mi uveřejnili článek v Otázkách psychologie.

K. se usmál:

„Zhýčkaná tedy nejste.“

Teď, když jsem se trochu uklidnila, prohlížela jsem si jeho pracovnu. Moc se mi nelíbila. Byla taková nezabydlená. K. tady asi moc nevysedává.

„Říkám, že nejste zhýčkaná. Saričevová, pokud vím, je taky ve čtvrtém ročníku a už má vlastní laboratoř.“

Ovšem! Jenže Nast'a udělala velký objev. Kolem AS efektu byl teď ve fyzice velký rozruch.

„A bez vás by Saričevová nic neobjevila,“ pokračoval K. „Vyprávěla mi, jak jste rozvíjela její představivost. Ultrafantazii, tak tomu, myslím, říkáte, ne? Na pařížském kongresu přednesla ohromný referát o AS efektu...“

To mi nemusel povídat. Nast'a mi to vyprávěla už alespoň dvacetkrát.

Jak referovala ona, co přednášeli ostatní a o čem si vyprávěli vůbec; a jak v kuloárech nějaký trouba prohlásil, že ‚tak mladá lady‘ sotva může samostatně něco objevit, a navrhl, aby ‚tak mladá lady‘ tedy udělala v laboratoři nějaký docela malý objev.

Pitomec!

Jenže mladá lady řekla, že tedy ano, třeba hned, ale kdyby kolega byl tak laskav a současně s ní udělal nějaký docela malý objev i on.

To všechno už jsem znala do všech podrobností. Ale K. vyprávěl s chutí, tak jsem ho nepřerušovala. Mě totiž nezajímalo co, ale jak to povídá, protože jsem se dosud nesetkala s vědcem jeho formátu.

Podle Sallieho klasifikace náležel K. bezpochyby do kategorie ‚myslitelů‘. Ale dál už klasifikace nesouhlasila. Spíš by tady vyhovoval termín ‚pionýr‘ podle klasifikace Woodworthovy: iniciativní, generátor myšlenek, které ochotně předává jiným, objevitel nových cest, dobrý organizátor i učitel, panovačný a výkonný...

To všechno by odpovídalo. Ale když jsem K. poslouchala, cítila jsem, že v typologii ještě něco chybí. Možná dokonce to nejdůležitější.

Ve všech klasifikacích byly ovšem zachyceny jen nejrozšířenější typy. Například Sallie výborně vystihl typ ‚velkého bosse‘: člověka, který by se mohl věnovat politice, obchodu nebo udělat kariéru jako voják. Ale protože je v módě věda, dá se tedy na vědu. Dosahuje vedoucího místa, načež považuje za své nejsvětější poslání přitahovat

uzdu ostatním. Nebo typ „gentleman vědy“: schopný mladý člověk bažící po kariéře, ale odmítající současně slevit cokoliv z životních radovánek.

Takových typů je mnoho a to usnadňuje jejich zařazení. A venkoncem nejsou ani složiti.

„Saričevová je ovšem chlapík,“ řekla jsem, když K. skončil svoje exposé. „Jenže jsem na ní musela pracovat šest let. Už na gymnáziu. Ono to není jen tak, rozvíjet ultrafantazii.“

K. se odmlčel trochu déle. Chvilí jsem uvažovala a pak jsem se rozhodla, že bych si mu mohla říct...

„Potřebuju, abyste mi pomohla,“ řekl nečekaně K.

2

„Není to tak jednoduché. Ale vy jste konečně také dost neobyčejná. Existuje jeden fyzik – Gorčakov. Už jste o něm slyšela?“

Samozřejmě že jsem o něm slyšela. Svého času byl nejmladším doktorem věd. Dokonce říkali, že jeho talent hraničí s genialitou.

„Před šesti týdny jsem podepsal jeho jmenování ředitelem nového Fyzikálního ústavu v Ingoru. Je to prvotřídní vědecké středisko. Jenže Gorčakov odmítl. A nejen to, oznámil, že se rozhodl zanechat fyziky vůbec. Jednou provždy! Chápete? Taková pitomost. Gorčakov u mne studoval. A je to rozený fyzik. A teď si vede svou. Fyzika mě už omrzela, je nezajímavá, už nechci...“

Už jsem s ním mluvil. A nejen já. Zpracovávali jsme ho, jak se dalo. Vždyť pro to nemá žádný, absolutně žádný důvod. Já to prostě nechápu.“

No nazdar! pomyslela jsem si. Budeme zachraňovat fyzika na scestí. Obracet ho na víru pravou. Tak proto mě sem zval...!

Podívala jsem se na K.:

„Ale já neumím zachraňovat zbloudilé fyziky. S tím nám smutné zkušenosti. Už jsem to jednou zkoušela s Borjou, a hanba vzpomínat...“

S Borjou to byl opravdu průšvih.

Byl to docela schopný kluk. Maturoval o rok později než já. Ve škole jsme mu říkali Fyzik. Ale na univerzitu se nedostal. Písemky byly za tři.

V Moskvě Borja zůstat nemohl a domů do Taganrogu se mu taky nechťelo. Tak jsem ho začala zachraňovat. Pro fyziku! Konečně, vždyť to byl krajan a spolužák ...

Sehnala jsem si ingorské noviny a četla inzeráty. Koho tam vlastně potřebují? Laboranty, stavbaře, potápěče... Čert mi byl dlužen ten inzerát, kde hledali vedoucího fotoateliéru. Tehdy se mi ale zdálo, že to je nápad přímo geniální. Borja výborně fotografoval. Takřka odborně. A výdělek taky bude mít dobrý, což nebylo zanedbatelné, neboť Borjova maminka byla nemocná a jeho mladší sestry ještě chodily do školy.

Prostě geniální!

Borja sice skuhral: „Blázníš, Kiro? Víš, kolik je tam mládenců, kteří cvakají svými elegantními aparáty desetkrát líp než já? Vždyť je to vědecké městečko, pochop! Samý intelektuál! Kdo by, prosím tě, chodil do takového komunálu?“

To mě namíchlo. Bodejť ne, když někdo nepochopí takovou geniální myšlenku!

„Pojedeš do Ingoru, ty trojkaři, a budeš dělat vedoucího fotoateliéru!“ zkrátila jsem diskusi. „Pojedeš do Ingoru a najdeš si někoho, kdo ti namaluje takové to pozadí s dírou, do které se strká obličej! Rozumíš? Prostě aby na snímku byl strašlivě krásný kavkazský jezdec na strašlivě krásném koni. A ten jezdec musí mít strašlivě krásnou čerkesku s kapsami na patrony a hrozivý kinžál! Tu nádheru pak vystrčíš před obchod! Nejlíp přímo na ulici. Mladí totiž mají kromě elegantních fotoaparátů taky ještě smysl pro humor, víš. A budeš plnit plán na tři sta procent, ne-li na šest set!

Musíš ovšem projevít alespoň špetku fantazie a čas od času to pozadí vyměnit. S přihlédnutím k místní vědecké specifice tam může být někdy místo strašlivě krásného koně strašlivě krásný synchrofázotron. Důležitý je prvek humoru, rozumíš?

Pak budeš v Ingoru něco znamenat. Budou se u tebe fotografovat doktoři věd a možná i akademici. Budeš pomáhat mámě a příští rok uděláš zkoušky! V Ingoru jsou pobočky tří vysokých

škol. Tady máš Lukovovu knihu O humoru a vtipu a patnáct rublů na jízdenku bez lůžka.“

Vyprávěla jsem tu truchlivou historii K. a ten se náramně bavil.

„Tak to byl váš nápad?“ zajíkal se smíchy.

Do dveří nahlédla sekretářka, a přísně se na mě podívala.

„Neurazte se, Kiro,“ řekl K. a utíral si usazené oči. „Já jsem se u toho prohnaného chlapa taky fotografoval. A co zkoušky? Udělal?“

„Houby! Ani to nezkoušel. Teď má volhu, chatu, nový byt... Prostě ten geniální nápad úplně selhal. Borjovy obrazy s dírou pro obličej se staly ingorskou pozoruhodností. Být v Ingoru a nefotografovat se u Borji...!“

„Já vím,“ přikývl K. „Já jsem tam odvedl dokonce i Svensona a Kanadany.“

„No, vidíte. A vy mi znovu začnete s Ingorem a se zbloudilým fyzikem.“

„Jenže Gorčakov je opravdový fyzik, Kiro! Věřte mi, to stojí za pokus.“

„Samozřejmě,“ přisvědčila jsem bez jakéhokoliv nadšení. „Takže by to zase chtělo nějaký ten geniální nápad...“

3

Jenže to už jsem trochu chytračila.

Hned jak K. začal o Gorčakovovi, věděla jsem, že se do toho dám. Že to vyřeším. Vlastně já už jsem to vyřešila. Zatímco jsme se bavili o Gorčakovovi, hledala jsem v duchu výchozí bod.

„Moc nadšená nejste,“ řekl K.

„Gorčakova mohly odradit neúspěchy,“ řekla jsem.

„Vyloučeno!“ namítl K. „Všechno mu šlo přímo nádherně. Můžete mi věřit. Teď pracoval na matematických modelech Slunce... Jen se nelekejte! V zásadě to není nic složitého. Výpočetní středisko v Ingoru naprogramovalo strojům veškeré známé údaje o Slunci. Tak byl získán ucelený systém obecných závislostí, které tvořily model hvězdy. Mám na mysli obecné závislosti fyzikálních veličin jako teplota, tlak, hmotnost a tak dále. Potom do těchto hodnot začali dosazovat konkrétní údaje. A jaksi metodou Monte Carlo se jednotlivé veličiny v náhodném pořádku měnily. Nakonec

se vyhodnocovaly výsledné varianty ne už obecného, ale konkrétního modelu. Gorčakovova skupina vyhodnotila statisíce takových variant.

Abyste mi rozuměla: stačí změnit hodnotu jedné veličiny, a změní se celý model. Řekněme, že jsme pro jeden model udali teplotu v určité hloubce pod povrchem sedmdesát tisíc stupňů Celsia. Dostaneme jeden model. Jestliže však stanovíme tuto teplotu na sto tisíc stupňů, dostáváme model zcela odlišný.

Kritériem pro posouzení těchto modelů je celkový souhrn objektivních znalostí. Povrch Slunce známe více méně dobře. A tak, odpovídá-li model hodnotám, jež známe z pozorování slunečního povrchu, je velmi pravděpodobné, že popisuje správně i jevy v těch částech, jež jsou pro přímá pozorování nedostupná. Tak se podařilo sestavit čtyři modely, které neodporují zjištěným údajům.

Důvěrně vám mohu sdělit, že tato práce dostane asi cenu Akademie věd. Tak jaképak neúspěchy?!“

„Mohly to být i osobní neúspěchy.“

K. se mrzutě zamračil.

„Vyloučeno! Gorčakov je mladý a zdravý. Konečně sama ho uvidíte. Hezoun. A taky mistr sportu.“

„I úspěšný objev může být svým způsobem neúspěšný. Například Scilard nechal fyziku fyzikou...“

„Kdyby to byl Gorčakovův případ, tak by to řekl. Ten si nic nenechá pro sebe, a co si myslí, to taky řekne.“

„Tak proč nepřipustit to nejpravděpodobnější?“

„Co?“

„Že se ve fyzice zklamal.“

K. se na mě podíval přímo zarputile. Tak se určitě dívá maršál na vojáka, kterému chybí na blůze knoflík. Ostatně, copak je možné vysvětlit maršálovi, že velitel baterie jednoho krásného dne zahodil děla, protože ho už omrzela?

„Dobrá,“ pokračovala jsem. „Ve fyzice se tedy zklamat nelze. Zapomeňme na Ehrenfestovu sebevraždu, vynechme tragické Lorenzovy pochybnosti, přejděme Einsteinovu...“

„Hlouposti!“ přerušil mě K. „Každý ten případ měl své specifické příčiny!“

„A proč by měl mít Gorčakov důvody jen obecné?“

„Protože tamty případy neměly nic společného se zklamáním ve fyzice! Na to klidně zapomeňte! Fyzika, to je těžká řehole. Člověka může zklamat jeho práce, může se unavit, ztratit víru ve své schopnosti. To prosím. Ale u Gorčakova jde o něco jiného. A já se vás ptám o co!“

„Vy se ptáte mne?“

„A koho se mám ptát?“ K. se stále ještě zlobil. „Jste přece psycholog! A kromě toho jediný psycholog, který umí formovat tvůrčí myšlení. Nehádejte se se mnou! Uvažovat o tvůrčí práci dovede ledaskdo, to vím. Ale pracovat s tímto tvůrčím myšlením dovedete zatím jenom vy. Promluvíte si s Gorčakovem! Chtěl bych znát váš názor!“

„A co když Gorčakov odmítne?“

„Neodmítne. Já mu zavolám. Jestli vám to nevádí, tak hned. Raději nebudeme nic odkládat. Už se chystá na cestu.“

„Kampak?“

„Vidíte, to jsem vám vlastně ani neřekl. Gorčakov se rozhodl, že bude – hm – mořeplavcem. Pro takového fyzika nebude žádný problém kvalifikovat se na bocmana. Jenže potřebuje praxi. Pár tisíc mil. Zatím bude z fyzika Gorčakova plavčík!“

K. otevře] zásuvku psacího stolu, vyndal cigarety a bonboniéru. Odmítla jsem.

„Copak?“ podivil se K. „Co byste tedy ráda?“

„Ovocnou zmrzlinu.“

„Dobrá, propříště si to budu pamatovat.“

Z kapsy vytáhl dýmku a provinile se usmál.

„Zakázali mi kouřit. Ale ten zvyk mít něco v ruce... Tak mě napadlo, Kiro, jak jste vlastně přišla na ten nápad s tím fotografem?“

„Jednoduše. Jeden takový fotograf byl u nás v Taganrogu. Jenže bez humoru. Takový zvláštní děda. Měl to tam u nás hned vedle pláže. Ale potom se objevil v novinách fejeton s titulkem Měšťák na koni. A samozřejmě, spousta patosu a svolávání hromů a blesků na hlavu toho dědy. Člověk by si málem mohl myslet, že až se nám podaří zlikvidovat tento nešvar, bude hned všechno v pořádku. Nejen u nás v Taganrogu, ale na celé zeměkouli Prostě proti měšťáctví teď

vytáhl do pole sám pan měšťák. Ten chudák děda z toho byl tehdy celý pryč.“

„Chápu,“ řekl K. a odmlčel se. „Víte co, Kiro? Měl bych pro vás návrh. Pojd'te pracovat ke mně do ústavu. Jako hlavní psycholog. Zřídím pro vás takovou funkci,“ rozesmál se. „Jste mladá a dokážete vkročit do království fyziky docela přirozeně. Myslím, že syntéza vašich znalostí a exaktního fyzikálního myšlení by byla docela užitečná. Ve čtyřiceti padesáti letech by to už nebylo asi možné. Mimochodem, když jste pracovala se Saričevovou, tak už jste vlastně položila základy nové tradice. Proč tedy byste v tom nepokračovala?“

Tak tohle bylo dost nečekané (a upřímně řečeno, i lákavé). Naštěstí v té chvíli zazvonil telefon. K. se soustředil na jiný problém. Pokud jsem tomu rozuměla, šlo o nějakou smlouvu o dílo:

„Pozoruhodná myšlenka,“ řekl K. ironicky. „Saveljev udělá práci za Šifrina a Šifrin za Saveljeva. Pro oba to bude práce nad úvazek, za niž jim náleží příslušná odměna... Víte co, ať si každý udělá svou práci za své peníze!“ K. zavěsil a znechuceně odstrčil telefon:

„Peníze, peníze, mé krásné peníze!“ parafrázoval K. „Jaký máte vztah k penězům vy jako psycholog?“

„Nikdy se mi jich nedostává.“

„To mně taky,“ zasmál se K. „A kolik se vám nedostává teď?“

„Asi tři milióny. Mám totiž různé nápady a to by vyžadovalo...“

„To je jasné! Musíte jít ke mně do ústavu jako hlavní psycholog. Vaše nároky zahrneme do plánu.“

Ted' to chtělo trochu diplomacie z mé strany, jenže to bych to nesměla být já. Rovnou jsem řekla, že mě fyzika moc nezajímá, protože existuje jedna mnohem důležitější oblast vědy.

Samozřejmě, že K. ihned zasáhl, cože to je za oblast, a proč by měla být důležitější než fyzika.

Tohle já prostě nikdy nezvládnou, i když je to tak jednoduché. A tak jsem mu začala vyprávět o své Velké myšlence. Sama jsem cítila, že nezní moc přesvědčivě.

„Utopie!“ oznámil mi K. Ani mě nevyslechl do konce. „Holý – hm – holá utopie, ten váš program ‚ČKUV‘ (člověk, který umí

všechno). Pokrok bez dělby práce a specializace je nemyslitelný. Rozhodně v nejbližších dvou třech staletích.“

„To je možné. Jenže začít se musí už dneska. Jinak nás ta stále se zužující specializace za dvě tři století zahubí.“

V té chvíli mi došlo, že jsem K. ještě ani nepoděkovala za jeho nabídku.

K. se na mě zadíval a přimhouřil oči:

„Stále jsem nemohl pochopit, proč se mi s vámi tak těžko mluví. Ale už to mám. Ostatní lidé mají – jak bych to formuloval? – komunikativní tvář. Třeba když přednáším, vidím ve výrazu svých žáků téměř každou myšlenku. Zpětnou vazbou pak zhruba vím, jestli mi rozumějí. Ale vy se celou dobu jen usmíváte. To je sice velmi milé, jenže já houby vím, co si vlastně myslíte. Ale kromě toho si chvílemi nejsem jist, jestli mě vůbec posloucháte.“

Ovšemže jsem ho ujišťovala, že poslouchám co nejpozorněji, ale K. jenom mávl rukou:

„No dobrá! Vraťme se ke Gorčakovovi. Měla byste se snad nějak připravit na to setkání, ne? Například já už ho léta výborně znám. Tak se ptejte! Potřebujete přece nějakou základní informaci.“

To zní hezky, pomyslela jsem si. A moderně. Jenže k čemu mi bude taková základní informace dobrá? Já vlastně o Gorčakovovi nepotřebuju nic vědět.

„Prosím vás,“ začala jsem. „Vy jste si nikdy nepřál... no... poslat fyziku ke všem čertům?“

„Já?!“ řekl K. a příslovce hrozivě by nebylo dost výstižné.

Mile jsem se usmála.

4

„Nic takového!“ odsekl K. „Jistěže byly obtíže, pochybnosti, ale to se týkalo jednotlivých konkrétních příčin. A pochybnosti jsou nezbytná součást tvůrčího procesu!“

„Já nemám na mysli pochybnosti. Mě zajímá, jestli jste nechtěl prostě někdy se vším praštit. S fyzikou, s vědou a vůbec.“

„Ne! Nikdy.“

„Nikdy vás nenapadlo, že byste mohl dělat něco jiného?“

„Poslyšte, Kiro! Proč se na tohle vyptáváte mě?“

„Protože jste fyzik.“

„Tss! Ženská logika! Podle vás tedy fyzikové nesní o ničem jiném, než jak by se z nich stali co nejdřív námořníci!“

„Ale stejně, pokuste si vzpomenout.“

Ted' už se našťoval doopravdy. Vypadalo to, že mě vyhodí. Ale nesměla jsem ztratit iniciativu:

„Prosím vás, promyslete si to rok za rokem. Možná že si na něco vzpomenete.“

Vstal, zafuněl (fakt zafuněl) a beze slova chodil po pracovně. Přistoupila jsem k oknu, abych ho nerušila.

On si řekne – ženská logika! To bych ráda věděla, jakou bych já měla mít logiku!

Slyšela jsem odměřené kroky. K. chodil z rohu do rohu a vzpomínal. Byl to vědec. Skutečný vědec. Když už něco dělal, dělal to důkladně.

Dívala jsem se z okna a uviděla na větvi vrabce. Ahoj, vrabčáku! Dovol, abych se představila. Já jsem Kira. Představ si, jak by to znělo, kdybych mohla dodat: hlavní psycholog Safrajova fyzikálního ústavu. To zní, co?

Podívala jsem se na svůj obraz v okně. Rozhodnuto! Bude to zlatoběžový kostým. Ten jantarový náhrdelník se k němu fantasticky hodí. Nebo ten jaspis? To musím nejdřív vidět. Jen abych to do sedmi stihla. Už je čtvrt na pět a ještě musím ke Gorčakovovi. To bych ráda věděla proč! Nejlepší by bylo tam vůbec nejezdit. Leverrier objevil planetu Uran u stolu. Taký nikam nejezdil a nikoho se nevyptával na cestu. Jenže Leverrier měl výchozí údaje a já nemám vůbec nic. Pár nápadů a informaci, že talentovaný fyzik chce zničehožnic pověsit vědu na hřebík.

Stejně je to záhada!

Ale v čem?

Talentovaný fyzik. To je bez diskuse. Dokonce velmi talentovaný. Pověsil vědu na hřebík. No a co? To se přece stává. Tak proč z toho dělat záhadu? Ale je tu to slovo *zničehožnic*! A to je vlastně ta záhada.

Takhle vykolejit rozeného fyzika není jen tak. K tomu musí být pádný důvod. Takový, který nevznikne ze dne na den nebo za měsíc.

Mohla bych právem předpokládat, že příčina „x“ (fajn, mám další termín!) se objevila už dávno. A léty se to hromadilo... Jenže co vlastně?

Fyzikálně matematická příprava, univerzita, diplomová práce (ted' si vzpomínám, že mu ji přijali hned jako práci kandidátskou) a za tři roky doktorát.

Závratná kariéra!

Prý existují hvězdy, které mají tak silnou přitažlivost, že nepustí do kosmu ani světelný paprsek. Paprsky se ohýbají, neviditelná bariéra je odráží zpět a ony se zmítají v uzavřeném prostoru. Gravitace hvězdy je mačká a tiskne, až se z nich stává kompaktní hmota.

Pokaždé, když musím řešit nějaký složitý problém, vzniká bariéra i kolem mě. Prostě mě oddělí od okolního světa. Světlo, zvuk, vůně, teplo či chlad – to vše zůstává za tou bariérou. Snad dokonce i čas. Zbývá jen pohyb myšlenek. Zpočátku jsou sotva postřehnutelé, ale postupně se stávají přesvědčivější, pádnější, silnější.

„Na nic si nemohu vzpomenout, Kiro,“ řekl K. „Snad jen jedna taková více méně náhodná epizoda... Sedněte si, prosím vás.“

Od okna se mi nechtělo, ale věděla jsem, že K. si nesedne, dokud budu stát. A vypadá unaveně. Kdoví jak dlouho tady vlastně pochodoval.

„Tehdy jsem pracoval v Anglii. Bylo to ve čtyřiatřicátém, koncem léta. Takové nevydařené anglické léto. Pršelo, v laboratoři jsme museli celý den svítit. Víte, ted' když jsem na to vzpomínal, uslyšel jsem dokonce, jak tam zpívaly okapy. Staré okapy na starém domě. Musel je dělat opravdový mistr. Dokázal, aby nejen zadržovaly vodu, ale aby ještě zpívaly...“

K. se odmlčel a díval se někam mimo mne, do vzdálených let, do svého mládí. Trvalo to chvíli. Pět šest vteřin, víc ne. Trochu provinile se usmál, protože byl dozajista přesvědčen, že hluboce analyzuje každé jeho slovo. Jsem přece psycholožka! Ale já ho skoro ani neslyšela. Všechno zůstávalo za bariérou a já si dál řešila svůj problém. Bariéra propustí jen to, co mi ho pomůže vyřešit. Zpívání okapů mě ted' nezajímá. Na to si vzpomenu možná někdy až po letech.

„Práce nám šla tehdy mizerně,“ pokračoval K. „Pokusy, jejich vyhodnocení a další pokusy a znovu diskuse... To už se tak někdy stává, že pokusy dávají nesmyslné výsledky a jejich vyhodnocování jen zvětšuje všeobecnou podrážděnost. A pak přišel najednou zčistajasna slunečný den. Nádherný slunečný den! Zářivé paprsky vytlačily elektrické světlo a v žárovkách doutnala jen matně žlutá vlákna...

Najednou jsme všichni cítili, že v laboratoři už nevydržíme ani minutu, S Coocroftem jsme vyrazili na jih. K moři. Coocrof hnal mašinu jako blázen. Fantastické! Vypadli jsme z tmavé laboratoře a před námi bylo najednou moře. Ten den bylo čisté, modré. Ta nejčistší modř bez zelených a šedých tónů...“

Vypadli jsme – proniklo bariérou.

To bylo to, co jsem potřebovala slyšet. Kombinovala jsem logicky řetěz a měla jsem už téměř všechny články pohromadě. Jenže zatím ležely bez ladu a skladu jako těžké kousky mrtvého kovu. Pouhá dvě slova je rázem spojila do pevného řetězu.

Ted' už si dovedu představit, proč Gorčakov nechal fyziku fyzikou, úkol jsem vyřešila. Hotovo. Ted' už zbývá jen to příjemnější. Efektní závěr. Jsi chlapík, Kiro!

„Auto jsme nechali nahoře na strmém srázu a seběhli dolů na pláž. Bavili jsme se o hloupostech a házeli přitom žabky. Moc nám to nešlo. Na moři to není tak snadné.

Najednou jsme uslyšeli hluk motoru. Podél břehu, nad vodou, letěl aeroplán. Ne letadlo. Tehdy to byl aeroplán. Vy si samozřejmě neumíte představit, jak tehdy takový letoun vypadal. Na obrázcích nevypadají tak špatně, ale...

Letoun dosedl na pláž, jel ještě asi sto metrů a pak se zastavil. Zamaštěná překližka, pospravovaný trup a dráty. Spousta drátů. Aby to vůbec nějak drželo pohromadě Z kabiny se vysoukal čahoun v promaštěné kombinéze.

Gérard Gutirez, představil se. Tohle je můj létající stroj. Pokazil se mi takový... Ale to už mu angličtina nestačila. Dost se mu ulevilo, když jsme na něj začali mluvit francouzsky.

Mám prostě závadu na směrovém kormidle, řekl, a tak mi ten létající stroj trochu truceje.

Dali jsme se do toho všichni tři. Nebylo to nic vážného. Jenom se zaklínilo lanko táhla. Gutirez nám zatím vyprávěl o sobě. Studoval na Sorbonně práva. Pak toho nechal, pracoval jako dělník a kus po kuse dával dohromady svůj létající stroj. „K čemu jsou mi ty zákony?“ říkal. Nejdřív potřebuju vidět svět a možná že zjistím, že ten náš svět potřebuje zákony úplně jiné... Poslyšte, chlapci, ta mašina nás unese všechny. Polet'te taky.’

Od zamaštěných křídel se odráželo slunce a vítr se prodíral drátěnými výztuhami. V té chvíli jsem si uvědomil, jak by bylo krásné žít jako Gutirez. Letět svobodně nad mořem, horami, lesy – kdovíkam a bůhvíproč. Prostě letět...“

„Jak že to říkal? Opakujte to, prosím,“ zeptala jsem se.

K. se na mě nechápavě podíval a pokrčil rameny.

„Říkal ‚k čemu mi jsou ty zákony?‘ – jenomže to byste ho musela také ještě slyšet. To jeho gaskoňské fanfarónství. Ale dál si už pamatuju jenom smysl. Za každé slovo bych nemohl ručit. Říkal něco jako prohlédnu si svět a možná že zjistím, že potřebuje docela jiné zákony...“

Tak! Bože, já jsem nána! Ze už mi zbývá jen efektně formulovat závěr?! Chá! Ted' jsem se přes tu propast dostala doslova po pavučině. A to ještě není konec cesty. Sotva začátek. Kolik tam ještě bude takových propastí?

Do módního salónu to pochopitelně už nestihnu. Je to až na druhém konci Moskvy. A vůbec se to dnes nějak zkomplikovalo. Zato mám nádhernou myšlenku. Je trochu bláznivá a už vidím, jak se K. shovívavě usměje. Ale ať! Ted' už mě to nezadržitelně táhne dál...

„Posloucháte mě vůbec, Kiro?“

Jakpak ne. Samozřejmě že poslouchám. „K čemu jsou mi ty zákony?“ říká mladý muž, který se nápadně podobá Yves Montandovi a stojí vedle létajícího stroje.

„Pomohli jsme mu nahodit vrtuli. Vzlétl, opsal nad námi kruh a nabral kurs někam na sever. Vůbec nevím, kam letěl. Docela jsme se ho zapomněli zeptat. Asi po čtyřech letech jsem četl v l'Humanité, že nějaký Gérard Gutirez, pilot republikánské armády, zahynul u Barcelony. Startoval v tom svém létajícím stroji sám proti celé eskadře junkersů.“

Pracně buduji svou bariéru. Ted' musím zapnout! Sama jsem si to zkomplikovala. Poslední boj Gérarda Gutireze s tím nemá nic společného. Ale až se večer vrátím domů, pustím gramofon a ze svých desek vyberu tu, která by se mu docela určitě líbila. Jenže ted' musím pokračovat! To je taky boj. A ne snadný.

„Zavolejte Gorčakova,“ řekla jsem K. „Řekněte mu, že jste znovu četl jeho práci, nebo si vymyslete nějakou jinou záminku, na tom nezáleží. Jenom je třeba, abyste během rozhovoru řekl, že je škoda, že se nedá změnit gravitační konstanta.“

5

„Promiňte, Kiro, já vám asi nerozumím. Změnit gravitační konstantu? Jak změnit?“

„Změnit znamená zvětšit nebo zmenšit. Ale chtěl jste volat Gorčakova, ne? Tak mu, prosím vás, zavolejte, povídejte si s ním. O čemkoliv. A jen tak mimochodem prohod'te, že je škoda, že nelze změnit gravitační konstantu.“

K. se na mě díval, jako by mě viděl poprvé.

„A co pak?“ ptal se.

„Pak mu řekněte, že vám přišla nějaká návštěva a že mu zavoláte za půl hodiny.“

„Dobrá. Ovšem já vůbec nechápu, k čemu je dobré takové divadýlko.“

„Aby Gorčakova znovu začala zajímat fyzika!“

„To myslíte... vážně?“

„Naprosto.“

„A vy myslíte, že jen tak, aniž jste ho viděla, aniž jste s ním mluvila, změníte jeho rozhodnutí?“

„Ano.“

„Už ta vaše dobrodružství chápu,“ řekl K.

V té chvíli jsem se měla mile usmát. Později budu litovat, že jsem to neudělala. Ale umíněně trvám na svém:

„Zavolejte mu! Čas letí.“

K. se na mě zkoumavě díval.

„Vy jste ještě neměla žádný průsvih, vid'te, Kiro?“

Pak zvedl telefon a pomalu volil číslo, aniž ze mne spustil oči. Ještě jsem mohla ustoupit, ale mlčela jsem.

„Bud' zdrav, Serjožo!“

Tak už to propuklo.

Moc jistoty nemám, ale co se dá dělat. Vím jenom, že v mých úvahách není chyba. Ovšem fatální je, že i ty nejpřesnější psychologické úvahy a kalkulace nedávají záruku jednoznačného výsledku.

Ve fyzice to je jiné. Například ozařujeme-li lithium částicemi alfa, dostaneme vždycky hélium. Pokud se nemění podmínky pokusu, nemění se ani výsledky. To jsou jasná pravidla hry.

Ale představte si, jak by se naši drazí fyzikové divili, kdyby se jim při konstatních podmínkách pokusu změnilo lithium jednou v hélium, podruhé ve slaměný klobouk a jindy zas v růžového medvídko. Hra bez pravidel, řekli by šokovaní fyzikové. A psychologie je právě taková hra bez pravidel. Samozřejmě že pravidla má. Jenže jsou nesrovnatelně složitější, jemnější a náramně proměnlivá. Tak například já jsem si tady teď vypočítala svou reakci. Jenže co když místo hélia dostanu toho růžového medvídko?

„...ale ne. Nebudu tě přemlouvat. Jen jsem se tě chtěl zeptat na tvůj názor na Sinělnikova. Přece jsi s ním pracoval.“

Projednali Sinělnikova a K. přešel k poslední Gorčakovově práci. Jen tak mimochodem, trochu posměšně, řekl dohodnutou větu.

Vteřina ticha. Gorčakov se zřejmě ptá, jestli dobře rozuměl.

„Ale ovšem. Samozřejmě že gravitační konstanta se změnit nedá...“

...co? Co to znamená? No změnit znamená zvětšit nebo zmenšit.“

K. přikryl sluchátko rukou a obrátil se ke mně:

„On se ptá proč. Tak rychle! Co mu mám říct?“

Plácnu první, co mne napadlo:

„Snáz by se žilo.“

„Snáz by se žilo v takovém světě, Serjožo. No, ovšem! Bohužel jsme tu konstantu nevybírali spolu, co?“

Teď byl nejvhodnější moment přerušit hovor. Ukazuji K, aby zavěsil. Ale ten si mých signálů nevšímá.

„Ale ne. Jen mě to tak napadlo...“

Znovu zakryl sluchátko rukou a šeptem mi opakuje Gorčakovova slova. Teoreticky se to prý změnit dá.

Napovídám:

„Řekněte, že je to teoreticky i prakticky nesmysl.“

Měla jsem si vzít druhé sluchátko hned na začátku. To jsem tedy zaváhala.

„Ano, ano. Já ti rozumím,“ říká K. a krčí rameny, aby mi naznačil, že nechápe ani slovo.

Usmívám se. Co mi taky zbývá.

K. mechanicky opakuje: „Ano, ovšem...“

Najednou se zarazí a překvapeně se ptá:

„Jak to myslíš, změnit Planckovu konstantu?“

Na to jsem čekala. Hlavička, ten Gorčakov. Polknul návnadu dřív, než jsem počítala. Okamžitě navádím K.:

„Řekněte mu, že je to hloupost, že to přece nejde.“

K. se beze slova podřizuje:

„Ale ne, Serjožo! Tos to celé zamotal... No, dobrá, já na tebe počkám.“

K. položil telefon a dlouho si mě mlčky prohlížel. Měla bych se mile usmát, ale jsem unavená.

„Přijede za hodinu,“ oznámil K. „Chce to ještě prodiskutovat... Poslyšte! Jak se vám to podařilo?“

Tak tedy – podařilo!

Usmála jsem se a odpověděla s velkolepou nedbalostí:

„Ale to je maličkost. Já jsem vlastně na toho Gorčakova ani nemyslela.“

6

K. mi samozřejmě nevěřil, i když to byla svatosvatá pravda.

„Tak mi tu maličkost laskavě vysvětlete. Nezapomínejte, že musím vědět, jak mám postupovat dál.“

Sekretářka přinesla čaj a sušenky.

„Petr Borisovič už dvakrát zvonil,“ řekla. „A taky ještě...“

„Ale, ale,“ řekl účastně K. „Tak zaujměte kruhovou obranu a držte pozice! Teď potřebuju jen Gorčakova. Bude tu každým okamžikem.“

Podívala jsem se rychle na hodinky. Za deset minut šest.

„Slyšel jsem, že jste někde vystupovala s hady. Je to pravda?“ zeptal se mě K.

Zase ti hadi! Samozřejmě že jsem nikde s hady nevystupovala. To je úplná záhada. Tuhle historii znali jen čtyři důvěryhodní lidé včetně mě. Každý se sice zapřísahal, že nikomu nic neřekne, ale teď den co den poslouchám stále fantastičtější legendy.

„To nebylo nic zajímavého. Jen ročníková práce ze zoopsychologie.“

K. se usmál:

„No, dobrá, když o tom nechcete mluvit, tak toho nechme. Ale to s tím Gorčakovem budete muset rozebrat podrobně. Z čeho jste vlastně vycházela? Nebo to byla jen náhoda? Stydne vám čaj.“

Schválně mě rozčiloval.

„Logika, to je to celé,“ řekla jsem. „Byly dvě možnosti – buď Gorčakov ztratil zájem o práci z celkem náhodných příčin, nebo zde proběhl nějaký víceméně zákonitý proces. První možnost jsem hned zamítla, protože byla jaksi... no, příliš mě neinspirovala.“

„To je tedy fantastický argument!“ rozhořčil se K. „Koncentrovaná ženská logika! Dvě a dvě nejsou čtyři, ale pěkná vosková svíčka. Když se mi něco nelíbí, tak to prostě neberu v úvahu!“

„A proč ne? Náhodné příčiny bych musela hledat zase jen zkusmo, tedy náhodně. Existují-li však příčiny zákonité, dá se o tom už přemýšlet. To je v každém případě zajímavější.“

Možná že jsem raději neměla nic vysvětlovat. Kromě logiky totiž existuje taky ještě intuice. A první impuls byl více méně intuitivní. Uvědomila jsem si, že musím pochopit především fyzikův vztah ke světu. Ne fyzika Gorčakova, ale nějakého Opravdového Fyzika vůbec. Někoho jako Kapica nebo Landau nebo tak. V té chvíli mě napadlo už nemoderní slovo badatel. Člověk, který se snaží poznat přírodu, svět, vesmír.

A tak jsem tady já, nějaký badatel, a vesmír. Nekonečná (nebo snad není nekonečná?) nebeská klenba, poházená ohnivými koulemi hvězd a gigantickými oblaky mlhovin. Miliardy let se řítí prostorem (co je to vlastně prostor?) a rozlétají se od jakéhosi prapůvodního bodu. Ale co to vlastně je a jaký to má smysl? Proč to existuje? A proč existuji já, zanedbatelná částka tohoto nesmírného světa? Ztracena v nekonečném (nebo přece jen konečném?) světě, kde milióny let neznamenaají nic, chci uvidět a pochopit všechno.

„Romantické,“ řekl K. „Jenže to jste mi popsala své myšlení, svůj názor na svět. Ale to, pokud vám správně rozumím, je pouze váš názor. Fyzik totiž myslí trochu jinak: přístroje nemají dostatečnou kapacitu, musí se tedy zdokonalit; chybí informace o pokusech kolegy někde za devaterými horami, a pakse třeba zjistí, že člověk šel mimoděk v cizích stopách. Zítra se hodnotí nějaká idiotská práce, a kdyby se prostě řeklo, že autor je pitomec, fyzik se nedostane z malérů. A syn dostal čtyřku z fyziky, je třeba přechíst nové číslo Astrophysical Journal, tři monografie, napsat posudek na disertačku, recenzi na článek...“

To už jsem nevydržela. Řekla jsem mu rovnou, že takový život nemá za groš cenu, když mu to nedovolí slyšet, jak Země pluje mlhavým nebem („proč zrovna mlhavým?“ přerušil mě K.) a brání mu vidět podivuhodný obraz světa,

K. se škodolibě usmál:

„Dostojevština naruby. Takové nimrání ve vlastních pocitech, a ještě k tomu v galaktickém měřítku.“

Chtěla jsem odporovat (nimrání v galaktickém měřítku už není žádné nimrání!), ale zarazila jsem se v půli slova. Přece jen na tom bylo zrnko pravdy. Ovšem k tomu, abych pochopila sama sebe, musím nutně pochopit i vesmír. A k tomu zase potřebuju vědět, co to vlastně vesmír je a jaký má smysl. Jinak postrádá smysl i můj život.

„Překvapivá metoda,“ usmál se K. „Hromadíte jednu nepřesnost na druhou a závěry jsou kupodivu docela pravděpodobné.“

Jenže když se na to podíváme z druhé strany, vidíme, že tu je jistý koeficient pracnosti. Aby se postavil metr nové cesty, třeba enormnosti práce. A tento koeficient se soustavně zvětšuje. Náš svět je už tak zařízen,“

„Jenže Gorčakov takto zařízený svět neakceptoval!“
„A pověsil vědu na hřebík. Tomu říkáte řešení?“
„Nesmířit se s existujícím samo o sobě znamená velmi mnoho. Odtud je už jen krok k dalšímu boji.“

„S čím?“

„Odkrývá-li tento svět svá tajemství příliš pomalu, pak je třeba...“

„Nu

„Pak je třeba ho změnit!“

„To bych rád věděl jak?“

„Musí se vytvořit model jiného světa a studovat nový model. Změňte Planckovu konstantu a máte model úplně jiného světa. Světa, kde bude všechno úplně jiné – fyzika, chemie, příroda i život!

Sám jste říkal, že se takových modelů dá sestavit nekonečné množství. Určitě se tedy najdou světy s mnohem výhodnějším koeficientem poznatelnosti.“

Mile jsem se usmála a dodala:

„Vlastně proč pracně studovat reálný svět, je-li možné sestavit model jiného, sice nereálného, ale lehce poznatelného světa?“

7

Očima se dalo pozorovat, jak se moje šance na místo hlavního psychologa katastrofálně zmenšují. Bodejť ne – takové kacírství!

K. byl mimochodem velký Opravdový Fyzik. Na zlomek vteřiny se zarazil, rozpoznal v tom šílenství určitý řád a odpověděl už téměř klidně:

„Kiro, věda studuje reálný svět a v tom je právě její cena. Matematický model neexistujícího a lehce poznatelného světa se pochopitelně sestavit dá. O tom není sporu. Sama o sobě je to docela půvabná myšlenka. Jenže studiem neexistujícího světa dostanete zase jen neexistující objevy. K čemu by byly? Představte si náš svět třeba jako tuhle rovinu,“ máchl rukou nad stolem a měl pochopitelně na mysli rovinu jako matematický pojem. „Teoreticky můžeme sestavit libovolný počet jiných rovin. Jenže ty se odtrhnou od naší reálné roviny a zmizí. Prostě někde zmizí!“ Jeho ruka opsala neurčitý oblouk. „Možná že po některé té rovině bychom se pohybovali

snáze. Ale čím by to bylo snazší, tím víc se budeme vzdalovat reálnému světu.“

Ta záliba v efektech mě jednou zahubí. S těmi hady to bylo zrovna tak. Ale ovládnout jsem se nedokázala a tak jsem zase předvedla jeden ze svých parádních výstupů.

„Ano, určitě se takový model neexistujícího světa utrhne od reality. Až takhle!“ Vstala jsem a napřáhla ruku vysoko nad stolem. „Ale pak se s rovinou našeho reálného světa znovu protne. Kde? To nevím. Ale v místě, kde se znovu roviny protnou, všechny neexistující objevy neexistujícího světa dokonale zapadnou do reálných objevů našeho existujícího světa. A nás to posune o sta, možná o tisíce let dopředu.

Já nevím, jaké to budou objevy. Dneska by se nám asi zdály být stejnými kouzly a zázraky, jako by se zdály objevy dvacátého století antickým filozofům. Já opravdu nevím. Možná že se nám podaří koncentrovat fotonový plyn a dostaneme tekuté světlo. Bude možné ho uchopit, vzít do dlaně a jak se bude přelévat, bude zářit tak, že diamant se bude zdát jen šedým oblázkem. Možná že objevíme nějakou složitou strukturu elektronů a pronikneme ještě hlouběji do nitra elementárních částic, a ještě dál, až do jádra jader této dosud neznámé hmoty. Tak či tak to budou nádherné objevy, pro které bude stát za to žít.“

K. okamžitě pochopil mou myšlenku. Najednou se uvolnil a přestal se na mě tak koukat. Netrvalo ani deset vteřin a chápal to lépe než já.

„No co,“ řekl K. po chvíli. „Jen se moc nevytahujte!“

Samozřejmě že jsem ho začala přesvědčovat, že se vůbec, ale docela vůbec nevytahuju.

„Ona je vlastně hypotéza quarku také založena na tom, že náboj elektronu může být docela malý. Takže nejste první, kdo se rozmáchl po konstantách. Jenže myslela jste na to, dá-li se to vůbec uskutečnit? Když Gorčakov modeloval Slunce, vyhovoval z miliónů modelů jeden. Přitom byly konstanty zachovány. Když zahrneme do této hry i konstanty, bude vyhovovat jeden z miliard! Možná kdyby se stanovila nějaká pravidla variací konstant... Tak mě napadá, Kiro, že jste nezačala právě nejšťastněji. Myslím s tou gravitační konstantou.

Ze všech možných konstant jste si vybrala právě tu nejméně vhodnou.“

Teď to bouchne – pomyslela jsem si a začala opatrně volit slova:

„Gorčakov přece musel na tu myšlenku přijít sám. Vlastní myšlenka je dynamičtější.“

„Já vám nerozumím,“ oznámil suše K.

Ale rozuměl. Nemělo smysl se vytáčet.

„Ovšemže je lákavější změnit třeba Planckovu konstantu, protože je ve všech rovnicích jaderné fyziky. Já jsem na to myslela hned zpočátku. A taky na Rittbergovu konstantu. Jenže Gorčakov musí být přesvědčen, že na to přišel sám. Proto jsem přišla s tou gravitační konstantou. A proto jsem vás taky naváděla na ty, no, nepřilíš geniální myšlenky.“

K. zrudl a zatvářil se, jako když ho bolí zub.

Co se dá dělat. Já vím, že jsem ho dostala do hloupé situace. Gorčakov si teď určitě myslí, že šéf stárne. Přehlédnout takovou myšlenku a blábolit o gravitační konstantě.

Jenže ustoupit jsem už nemohla.

„Gorčakov se v žádném případě nesmí dovědět, jak to bylo! Rozhodně ne v nejbližších letech. Teď je přesvědčen, že na to přišel sám a to mu dá křídla.“

K. se na mě trochu divně podíval. Takhle se určitě díval kardinál Richelieu na d'Artagnana, když zvažoval, má-li ho poslat do Bastily, nebo povýšit do hodnosti kapitána.

Všimla jsem si, že K. je velmi unaven. Za pár minut se objeví Gorčakov a on bude muset pracovat.

„Tak já abych šla,“ řekla jsem. „Přijde Gorčakov a vy ho budete muset vyslechnout, podívat se, pochválit... a vůbec budete mít spoustu práce.“

„Už to tak vypadá,“ usmál se K. „Tak běžte, Kiro. Já vám zítra zavolám. Ten program ČKUV jste z hlavy nepustila?“

Zastavila jsem se až na chodníku.

Drobně mžilo. U vchodu zastavila volha a po sklech jí stékaly stružky vody. Z auta vyskočil vytáhlý mládenec. Gorčakov. Pochopitelně. Ženy a námořnictvo utrpěly těžkou ztrátu. V uniformě námořního důstojníka by musel vypadat velkolepě.

Takhle taky nevypadá špatně. Naopak. Jenže se na mě ani nepodíval.

Mrkla jsem na hodinky. Tři čtvrtě na šest. Takže bych ten módní salón ještě mohla stihnout.

„Taxi!“ mávla jsem rukou.

Volha, která se už už rozjížděla, poslušně zastavila. No ne! To se nám to dneska daří.

Po třech letech bylo v Moskvě první mezinárodní symposium o prognostickém modelování variací základních konstant. Hlavní referát měl Gorčakov.

Kira v té době už pracovala v Ingoru. Separát ze sympozia dostala asi za měsíc Roztržitě ho prolistovala a odložila. Právě řešila úplně jiný problém.

Igor Rosochovatskij

ZPĚTNÁ VAZBA

Umírá člověk – hasne hvězda;

Padá hvězda – zemřel člověk.

Východní přísloví

Děšť klepal na okno stařecky rozechvělými prsty. Monotónně a vytrvale. Zdálo se dokonce, jako by prosakoval do útulného pokoje a postupně ho vyplňoval syrovým chladem. Cítil jsem, že i můj oblek začíná být vlhký a studený.

Chvilími se přehnal pokojem syrový závan větru a vyfoukal poslední zbytečky útulného tepla.

Mám vůbec právo tady takhle nečinně sedět? Vždyť to přece nejsou žádné šílené vrtochy přírody, ale bezohledná pošetilost. A já jsem jediný, kdo ví, o co jde, kdo za to všechno může!

Pomalu ve mně narůstal tichý, ale úporný vztek.

A znovu, jako už tolikrát v posledních týdnech, děšť znenadání přestal, vítr utichl a červencové slunce na čisté obloze začalo nemilosrdně žhnout prudkými paprsky. Najednou bylo takové dusno, že se ani dýchat nedalo. Pot se řinul do oči a košile se mi přilepila na záda.

Z ulice se ozvala siréna. Vyhlédl jsem z okna. Na náš dvůr zajížděly hned tři sanitky najednou!

Do té chvíle si hrály na dvoře děti. K netajené závisti dospělých na sebe stříkaly v tom vedru vodu z hadice, kterou tam zapomněl domovník. Podíval jsem se na teploměr. Za tu chvíli stačil vyletět sloupeček rtuti na třiačtyřicet stupňů!

Ledový závan větru přirazil okno s takovou silou, až se tabulky rozdrnčely. Setmělo se. Z ulice jsem zaslechl polekané výkřiky a dupot nohou. V ostrém úhlu, hnány prudkým větrem, letěly velké sněhové vločky a v okamžiku pokryly hustý zelený trávník i záhony květů.

Moje trpělivost praskla jako přepjatá struna!

V pantoflích, jejichž pleskání prozrazovalo moji podrážděnost, jsem vyrazil do předsíně a hodil na sebe plášť.

Na schodech jsem potkal souseda:

„Tak máme po pikniku!“ řekl podrážděně, jako by právě tohle bylo to nejdůležitější, co mě zrovna teď mohlo zajímat.

„Jakýpak piknik?“ ozval se shora ženský hlas. „Děti jsou nastydlé až hrůza. A aby ne! Hned je vedro, hned zase mráz... Copak tohle někdy bylo? To je snad konec světa!“

Jen klid! pomyslel jsem si. Já s ním zatočím. Představoval jsem si jeho triumfující tvář i hlas, kterým se zeptá: „Tak tedy připouštíte, že mám pravdu...?“

Zaťal jsem zuby.

Než jsem sešel na dvůr, nebylo po sněhu ani památky. Jen kaluže, ze kterých stoupala pára, dokazovaly, že to všechno nebyly halucinace.

Domovník Jurjevič zoufale rozhazoval rukama a kdekomu na potkání dokazoval, že uklízet chodník v takových podmínkách je absolutně vyloučené. Jakmile mě uviděl, zjevně ho potěšilo, že má další oběť:

„No řekněte sám! Jste přece učený člověk. Copak může být takové počasí jen tak? Zničehonic? Vždyť je to neslýchané! Historie nic takového nepamatuje! Dokonce ani děda Sena si na nic takového nepamatuje, a ten už pamatuje leccos...“

Jeho tvář zářila blahem. Jakkak ne! Je přece očitým svědkem dějinných událostí, které nepamatuje dokonce ani děda Sena.

„Ono také není divu,“ pokračoval Jurjevič. „Když se teď rozbíjejí všelijaké ty atomy a dokonce všelijaké satelity...“

Nemínil jsem ztrácet čas planým tlacháním a hnal se dal. Stejně mě tak napadlo, co by asi říkal, kdyby věděl, jak to doopravdy je.

Schody mi vrzaly pod nohama.

Z bytů se ozývalo kýchání, posmrkávání, kašlání, sténání i dětský pláč. Kdyby člověk zavřel oči, musel by si myslet, že je na poliklinice v období chřipkové epidemie.

Zastavil jsem se až u dveří číslo osm. Stiskl jsem zvonek tak zuřivě, že jsem ho div nezamáčkl do zdi.

„Momentík,“ ozvalo se z bytu. Prst jsem ze zvonku nesundal.

„No, vždyť už jdu.“ Bylo slyšet šouravé kroky a dveře se otevřely. Teď tady stál přede mnou a rukou si přidržoval huňatý župan, který se mu stále rozevíral. Ze županu, jako z želvího krunýře, na dlouhém krku trčela pozoruhodná hlava. Na úzké tváři bloudil trochu rozpačitý, trochu roztržitý, jakoby duchem nepřítomný úsměv. Ve svém spravedlivém rozhořčení jsem byl přesvědčen, že se za něj skrývá jako za svůj štít.

Vrásčitá výrazná tvář se pohnula a pevné rty zašeptaly s jistým údivem: „To jste vy?“ Díval se vyčkávavě.

To, co teď budu muset říct, bude trpké, ale není zbytí. Když jsem vstupoval do pokoje, doslova jsem se zalykal nevolí.

Sedl si do křesla, od kterého se táhly všelijaké dráty k aparátu, jenž se ze všeho nejspíš podobal obyčejnému stabilizátoru napětí. Na hlavu si nasadil něco jako přílbu a ruce položil na panely kontaktů v opěradlech křesla. Stálo mě hodně úsilí..., co úsilí, přímo násilí, než jsem se přiměl říct:

„Nikolaji Ivanoviči, musíte nechat toho...“ Neskrývaná radost zbarvila jeho propadlé, špatně oholené tváře:

„Takže přiznáváte...?“

„Ano, jistě, ovšem...“ řekl jsem dřív, než ztratím sílu.

„A nechcete se podívat na diagramy a protokoly pokusů?“

Zvedl jednu ruku z kontaktů a v té chvíli venku zahřmělo. Smutně jsem se podíval na čisté bezoblačné nebe a odsunul podávaný deník stranou.

„Spíš mi řekněte, jak jste postavil ten zesilovač?“ Spokojeně zamlaskal.

„Prostě jsem využil magnetického pole Země. V zásadě je to zesilovač sám o sobě. Stačilo zkonstruovat přístroj, který by předával údaje z registrátoru biotoků. Vzpomínáte přece, jak se mi podařilo dokázat přesnou závislost rytmu biotoků mozku na rytmu sluneční činnosti?!

„Samozřejmě, ale...“

„Tehdy jste, můj milý, taky říkal *ale!*“ A vzpomeňte si na ten poprask na Akademii, když jsem zveřejnil referát, ve kterém jsem dokazoval, že nekrobiotické záření přesně odpovídá charakteristikám záření supernov! Co na tom vlastně bylo tak zvláštního? Cožpak není

všeobecně známa závislost mezi sluneční aktivitou a chorobami srdce nebo mozku? Rytmus sluneční aktivity přece nepochybně ovlivňuje vznik a průběh epidemií, i procesy rozmnožování. Copak nebylo nade vší pochybnost dokázáno, že rytmy biotoků jsou zcela identické s rytmy pulsace hvězdy? Že vyhasínání mozku i hvězdy je provázáno zcela stejnými charakteristikami? Vždyť vy sám jste přece mluvil o dokonalé harmonii přírody a lidského mozku; toho podivuhodného orgánu, kterým příroda poznává a zdokonaluje sama sebe. Tak proč tedy moje tvrzení o možnosti zpětné vazby vyvolalo takovou bouři protestů?“

Ohlušující údery hromu následovaly jeden za druhým. Před chvílí ještě čisté modré nebe se zatáhlo těžkými mraky.

Trochu vyvalené naivní oči Nikolaje Ivanoviče se na mne dívaly s nepředstíraným údivem.

To už snad bylo v jeho povaze, že kombinoval správná fakta do zcela neočekávaných závěrů, které snad mohly být v nejlepším případě hypotézou. Jenže on je považoval za konečné a pak se divil, proč ho ostatní nechápu, proč ho neberou vážně.

„Přímou závislost hvězda-člověk uznávají všichni,“ pokračoval. „Tak proč tedy odmítají možnost existence zpětné vazby člověk-hvězda? To si snad myslí, že když se zlobí, nenávidí, milují se nebo radují, že se ve vesmíru nic nezměnilo? Například sluneční protuberance mají vliv na počasí, na kde co. Vedou i ke generálním změnám nálady většiny lidí. O tom snad už nepochybuje nikdo, že taková sluneční erupce vyvolává pocity podráždění, tísně nebo i radosti, snášenlivosti... To si vážně myslíte, že výbuchy lidské nenávisti, nebo chcete-li naopak lásky, nic nezmění na Slunci? A to všechno ve světě, který je i podle vás tak dokonale harmonicky propojen?“

Ne, ne, můj milý! Stačí, aby se někdo zamiloval a hned tu máme novou modelovou variantu vesmíru, kde je tentokrát o jednu lásku víc. A to se všemi důsledky, prosím!

Jen počkejte, až předložím srovnávací tabulky pouhých změn počasí odvozených od biotoků mého mozku. Potom spory o zpětné vazbě definitivně a jednou provždy skončí!“

Sluneční paprsky se odrážely od naleštěné desky jeho psacího stolu. Zahorela ve mně slabá naděje a hned jsem se zeptal:

„A kdy? Kdy už to předložíte? Kdy konečně přestanete s těmi zatracenými pokusy?“

„Pomalů! Pomalů, chlapče! Teprve jsem začal,“ odpověděl zasněně, jako by už teď vychutnával plody svého budoucího úspěchu. „Ještě nemám spolehlivé údaje o vlivu procesů stesku, nadšení, vnímání krásna a zrození velkých myšlenek. A také musím zjistit, jaký to má vliv nejen na naše Slunce, ale i na vzdálená souhvězdí. Už jsem navázal spojení s Krymskou observatoří, s Pulkovskou...“

To už bylo nad mé síly:

„Proboha, člověče! Jaképak Slunce, vzdálené hvězdy, celá souhvězdí?! Víte vůbec, co se děje tady v domě? Dole v ulici? Ve městě? Víte, jaký vliv mají ty změny počasí na lidi? Prý souhvězdím. Víte, kolik nastydlo dětí?“

„Není možná!“ vyskočil polekaně a za oknem se přehnal ledový vítr. „To mě vůbec nenapadlo. Ale víte, čím to bude? Já jsem poslední dobou četl nějaké detektivky. Zřejmě budu muset změnit literární žánr.“

Nepřestával vrtět hlavou a nad osudem dětí se docela upřímně rmoutil. To abyste si snad nemysleli, že to byl nějaký bezohledný cynik. On jenom jaksi pozapomněl, že vesmír tady není jen pro jeho pokusy a taky že vesmír je jedna věc a nastydle děti věc druhá.

Jenže jakmile začne s další sérií pokusů, zapomene na to zase! Uvědomil jsem si, že kdybych byl nějaký bůh, určitě by byl jako on. Příroda je vlastně taky taková.

„Těch pokusů musíte nechat!“ řekl jsem přísně. Alespoň se mi to tak zdálo.

„Ale jak vás to mohlo napadnout?“ zamával rukama a nekonečná série blesků se slila v jedinou oslňující záři. „Zbláznil jste se? Co věda? Jen klid. Já se nebudu tolik rozčilovat a tak se vyhneme těm prudkým změnám počasí...“

Znal jsem ho příliš dlouho a moc dobře, abych věděl, že přemlouvání a domlouvání nemá smysl. Okamžitě se musí svolat

zasedání prezidia Akademie věd. Ted'! Hned! Přijmeme jeho hypotézy, vypracujeme přijatelný program výzkumu...

„Vlastně máte pravdu,“ řekl jsem a spokojený úsměv se mu rozlil po tváři. V té chvíli se vítr utišil a rozehnal všechny mraky. „Uděláme to jinak. Já nechám svolat prezídium Akademie věd,“ překypoval jsem srdečností (Ty farizeji!), „zařadíme vaše výzkumy do plánu prací a bude se normálně pokračovat.“

„Výborně,“ oddychl si stařík. „Víte, ono je to přece jen dost vysilující a poslední dobou mě už zase nějak zlobí srdce. A ten loňský infarkt...“

„Infarkt? Vy jste měl infarkt?! To by ale Slunce...“ hnal jsem se ke dveřím.

Pochopil můj úlek a chtěl pozvednout ruku, aby mě uklidnil. Naštěstí si to v poslední chvíli rozmyslel a zadržel ji na panelu kontaktů.

„Ale to se nebojte. Já myslím, že bych ještě stačil vypnout...“ Zbytek jsem neslyšel.

Lidé se za mnou trochu vyjeveně otáčeli.

Ještě nikdy v životě jsem neutíkal tak rychle. Domácí trepky jsem odhodil. Bez nich se mi běží mnohem lépe. Co chvíli zvedám hlavu ke Slunci.

Jen aby nedostal infarkt! hekám udýchaně a mimoděk vzpomínám na jedno orientální přísloví: Umírá člověk – hasne hvězda. Kde jsem to jen četl, že v každém přísloví je nějaké racionální jádro...?

Dmitrij Bilenkin

SÍLA ŽIVOTA

Šel rudou, promrzlou pouští přímo kupředu. Jen a jen kupředu! Už druhý den.

Jeho jasně modrá kombinéza byla zdaleka viditelná, ale nedělal si iluze, že ho najdou. Byl by to zázrak, kdyby se v monotónním šumění, marsovského větru najednou ozval hluk motoru.

Šel jako automat. Šest kilometrů za hodinu. Ne víc a také ne méně. Šetřil síly. I svoje myšlenky podřídil monotónnímu rytmu, protože emoce vysilují stejně jako vzdálenosti. Z celé cesty si vzpomínal jen na jakási skaliska. Všechno ostatní se mu slilo v jediný nejasný oblak a dosavadní život mizel v nekonečnu. Zmenšil se a stal se neskutečný jako krajina v obráceném dalekohledu.

Neměl strach. Uvědomoval si pouze tupý pohyb dopředu, tupou únavu a neméně tupou netečnost. Jen levé rameno ho bolelo čím dál víc. Cítil na něm tíhu kyslíkové láhve. Ta druhá už byla prázdná, a tak ji odhodil. Jinak bylo všechno v pořádku. Byl sytý, neměl žízeň, klimatizace kombinézy pracovala spolehlivě a boty ani netlačily, ani nedřely. Ale jaký měl smysl boj o život, ten beznadějný zápas s nedostatkem energie? Jaký mělo smysl plazit se z posledních sil a podřizovat své konání ne už rozumu, ale pouhému instinktu? Technika by ho přece i teď dokázala zbavit zbytečného utrpení.

Znovu a znovu upravoval bezděčnými pohyby svou výstroj, aby zatížení ramen bylo rovnoměrné. Pokaždé přitom pohnul hlavou a svislení marsovského větru v uších, či vlastně ve sluchátkách přílby, jako by na chvíli zesílilo. Navzdory větru byl vzduch čistý a průzračný. Blízký obzor byl zcela zřetelný. Fialové nebe i narudlý povrch planety sevřel mráz a hvězdy nad horizontem zářily jasným nehybným světlem.

Ještě si uvědomil pocit uspokojení, když překonal nevysoký svah. Stoupání bylo mírné, takže nemusel ani zvolnit krok, a když sestupoval, mohl jít dokonce rychleji. Měl z toho radost, i když

věděl, že to je pouhý sebeklam. Ale pocit, kdy mohl ‚povolit brzdy‘, byl příjemný. I teď si připadal jako stroj.

Jeho stín se pomalu prodlužoval, čím níž se sklánělo slunce, tím červenější byla rovina kolem. Hřbet pohoří na obzoru se rozhořel. Ale za vrcholky už houstl temně fialový soumrak. Vítr pojednou utichl. Všechno jako by strnulo. Severgin (kdysi mu tak říkali, ale teď to ztratilo jakýkoliv smysl) pocítil stísněnost, jakou cítí opuštěný člověk s příchodem noci.

Pohlédl ke slunci a pocítil nevýslovný stesk. Ale! Přece tedy v hloubi duše doufal, že ho najdou? Jenže konec dne znamenal i konec nadějí. Opodál, u modravých vrcholků, se mihlo něco živého a mířilo to k Severginovi. Pohled malých, růžově lesklých očí zachytil člověka. Severgin mimoděk položil ruku na pistolí. Ale zvíře mu už nevěnovalo pozornost a běželo si po svém. Zřejmě mu instinkt napověděl, že tenhle dvounohý tvor nemá s Marsem nic společného, že je tu jen náhodou, náhodou žije, a ne náhodou zmizí, ještě než slunce znovu zalije rovinu svým světlem. Severgin lítostí po zvířeti div nestřelil. Někdo jako by znovu obrátil dalekohled a celá minulost ožila. Minulost, která nakonec předurčovala i jeho současnost. Proč právě jeho udělala příroda jiným než byli ostatní? Proč? Proč?!

Sklonil hlavu a jako ve snách se rozběhl proti houstnoucím stínům. Svaly v okamžiku ztěžkly olovem, ale on se hnal stále kupředu.

Po sto metrech se zastavil. Musel! Kdokoli jiný by vydržel běžet i tisíc metrů, ale jemu stačila stovka, aby už nemohl. A tak tomu bylo vždy.

Narodil se fyzicky nedokonalý či spíš jiný než ostatní. Potíž nebyla v tom, že by třeba nemohl jíst chleba. Tisíce lidí nemůže jíst to či ono. Ale příroda ho ošidila o něco mnohem důležitějšího – o fyzickou sílu. Nebyl víc a častěji nemocný než ostatní děti, a přesto se na stovce zadýchal a na hrazdě nedokázal jediný výmyk. Plakal, když se marně pokoušel zdolat ribstoly.

Ale byl vytrvalý. Vydržel dlouhou fyzickou námahu, dlouhé pochody ho neunavily. Už tehdy se mu zdálo, jako by v něm byla nějaká plomba, která se dává do nezaběhnutých motorů. Jenže ta plomba byla v jeho organismu zřejmě jednou provždy. Nebyl prostě

schopen jednorázového vypětí sil, jež vyžadovalo velkou dávku energie. Jako by v něm nějaký filtr tlumil jasný plamen.

Jeho vrstevníci ho tehdy shovívavě přehlíželi a učitele tělocviku přiváděl k zoufalství. Tělocvik, to byla vůbec noční můra Severginova dětství a mládí. Při pohledu na bradla měl stejný pocit, jaký má asi odsouzenec před mučidly. „Náš malý šampión“, říkaly děti v tělocvičnách. A jeho už předem ochromovalo vědomí, jaký smích bude provázet jeho neobratný, trapný skok přes koně. Ne, nebyl to zlý smích, ale nebyl proto méně ponižující.

Zachránil ho až čtvrtý nebo pátý lékař, ke kterému ho přivedli ustaraní rodiče. Taky nenašel žádnou vadu na srdci či na plících. Ale nepokrčil tehdy rameny a nedíval se na něj jako na lenocha.

„Jsou tu jisté anomálie metabolismu,“ řekl. „Řekl bych, že to je nějaká genetická mutace, a to zatím léčit nedovedeme. Tragédie to ovšem není. Mistr sportu z vás tedy nebude, ale jinak... Jako jeskynního člověka by vás možná sežral první tygr, na kterého byste narazil. Ovšem dnes...? Prostě si toho nevšímejte!“

Noční můra zmizela.

Až zase teď. Ted' na téhle bezútěšné, uhasínající rovině Marsu.

Severgin se položil na záda a nohy natáhl nahoru. Tak si rychleji odpočine. Tyto jednoduché nacvičené pohyby ho uklidnily. Výbuch emocí vystřídala chladná rozvaha.

Proč by se zlobil? Na koho? Byl to přece on sám, kdo pokoušel osud, když se vydal na Mars. Ted' už ví, že si chtěl něco dokázat. Ne jako v dětství, kdy se se zalykající úporností chystal znovu a znovu hrazdy a do úplného vysílení se pokoušel o výmyk. Kdeže! Na takové prostocviky už ani nepomyslel. Byl slavný mikrobiolog a příliš dlouho žil ve světě, kde hrazdou byl rozum a silou myšlenka. Byl to svět, kde měl svoje místo a kde síla jeho rozumu byla respektována.

Není proto divu, že právě jeho požádali, aby odcestoval na Mars, kde došlo k nebezpečným mutacím krystalobaktérií, jež pojednou začaly zcela nečekaně pronikat filtry čistících stanic. Mohl odmítnout.

Ale to by se nedostal mezi vyvolené, to by se ani nepřiblížil nejzazšímu kraji, kde člověk musí krutě bojovat o svůj život. Mohl se vzdát tak nádherné možnosti rehabilitace ponižujícího dětství?

Vždyť stačilo jen na chvíli zatnout zuby. Konečně ani lidé, ani situace od něj nevyžadovala, aby se rval s přírodou vlastníma rukama. Na Marsu, stejně jako na Zemi, byl jen cestujícím na lodi jménem Civilizace, kde ho od bouří a nepohody spolehlivě oddělovaly ochranné štíty. A kapitán se také neptá svých cestujících, dovedou-li plavat.

Letěl ze Sezoastrisu do Titanu. Seděl v měkkém křesle malé automatické rakety, která dokáže vzlétnout i přistát a vůbec dovede dělat všechno sama. Seděl a četl. Hlavu zvedl teprve ve chvíli, kdy si všiml hor, které se k němu zdola rychle blížily. Nevěděl (a teď už se to nikdy nedoví), co se vlastně stalo.

Nicméně raketa se o něj postarala i při pádu. Katapultovala ho dřív, než si uvědomil, že se vlastně děje něco nepatřičného. Automatika však nedokázala zabránit tomu, aby po dopadu nenarazil na skálu. Naštěstí dopad zmírnilo pouzdro s havarijní výstrojí. Radiostanice a termoska s kávou byly nadranc. Ostatní zůstalo, víceméně neporušeno. Hlavně mapa, podle které se mohl přesně orientovat. Udělal to hned, jakmile se probрал z bezvědomí.

Byl na jižním úbočí Mitchellova hřbetu, dost daleko od trasy, kterou letěla jeho raketa. A pohříchu bylo to i mimo oblast radarové kontroly. To tedy znamená, že místo jeho havárie nedokážou v Sezoastrisu určit ani přibližně.

Na druhé straně však nebyl dál než sto šedesát kilometrů od tábora geologů. Havarijní zásoby kyslíku mu zajišťovaly třicet šest hodin dýchání. Tonizující tabletky měl také.

Hornatá krajina končila asi sedm kilometrů od místa nehody a kopce tu nebyly ani vysoké, ani srázné. Prostě takové turistické. Za šest hodin překročí pásmo hor a pak už bude jen rovina, kde bude moci jít průměrnou rychlostí pět a půl kilometru za hodinu.

Dojde!

Při chůzi jeho organismus nezlame.

Na chvíli pocítil dokonce hluboké uspokojení. Tohle bude skutečná kompenzace neúspěchů jeho dětství.

Označil místo havárie fluoreskující barvou a vydal se na cestu.

Jenže zapomněl, že i v nevysokých horách se sem tam musí šplhat do kolmých stěn, přeskakovat propasti, vytahovat se na rukách, prostě dělat všechno to, čeho právě on nebyl schopen.

Těch prvních sedm kilometrů mu trvalo patnáct hodin. Každý druhý by k tomu nepotřeboval ani polovinu.

A pak už šel s vědomím, že nedojde!

Malé marsovské slunce se dotklo okraje obzoru. Severgin vstal a jeho stín se protáhl až k horizontu. Musí jít! Jít, vytrvale jít, aby pravidelný rytmus pohybu utišil vzrůstající neklid.

Ještě neušel ani kilometr, když krajina kolem potemněla a vysoko na nebi se rozsvítila oblaka, která nebyla předtím vidět. Jako by někdo rozezníval akordy barevné hudby. Zlaté, fialové i rudé tóny. Oblaka byla něžná, lehká a vysoká.

Severgin šel se zvednutou hlavou a najednou ho překvapilo, když si uvědomil, že se usmívá.

Pochopil, že je pošetilý vzpouzet se přírodě a vynucovat si na ní pohodlí a blahobyť. Cítil, že je třeba brát to, co nám dává, a milovat každý okamžik vlastní existence. Copak má smysl nenávidět život jen proto, že okamžitě neplní všechna naše přání? Vzpouzet se? Proč?

Severgin si ani nevšiml, kdy přestal uvažovat o smrti jako o abstraktním pojmu. Život se mu najednou jevil jako přímka, kterou v určitém bodě protíná okamžik smrti. Různí lidé překročí tuto hranici různě. Ale všichni v té chvíli objeví něco nového – hrozného i velkolepého, něco, v čem je úžas i smíření.

Byla už úplná tma. Za chvíli se nad obzorem objevil Deimos a krajina se pokryla stříbřitým leskem. Rovina před ním vypadala jako rozprostřený ubrus, sem tam vyšitý jemnými stehy stínů marsovské trávy. Severgin si všiml, že si dává pozor, aby do těchto krajků nešlápl. Kde se v něm vzala taková opatrnost? Pak si vzpomněl.

Kdysi, bylo to jednoho pošmourného dubnového dne, šel dubovým lesem. Stromy byly dosud holé, nevzhledné. Zem byla

pokryta křehkým loňským listím a pod nohama pukaly žaludy. Zvuk jeho kroků v něm vyvolával pocit zdraví a síly.

Kráčel suchou travou a spadáním listím. Najednou ho udeřila do očí nějaká světlezelená jiskřička. S údivem se shýbl a uviděl drobný výhonek, který vyrašil z loňského žaludu a stačil se už zachytit ve studené zemi. Najednou si všiml, že takových hvězdiček je kolem plno, že jsou všude a že je surově pošlapal. Tehdy po špičkách pospíchal z lesa.

I teď se Severgin sehnul nad stéblem marsové trávy. Prohlížel si ji, jako by to v té chvíli bylo ze všeho nejdůležitější. Podobala se kousku rezavého drátu, šikmo vetknutého do zmrzlé země. Severgin věděl, že je pevnější než ocelová pružina a že ji nelze rozšlápnout jako ony žaludy. Ale i tahle tráva čekala na své probuzení. I v téhle řídké mrazivé atmosféře s ubohými zásobami kyslíku přicházelo jaro. A tráva nezmrzla a klidně si žila v prostředí, jež hubilo všechno pozemské, pokud to nebylo chráněno bezpečnými skafandry či spolehlivými stěnami expedičních stanic. S tím se také musel smířit.

Od stébla trávy se najednou oddělil další paprsek stínu. Vycházel Fobos.

Severgin se narovnal. Kolem byla jasně osvětlená rovina a zřetelně zdvojené stíny ji popsaly černým klínopisem. A on sám se tam tyčil ve světle dvou měsíců jako socha.

I když to bylo nepochopitelné, kolem něho byl život. Kolikrát, když se sklonil nad okulárem mikroskopu, žasl nad jeho odolností. Někdy viděl bitevní pole poseté mrtvými baktériemi, jež zahubil jed, záření či radiace. A nikde ani známka života. Právě jako teď Ale byl to klam. Jediný organismus z miliónů, možná miliard přece jen přežil a dal základ novému životu. To nepostřehnutelné, co ho odlišilo od těch ostatních, nakonec slavilo vítězství a vybojovalo životu nový prostor tam, kde se zdálo, že už nemá sebemenší naději.

V přírodě není žádná chyba chybou. Život se zrodil ve vodě, ovládl souši a vzlétl do vzduchu. Kdoví, možná že za stovky miliónů let by i bez přičinění člověka prorazil do kosmu a přenesl zárodky nového života na jiné planety. Proč ne? Vždyť pevnina byla pro mořské živočichy taky smrtící poušť. Ale šla vlna za vlnou, nový prostor vábil, a oni šli, aby se v trilionech padlých našel jedinec,

který se jen nepostřehnutelně lišil a nakonec dokázal přežít v novém prostředí.

Ne, smrt si nevybírá své oběti slepě.

Když hejno ptáků vletne do sněhové bouře, pak díky zkušenostem a instinktům vypěstovaným během miliónů let vývoje dokáže vzdorovat a přežít. Ale běda ptákům, kteří už neodpovídají standardu!

On, Severgin, také neodpovídá standardu. Proto přemohly marsové hory jeho, a ne on je. Ačkoliv jeho nepřemohly hory, ale technika, která selhala, protože ochranný štít nebyl a ani nemohl být absolutně dokonalý...

Najednou Severgin pochopil, o čem celé poslední hodiny přemýšlel. Mimoděk hledal útěchu. Rozum se nedokázal smířit ani s nesmyslným životem, ani s nesmyslnou smrtí. Jako by to bylo snad snazší!

Kolem bylo nekonečné ticho. Oba měsíce se přiblížily k sobě a z výšky hleděly soustředěně jako dvě oči. Jakýkoliv pohyb v tomto zmrzlém světě se zdál být svatokrádeží.

Severgin vykročil rychleji.

Ne! Neudělá to! Až se začne dusit, nesáhne po zbraní. Živým není jedno, jak zahyne. Nechce, aby ho přátelé našli s prostřeleným srdcem.

Zbabělost? Ne! Člověk prostě musí bojovat do posledního dechu. Míra odolnosti lidstva je závislá na míře odolnosti každého jedince.

Šel a myslel na přátele, na to, co kdy udělal a co udělat nestačil. Leccos z toho, co se mu dříve zdálo důležité, jevílo se teď zanedbatelné. Sláva, moc, úspěch... Nic z toho nepomáhá člověku umírat! Člověk žil a zůstává žít i po smrti jenom tím, co kdy udělal. Jen přátelství, vděk a láska mohou člověku pomoci ve chvíli, kdy přichází čas účtování. Ne nadarmo bývá tak často posledním slovem umírajících slovo ‚máma‘.

Ted' by žil docela jinak!

Pozdě!

Fobos zapadl. Zafoukal vítr, který tady ohlašuje svítání. Dočká se tedy rána. Bůhvíproč chtěl, aby se to stalo ve světle slunce.

V regulátoru tlaku vzduchu zašelestilo.

Zbývá mu kyslík na posledních deset minut!

Konec!

Bezvzádně se posadil na ojíněný kámen. Nebe nad horizontem pobledlo, ale do východu slunce bylo ještě daleko.

Co kdyby vypnul klimatizaci a prostě zmrzl? Říká se, že se to podobá usínání.

Najednou se mu nepředstavitelně chtělo žít. Vždyť nestačil... nedodělal... nenapravil... nedomiloval...! Přece nemůže zmizet jen tak!

Vyskočil.

Ještě dýchal. Masku přitiskl až ke rtům a znovu šel.

Plíce se plnily a vyprazdňovaly. Stále častěji a častěji je svírala bolest. Zachroptěl, padl na kolena, ale stále se plazil kupředu.

Když ztrácel vědomí a tělo se začalo zmítat v křečích, mimoděk strhl přílbu.

Nadechl se marsovského větru, tak jako tonoucí hltá vodu, protože nemůže jinak.

V plících ho zamrazilo, poslední záblesk bolesti pronikl k mozku a vše pohaslo.

Probudila ho křeč svírající plíce. Uviděl něco rudého, co se mu míhalo před očima.

S nepředstavitelným úsilím zvedl hlavu.

A znovu se plazil. Jít nedokázal. Ale lezl nadšeně a úporně. Teď už to nebyla vůle rozumu, ale nebyl to ani instinkt, který ho nutil jít kupředu, tam, kde byli lidé...

Jurij Nikitin

DIOGENOVA LAMPA

Poslední dobou věnuje tisk značnou pozornost robotům! Tedy dneska se spíš říká kybernetům. Asi to nějak souvisí s tím novým pozitronovým mozkem.

A tak se zase píše o intelektuálních zázracích, které by mohly se svou bezduchou logikou založit novou mechanickou rasu, zotročit lidstvo, ovládnout Zemi atd. V zásadě asi tak, co se píše v případech, kdy je třeba nějak zaplnit stránky nedělních příloh a udržet náklad na žádoucí úrovni.

Já bych však chtěl uvést jeden skutečný případ, kdy se robot opravdu vzepřel vůli člověka a prosadil svou. Přitom to byl navíc docela obyčejný elektronický počítač šesté generace...

Čím víc se blížilo datum zasedání Komise, tím víc se v kuloárech přetřásali kandidáti na funkce styčných zástupců Země v Galaktické radě rozumných bytostí. Hovořilo se o nejvýznamnějších vědcích, spisovatelích, filozofech i sportovcích. Bylo až kupodivu, kolik slavných a významných osobností Země nosí.

Jestliže však u všech kandidátů byly nějaké ty důvody pro i proti, pak kandidatura Igora Švedova byla jaksi mimo diskusi.

V Igorově případě buď přírodu omrzelo rozdělovat nadání rovným dílem, nebo se jí utrhla ruka či co. V každém případě bylo jeho všestranné, doslova univerzální nadání podivuhodné. Prostě oslňující fyzikální talent. Už ve školních škamnách předložil řadu revolučních hypotéz, jejichž reálnost potvrdila další léta. Pak, to už byl profesorem, mu soustavně předhazovali jeho přílišné zaujetí filozofií či psychologií nebo literaturou a vůbec řadou nematematických disciplín. Měl taky ještě titul mistra sportu v plavání a první výkonnostní třídu v lehké atletice.

Dva měsíce před odletem delegace se všichni navržení kandidáti shromáždili v hale paláce Zemské rady. „Povezem s sebou nějaké dary?“ zeptal se Svedov.

Bylo zřejmé, že jenom on nečeká na výsledek volby s netrpělivostí.

„Že je to pošetilé? Ale kdeby! Ctěte dějiny! Vyslanci vždycky přinášejí dary. Jenže jaké? Mají to být záznamy nějaké sumy našich vědomostí? A co když jim nepřivezeme nic nového? Tak tedy tradiční dary? Takový sobolí kožich. Nedávno jsem jeden viděl. Nežili si ti naši předkové špatně... Nebo sklenku medu...?“

Naslouchali mu se zdvořilými úsměvy a každý si myslel své. Počet styčných delegátů byl stanoven. Komu z nich se podaří dostat mezi vyvolené?

„Charles Robertson!“ ozval se kovový hlas komputeru.

Mladý astrofyzik vyskočil ze židle. Krátká pauza, a z reproduktoru se ozvalo: „Blahopřeju, byl jste zvolen.“

Robertson se rozhlédl vytřeštěnýma očima po přítomných a jako vichr se hnál ze sálu.

„Taki Nišina. Blahopřeju...“

Podsaditý Japonec zvolna zvedl hlavu, podíval se směrem, odkud se ozýval kovový hlas, a důstojně vstal. Na tváři syna Země vycházejícího slunce se nepohnul ani sval. Rozvážně pokynul hlavou a opět se posadil do křesla. Docela jistě by se tak zachoval i v případě, že by zvolen nebyl.

„Oles Bosenko...“

V sále povstal urostlý muž ve vyšívané košili. Na kulaté tváři se pomalu rozzářil slavnostní úsměv. Snažil se ho potlačit, ale marně. Jeho zardělá tvář se zdála být v té chvíli ještě širší.

„Ivan Kobylín...“

„Semjon Strogov...“

„Yves Saint-Jean...“

„Rostislav Novický...“

Zvolení delegáti vstávali jeden po druhém. Poletí do centra galaxie, aby zastupovali lidstvo v Galaktické radě spolu se stovkami spojených civilizací.

Hlas komputeru zmlkl.

Igorovi přátelé se nechápavě rozhlédli: A co Švedov?

Gennadij přiskočil k panelu:

„Pokračuj!“ žádal důrazně.

V gigantickém mechanismu už necvaklo ani relátko. „Volba je skončena. Delegáti jsou vybráni.“

„A co Švedov? Zvažovala se kandidatura Švédova?“

„Zvažovala.“

„Tak jak to...?“

„Zamítnut.“ Hlas komputeru byl dokonale nezúčastněný.

„Zamítnut?!“

Kdyby přítomným oznámili, že mimozemšťany jsou jejich vlastní kocouři nebo že dokonce oni sami jsou obyvateli cizích planet, rozhodně by je to tak neohromilo. Zamítnout kandidaturu Švédova!

V rozpacích a ve zmatku zachoval klid jenom Švedov. Pozorně si prohlédl číselný kód na panelu a klidně řekl:

„Golem ví, co dělá.“

„Houby ví!“ rozčilil se Gennadij. „Vždyť nemá za mák rozumu!“

Švedov pokrčil rameny a podíval se na hodinky.

„Škoda času. Laboratoř je bez dohledu. A vy se nerozčilujte!“

Jeho bílé zuby ještě zaskvily v úsměvu a odešel. Oknem bylo vidět, jak nastoupil do nablýskaného vozu a prudce se rozjel.

Gennadij hlasitě vydechl. Stále ještě se nemohl vzpamatovat. Konečně, nebyl sám. I ostatní byli vzrušeni.

„Možná že se ten robot vzbouřil?“ řekla Věra.

„Nesmysl!“ řekl Gennadij. „Na to je moc pitomý. Vždyť je to jen elektronický mechanismus. A kromě toho ještě dost zastaralý. I u nás v ústavu už jsou podstatně výkonnější. Závada ovšem není vyloučena...“

Brigáda opravářů kontrolovala krok za krokem jednotlivé uzly Mozku. Všechno bylo v pořádku.

Hlavní inženýr kategoricky odmítl změnit program: „Mozek je v pořádku! Račte se přesvědčit. Zaručuji, že dostanete správnou odpověď na každou otázku. Musí být ovšem v limitu jeho schopností.“

„Jenže tady meze svých schopností zcela zřetelně překročil!“

„Vyloučeno! Jistě, může se stát, že někdy dostane úkol, který není s to vyřešit. Ale pak přizná, že není schopen problém zvládnout, a žádá další informace, případně upozorní, že řešení je výlučně v kompetenci člověka.“

Asi po týdně se znovu sešla Komise. Měla potvrdit volbu, jež prošla filtrem Mozku. Tentokrát však byl tradiční pořádek poněkud narušen. Na programu dne byl Švedov.

Členy Komise rozhodnutí Mozku spíš popudilo, než poplašilo. I oni by se nejraději přiklonili k názoru, že se Mozek prostě zmýlil. Proč ne? Mýlí se i lidé. Nebo dostal Mozek nesprávné informace. Nebo dostal správné informace, ale byly špatně naprogramovány... Vždyť nezvolit Švédova se přičilo zdravému rozumu! Taková osobnost! Génus století...

Předseda Komise prudce stiskl tlačítko na panelu Mozku. Rozsvítila se zelená kontrolka.

„Vysvětlí, proč ses rozhodl zamítnout Švedovovu kandidaturu? Proč nemůže zastupovat lidstvo?“

Ozval se monotónní hlas Mozku. Všem se zdálo, že mluví s nějakou neobvyklou naléhavostí.

„Rozhodnutí je správné.“

Předseda neměl zkušenost v diskusi se strojem. Místo, aby Mozku klidně vysvětlil jeho chybu, rozčílil se a řekl zbytečně nahlas:

„Nesmysl! My máme na Igora Švedova rozhodně jiný názor!“

Elektronický agregát se na okamžik odmlčel a pak nevzrušeně navrhl řešení:

„V tom případě je nutné změnit můj program norem lidské morálky a etiky. Nebude-li změněn program, budou se takové chyby opakovat.“

Členové Komise cítili, že tady není něco v pořádku.

Předseda se nedůvěřivě zeptal:

„Co s tím má co společného morálka?“

„Kandidát na styčného delegáta musí splňovat všechny požadavky,“ odpovídal monotónně Mozek. „Igor Švedov neobstál v nejdůležitějším kritériu. Je intolerantní!“

„Intolerantní?“ opakoval překvapeně předseda. „Co tě to napadlo? To je příliš vážné! Máš pro to nějaké důvody?“

„Ano,“ odpověděl Mozek. „Mám veškeré údaje o Igoru Švedovovi od druhého měsíce jeho vnitroděložního života až do současnosti.“

„To mě nezajímá! V čem spočívá jeho intolerance?!“

„Zdánlivě v maličkostech. Ale je jich příliš mnoho a opakují se příliš často. Pro styčného delegáta je to nebezpečné. Švedov například projevuje nesnášenlivost k cizímu vkusu jen proto, že se neztotožňuje s jeho vlastním. Schéma jeho myšlení lze vyjádřit takto: Mně se to nelíbí – je to špatné!“

„Ale jeho vkus je přece výborný!“ vykřikl Gennadij, aniž požádal o slovo.

Hlas Mozku studeně konstatoval:

„Žádný člověk se nesmí vyvyšovat nad lidstvo! Jestli se mýlím, změňte můj program.“

„Ne! Pokračuj!“ řekl předseda.

„Rozvíjející se společnost je neustále provázána střetáváním myšlenek, názorů i vkusu. Ale jen v podmínkách soutěžení a respektování cizích hledisek. Nikdo, ani génius, nemá právo vnucovat své myšlenky, názory či vkus ostatním. Má jediné právo jako všichni: propagovat a obhajovat své myšlenky. Nic víc! Abych uvedl i příklad: Švedove, co jste řekl dvanáctého prosince minulého roku Artěmjevovi?“

Švedov pokrčil rameny.

„Řekl jste mu,“ pokračoval nevzrušeně Mozek, „že buď oholí ty vousy, nebo že ho nepustíte ke zkouškám.“

Švedov vyskočil. Na jeho tváři se objevily palčivě rudé skvrny:

„Ale vždyť v těch vousích vypadal jako blázen! Artěmjev to pochopil a za měsíc je stejně oholil!“ vykřikl.

„Správně,“ potvrdil Mozek. „Jenže ještě týž den se rozhodl od vás odejít. Mimochodem, nepovažoval jste ho vy sám za nejtalentovanějšího žáka?“

„Já si to myslím dosud,“ řekl Švedov.

„Tak proč jste ho posuzoval podle dekorativní úpravy tváře, a ne podle talentu?“

Švedov nenašel odpověď. Snad poprvé v životě. „Neopodstatněné přesvědčení, že pouze vlastní názor je správný, je projev atavistického hulvátství. Dějiny lidstva znají případy, kdy pobloudilost individua svedla na scestí celé národy. Mám na mysli třeba šovinismus, rasismus nebo fašismus. Tehdy se přece také tvrdilo, že jedni jsou nejlepší, nejmoudřejší, nejmocnější a že se všichni musejí podřídít jejich vůli. Jaké to mělo následky, snad všichni víte. Proto nelze přecházet bez povšimnutí ani ty nejmenší projevy intolerance!“

V sále bylo mrtvé ticho. Jen odměřený kovový zvuk se ozýval z reproduktoru a nikomu už se nezdál být tak monotónní.

„Vycházejte z těchto principů, jež mi byly naprogramovány, zamítl jsem Švedovovu kandidaturu. V Galaktické radě rozumných bytostí se budou muset naši delegáti stýkat s těmi nejfantastičtějšími myslícími rasami. Jejich zjev, způsoby myšlení i životní cíle se mohou ukázat – a zajisté se také ukážou – zvláštní a neobvyklé. Ale naši delegáti budou muset umět respektovat tyto cizí myšlenky a nevnučovat autoritativně myšlenky vlastní. A také se budou muset naučit podřizovat se rozhodnutí Rady, i kdyby jí předsedal třeba myslící pavouk...“

„Nesmysl!“ křikl Gennadij. „Myslíci bytosti mohou být jen humanoidní!“

„Připusťme,“ řekl Mozek. „A co když bude mít předseda rezavou brádku, jako měl Artěmjev?“

„To je přece něco úplně jiného!“ namítl Gennadij. „Připusťme,“ opakoval Mozek. „Netvrdím, že by Švedov začal každému vnučovat vyholenou tvář. Nicméně vím, že Igor Švedov má sklony k intoleranci a lidstvo nemá právo riskovat. Ke hvězdám poletí někdo jiný!“

Mozek zvítězil. Prosadil svou. Je to přehnané, ale říkejme tomu tak, protože to vypadá zajímavěji.

A proto také čtu úvahy o možné vzpouře robotů bez starostí. Proč bych se měl vzrušovat? Je to přece docela dobře možné. Precedens by tady už byl.

Marietta Čudakovová

ŽIVOTNÍ PROSTOR

Všechno se to zběhlo velmi rychle.

Kraft ještě utíkal po svahu a jeden z nich už ležel zhroucený v trávě. Druhý se nad ním skláněl a zvědavě se díval do tváře oběti.

„Jste zatčen!“ křikl Kraft, když dorazil na místo.

Neznámý se ani nepokoušel uniknout. Pomalu se otočil a lhostejně se podíval na Krafta. Snad ho překvapil jen revolver v policistově ruce.

Kraft hmatl puls a naslouchal tichu v hrudi ležícího muže. Pak se tvrdě zeptal:

„Proč jste toho člověka zabil?“

„Omyl! Dokonce dva omyly najednou,“ konstatoval suše neznámý. „Jednak jsem ho nezabil, a pak, proč myslíte, že to je člověk?“

Špičkou boty se dotkl čela zavražděného. Přisedl k němu a vytáhl něco, co se podobalo kružítku. Obratně změřil několik roztečí v jeho obličejí.

„No samozřejmě,“ zabručel. „Sklenutí lícni kosti se prakticky vůbec nezměnilo.“

Kraft zatčeného nerušil. Se zájmem pozoroval, jak neznámý otevřel mrtvému dlaně, pozorně si je prohlédl a několikrát odtáhl a pustil jeho palec. Potom vstal, pečlivě si očistil kolena a s pokřiveným úsměvem řekl k zavražděnému:

„Tak zase brzy na shledanou.“

Za své dlouholeté praxe Kraft nejednou viděl cynickou tvář profesionálních zabijáků i chvilkovým šílenstvím zkřivenou grimasu vraždícího zuřivce. Jenže tvář tohoto člověka nevyjadřovala ani vzrušení, ani hněv, a dokonce ani lítost.

Dokonce se zdálo, jako by už ztratil jakýkoliv zájem o svou oběť i o to, co se stalo, a věnoval se už jen svým myšlenkám. Byl to vysoký, asi třiatřicetiletý muž, unavený a bledý. Obrátil se na Krafta a poradil mu, aby si s mrtvým nedělal starosti.

„Za hodinu už tady stejně nebude,“ řekl a mávl lhostejně rukou. „Ostatně dělejte si co chcete.“

Tu hodinu museli zůstat u mrtvoly spolu. Kraft čekal, že se někdo objeví, ale místo bylo pusté. Oba mlčeli. Vrah seděl k místu zločinu zády, zatímco Kraft nespustil z mrtvoly oči.

Okamžik, kdy mrtvola zmizela doslova před jeho očima, byl nejotřesnější v jeho životě. Nebyl od ní dál než dva metry, a přesto zmizela tak dokonale, že ani tráva tam nezůstala slehlá. Nejdříve chtěl ve zmatku utéct a ukrýt se v nedalekém křoví, ale ovládl se. Stejně to bylo nejméně sto metrů.

Vrah seděl takřka nehybně a o to, co se stalo za jeho zády, neprojevil sebemenší zájem.

Kraftovi nezbývalo než uvěřit, že mrtvého pohltila země.

Neuplynulo ještě ani pět minut a Kraft se mlčky vydal za pachatelem, který ho klidně pozval k sobě domů. Kráčel vzadu a bezmyšlenkovitě se díval na paty svého společníka. Za celou cestu nepadlo ani slovo.

V pracovně nevelkého patrového domku, kde všechno neomylně prozrazovalo antropologické zájmy majitele, se Kraft posadil do hlubokého křesla a jeho společník se bezvládně svalil na gauč.

„Jak vidím, už jste pochopil, že nemá smysl mě zatýkat,“ řekl. „Ale nečekejte ode mne vysvětlení. Opravdu to nestojí za tak dlouhý rozhovor a já jsem vás sem proto ani nepozval. Mám k vám jenom prosbu. Já už tady zítra nebudu. Bohužel, nemohu si s sebou vzít svoje rukopisy a chtěl bych je zachovat. Svého času jsem to už dvakrát zkusil, ale nikdy jsem už svoje papíry nenašel. Promiňte, ale kolik je vám let?“

Kraftovi ještě nebylo osmatřicet, což podivného hostitele uspokojilo. Krátce Kraftovi vysvětlil, že rozhodně doufá, že se pro své papíry vrátí. Ale nebude to dřív než za takových třicet let. Možná i později. Ty papíry, to je výsledek rozsáhlých antropologických výzkumů, které však ke své lítosti nestačil dokončit, i když ještě docela nedávno doufal, že se mu to podaří.

Samozřejmě že je mu jasné, ujišťoval Krafta, jak neobvykle musí vypadat jeho počínání, nicméně že ho velmi prosí, aby mu uvěřil, že není žádný zločinec, že tam dole u řeky jen bránil svůj

život, a – což je neméně důležité – nijak neublížil tomu, koho Kraft považoval za zavražděného.

Následující týden se Kraft marně pokoušel sám sobě odpovědět na neodbytně se vracející otázku, jak je možné, že on, policejní důstojník, klidné nechal uprchnout nebezpečného zločince. A nejen to, ještě mu vzal do úschovy jeho rukopisy! Jen proto, že se vrahovi podařilo ukrýt nebo zničit mrtvolu způsobem, jaký kriminalistika ještě nezná?

Rozruch, který v jejich městečku vyvolalo zmizení dvou lidí, brzy utichl a celá záležitost byla odložena ad acta. Nikdo v celém městě netušil, že Kraft o tom něco ví. Proto mu také nikdo nekladl žádné všetečné otázky. Přesto se však cítil provinilý a ještě téhož roku odešel od policie.

Najednou měl spoustu volného času. Není divu, že nakonec sáhl i po rukopisech člověka, jehož nedobrovolným spoluviníkem se stal. Když se ho tehdy zeptal na jméno, neznámý odpověděl:

„Já vám si říkám First, První.“

Hromada papírů a jméno – kdoví zda vůbec pravé – to bylo vše, co Kraftovi zbylo po člověku, který tak radikálně změnil jeho život.

Rukopisy obsahovaly podrobné a zevrubné antropologické výzkumy, opírající se o nesmírné, takřka nepřehledné bohatství faktického materiálu. Nemá smysl podrobně popisovat, jak postupem let pronikal Kraft hlouběji a hlouběji do antropologie a přílehlých vědních disciplin. Fakt je, že nakonec pochopil, jak jedinečné byly Firstovy výzkumy.

Autor v nich kupodivu zcela pominul referáty o různých vykopávkách či nálezích z jeskyň Starého i Nového světa. Řídil se nějakými zcela jinými údaji, které znal jen on a jež mu dávaly možnost vytvořit logickou konstrukci směklých hypotéz o evolučním vývoji člověka za posledních sto tisíc let jeho existence.

Přísně vzato, ona to už nebyla ani tak antropologie, jako něco, co se velmi podobalo sumární vědě o člověku jako celku. Krafta zaráželo zejména to, že autor dokázal popsat způsob života jeskynního člověka stejně sugestivně, jako životní styl Evropana cinquecenta.

Gesta, chůze i hluboký drsný smích žen neolitu byly zaznamenány s takovou přirozeností a jistotou, jakou mohl mít snad jen jejich současník. Celé stránky byly napsány perem vynikajícího beletristy. To, co by odborník v nejlepším případě odmítl jako nepřípustnou povrchní ledabylost, se Kraftovi jevilo ve zcela jiném světle. Pozornost, věnovaná i zdánlivě nepodstatným detailům (vzpomněl si, že to kdysi patřilo i k jeho metodám vyšetřování zločinů) mu pomohla i v této málo známé a těžko pochopitelné oblasti. Ale Kraft se nemínil vzdát.

Nejdříve bylo třeba dát nějak dohromady Firstův životopis. V policejních archívech se kupodivu našlo dostatek údajů. First byl lékař s velmi omezenou klientelou. Ve městě se objevil asi pět let před svým zmizením. Za celých těch pět let však nikdy nikam necestoval. Byl svobodný a bezdětný. Okruh známých byl velmi úzký. Přátele snad vůbec neměl. Po městě chodil pouze pěšky.

Jeden detail na sebe soustředil mimořádnou pozornost. Proč tento člověk, bezpochyby dobře situovaný a se spoustou volného času, nikdy nikam necestoval?

Kraft začal pracně rekonstruovat trasy jeho pohybů po městě a dospěl k podivuhodným výsledkům. Firsta jako by ve městě svíral přesný obdélník, jehož jedna strana na západě vedla údolím, které se táhlo podél města. Tam se také setkali nad neživým tělem. Vzdálenost mezi severní a jižní stranou obdélníku byla sotva delší než dva kilometry. First také kupodivu nikdy nevkročil do jižní části města. Vypadalo to, jako by ten člověk žil v určitém druhu vězení, do kterého byl vržen vlastní vůlí. Nebo to nebyla jeho vůle...?

Záhada narůstala a možné vysvětlení popouzelo Krafta svou neuvěřitelností.

V policejních archívech našel ještě tři spisy o záhadném zmizení obyvatel města. Nejstarší spis byl založen asi před sto padesáti lety. Okolnosti všech těchto zmizení byly zcela shodné. Lidé mizeli v noci, nevzali s sebou žádné věci a nikdy už je nikdo ani okem nezahlédl. Ta shoda byla do té míry nápadná, že by Kraft ochotně vsadil sto k jedné, že zmizeli vždy stejní lidé.

Když Kraft rozpracoval svoji poněkud zvláštní hypotézu téměř do konce, začala ta známá historie s planetou Nereis, což téměř beze zbytku vyplnilo následujících dvacet let jeho života.

Za ta léta se město změnilo.

Tam, kde stával Firstův dům, bylo koupaliště a dokonce i konzervativní Kraft se dvakrát přestěhoval.

K stáru si Kraft velmi oblíbil malý útulný bar postavený asi před deseti lety v údolí na břehu řeky. Ano, právě na tom místě, kde se poprvé setkal s Firstem. Kromě dobrého piva a přiléhavého názvu Na kraji světa (jen Kraft tušil hlubší význam) měl pro Krafta ještě jeden význam. Kdyby se totiž First chtěl opravdu znovu objevit ve městě, pak by se podle Kraftovy hypotézy musel objevit právě tady.

A skutečně!

Jednoho tichého říjnového večera se First objevil na prahu, jako by vystoupil ze zdi. Chvilí nerozhodně postával u dveří a rozhlížel se, jako by se nemohl rozhodnout, kterým směrem má udělat první krok.

Přes svých sedmašedesát let si Kraft zachoval duševní svěžest i sílu. Uviděl vlastně přesně to, co čekal. First se za těch třicet let vůbec nezměnil.

Kraft mávl rukou a First zamířil k jeho stolu. „

„To jste vy, příteli?“ řekl tiše. „Je to náhoda, nebo jste tady na mě čekal?“

„Čekal jsem na vás,“ řekl Kraft. „Čekal jsem, až konečně přijdete a sejmete tu tíži z mých ramenou! Vaše rukopisy jsou v pořádku. Jak vidíte, zatím jsem zestárl a odměna, kterou žádám, není tak velká.“

„I já jsem zestárl,“ řekl First. „Možná víc než vy a moje cesta je u konce. Víte, bylo by mi líto odejít a nikomu o sobě nic neříct. Nebojte se, budu stručný. Konečně, na to stačí jen pár slov.“

Kraft mlčky přikývl.

„Tak jako vy jste konečný y čase, jsou moje hranice v prostoru. To je vlastně všechno.“

Klidné šedé oči se zadívaly na Krafta a ten znovu mlčky přisvědčil.

„Měřeno časem, byl můj život mnohem delší než váš. Byl prakticky nekonečný. Ale měřeno prostorem, byl mnohem, mnohem menší. Stejně jako vy, i já se neodvratně blížím ke svému konci, k tomu, co vy nazýváte smrtí.“

„Tam ze řekou?“ zeptal se Kraft, a tenkrát přikývl First:

„Ano, právě tam. Rozhodně ne o moc dál než za věžemi starých městských hradeb. Ty nepřežiju právě tak, jako vy asi nepřežijete hranici sta let. Teď už mi zbývá jen tři sta metrů délky a sotva padesát metrů šířky. Čas plyne a váš poslední den bude stejně dlouhý jako každý jiný. Ale prostor se v čase svírá skokem. Najednou vidíš, že je ho méně, než bys čekal...“

„A pak?“

„Odcházím do jiné doby. Zadržet zmenšování prostoru nemohu, tak jako vy nemůžete zadržet čas. Ale vy můžete prodloužit svůj život pohybem v prostoru. Můžete cestovat! A to máte v záloze nespočet dalších planet.“

Mně však nezbývá, než ‚prodlužovat‘ svůj život cestováním v čase. Díváme-li se na to takhle, pak jsem prožil bezpočet životů. Ale všechny se musely vejít jen na docela malý kousek země, jehož hranice jsem nikdy nesměl překročit.“

Kraft najednou nevěděl co říct. Nenapadlo ho nic jiného, než se Firsta zeptat, jak daleké byly jeho cesty časem.

„Prakticky nekonečné,“ odpověděl First. „Mohl jsem se vrátit kdykoliv do minulosti a setkat se tam s lidmi, se kterými jsem už jednou žil. Ale to se obvykle nestávalo. Jen jednou jsem se vrátil příliš brzo, i když později než teď, a uviděl jsem nemocnou, věkem sešlou stařenu, kterou jsem kdysi jako dívku miloval a se kterou jsem měl dceru. Setkal jsem se i se svou dcerou. Byla krásná, ale mnohem starší než já. Když nás představovali, řekla mi, že jí připomínám otce, který prý byl stejně krásný a elegantní jako já. Přiznávám se, byl jsem dojat, že na mě nezapomněla, ale...“ odmlčel se.

„Copak vás nikdy nepoznali?“ zeptal se Kraft. „Vždyť jste se mohl kdykoliv vrátit ke své rodině, přátelům...“

First se smutně usmál:

„O tom je trapné mluvit. Copak někdo uvěří na zázraky? Srovnání těch několika nejzákladnějších faktů může sotva koho

zavést tak daleko, jako jste došel vy, Krafte. Vy jste vlastně jediný člověk, kterého znám, jenž se dokázal věcně podívat na skutečnost tolik odporující všeobecně přijatým názorům. A o jakých přátelích mluvíte, můj milý? Co myslíte, že by tak asi řekli v našem městě mladému člověku, kdyby zastavil na ulici třeba váženého pana doktora Verna – jistě je mu už nejméně pětasedmdesát – začal ho přátelsky poklepávat po rameni a přesvědčovat ho, že on, doktor Verne, je vlastně synem tohoto cucáka...?“

Zavládlo opět ticho. Kraft pohlédl na Firsta a spolkl zbytečnou otázku.

„Daleká minulost? Čert ji vzal!“ pokračoval First po chvíli. „Přiznávám se vám, že se hrozím byť i jen pomyšlení na to, že bych se znovu objevil mezi našimi praprapředky. Ze bych znovu uviděl jeskyně a gigantické sekvoje na místě, kde je teď naše město Ne, už mě to netáhne zpátky. Už mě to vlastně netáhne vůbec nikam...“

Seděli u okna a First se díval ke starobylým věžím městských hradeb s výrazem, s jakým se staří lidé dívají ke hřbitovu. Kraft pocítil smutek nad člověkem, který byl vrstevníkem celého lidstva. Jeho vlastní život se mu najednou zdál úplně nicotný ve srovnání s životem člověka, který sám na svých bedrech unesl veškerou tíhu všech pokolení; tíhu, kterou si oni, lidé omezení časem, předávali celá tisíciletí jako štafetu. Kraft už začínal chápat, jak málo mohlo Firstovi pomoci, že jeho život se neměřil léty, ale tisíci, nebo teď už vlastně jen desítkami metrů.

„Howard, Pellé a Frössler, kteří svého času zmizeli z města, to jste byl také vy, vidíte?“ zeptal se Firsta.

„Ano. Ale ne vždy ze své vůle. I já se musím vyhybat nebezpečí. Říkal jsem vám přece, že stejně jako vy, ani já nejsem ušetřen nešťastných náhod. Stávalo se leccos. Ted' už mám ale jen jediného nepřítele.“

„Tehdy tam u řeky?“ zeptal se opatrně Kraft.

„Ano! Second, Druhý. Je stejný jako já, a přece je mezi námi rozdíl. Second se objevil později a taky je trochu jiný. Více se podobá lidem. Stejně jako vy nevíte, co s vámi bude zítra, on neví, co se s ním stane na příštím metru, prostoru a do které doby se dostane. Ovládá ho nějaká zvláštní síla a libovolně jím pohybuje v čase i

prostoru. Má to samozřejmě snazší než já, protože nemusí rozhodovat o tom, kdy odejde od svých přátel či rodiny, a kam se vydá, a zda nenajde třeba poušť či hekatomby mrtvol.

Jenže tenhle idiot si myslí, že svobodná volba pohybu v čase je kdovíjaké blaho, o které jsem ho připravil. Tehdy se na mě nečekaně vrhl a táhl mě k řece. To měla být vražda. Stálo mě to dobrých pět metrů života! Proto jsem musel odejít. Bůhví k čemu si myslel, že mu to bude dobré?“

„A kam tehdy vlastně zmizel?“

„Nevím. Snad do minulosti, snad opačným směrem.“

Kraft se pohnul a podíval se po prázdném sále.

„Možná i někam jinam. Prostě nevím,“ pokračoval First a jakýsi stín se mu usadil ve tváři. „On může cestovat časem zpátky i dopředu. Tehdy se vrátil z daleké minulosti. Řeknu vám, že to byl zvláštní pocit, vidět ve tváři Evropana rysy neandrtálce...“

„Jak je to všechno podivné,“ řekl tiše Kraft. „Jste jenom dva, a přitom jste nepřátelé na život a na smrt.“

„Co je na tom podivného? Já a Second jsme se setkali na jednom místě. Vy žijete se svými nepřáteli v jednom čase. Vždyť je to vlastně nepodstatný rozdíl. Podivný je spíš ten trvalý pocit konečnosti zmenšujícího se prostoru. To neustálé přibližování se k poslednímu bodu, k těm ubohým pár metrům, které mi ještě zbyly.“

Kraft se rozhodl položit poslední otázku:

„Vy se také bojíte smrti?“ ‘

First přikývl.

„A co o ní vlastně víte?“

„Vlastně nic.“

„Vidíte, a já jsem si vždycky myslel, že strach ze smrti pramení jen z toho, že o ní víme.“

„Já vám rozumím,“ řekl najednou First vzrušeně. „Jsem lékař a vím, jak vypadá člověk, který překročil svůj práh času. Ale co bude se mnou, až pro mne nezbude žádný prostor?“

Zavírali a Kraft s Firstem vyšli na vzduch. U Kraftova domu se rozloučili a First si odnesl část svých rukopisů s tím, že pro zbytek si přijde zítra.

Jenže nepřišel ani ráno, ani v poledne.

Kraft vyšel ven a koupil si noviny. Hned na druhé stránce si všiml článku, kde se oznamovalo, že včera večer srazilo nákladní auto neznámého mladého muže. Jiný vůz odvezl raněného, který byl v bezvědomí, do nemocnice. Když však přijeli do nemocnice, ve voze nikdo nebyl. Pečlivá prohlídka nepřinesla žádný výsledek. Našla se jen zakrvácená hromádka papírů, která zřejmě náležela zmizelému. Kdo, jak a proč zmizel, zatím není jasné.

Kraft vzdychl a smekl.

Alexandr Mirer

OBSIDIÁNOVÝ NŮŽ

„Kdybych tak měl vaše zdraví,“ řekl můj soused, aniž se na mne podíval.

Seděli jsme na špinavé lavičce v parku. Kolem bylo pusto, prázdno. Můj soused hloubil podpatkem jamku v tajícím sněhu a jeho tvář se trochu chvěla. Ruku měl položenou na opěradle.

„Zdraví, to je vůbec krásná věc,“ dodal.

Pro jistotu jsem se ohlédl, nestojí-li někdo za mnou. Nikdo... Jen loňské listí se černalo na šedivém sněhu a podél cestičky zurčel potůček tající vody.

„To říkáte mně?“ zeptal jsem se.

Soused přikývl a nepřestával rozhrabávat podpatkem sních. V jamce už prosakovala kalná voda.

Čekal jsem, že bude pokračovat, ale zdálo se, že ho zajímají jen jeho střevíce s profilovanou podrážkou.

Byl to zatraceně zvláštní člověk. Vypadal jako vysloužilý boxer. Přeražený nos, natržené, deformované ucho a strnulé, trochu šílené oči. Vždycky jsem si myslel, že takové oči by měl mít buď vědec, nebo beznadějně zamilovaný blouznivec. Ovšem ještě nikdy jsem neviděl někoho, kdo by se méně podobal tomu či onomu. Až na ty oči...! A pak ty řeči.

Jak tak seděl a rukama se opíral o lavičku, sval jeho levé ruky napínal rukáv pláště. Jako by se chystal vstát a rozběhnout se někam pryč. Ale podpatkem dál klidně rozhraboval sních a pramínek tající vody odtékal pod lavičkou a vléval se do potůčku na cestičce za našimi zády.

„Vy nejste zdravý?“ To ticho mi už lezlo na nervy.

„Spíš nejsem dost zdravý,“ šlehl po mně pohledem a hned se zeptal: „Měl jste nějaké dětské nemoci?“

To už mě fakt namíchl. Takový svalovec a baví se o nemocech jako hypochondr. Ale stejně mi to nedalo: „Spalničky, černý kašel, příušnice a tak.“

„Srdce máte v pořádku?“ pokračoval soused, skoro jako by ho to nezajímalo. Hergot, proč mu vlastně neřeknu, že mu do toho nic není.

„Jako pumpu,“ oznámil jsem.

„Sportovec?“

„První výkonnostní třída v boxu, druhá v šermu, a pak ještě fotbal a plavání.“

„Jaké trati? Sprinter? No samozřejmě, že sprinter...“ podíval se na mé nohy.

Z anfasu nevypadal tak zle. Přiměřeně široké lícní kosti, čelo jako přilba... Jen ty oči, ty mě lekaly. Jako by za nimi zářilo nějaké světlo.

„Kouříte?“ zeptal se.

„Sem tam. Proč?“

To už jsem toho měl vážně dost. Samé jen kouříte, nekouříte...? S tím začíná každý trenér. Tohle nikam nevede, jdu pryč. Jednak se udělalo chladno, a Natálie už taky sotva přijde. Říkala sice, že přijde, ale jen když se jí podaří zdechnout se z přednášky. A jak to vypadá, tak se jí to nepovedlo.

„Promiňte, ale už musím jít.“ Vstal jsem. Sousedův klobouk přikývl. Zpod podpatku teď stříkala voda přes celou cestičku.

„Na shledanou,“ řekl jsem až moc důrazně. Dlouhonohé děvče v holínkách se po nás ohlédlo. „Škoda,“ řekl soused. „Chtěl jsem vám něco navrhnout.“

Jeho nos a uši a vůbec všechno napovídalo dost jasně, co mi asi tak chce navrhnout.

„Děkuju, já teď netrénuju. Pracuju na diplomce.“ Zamračil se.

Už jsem vykročil přes kaluž, když jsem uslyšel jeho takřka neživý hlas: „Chtěl jsem vám navrhnout... cestování časem...“

Jako by do mě někdo strčil.

„Cestování časem? To myslíte jako do minulosti?“ Najednou mi to došlo. Tak tohle je to jeho nedostatečné zdraví.

„Já nejsem blázen!“ ohradil se zpod klobouku. „Blázen by vám navrhl cestu do budoucnosti.“

Ta jeho šílená logika mě posadila zpátky na lavičku. Bezpochyby to byl cvok. Konečně, bylo to vidět i na jeho oblečení,

příliš pečlivém, z kvalitní látky, šitém na míru, ale dávno, dávno nemoderním. Takové roucho se nosilo někdy tak v padesátých letech. A klobouk jakbysmet. Připomínal rendlík s pralinkou uprostřed.

Přejel po mně pohledem a zdálo se mi, že se usmál.

„Víte, já málokdy vycházím ven. Myslel jste na to, vidíte? Jenže já mám málo času a nemocné srdce a...“ Ztěžka se ke mně otočil. „Poslyšte, já opravdu potřebuji zdravého člověka, který by se dokázal vydat do dvacátého tisíciletí před naším letopočtem!“

Upřeně se na mě zadíval, jako by mě chtěl hypnotizovat. Zbytečně. Bůhví proč ale už jsem se rozhodl – půjdu! Jednak proto, že jsem chtěl překonat ten pošetilý pocit strachu, a pak – všechno to bylo takové... zvláštní.

Ještě jsem se zeptal:

„Vy jste postavil – stroj času?“

Mimoděk přikývl:

„Tak něco. Ale ne docela...“

Když jsme vycházeli z parku, pohladil můj soused dívenku, která tam stála se švihadlem v ruce a nechápavě nás pozorovala. Myslím, že vyslechla celý náš potrhlý rozhovor. Tak či tak za námi cupkala jako kuřátko hodný kus cesty a zastavila se teprve za třetí křižovatkou u cukrárny. Také tam byla telefonní budka a já jsem se zeptal, jak dlouho bude trvat to... no, to cestování, že bych jako zazvonil domů, aby mě nečekali.

„Jen klid. Napoprvé to bude na půlhodinu, hodinu.“

Šel přede mnou po okraji chodníku s rukama v kapsách a se stejně nepřítomným výrazem jako v parku. Ani mě nepřekvapilo, že mu všichni ustupují z cesty.

U vrat starého šedivého domu se zastavil a začal něco hledat po kapsách. V té chvíli vyběhla z domu dívka v rozevlátém kabátě. Měla rozhořčeně zvrácenou kučeravou hlavu a půvabnou tvář plnou pohrdání. Najednou se prudce zarazila s očima upřenýma na boty mého společníka. Z tváře zmizelo pobouření a vystřídal ho nepředstavitelný úžas. Zíral jsem na ni trochu vyjeveně.

Dívka však jen mávla rukou a rozběhla se dál. Za chvíli zmizela mezi chodci a můj společník vkročil do průjezdu. V těsné kabině

výtahu jsme stoupali do pátého poschodí. Najednou koukám, že vedle panelu s tlačítky někdo s péčí vyškrábal slovo PODĚS. Pěkně verzálkami. Proč zrovna poděs? To mi připomnělo, jak mi povídal, že by byl blázen, kdyby mi navrhoval cestu do budoucnosti.

Úsměv mi zamrzl ve tváři. Najednou jsem měl pocit, že blázen jsem tady vlastně já. Takhle naletět! Proč sem vlastně lezu? Herdek, studoval jsem přece teorii relativity, jsem fyzik, takže by mi mělo být jasné, že přeskocit, nebo chcete-li cestovat do budoucnosti není nereálné. Ale do minulosti? Vždyť je to nesmysl! Je tu přece nějaká dialektika. Budoucnost nemůže mít vliv na minulost právě tak, jako následky nemohou ovlivňovat příčiny.

To bych řekl, že je poděs! Přímo jsem soptil vzteky. Až se výtah zastaví, otevřu dveře, hezky se rozloučím a máucta! Vždyť je to cvok! Jasný cvok!

Kabina se zastavila a vysloužilý boxer otevřel dveře: „Víte, problém je v tom, že cestovat do budoucnosti lze jen nadsvětelnou rychlostí. Jako třeba při kosmických letech. Jenže já se bojím, že lidstvo rychlost světla nikdy nepřekoná.“

Kabina výtahu se vracela dolů prázdná.

Vešel jsem za ním do bytu a odložil plášť.

„Utřete si boty!“ zabručel.

Kolem nás přešel černý kocour. Nesl se jako šafář a pošvihával ocasem.

„Vasko!“ zvolal můj společník, vzal ho do náruče a kocour začal příst.

Jak tam stál v příliš těsném saku a úzkých kalhotách, vypadal fakt jako vysloužilý sportovec. Jeho hrudní koš, to byla přímo nůše – měl prostě prsa jako gorila. Zjevem i chováním se vymykal z rámce celé té zvláštní situace a už vůbec nezapadal do prostředí bytu. Bylo to tu jako v pracovně univerzitního profesora. Obrovský psací stůl, pohodlná kožená křesla, knihovny...

Posadili jsme se do profesorských křesel a mlčeli. Kocour Vaska seděl mému společníkovi na kolenou a předl stále hlasitěji. Zalomcovalo mnou, když jsem zčistajasna uslyšel, řev a vyděšený Vaska seskočil na zem a zmizel za dveřmi jako blesk.

„To byl Jegor a Vaska se ho bojí.“

Mezi nohama psacího stolu byla napnuta solidní drátěná síť a za ní, jako v kleci, seděl kocour, který si protahoval zježený hřbet a divoce blýskal žlutýma očima.

„Jegorko, ty můj chudáku!“ řekl pán domu tónem, který se k jeho boxerskému zjevu vůbec nehodil.

Kocour jen vztekle zavrčel.

„Víte, to je Vaskův bratr,“ vysvětloval mi můj podivný společník, jako by to byla docela normální věc. Jako by v každém bytě byl jeden kocour na svobodě a měl divokého bratra – takového Jegora – kterého museli držet v kleci.

„Mimochodem, měl bych se představit. Já jsem Romuald Petrovič Grišin.“

„Těší mě,“ zabručel jsem. „Berbeněv. Dmitrij.“

„Dima... Taky jsem znal jednoho Dimu. Ale to sem nepatří. Chcete kávu?“

„Ne, děkuju.“

„Tím líp,“ řekl Grišin.

Tedy jestli mě chtěl vystrašit, tak se mu to povedlo dokonale. Seděl jsem jako myška a jen pozoroval jeho oči. Odtrhnout od nich pohled jsem nedokázal a přitom jsem cítil, že dívat se taky dlouho nevydržím. Jeho oči přímo žhnuly soustředěnými myšlenkami. Takové mučivé napětí klidné vševědouce. Jinak to říct, nedovedu.

„Ještě jednu otázku a pak jsem vám k dispozici. Vy jste student...“

Přisvědčil jsem.

„...na jaké fakultě?“

„Matematicko-fyzikální.“

„Výborně! A teď se ptejte!“

„Já nevím na co...“

„Chápu. Nevíte, o co jde, a čekáte na vysvětlení. Prosím. Klasická fyzika tvrdí, že následky nemohou ovlivňovat příčiny. To je logické. Jenže ta formulace není dost obecná. Z širšího hlediska by to bylo možné formulovat tak, že evoluční informace může postupovat pouze po vektoru času, ale v žádném případě proti jeho směru. Například kdybychom zaměnili identické objekty, z nichž jeden

existoval v minulosti a druhý v současnosti, k předání takové informace nedojde. Taková záměna by vlastně byla nulovou informací, protože oba předměty by přesně nahrazovaly jeden druhý. V opačném případě... V opačném případě však dojde k tomu, co se stalo s černým kocourem Jegorem Já nevím, jestli to víte, ale před dvaceti tisíci lety černí kocouři ještě neexistovali. Tehdy to byli žíhaní krátkoocasí dravci. Prostě divoké nedomestikované šelmy. Proto je také Vaskova nebo Jegorova existence v minulosti nemožná, neboť by došlo k dezinformaci příčin jejich následky. Kdybychom měli divokého kocoura, bylo by to možná něco jiného. Chápete?“

„Ne!“

Tedy upřímný jsem zrovna nebyl, ale nedokázal jsem odpovědět jinak. Bylo mi jasné, že je hluboce přesvědčen o tom, že lze proniknout do minulosti stejně snadno, jako sestoupit po schodišti do přízemí, takže všechna jeho logika ztrácela smysl. Proniknout do minulosti! Vždyť minulost *minula*! Proto je to minulost. Stromy vyrostly a padly, lidé i trávy zetlely...Prostě minulost!

„Vidíte ten kus žuly?“ řekl Grišin. „Ten, co leží před vámi na stole. To je právě takový kousek nezměněné minulosti. A je *opravdu* z minulosti. Stromy opravdu umírají, ale žula přetrvává.“

Proti tomu se dalo těžko něco namítat. Tak jsem jen pokrčil rameny.

„...ale to odbočujeme. Jak jsem řekl, Jegor nemůže začít existovat v minulosti, což ovšem neznamená, že ho tam nelze *vyslat*. Chápete? Ne? Podívejte se tedy na Jegora lépe!“

Sehnul jsem se pod stůl a abych pravdu řekl, byl jsem připraven na leccos, ale to, co jsem spatřil, mi vzalo dech. Jegor totiž vůbec nebyl černý kocour, ale žíhaná krátkoocasá šelma s malými štetinkami na špičkách uší.

Jen jsem hekl. Jegor se naježil a jeho drápy se začaly do sítě klece.

„Co je to za potvoru?“

„Jegor. Černý kocour domácí,“ řekl zřetelně Grišin. „Tedy *byl* to černý kocour. Jenže letos, patnáctého února, ‚odcestoval‘ do minulosti. Jedenadvacet tisíc let zpátky. Vrátil se za hodinu, jenže už

byl – takový,“ kývl hlavou. „Chudák. Jeho fakfická absence netrvala déle než dvanáct či sedmnáct minut...“

„Tak na shledanou,“ vstal jsem a loučil se už potřetí. „Na takové špásy mě neužije.“

Grišin se těžkopádně zvedal. Jako by ani neslyšel, co jsem říkal.

„Škoda. Nemohu vás držet, ale je to opravdu velká škoda. A ten kocour? Nemyslím, že by se jeho geny tak moc změnily. Rozdíly ve skutečnosti nejsou tak značné. Sotva zlomek procenta v rámci možných mutací.“ Se svěšenou hlavou šel pomalu ke dveřím.

Zdálo se mi, že se definitivně smířil s mým odchodem. Možná už dokonce chtěl, abych vypadl co' nejrychleji. Ale čert mi byl dlužen, že jsem se ještě ve dveřích obrátil.

Na stole, vedle kousku žuly, ležel velký obsidiánový nůž, jaký sem tam můžete vidět v muzeu. Jak to, že jsem ho prve přehlédl? Tenhle ovšem vypadal úplně nově. Leskl se a jeho břít byl čerstvě přitesán. Na rukojeti se přilepil kousek nějaké rezavě červené hlíny či co.

Popošel jsem ke stolu, ale vzít nůž do ruky jsem se neodvážil. Ale fakt byl úplně nový. I ta rezavá skvrna byla čerstvá. A poloprůzračná čepel byla ostrá jako skalpel. Nejdřív mě napadlo, že to je napodobenina. Šikovní, dobře udělaná napodobenina. Čepel jiskřila jemnými půlkruhovými odštěpky, jež se k ostří stále zmenšovaly, až byly takřka nepozorovatelné. Nůž měl dokonale symetrické tvary... Ba ne! Tohle by ruce dnešního člověka už nedokázaly. Tohle chce čas a spoustu trpělivosti...

V té chvíli, snad reagoval na mé myšlenky, Grišin za mými zády povzdychl. Spíš vzlykl. Skoro se mi zdálo, že netrpělivě. Stál uprostřed pokoje se zavřenýma očima, s volně spuštěnýma rukama a dýchal jako boxer, když se probere po knockautu.

„Promiňte okamžik,“ zachroptěl. „Hned, hned to bude v pořádku...“ Najednou se takřka bezvládně zhroutil do křesla.

Jegor rval drápy sít' klece, na stole svítila za bílého dne lampa a já jen připitoměle zíral, jak si Grišin neohebnými prsty sype na dlaň nějaké pilulky. Potom je polkl a začal dýchat pravidelněji. Vdech, výdech, vdech, výdech... Ale stále to bylo chraplavě těžké lapání po dechu. Konečně otevřel oči a se zřejmou námahou řekl:

„Srdce... Promiňte! Zaujal vás ten nůž? To je moje kořist. Tam odtud. Před třemi dny jsem se vrátil. Tady podle toho budíku jsem tam byl celých pět minut.“

„Grišine!“ zařval jsem tak, že divoký Jegor zaprskal a stáhl se do kouta své improvizované klece. „Co je to za tyátr? Řekněte rovnou, co ode mě chcete!“

Grišin lehce pokýval hlavou:

„Dimo, Dimo... Vy myslíte, že jsem blázen, a přitom se dovoláváte mé logické upřímnosti. Není to protismyslné?“

Asi je to banální, nebo chcete-li sentimentální, ale když jsem ho viděl, jak tam sedí se svými boxerskými tlapami složenými na stole vedle obsidiánového nože, docela jsem zapomněl, že ještě vůbec existuje nějaký okolní svět. Jen jsem koukal, jak sedí a pozoruje malý obrázek, který stál vpravo na rohu psacího stolu. Bylo na něm červencové nebe s jediným bílým obláčkem, jetelina a dívka v bílém šátku...

A Grišin se jen koukal a koukal a já už jsem nedokázal odejít a nakonec jsem si opět sedl do volného křesla, ale tak, abych neviděl toho děsivého kocoura, co byl v minulosti, a abych neviděl ani obsidiánový nůž, který tam odtud přinesl.

Grišin se ke mně otočil a usmál se:

„Stále ještě čekáte na vysvětlení, vidíte?“

„Čekám.“

„Tak to zkusíme ještě jednou. Říká se, že děti jsou naše budoucnost. No – vy jste ještě mladý, ale v mém věku jsou už děti jakousi nadějí nesmrtelnosti. Děti a děti jejich dětí... A teď si představte, že v minulosti existujeme jako vlastní předkové. V jádru je to vlastně totéž. V budoucnosti žijeme ve svých potomcích a v minulosti jsme svými předky. Naše – no, řekněme tomu třeba proměna v potomky – je z našeho nazírání přirozený proces reprodukce a smrti. To je neodvratné. K opačné proměně jsou nezbytná určitá přizpůsobení. Přitom stačí jen docela málo pozměnit genotyp jedince a celý ten přirozený proces se zvrátí. Já sám tomu ještě sotva věřím. A taky se trochu bojím. Vy to asi nechápete, ale je to dost nebezpečný objev!“

Ale k věci. Nejde tady o nic jiného než o obrácený rytmus – život – smrt – život. Stačíte mě sledovat?“

Opatrnícky jsem pokrčil rameny.

„Dobře! Tak tedy jiný příklad. Tenhle obsidiánový nůž se pohybuje časem bez přechodů život – smrt – život... prostě proto, že je sám sobě předkem i potomkem. S živými organismy je to trochu složitější, ale i to se podařilo vyřešit. Za cenu ztrát a obětí, ale přece...“

„Ty ztráty a oběti, to jako myslíte Jegora, ne?“

„Ano!“ Bylo vidět, že ho to kupodivu potěšilo, „Konečně jsme se pohnuli z místa. Prostě před dvaceti tisíci lety byl předek našich koček ještě nedomestikovaná šelma. Možná že už nebyl tak úplně divoký, ale domestikovaný určitě ještě nebyl. Víte, s Jegorem to byl první pokus. Ono je to hrozně složité, a při tom prvním pokusu jsem ještě... Prostě já jsem ho vrátil neadekvátní rychlostí a zapomněl jsem, že bioinformace probíhá mnohem volnějším tempem... Víte, co je na tom zajímavé? Ze si mě ten kocour přesto pamatuje. A Vasku, toho jak utekl, na toho se pamatuje dokonale. Ted' zuří hlavně kvůli vám. Chudák Jegorka...“

Ten ďábel pod stolem začal příst, jako by věděl, že se mluví o něm, a najednou zničehonic divoce zařval.

„Vidíte? Typické rozpolcení osobnosti. Ale nedělejte si starosti. Ted' už je metoda návratu dokonale propracována. Žádné nebezpečí nehrozí.“

Čekal jsem, že ještě řekne: jak vidíte. Jenže jsem se zase nestrefil. Zřejmě se rozhodl, že se nebude dovolávat svých pokusů, dokud definitivně neuvěřím.

Zadíval jsem se na jeho hlavu s krátce přistřiženým ježkem, mohutné ruce i gorilí prsa a napadlo mě... Prostě mě napadla taková pitomost. Mění divu. Už se mi z toho všeho motala hlava.

„Romualde Petroviči,– před dvaceti tisíci lety byl člověk taky docela jiný. A jestliže jste tam byl...?“

„Myslíte, proč ze mne není cromagnonec? Vidíte?“ Rozesmál se pobaveně. „To je tak. Jednak jsem se nevrátil tak daleko zpět, a pak, druh homo sapiens recens už existuje téměř sto tisíc let. A je to stále týž druh sapiens. Jeho mozek se za tu dobu příliš nezměnil. On se

prakticky vůbec nezměnil. Na otázku kde, jak a proč získal divoký Pithecanthropus mozek člověka, vám neodpovím. To je prostě nevyřešená záhada. Říká se tomu chybějící článek. Ale to se našeho problému netýká. Tamhle v knihovně, ve druhé řadě shora, je Paradox mozku od Willieho. Přečtěte si, co píše na straně dvě stě sedm...“

„Ne, není třeba. Já vám přece věřím. Tak říkáte Homo sapiens?“

„Posuďte sám. Dnešního člověka dělí od doby jeho vzniku všehovšudy snad čtyři pět tisíc generací. Za tak relativně krátkou dobu se ani nemohl nějak změnit. Dnes už je jeho genetická informace konstantní.“

„Promiňte, ale co individuální znaky a kvality? Jeho podoba, postava, návyky, zkušenosti, nebo chcete-li vzdělanost...? Copak tady nemá vliv minulost na budoucnost?“

„Jste otevřená hlava, Dimo!“ řekl a vytáhl zásuvku u svého psacího stolu. „Tohle vám musím ukázat,“ bručel si spíš pro sebe. „Ale kde... A, tady je to!“

Podal mi fotografii. Byl na ní urostlý seržant v brigádýrce a vypínal mohutnou hrud' ozdobenou několika řády. Přeražený nos sebevědomě trčel nad mohutným knírem.

„Zajímavé,“ položil jsem fotografii zpátky na stůl. „Vy jste byl za poslední války taky ná frontě?“

„Propána! Jak to koukáte? A co je tohle?!“ Teď už se mnou mluvil docela jinak. A ne že by mi to vadilo.

„Tohle! Podívejte se pořádně!“ zapíchnul prst do fotografie. „To je přece Georgijevský řád. Můj dědeček měl Georgijevský řád.“

„Váš dědeček? Co je to za nesmysl? Tohle jste přece vy!“

„Samozřejmě, že jsem to já...“ usmál se se smutnou ironií. „Ale podívejte se pořádně!“

Zvedl jsem znovu fotografii. A sakra! Jak to, že jsem si toho nevšiml hned? Tvrdý kartón, obrázek hnědě tónovaný, a dole firma: Fotoateliér N. L. Sokolov. Smolensk...

„Podívejte se ještě na druhou stranu!“

Koukám. Je tam razítko a nápis: Strážmistr Nikifor Grišin, 19-22/111-06. Tedy to je podoba!

Netrpělivě (a taky trochu popuzeně) pokrčil nos a podal mi občanku.

„Otevřete to!“

Grišin Romuald Petrovič, data narození, fotografie, razítko, podpis.

Ale fotografie je jiná! Drobný inteligentní človíček v brýlích, docela mladý... Tedy nějaká ta podoba s mým společníkem by tady byla, ale on to nebyl! To je jasan. Jen tvar lebky a oči... ale jinak?!

„Tomu nerozumím,“ řekl jsem se vší rozhodností, kterou jsem dokázal sebrat. „Co má tenhle nesmysl znamenat? Co jste vlastně zač? Grišin nejste! Ta občanka patří někomu jinému. Tak kdo jste?“

„Grišin. Romuald Petrovič. Povoláním lékař, a jestli vás to zajímá, tak specializací psychiatr.“

„Jo, to vám tak akorát věřím!“

„Ne? A kdo tedy jsem, podle vás?“

„Na to se ptám já vás! Proč se vydáváte za někoho jiného?“

„Ale Dimo! Dědečkova fotografie je přece ověřena úředním razítkem. Nějaký kozácký pluk. To snad dokáže i vám, že je to Grišin. Myslíte, že je to jen shoda okolností?“

„Nevěřím! Je to padělek!“

„To je celé naše neštěstí,“ povzdychl si tiše. „Kusu papíru věříme víc než člověku. Jen když je na něm razítko. Tohle nás jednou zahubí...“

Pustil jsem to jedním uchem sem, druhým tam a udeřil:

„Tak co to tedy znamená? A nezkoušejte na mě, že jste blázen!“

Byl jsem připraven mu nějakou vrazit, kdyby si jako chtěl něco začít. Byl sice těžší, ale já jsem byl mladší a taky ve formě.

Jenže mě zase překvapil:

„Jen klid, Dimo! Já se na vás nechystám vrhnout. A zbraně taky nemám.“

„Jak to, že mi čtete myšlenky? Kdo vám...“

„...to dovolil, chtěl jste říct. Kdo by mi to dovoloval? Vy přece. Vaše myšlení je poněkud stereotypní a dá se vám číst přímo z tváře. Upřímně řečeno, u graduovaného fyzika jsem čekal poněkud větší... hm... řekněme, představivost.“

„No dovolte...“

„Na té vaší fakultě vás toho moc nenaučí, když vám nevtloukají do hlavy logiku!“ řekl urputně Grišin. „To jste nepochopil, že tak jako na občance jsem vypadal až do svého experimentu?“

Najednou mi došlo, co bylo na té fotografii divného, v čem byla ta nepodobná podoba a dost mě to vyděsilo.

Grišin se už zase díval na obrázek dívky v šátku.

„Jen žádný strach, Dimo! Riziko pokusu jsem nesl sám. Jak vidíte, nic před vámi neskrývám a můžete se zcela svobodně rozhodnout.“

„Děkuju. Já nic zkoušet nebudu!“

„Zdá se vám to tak hrozné?“

Mlčel jsem.

„Chápu. Samozřejmě že to vypadá strašně. Ale teď už výzkum pokročil do té míry, že praktický experiment je zcela bezpečný. Zaručeně bezpečný! Viděl jste sice Jegora, ale viděl jste také Vasku. I ten už se vrátil pomocí diskrétního pohybu časem... Ne skokem, jako chudák Jegorka, ale po etapách. Prošel prostě celou vývojovou linií svých předků. Nechci vás planě uklidňovat, ale sám jste viděl, že je bez následků. Pak jsem to zkusil s člověkem – tedy se sebou. Jenže tady se to zvrtilo na nečekané maličkosti. Víte, v naší rodině se totiž vyskytuje dědičná srdeční vada...“

Stále upřeně pozoroval dívku v šátku. Možná že ji miloval jeho dědeček. Nebo tatínek? Nebo že by to byl někdo docela cizí? A vůbec, co je mi do toho...

„Víte, Dimo, při tomhle pohybu plyne čas tak rychle, že je rozmazán jako telegrafní sloupy při pohledu z jedoucího vlaku. Jen mikrosekundy jsem byl v prvním i dvacátém pokolení předků a současně i v nulovém, a také ve své současnosti. Jenže se stalo, že právě v těch nepostřehnutelných zlomcích sekund jsem dostal silný srdeční záchvat, spadl z křesla, nastala porucha a proces se zastavil. Naštěstí se zastavil pozdě a projevilo se to jen na mé podobě.“

Prstem si přejel po přeraženém nose a pak sáhl na své zploštělé ucho. „Já vím, jak vypadám. Ale nikdy jsem neboxoval. Nikdy! To děda Nikifor, když odešel z armády, byl cirkusový zápasník a boxer.“

Zeptal jsem se jako úplný pitomec:

„A co u vás v práci? Poznali vás?“

„Prosím vás, jakápak teď může být práce? Podle mé diagnózy mi zbylo... no prostě málo času. A tak bych chtěl dokončit tuhle práci a pak... pak se uvidí.“

Na chvíli se odmlčel a pokračoval:

„Jenže moje srdce už další pokus nevydrží. A právě tento experiment vyžaduje srdce jako zvon. Vy jste zdravý, Dimo...“

Fakta nelhala. Byl to Romuald Petrovič a lékař a tak dále. Bane! Tohle bylo mnohem složitější. I ten jeho těžký dech dokazoval, že nelže. To se sehrát nedá. Když jsem viděl, jak těžce sedí za svým stolem, pocítil jsem takový strach a smutek, jako by se stalo nějaké nenapravitelné neštěstí.

Krucinál! Proč jsem si vůbec dával dneska s Natašou rande? A když už, tak proč zrovna v tom nešťastném parku? A proč jsem se s ním vůbec začal bavit? Proč...? Proč...?!

A přitom mi bylo hanba. To pořád kdoví jaké já nemám starosti! Jenže teď se nemohu sebrat a jít, kam se mi zamane. Co Grišin?

Tak mě zbabělost zase hezky podržela v křesle a jen jsem s poslední nadějí ještě zabručel:

„Jenže oni všichni umřeli!“

„A hvězdy?“ zeptal se Grišin. „Co hvězdy? Myslíte taky, že umřely? A co Einstein? Tolstoj? Kdo tedy žije?“

Udeřil pěstí do stolu a Jegor znovu zařval.

„Čemu vlastně věříte, vy fyziku? Kolabující hvězda existuje sotva patnáct minut, ale svítit bude ještě dávno po tom, až se Slunce už nikdy nevyhoupne nad horizontem pusté mrtvé Země. Čemu tedy vlastně věříte?“

To mě namíchlo:

„Nevím!“ zařval jsem taky. „Nevím! A čemu věříte vy? Co vlastně ode mne chcete?“

„Abyste věřil!“

„Čemu?“

„Že minulost je součástí současnosti! Vždycky byla a nikdy nepřestane být!“

„Jenže čas nelze zastavit a tím méně vrátit!“

„Ticho, Jegore!“ okřikl kocoura Grišin.

Kocour se uklidnil a Grišin vstal. Postavil se uprostřed pokoje, jako socha.

„Minulost vrátit opravdu nelze. Ale lze se do minulosti vrátit. Bezpečně! Vám žádná havárie nehrozí. Ale už se laskavě nějak rozhodněte, nebo běžte. A já půjdu taky – hledat někoho jiného.“

„Tak dobrá. Prokličkujeme ten slalom časem. Jdeme na to!“

Poklepal mi přátelsky na rameno a stál nade mnou s rozesmátou tváří.

Na cestu do minulosti jsem si dal ještě kávu. Grišin přinesl kávovar a malé půvabné šálčky. Jenže já jsem poprosil o pořádný kafáč. Zatímco jsem míchal cukr a pil, vysvětloval mi Grišin zabezpečovací systém, který mě bude jistit:

„Tohle jsou induktory, Dimo. Ten druhý je rezervní. Signál k návratu je programován hodinami. Slyšíte, jak tikají? Nařídím je na třicet minut. Stačí? Tam se čas prudce smršťuje. Jeho chod je rychlejší, mnohem rychlejší...“

„Jen klidně přidejte.“

Najednou jsem se cítil ohromně. Strach zmizel a já jsem si připadal náramně důležitý a statečný. Zrovna jako kosmonaut před startem.

Pil jsem kávu a myslel na to, co bude, a taky že můžu vyzkoušet sám sebe a dovědět se, za co vlastně stojím. Neušlo mi, že i Grišin je vzrušen, i když se to snaží nedat najevo.

Když už jsem pak seděl v křesle s náramky induktorů na rukou přinesl Grišin v náruči kocoura Vasku a řekl (asi aby mě uklidnil), že se vrátil z minulosti naposledy včera. Tedy jako ten kocour.

„Jak vidíte, nic se mu nestalo. No – šťastnou cestu, Dimo. Jste chlap!“

Chtěl jsem se usmát, ale kdoví jestli jsem se aspoň zašklebil. Asi jsem měl přece ještě... A vůbec! S tím chlapem, jak říkal... Najednou jsem ucítil, jak se náramky na mých zápěstích ohřívají, ale než jsem se stačil podívat, co se s nimi děje, zmizely a s nimi jako by zmizelo i vědomí života. Jen jsem zalapal po dechu...

Kladivo času mi bušilo přímo do srdce. V závrtném úžasu umírání jsem si uvědomil, že jsem se docela zapomněl zeptat, jak vlastně vypadá ten, kdo jako já skočil do propasti času.

Ten zvláštní pach! Nepopsatelně cizí pach...

Ležím a někde křičí pták. Blízko. Stále blíž. Jsem tady sám. Z čela mi kape voda.

Je mi úzko.

Vítr přináší jejich pach. Fouká tedy od nich. Ale přicházejí a je jich mnoho. Jdou tiše jako Velkozubý. Už je vidím. Jdou podél Velkého močálu a ostražitě se rozhlíží. Jdou od Velké ohnivé koule. Po břehu Velkého močálu. Pach mi svírá břicho.

Tam jde lovec. A ještě jeden lovec, a ještě, je jich mnoho. Ale prstů na ruce mám víc. Ti druzí mají zbraně. Jako my. Ale jejich pach je cizí. A hrozný. Voda mi kape z čela a šíří můj pach. Ale vítr jde od nich. Neucítí nás!

Vůdce skočil a udeřil kyjem a zabil hada. Jeho pach je ještě silnější. Bojí se. Bojí se hadů jako my.

Minuli nás. Pach zmizel. Plížím se za nimi.

Cizí lovce musím zabít! Cizí jsou horší než hadi, horší než noci, horší než Velkozubý. Voní jinak než my. Měl bych je zabít. Ale na jednoho je jich mnoho. Naši mně však neslyší. Jsou daleko.

Dohonil jsem je. Sedí v skrytu. Rozhlíží se. Pak uléhají. Jen vůdce sedí, rozhlíží se a čichá. Je Cizí! My tak nečicháme. My zvedáme hlavu.

Ležím v blátě a odtrhávám pijavky. Luk jsem položil na suché listí. Cizí lovec stále čichá ve větru a ve vousech má rybí kosti. Vousy má jak noční vítr. Paa měl taky černé vousy. Starší zabili Paa, protože dělal něco divného a po stěně jeskyně pak běhala zvířata. Malá. Vlastně běhala i neběhala. Také Dlouhonosí – byli na stěně. Starší zabili Paa. Říkali, že přináší zlo. A pak z jeskyně odešli. Tak tam zůstala jen ta zvířata.

Něco zapraskalo. Cizí lovec, ten černovousý, si lehl. Lesem jdou Dlouhonosí. Jdou pít vodu z řeky. Jdou tak, jak to udělal Paa na stěně jeskyně.

Plížím se zpátky. Do malé řeky. Utíkám vodou. Zápach Cizích lovců mě následuje. Cizí se musejí zabíjet. Protože jsou Cizí. Konečně je tu jeskyně. Starší sedí za kameny. Drží luky a rozhlíží se. Běžím po kamenech. Vidím matky a sestry. Skrývají se v jeskyni. Je mi dobře. Slyší mě. Slyší, co říkám uvnitř sebe, protože jsou blízko. Starý Kicha a staré ženy bijí děti a zahánějí je do jeskyně. Malý Zaa strhává pijavici z mé nohy. Snědl ji. Matka ho také zahání do jeskyně.

Beru šípy. Ženy zavalují vchod do jeskyně kameny. Setmělo se jako před smrtí Velké ohnivé koule. Sestra Tiin mě táhne za ruku. Říkám teď ne! Teď musíme zabíjet. Ale lehá si a já ji držím stále pevněji. Žena Kii mě kope. Kope Tiin. Muže bych zabil, ale Kii nesmím. Tiin vyje v koutě jako samice Velkozubého. Děti vřeští. Starý Kicha syčí jako had: Mlčte! Jsou tu Cizí!

Běžíme po vodě. Tam, kde voda padá dolů, vbíháme do lesa. Pkaap-kap běží s ostatními k Velkému močálu. Pkaap-kap má šest prstů. Je velký-velký. Matka Kii ho nenechala zabít. I když šestiprstého správně zabít měli.

Vítr přináší pach cizinců. Vybíháme z velkých listů. Je nás mnoho-mnoho. Víc než prstů na hodně rukou. Cizinci vyskakují a křičí jako ptáci. Rychle utíkají. Kyje mají na ramenou. Jsou rychlí. Ale Juti křičí: I-cha-a-á! A vystřelil šíp. Ostatní také. Vůdce jsme dohonili, avšak on běží dál. Jiní padají. Vůdce se zastavil, vytrhl ze svého těla střelu. Dívá se na mne a padá k zemi. Vousy trčí vzhůru k Velké ohnivé kouli. I-cha-a-á! křičím i já.

Utíkám a zvedám kyj nad hlavou vůdce. Vidím, jak se naši bijí, ale cosi mě pálí na prsou. Je to bolest. Jakoby ze strany a v mlze vidím kyj, který dopadá na Černovousého. A pak – konec...

Seděl jsem v něčem měkkém, chvěl se a zalykal se svíravou bolestí na prsou a v slabínách. Seděl jsem v koženém křesle a zase jsem byl ve své době.

Na rukách jsem cítil náramky induktorů a také mě škrtil límeček. V hrudi mi bušilo srdce. Doléhal ke mně nějaký známý hlas a vnímal jsem známý pach. Ale nic jsem nechápal.

Vstal jsem. Bolest už nebyla tak zlá, mohl jsem otevřít oči a znovu se nadechnout. Nadechnout se pachu své doby – prachu a smogu a vůně kočičí srsti. Před sebou jsem viděl lesklou mřížku mikrofonu a bílou bezvousou tvář. Ale nevěděl jsem, čím je to tvář. Cizí stál přede mnou a svíral rozechvělé rty. A taky mi nastavoval ten lesklý předmět, o kterém jsem věděl, že je to mikrofon. Cizí si mě prohlížel a něco bručel. Něco uklidňujícího. To mě překvapilo. Vždyť je to Cizí. Stál jsem a sledoval tu bolest a přitom jsem měl neodbytný pocit, že jsme dva. Já – já, který znám slovo mikrofon a ještě spoustu jiných zbytečných slov, a potom já, který nezná vůbec nic, jen bolest, strach a údiv. A taky je stále připraven zabíjet, aby se bránil bolesti a zahnal svůj údiv.

„Co je s vámi, Dimo?“

Chtěl jsem odpovědět. Ale ten druhý já vykřikl: Ki-chaid-chi! Nepochopitelný výkřik bolesti a děsu.

Bezvousá tvář uhnula. Pozdě! Moje (nebo čím vlastně?) ruka se zvedla a udeřila. Tvář zmizela.

To bylo děsivé. Byl jsem tady já, ten, který byl zaplaven bolestí, ale ruka patřila i mně! Uvědomil jsem si, jaké je to štěstí, že mi bolest nedovolila zvednout docela ruku a úder nedopadl plnou silou.

Ten Cizí chroptěl někde dole na zemi. Někde u mých nohou. Bolest se odvalila jako temná vlna. Říkají mu Romuald, vzpomněl si jeden z nás, ale ten druhý znovu vykřikl Id-chi! a já rozuměl, že říká Cizí.

Cizí ležel na zemi a chroptěl.

Naklonil jsem se nad jeho bledou tvářet v té chvíli ve mně znovu vzplanula bolest. Ten druhý chtěl znovu udeřit. Bránil jsem se. Viděl jsem, jak se chystám kopnout ho do spánku. Odrazil jsem tu ránu a noha dopadla na klec pod stolem. Žíhaný kocour zařval.

„Tša-as!“ oslovil jsem ho.

Jakmile jsem se narovnal, bolest ustoupila. Ale abych mohl Romualdovi pomoci, musel bych se znovu sehnout. Jenže to už jsem věděl, že zálučná bolest číhá. A bolest, to jsem ten druhý já...!

Romuald ležel na zádech a mikrofon držel stále v ruce. Chroptěl a to mě kdovíproč potěšilo. Jenže v té chvíli jsem už na něj zapomněl.

Za zády jsem ucítil nový pach. Strnul jsem. Bez pohybu jsem čekal.

Ticho přet'al hlas zvonku. Krátký a naléhavý. I pach byl najednou intenzivnější. Odstrčil jsem křeslo a kradl se ke dveřím. Jako šelma.

Já – současný já – jsem natáhl ruku v nylonové košili s tvrdou manžetou a stiskl kliku. Ale ten z minulosti, ten dlouhoruký vrah s ustupujícím čelem a vysedlými lícními kostmi, číhal, co udělám.

Do dveří vkročila dívka. Ono kučeravé děvče, které jsme při našem příchodu potkali ve vratech domu. Prohlížela si mně divným, nepochopitelným pohledem tohoto jejího světa. A protože patřila někam, kam já nemohu, napřímil jsem se a vydechl úžasem. Jak on dokázal rozeznat dráždivý pach sami... ženy, jak ho dokázal vydělit z palety pachů pudru, parfému, mýdla a syntetických tkanin. A k tomu ještě přes dveře a uprostřed smogu a průmyslových exhalací...

„Dobrý den,“ řekla trochu povýšeně, aby zakryla svůj strach. „Chtěla bych mluvit s doktorem Grišinem.“

Veřeje zapraskaly pod stiskem mé ruky. Dlouhoruký vrah viděl její šíji, klenuté boky a pod blůzkou vnímal její plná nad'ra. Dívala se na mě, jako by čekala odpověď, ale najednou prudce ustoupila a přitáhla si rozepnutý plášť k tělu.

Veřeje znovu zapraskaly. Ten dlouhoruký tam stál plný zpěněné, zdivočelé krve a slyšel, co si děvče myslí: Já se tě nebojím! Nebojím! Ne...! Vykřikla, ale všude bylo ticho. A najednou ten dlouhoruký s očima podlitýma krví uslyšel výkřik: Maminko! Co to udělali s Romkou?

Pak už byl slyšet jen zmatený nesrozumitelný hluk, ve kterém zaznívaly desítky hlasů. Docela jako vítr ženoucí se větvemi stromů.

On se vrhl kupředu, aby se jí zmocnil a strhl ji do závratí své bolesti. Jen já jsem stál a pevně svíral v sevřených prstech rám dveří a slyšel, jak se děvce ptá:

„Co jste udělali s Romualdem Petrovičem?“

V té chvíli se ozvalo z pracovny:

„Grišin tady už dávno nebydlí.“

Děvče zrudlo. Obrátilo se, a pak už bylo slyšet jen klapot střevíčků na schodišti. Zavřel jsem dveře a bezvládně se opřel o

chladivé dřevo. Košile i sako se mi přilepily k tělu. Celý jsem hořel. Současně jsem však cítil nevýslovnou úlevu. Zabil jsem dlouhorukého vraha. Udolal jsem ho!

„Zavřel jste pořádně dveře?“ zeptal se Grišin. Přikývl jsem, ale nedokázal jsem se pohnout z místa. „Tak zavřel jste ty dveře?!“ řekl znovu Grišin a v jeho hlase zaznělo podráždění.

„Zavřel.“

„Běžte do pracovny. Ještě jsme neskončili.“

Zatímco si chystal všelijaká ta hejblata k vyšetření, seděl jsem v křesle a s úlevou si natáhl nohy. Kdesi v mém nitru ještě doznívala slabá bolest.

„Odpusťte, Grišine,“ omlouval jsem se za tu ránu.

„Nesmysl! Jsme si kvit.“

Zavřel jsem oči a hleděl se soustředit.

„Máte tady někde zrcadlo?“ zeptal jsem se.

Ani se nepodivil. Otevřel zásuvku psacího stolu a přistrčil přede mne kulaté zrcátko. Tedy řeknu vám, nebylo to snadné zvednout ten kousek skla před svou tvář. Ale ukázal se v něm můj obličej. Fakt můj. Trochu velký, kulatý, teď jen trochu vyjevený a pokrytý zdravou lesní barvou. Grišin hodil zrcátko zase do šuplete a ani se na ně nepodíval. Ta zlobná nenávist, s jakou to udělal, mi nemohla ujít.

„Dejte sem ruku! Levou! Nedívejte se!“

Poslušně jsem otočil hlavu. Konečně na to, jak mi bere krev, se opravdu koukat nemusím. Chvilí bylo ticho, a to mě znervózňovalo. Potřeboval jsem mluvit. A taky se mi zdálo, že pach krve najednou zatemnil celou pracovnu.

„Proč se mě na nic neptáte, Grišine?“

„Jsem lékař. Minulost mě nezajímá.“

Pustil mou ruku a obrátil se k mikroskopu.

Sotva jsem se ovládal. Ta nepochopitelná bolest mě znovu zaplavovala jako lavina. To ta krev...

„A co vás tedy zajímá?“ snažil jsem se potlačit nával atavistické hrůzy z neznáma, jež ve mně probouzela agresivní pudy.

„Genetické změny a psychické reakce,“ zamumlal Grišin. „Vzájemné souvislosti reakcí...“

To už jsem se musel držet oběma rukama, a pořádně.

„Otevřte okno!“ zařval jsem. „Rychle!!“

Podíval se na mě trochu překvapeně, trochu rozmrzele, a pokrčil rameny:

„Prosím. Proč ne?“ Najednou se podíval pozorněji a rychle řekl: „Ale jistě, samozřejmě, hned!“

Prudce rozrazil obě křídla a já žádostivě vydechoval svou bolest.

„Uklidněte se,“ řekl Grišin. „Už to nebude trvat dlouho. Za chvíli budete zase docela v pořádku.“

Všechno přede mnou plavalo, kolébalo se a třásl. Hustá směs zvuků a známých pachů se valila oknem. Pach mýdla a dívčího potu ještě nezmizel. A jakýsi nepochopitelně svíravý pach vanul od obsidiánového nože, který kdovíproč ležel vedle mikroskopu.

„Jen klid! To se brzy upraví. Krevní obraz je v pořádku. Trochu se vyspíte... Nechce se vám spát?“

„Nechce!“

„Ale vy *chcete* spát! Už usínáte... víčka vám těžknou, chce se vám spát stále víc...“

„Ne! Potřebuju si s vámi promluvit!“ snažil jsem se nepodlehnout. „Ne, nejdříve si promluvíme!“

Seděl jsem se zavřenýma očima. Bolest pomalu ustupovala, ale stále jsem se bál, že se může vrátit. Čas se prodlužoval jako fantastický přelud. Mluvili jsme. A pěkně na rovinu. Jako ve snu:

„Vy jste *to* taky udělal?“

„Ano.“

„A co teď?“

„Teď na to musíte zapomenout! A nejlíp, když zapomenete na všechno!“

„To nepůjde tak snadno.“

„Musíte! To je moje prosba. Kategorická prosba!“

„Kategorická prosba je nesmysl!“

„To je jedno! Musíte zapomenout!“

„A když ne?“

„Ale ano. Jste slušný člověk...“

„Zvláštní argument.“

„Vůbec ne. Tak dobrá. Vyložme karty na stůl. Celý ten experiment měl jediný cíl – zjistit psychologické reakce člověka a

jeho adaptabilitu v čase. Váš úspěšný pokus víc než potvrdil moje obavy. Atavistická krutost, neexistence civilizačních bariér, morálka polodivokého dravce... Věřte, někdy mám dojem, že kati a vrazi už moje tajemství dávno znají. Je to smutné, ale celý ten objev je bezcenný. A nebezpečný! Proto na něj musíte zapomenout!“

„To není pravda! Mluvil jste taky o Einsteinovi, o Tolstém... Vždyť oni také žijí v minulosti. Vždyť si odporujete!“

„Ba ne. Tihle lidé předstihli svou dobu. I jejich minulost je teprve v naší současnosti. A kromě toho existovali teprve zcela nedávno. Včera. Před hodinou. Před zlomkem vteřiny. Můj objev operuje *skutečnou* minulostí. Možná že se někdo za pár set let dokáže vrátit k Einsteinovi, a kdoví zda se mu nebude jevit jen jako krutý svárlivý dědek a Tolstoj jako naivní idealista...“

„Hloupost!“ řekl jsem jako ve snách. „To je přece nesmysl!“

„Všechno se mění,“ řekl Grišin. „Budete mlčet?“

„Když myslíte, že je to nutné...“

„Je! A teď jděte spát!“

Jen s námahou jsem otevřel oči, a jak jsem vstával, shodil jsem se stolu hrníček od kávy i s podšálkem. Ve dveřích seděl kocour Vaska a packou si myl tlamičku. Z ulice bylo slyšet autobus, jak se rozjíždí ze zastávky, jak skřípou přetížené nápravy a jak se vůz rychle vzdaluje zšeřelou ulicí...

Grišin mě zavedl do druhého pokoje a položil na gauč. V polospánku jsem se ještě zeptal:

„Co to bylo za děvče, co prve přišlo? Jo, a za hodinu musím vstávat.“

„Nebojte se, já vás vzbudím,“ řekl Grišin a zavřel dveře.

Posadil jsem se.

Byla úplná tma a všude kolem ticho. Z pootevřeného okna jsem cítil tající sníh. Podíval jsem se na hodinky. Spal jsem přesně hodinu. Ještěže mi Grišin sliboval, že mě včas vzbudí! Doma nic nevědí a já jsem mohl klidně zaspát. A Nataša je určitě už taky doma. Měl bych jí zavolat. Vstal jsem a vešel do pracovny.

Lampa svítila na kraji stolu a první, co jsem uviděl, byla Grišinova tlapa volně spočívající na opěradle křesla. A taky jsem viděl na zemi střepy rozbitého šálku.

Když jsem přišel blíž, viděl jsem, že to není jen šálek, ale i dózička s prášky, které se rozsypany kolem.

Pozoroval jsem to jako nesouvislé sekvence filmu. Ruku, snímač induktoru na zápěstí, střepy šálku i rozsypané léky. Určitě jsem ještě spal, protože jsem zřetelně vnímal každý detail, ale nebyl jsem schopen dát věcem správný řád a uvědomit si, co se stalo. Pak jsem si všiml, že Jegor už není pod stolem a mikroskop že leží na zemi. Najednou jako když mě někdo praští mezi oči. Vrhл jsem se ke Grišinovi.

Jeho tvář ve světle zeleného stínítka byla mrtvolně bledá. Levá ruka s náramkem induktoru ležela na opěradle a pravá svírala obsidiánový nůž. Jeho ostří přeťalo přírodní šňůry a zabodlo se do čalounění těsně vedle Grišinova boku. Ruku měl ještě teplou. Když jsem se pokoušel nahmatat tep, ruka s nožem se smekla k zemi.

Puls jsem nenahmatal.

Ve světle lampy jsem viděl kus papíru:

„Milý Dimo! Přišel další záchvat. Tentokrát je asi konec. Pokusím se utéct tam. Až ztratím vědomí, nůž přeseke vodiče. Zavolejte první pomoc! Řekněte, že jste přivedl neznámého muže z ulice. Nemocného. Nezapomeňte, že jste slíbil mlčet. Schovejte náramky a nůž. Sbohem. Telefon je vedle v pokoji.“

Zavolal jsem první pomoc a vrátil se do pracovny. Tupě jsem tam seděl, dokud jsem neuslyšel sirénu sanitky. S pocitem nevysvětlitelné tísně jsem stáhl z mrtvé ruky náramek a dost se mi ulevilo, když jsem viděl, že z druhé ruky nůž vypadl. Dal jsem ho do kapsy a na náramky začal namotávat dráty, které vedly někam k okennímu parapetu, kde také ležela malá krabička. O něco větší než cigártaška. Zvedl jsem ji a dost mě překvapilo, že není k ničemu připojena. Žádné baterie, transformátory, prostě nic.

Siréna zavyla znovu. Teď už mnohem blíž. Z okna jsem viděl, jak se sanitka pomalu blíží tmavou ulicí a zaplavuje ji světlem

modrého majáčku. Pak zhasl majáček a vůz prudce zahrnul k chodníku.

Vyšel jsem do předsíně a krabičku i s náramky zastrčil do pláště. Ke křeslu jsem se už nepodíval.

„...Srdeční kolaps,“ řekla dívka. Docela mladé děvče. Sotva starší než já. „Vy jste příbuzný?“ otočila se ke mně.

„Ne. On... já jsem ho přivedl z ulice. Bylo mu špatně, tak...“

„Vaše jméno a adresa?“

Řekl jsem jí to.

„Budete muset počkat, až přijde policie,“ řekl jeden sanitář.

„Co se dá dělat.“

„Proč? Už i tak měl dost nepříjemností,“ řekla doktorka. „Běžte domů!“ Stále ještě držela Grišina za ruku.

„Tak sbohem. A telefon je vedle v pokoji!“

Vzal jsem si plášť a sestupoval po schodišti. Když jsem vyšel ven, zdálo se mi, že naproti přes ulici stojí kučeravá dívka a vedle ní holčička se švihadlem. Ale i kdyby, co se dalo dělat. Ani jsem se nezastavil.

Doma mi otevřela maminka:

„Co je s tebou?“

„Nic. Jenom jsem utahaný. To je všechno.“

„Nataša ti už dvakrát volala,“ řekla maminka a pohladila mě po ruce. Pak šla do svého pokoje a nechala mě v hale u telefonu.

Bylo jasné, že nezavolám-li Natašu v ten moment, maminka se docela vážně poleká a budu muset vyslechnout spoustu řečí. Vytočil jsem Natašino číslo, i když jsem cítil, že se to právě teď moc nehodí.

„Haló...“ řekla Nataša.

„To jsem já, Nataško.“

Mlčela. Slyšel jsem, jak těžce dýchá. Pak řekla:

„Tohle mi už nikdy nedělej! Nikdy, rozumíš! Já myslela... Měla jsem...“ Rozplakala se. Stál jsem a držel sluchátko u ucha a nevěděl, co mám dělat, ani co mám říct, ale bylo mi dobře. I proto, že pláče, i proto, že jsem doma.

Měl jsem dojem, že se vůbec nic nestalo, že se mi všechno jen zdálo. Jenže v té chvíli něco dopadlo u země vedle mne.

Obsidiánový nůž.

Najednou jsem si uvědomil, že pokud to nebyla hypnóza nebo šílenství geniálního paranoika, pak jsem konečně všechno pochopil.

Proč vlastně neřekl nic o své cestě do minulosti? Proč mi nevysvětlil, jak se dostal k tomu proklatému noži? Proč jsem po svém návratu ucítil ten skličující odporný pach toho nože? Tak byl přece cítit i ten můj kyj! Co vlastně udělal s tím nožem?

Nataša jako obvykle spustila o svých problémech a o své přítelkyni Věře a o tom, jak zítra... Sáhl jsem do kapsy a vytáhl krabičku s náramky. Když to tedy není hypnóza, tak co je to tedy? Proč ta krabička nebyla k něčemu připojena?

Opravdu nebyla, k ničemu připojena? Vždyť byla připojena ke mně!

Ucítil jsem mrazení v zádech.

Nataša štěbetala dál a smála se někde na druhém konci města.

Pomalu jsem zavěsil.

Dmitrij Bilenkin

MRÁZ NA TRANSPLUTU

Záblesk světla se podobal explozi. Paprsek rozvířil pod nohama ledové plameny, stíny se rozletěly v drobných střepinách a obláček tmy stoupal vzhůru.

Později obraz zevšedněl a únava proměnila světlo v cosi hmatatelně pomalého; v ovál průzračné hmoty, jež se jen s námahou prodírala nepoddajnou tmou. Tam, kde se na povrchu oválu odpařovala jiskřivá ostří hran, vytékalo světlo a okamžitě tuhlo v plochých černých kalužích. A jak se paprsek svítilny pohyboval, vypadalo to, jako by se světlonosný ovál plazil a svíjel bolestí.

Dojem byl tak silný, že Igonin musel přesvědčovat sám sebe:

Zrakový klam! Paprsek se přece nemůže ztrácet! Není to voda v dřevém hrnci!

Podobně uvažoval i Simakov:

Jako mrazivá noc v Antarktidě! Ne! Je to podobné, ale přitom docela, docela jiné!

„Tma jako v ranci,“ řekl nahlas.

Rádiové vlny seřízly výšky a jeho slova zazněla v Igoninově přílbě trochu šeplavě. Igonin neodpověděl.

Měli před sebou ještě asi kilometr cesty.

Jiskřící, matný, pórovitý, bílý, namodralý, kalný a průzračný led pod jejich nohama byl vodík, dusík, metan, čpavek, neon... prostě kráčeli po zmrzlém povrchu atmosféry. Plynné exhalace nepozorovali. Ale byly tu, protože nebylo vidět hvězdy. Kolem dokola byla nekonečná rovina a nad jejich hlavami biliony let kosmické prázdnoty. Přesto se cítili podivně stísněni. Nebýt důkladné přípravy, asi by zcela podlehlí deprimujícímu pocitu klaustrofobie.

I když nebylo proč se obávat propastí a jam, na které náramkové lokátory včas upozornily, šli Simakov a Igonin beze spěchu, takovým tím volným, trochu nejistým tempem, jakým se pohybuje člověk v

uzavřeném temném prostoru. Byla to čistě podvědomá reakce na neproniknutelnou tmu noci.

Na povrchu transplutovské atmosféry byla chůze snazší než v polárních oblastech Země. Člověka tady nezaskočily nečekané změny počasí, nefičil tady jedovatý vítr (alespoň ne takový, jak ho známe ze Země), a tím méně se tu mohl objevit uragán. Seizmicky byla planeta mrtvá.

A přece najednou viděli, že se v plynném obalu planety něco děje. Igoninovi se chvílemi zdálo, jako by paprsek světla na něco narážel. Pak se vysoko nad hlavou zatřpytila sněhová vločka; a najednou jich bylo čím dál víc. Pochybnosti zmizely – hvězdy!

Noc se snášela tiše a rychle. Nejprve se rozjasnil kruh nad jejich hlavami. Zdálo se, jako by je opásal dýmovým prstencem, který se pomalu otáčel a před očima se rozšiřoval, až dosáhl horizontu.

„Tak co, vypneme světlo?“ zeptal se Igonin. Tma nezmizela. Tak daleko od Slunce ani zmizet nemohla. A přesto si oba oddychli. Nad nimi bylo nebe! Široké, hvězdnaté, temné nebe, byť nehybné, jako všechno kolem. V každém případě se cítili volněji a syndromy klaustrofobie zmizely.

Jako na pokyn se obrátili. Vzadu, nízko nad obzorem, stálo Slunce. Malinká žlutá hvězda, která ani nesvítla, ani nehřála.

Pak se otočili zpět. Černá pláň se takřka neznatelně zaoblila a nepozorovatelně sklouzla za horizont, nad nímž se táhl hustý roj jisker Mléčné dráhy. Celkový dojem byl neobyčejně působivý. Nedohledné ledové prostranství jako by viselo nad propastí mezihvězdného prostoru. Člověk měl pocit, že se tam může zřítit a padat milióny, miliardy let, aniž dosáhne dna.

Nebylo to nic jiného než hra představ a pocitů. Ale přesto...

„To je nádhera, co!“ Simakov se nuceně zasmál. „Tady začínám chápat toho mnicha. Toho z obrázku v učebnici, pamatuješ? Jak došel na kraj světa a podíval se – do prázdna Vidíš v tom nějaký rozdíl?“

„Jistý rozdíl tu přece jenom je,“ tiše odpověděl Igonin. „Hlavně psychologický... Prostě vědomí, že jsme na nejzazším kraji sluneční soustavy a že tam dál,“ mávl rukou, „už není vůbec nic...“

V té chvíli měli oba pocit, jako by se od obzoru přihnal ledový vítr. Simakov se i v teplém skafandru otrásl.

„Hloupost!“ řekl zbytečně hlasitě. „Tam jsou další hvězdy a spousty planet a pak další a další galaxie, ke kterým se jednou vypravíme... Koneckonců to prázdno tam za námi je stejné!“

„Bane, není! Asi proto, že víme, že tím směrem je Země, teplé Slunce, meziplanetární stanice, domov... Nic z toho tam před námi není! Ale to nic. Musíme jít!“

Mihotavé světlo hvězd se třpytilo na hranách ledových skal a lehce zdůrazňovalo jejich obrysy. Bylo však příliš slabé, aby se při něm dalo jít. Znovu se rozzářily reflektory svícen.

Jejich světlo setřelo z oblohy takřka všechny hvězdy. Pocit osamělosti, tísnivý dojem jeskyně se už nevrátil. Naopak, když v myšlenkách dospěli k sounáležitosti s nekonečným vesmírem, začali ještě intenzivněji vnímat rozlehlý, přespříliš pustý a naprosto cizí prostor. V jejich představách teď vytvářelo světlo blouznivou iluzi koberce, i když stačilo vzít rozum do hrsti, aby věděli, že to všechno je nesmysl. Ale pro muže ve skafandru to nebylo tak jednoduché.

„Tss...“ řekl Simakov.

„Copak je?“

„Nic. Vzpomněl jsem si na tu legendu o zamrzlých hlasech. Taková hloupá asociace. Uvědomuješ si, že to, po čem jdeme, vlastně ani není led, ale náhrobní kámen. Že až jednou zhasne poslední hvězda, skončí všechno takovouhle sedlinou atomů a bezednou tmou v tichém mrazu?“

„Kdo to tady před chvílí vykládal, jak poletíme k druhým galaxiím? Toho si nevšímej. To je psychóza. Prostě slovo led tady není dost výstižné a jiné vhodnější nemáme. Nedělej si starosti! Možná že historické poslání rozumu je právě v tom, aby hvězdy nevyhasly.“

„Možná. Jenže tady zatím nevládneme my, ale mráz! A to mi jde na nervy!“

„Tak si myslí, že jdeš po Sahaře. Třeba se ti uleví.“

Brzy zjistili, že ne všechno tady zkamenělo mrazem. V strmém úvalu jim přehradil cestu úzký pruh nehybné kapaliny. Jako v zrcadle se v ní odrážely hvězdy.

Skloněný paprsek svítily nahmatl dno. Kapalina byla absolutně průzračná a hloubka nikde nepřesahovala padesát šedesát centimetrů.

Simakov odepnul distanční analyzátor.

„Nějaká kvazisloučenina ušlechtilých plynů. Obcházet tu louži nemá smysl. Teplota...“

„Kolik?“

„V normě. Vezmeš-li v úvahu teploturu této směsi...“

„Je přece všude stejná, ne?“

„Já vím...“

Vyкроčil první. Igonin si všiml, že se hladina zastavila nad Simakovými koleny. Lehce se zčeřila, hvězdy oživly a rozběhly se v kruzích kolem Simakova. Pak uslyšel výkřik, provázený divokým gestem rukou. Bez rozmyšlení se vrhl kupředu.

K jeho úžasu se hladina nerozestoupila. Nečekaně na ni došlápl jako na kamennou desku.

„Chytlo mě to!“ řval Simakov a jeho tělo se svíjelo jako v křeči.

„Neblázni! Je to jen metastabilní kapalina!“ křikl Igonin. „Nemlat' sebou, já ti pomůžu!“

Metastabilní skupenství se vyznačuje tím, že za jistých okolností v něm látka může zůstat tekutá i při mnohem nižší teplotě než pod bodem krystalizace. Ale někdy stačí sebemenší impuls, třeba jen zrnko prachu, aby látka v jediném okamžiku ztuhla.

Igonin vytáhl paprskomet. Simakov se už nezmítal a jen se díval na své zamrzlé nohy, jež ho děsily svou bezmocností. Ne, nemyslel na ten stříbrný krunýř skafandru prosvítající čirou hmotou, ale na nohy z masa a krve, které byly uvnitř.

Strach má své reálné zákony.

Igonin začal jednat, jakmile zjistil, co se stalo. Jednal klidně a podle okolností, jež Simakova ničím neohrožovaly. Bylo potřeba vykonat jen několik přesně nacvičených úkonů: vytáhnout paprskomet, vyříznout v ledové hmotě potřebný prostor a osvobodit Simakova.

Jenže pro Simakova byla situace poněkud horší. Byl nečekaně a děsivě uchopen něčím, co i beztak surově útočilo na jeho psychiku.

„Na co máš svůj paprskomet?“ křikl Igonin. „Proč ho nevytáhneš?“

Simakov jako by se probudil a spolu s Igoninem začal řezat led.

„Tak co, jaké to bylo v ledovém hrobě vesmíru?“ zeptal se trochu drsně Igonin, když Simakov udělal první nejisté kroky na strnulých nohách. „No dobrá, dobrá! Koukáš jako sůva z nudlí. Jdem.“

Vyкроčil a Simakov zaslechl, že si Igonin píská. Mlha, která se zvedla při řezání ledu, byla tak hustá, že když se z ní Igonin konečně dostal ven, uviděl za sebou jen skomírající světýlko Simakovovy svítilny. Světýlko se komíhalo, chvílemi mizelo a zase se měnilo v ohnivý jícen.

„Tak pohni tělem!“

Marně čekal na odpověď. Bylo ticho. Zářivé oko Simakovovy svítilny stálo bez pohybu na jednom místě. Igonin nechápavě hleděl do toho zmrzlého světla a zdráhal se uvěřit. Cítil, že se bojí toho nehybného světla víc než mlčení svého druha.

„Simakove!!“

Vlastní, výkřik mu zalehl v uších. Ticho. Dlouhé šílené ticho, jež přerušilo slabé, sotva slyšitelné:

„Mrznu...“

V hlase, který spíš tušil, než slyšel, nebyl už ani strach, ani vůle, jen rezignace.

Igonin se vrhl kupředu. Mlha se rozestoupila a on uviděl sochu s bledou kamennou tváří a skleněnýma očima, v nichž se zrcadlily hvězdy.

Igonin se divoce rozhlédl, jako by hledal pomoc.

Nad oblakem mlhy se třpytily lhostejné hvězdy a kolem zela pustá černá rovina.

Bylo pozdě se vztekat, volat o pomoc... Na všechno bylo pozdě, všechno bylo zbytečné. Simakov byl nehybný a němý jako celá planeta.

Když Igonin nesl Simakovovo tělo do skyderu, jako by nevnímal ani pilota, jenž mu pomáhal. Snad si nevšiml ani lékaře, který při pohledu na Simakova udiveně zavrtěl hlavou. V duchu viděl

sám sebe po kolena zamrzlého; uvědomoval si, že ve chvíli, kdy Simakov zamrzl, mohl a měl předpokládat, že při takovém tlaku může dojít k nějakému defektu na skafandru.

Lékař se chystal otevřít Simakovův skafandr a to Igonina probudilo.

„Opatrně!“ řekl. „Co když...“

„Nesmysl! Podívejte se na čelní štít jeho přilby, Igonine! Je docela čistý. Chápete?“

Lékař rychlým pohybem obnažil Simakovovu hrud' a přiložil k ní kardioskop.

Hlasité bušení srdce zahřmělo kabinou a jako výbuchy se odráželo ozvěnou v Igoninově vědomí.

Lékař pokrčil rameny:

„Skafandr vydržel. Nevydržel člověk! Strach z udušení a klaustrofobii zná medicína už dlouho. Strach z nekonečného prostoru je docela nový. Právě tak i kryofobie.“ Kývl k Simakovovi. „To přejde. To není následek mrazu, ale jeho zmrazující představy, rozumíte, Igonine?“

Valerij Cyganov

MARSOVSKÉ POVÍDKY

Díval se na Marťana stojícího na pozadí temného nebe.

„Hvězdy,“ řekl Thomas.

„Hvězdy!“ přisvědčil Marťan a hleděl na Thomase.

Marťanovým tělem prosvítaly zářivě bílé hvězdy, jako by jimi byl poset. Tak nějak svítí fosforeskující šupiny ryb žijících v největších hlubinách oceánů. Hvězdy se třpytily jako fialové oči po celém Marťanově těle a jeho zápěstí jimi byla ozdobena jako vzácnými náramky.

„Já skrze vás vidím...!“ řekl Thomas,

„Já skrze vás také...“ řekl Marťan a o krok ustoupil.

Thomas pocítil živé teplo vlastního těla a uklidnil se. Všechno je v pořádku! pomyslel si. Já přece existuji!

Marťan se dotkl rukou svého nosu a rtů.

„Ani já nejsem nehmotný,“ řekl tiše.

„Žiji.“

Ray Bradbury, Noční setkání

„...rozhodně nejsem přesvědčen o tom, že pouze člověk by měl být vrcholným dílem přírody,“ řekl Petrovskij

„Zajímavé!“ Parker upřel na Petrovského nehybný pohled. To už byl takový jeho nepřijemný zvyk.

„Abyste mi správně rozuměl,“ pokračoval Petrovskij. „Chtěl jsem jen říct, že mi připadá poněkud hloupé, když sami sebe považujeme za pupek vesmíru. Musíme přece předpokládat, že nejsme jediní představitelé rozumu ani v naší galaxii. Tím méně pak ve všech, i těch nejvzdálenějších soustavách.“

Poslední marťan

Byl velmi starý. Byl tak starý, že si takřka ani nepamatoval své jméno. Jeho tělo si však zachovalo bývalou svěžest a dokonce i zrak

a sluch měl stejně dobrý jako dříve. Jen paměť... paměť mu občas selhávala.

Od doby, kdy zůstal sám, uplynula už takřka celá věčnost. Bylo to velmi zvláštní vědět, že je jedinou rozumnou bytostí na celé planetě. Ta osamocenost ho skličovala, ale současně cítil i nevysvětlitelnou hrdost, že celá planeta teď náleží pouze jemu. Někdy ho ten pocit až lekal. Konečně osamocenosti časem přivykl a přestal si jí všímat. Nicméně hrdost, možná že to byla dokonce pýcha, však zůstala, narůstala a časem potlačila všechny ostatní pocity. Nic nechtěl, na nic nečekal a v nic už nedoufal. Jen donekonečna obcházel své panství a jeho oči plály šíleným leskem.

Potom přišli lidé.

Nesnažil se s nimi navázat kontakt. V duchu se jim vysmíval. Byl hluboce přesvědčen, že zde nemohou přežít, že to sami časem pochopí a odletí tam, odkud přišli.

Lidé však zůstávali. V poušti postavili první město a brzy zaplavila Mars lavina přesídlenců. Marťan byl stále ještě klidný.

Lidé zpočátku jen výjimečně riskovali překročit bezpečné hranice města. Ale pak jako by najednou zmizela všechna nebezpečí, vydávala se na cestu jedna expedice za druhou. Pronikaly daleko na nová území planety. Vznikaly nové osady, rodily se první děti. Ale ani to ho neděsilo.

S úžasem však hleděl na to, že ti lidé nevnímali, nebo snad nedokázali pochopit stopy, jež tu zanechala jeho ohromná civilizace. Nádherná města se zázraky marsovského stavitelství byla pro ně jen věkem zvětralé skály se složitým systémem vlhkých a šerých jeskyní. Velkolepé magistrály se jim zdály být pouze náhodně navátým pískem a v troskách grandiózních kanálů viděli pozůstatky tektonického vrásnění marsovského povrchu.

Lidé se jen divili, kde se tady bere takové množství starého suchého listí. Vždyť na Marsu nejsou – a jistě už dlouho nejsou žádné stromy. A tak zapalovali velké táborové ohně a radovali se ze vzácné možnosti ohřát se u živých plamenů.

Ze stěn jeskyní stírali to, co se jim zdálo být odpuzující plísni a velkými bílými písmeny tam psali svá jména. Jejich děti si hrály s velkými klubky stříbrných pavučin, které jim rodiče přivázeli ze

svých výprav. Jen poslední Mart'an slyšel úryvky melodií, když děti trhaly vlákna pavučin a nechávaly je odnášet větrem daleko do pouště, kde je nakonec pohřbily nekonečné písky.

Poprvé za celá tisíciletí se mu chtělo zemřít. Jenže si už nemohl vzpomenout, jak se to dělá. To už se netoulal od města k městu. Usadil se ve starém hlavním městě Marsu a bezmocně sledoval, jak lidé stavějí silnice pro své těžkopádné a hlučné stroje.

Bydlel na pokraji města, v budově, která bývala kdysi největším divadlem celé planety. Pak přišel den, kdy stavba silnice dospěla až k samému divadlu. Zjistil to ráno, po probuzení, a zoufalé zděšení ho vyprovokovalo k šílenému kroku. Rozběhl se proti lidem a křičel: „Stůjte! Zastavte!“

Lidé se dívali přímo na něj, ale neviděli ho a neslyšeli ani jeho zoufalé volání.

Člověk v tmavomodré kombinéze stiskl na panelu svého stroje tlačítko. Zablesklo se a zahřměl výbuch. Když dopadly úlomky skla a rozplynul se dým a prach, člověk v kombinéze se obrátil ke svému kolegovi: „V pořádku, Malceve. Můžete pokračovat...“

„O tom se snad nemusíme dohadovat,“ řekl Parker. „Samozřejmě, že nejsme jediní. Ale člověk zatím zná jediný druh sapiens – sám sebe. Tak proč ho zbavovat iluzí? Ať se alespoň do doby, než se setká se sobě rovnými, považuje za vrchol dokonalosti. Myslím, že se nic tak hrozného nestane.“

„O tom nejsem tak zcela přesvědčen,“ namítl Petrovskij. „Jednak by se lidé za takovou samolibou nadutost a neodůvodněnou sebedůvěru museli jednou stydět, a pak, už je načase přivyknout myšlence, že světy mohou být hodnoceny i jinými měřítky než lidskými. V opačném případě totiž riskujeme, že vůbec nepochopíme a možná ani nerozpoznáme naše rozumné druhy.“

Nachový kvítek

„Podívej se na ten kvítek!“ řekl Hoggan.

Dammer se obrátil. Kvítek byl skutečně obdivuhodný. Ani ve snu ho nikdy nenapadlo, že by mohly být někde tak nádherné květy. Drobný, zářivě červený zvoneček okouzlující svou prostotou,

křehkostí, ladností tvarů a sytostí barev. Jako by byl utkán z čirého vzduchu prozářeného prvními paprsky ranního svítání.

Hoggan se už škrábal po kamenitém svahu.

„Co chceš dělat?“ křiknul Dammer. „Netrhej ho!“

„Proč? Přivezu ho své snoubence. Taková kytká z Marsu bude přece dárek, ne?“

„Stejně ti zvadne. Když tak ho utrhni až před startem.“

„Asi máš pravdu.“ Hoggan se zastavil. „Ale co když zatím odkvete?“

Dammer pokrčil rameny.

„Na lodi ho můžeme zkusit nějak konzervovat,“ napadlo Hoggana.

„Jak myslíš. Konečně, jistě tady neroste jen jeden.“

„Právě! Zkusíme to,“ rozhodl se Hoggan.

Sehnul se a opatrně se dotkl kvítku silnou rukavicí. Kvítek se zachvěl, otevřel okvětní kalich a – zmizel! Mezi prsty mu zůstal jen obláček modravého dýmu. Hoggan uskočil stranou.

„Viděl jsi to?!“ křikl na Dammera.

Dammer přikývl. On viděl dokonce ještě něco víc. Na holé skále za Hogganovými zády se nenadále objevil nový, úplně stejný nachový kvítek.

„Podívej! Tam je ještě jeden,“ řekl Dammer, i když byl přesvědčen, že je to tentýž.

Hoggan se k němu rozběhl a opatrně sáhl prstem na jasně červený kalich květu. Opět jen lehký modravý obláček a kvítek zmizel, aby se objevil o několik metrů dál.

„Co je to za nesmysl?“ zabručel Hoggan.

„Nech to být!“ křikl Dammer. „Prostě nechce, abys ho utrl.“

„Hloupost!“ odsekl Hoggan a šplhal se dál. „Kytka přece nemůže chtít nebo nechtít! V tom musí být něco jiného...“

Dotkl se ho špičkou boty a když se kvítek znovu přenesl o několik metrů dál, vydal se za ním.

Dammer si všiml, že pohyb květu má určitý řád. Přemísťoval se stále v jednom směru, jako by je někam lákal.

„Nech toho, Hoggane,“ řekl znovu.

„Ne! Já se musím dovědět, co to vlastně znamená!“

Kvítek stoupal stále výš a výš a Hoggan ho úporně následoval. Skákal z balvanu na balvan...

Najednou se obrovský úlomek skály pod jeho nohama zakymácel a Hoggan máchl rukama, aby udržel rovnováhu.

„Skoč!“ zařval zděšeně Dammer.

Pozdě. Ohromný balvan se převrátil jako víko zázračné skřínky a Hoggan zmizel pod ním.

„Hoggane!“ křičel Dammer. „Hoggane! Slyšíš mě?“

Ticho.

Dammer najednou strnul. V týle ucítil upřený pohled a prudce se obrátil.

Kolem bylo pusto prázdkno!

Jen nachový kvítek zářil na stejném místě, kde ho viděli poprvé. Dammer zařal zuby, ale děsivé mrazení potlačit nedokázal.

Pak se otočil a rychle utíkal pryč...

„To mi ovšem promiňte!“ namítl Parker. „Já sám v nejmenším nepochybují o tom, že dva rozumné druhy, jakkoli rozdílné, si navzájem rozumějí. A ta lidská měřítka? To se mi taky nezdá právě exaktní hledisko. Nezapomínejte, že člověk prostě není schopen posuzovat okolní jevy jinak než právě z lidského stanoviska. Konečně, kdo by to měl vědět lépe než vy?“

Táborák

Malcev vystoupil z vozu a přibouchl dvířka.

Poprvé po dvou měsících se mu podařilo vyšetřit si den volna. Teď, v období bouřlivého osidlování Marsu bylo třeba stavět komunikace jako nikdy dříve. Spousty opravdových spolehlivých silnic. Teprve včera skončil jeho oddíl stavbu dálnice mezi Centrálním kosmodromem a Port Dixonem. A už zítra je čeká další práce. Ale dnešek patří jenom jemu a on je pevně rozhodnut využít volna co nejlépe.

Na Marsu žije téměř rok a vlastně z něj ještě vůbec nic neviděl. Slyšel, že jsou zde všelijaká podivná místa. Jednou si to všechno prohlédne. Pro dnešek mu však stačí tento nevelký skalní masív. K

nejbližší stanici je to dobrá stovka kilometrů, a kdoví, možná že tady před ním ještě nikdy nikdo nebyl.

Malcev otevřel zavazadlový prostor, shodil na písek denní dávku potravin a kanystr s vodou. Přirazil kapotu a všechny věci přenesl k úpatí nedalekých skal. Ve stínu bylo ještě chladno a na písku zářila průzračná vrstva jinovatky, ve které zanechávaly jeho boty zřetelné stopy. Malcev se ohlédl. Za rozhraním světla a stínu byla půda temná a vlhká a ve vzduchu se vznášel lehký opar.

Když obešel skalní útes, uviděl jeskyni. Byla úzká a vlhká jako všechny jeskyně na Marsu. Malcev rozsvítil reflektor a vešel dovnitř. Najednou pocítil tak mrazivý chlad, že musel zapnout klimatizaci své kombinézy. Stěny jeskyně byly pokryty silnou vrstvou námrazy. V rytmu jeho těžkých kroků se sypaly dolů drobné vločky jiní a tály na jeho tváři. Jeskyně se najednou prudce stočila vpravo. Tady už nebyla ani námraza, ani jinovatka. Místo ní byly stěny pokryty skvrnami různobarevných plísní. Kde se tady vlastně bere tolik jeskyní? uvažoval Malcev. A jak se podobají jedna druhé. Jako by je někdo dělal podle jednoho vzoru. Stěny pokryté plísní, podlaha posypaná jemným štěrkem a sem tam zbytky takových zvláštních pavučin. Je to přece jen podivné!

Pod nohama mu něco zašustilo. Listí! Ohromná hromada listí. To je fajn! pomyslel si Malcev. To jsem měl tedy kliku. Podle toho, co říkají starousedlíci, nachází se tady takové listí jen velmi vzácně. Vlastně to ani žádné listí není, protože na Marsu žádné stromy nerostou. Nikdo pořádně neví, co to vlastně je. Ví se jenom, že to je jediný přírodní hořlavý materiál na celé planetě.

Tak si tedy uděláme táborák, pomyslel si s uspokojením. S takovým štěstím nepočítal. Shýbl se, vzal hrst suchých křehkých lístků, rozemnul je mezi prsty a sfoukl z ruky jemný prach.

*Již na úsvitu dějin
byla vytvořena marsovská Iliada.
Celá pokolení literárních vědců
a historiků vášnivě diskutovala
o jejím autorovi a přesto k žádnému
závěru nedospěli.*

*Desítky měst se svářely
o právo nazývat se rodištěm
velkého básníka...*

*Tisíce marsovských spisovatelů se na
tomto básnickém monumentu učilo
vypravěčskému mistrovství,
hloubce myšlenek, působivosti
obrazů a neuvadající barevnosti
jeho jazyka.*

*Ale jen málokomu se podařilo
přiblížit závratné výšce
tohoto ideálu...*

Za soumraku uložil Malcev do vozu věci, zkontroloval, zda někde něco nezapomněl, a konečně zapálil hromadu listů, kterou si přinesl z jeskyně.

Vzplály, sotva k nim přiložil zapalovač.

Jazyky plamenů se rozběhly z lístku na lístek a za okamžik zachvátily celou hranicí. Lístky se kroutily v černé svítky, zapraskaly a k temnému nebi se zvedly tisíce jisker.

Malcev zavřel oči a s pocitem uspokojení vnímal, jak laskavé teplo proniká jeho kombinézou. Člověk je skutečně zvláštní tvor, pomyslel si. Najde se vůbec někde ve vesmíru bytost, která by tolik milovala oheň?

Oheň ještě jednou zazářil a zhasl. Zbyla jen hrst popela, ve kterém zářily poslední drobné jiskřičky.

A je to! pomyslel si Malcev. Má dovolená končí.

Když už seděl ve voze, ani si nevšiml, jak se z pouště přihnul poryv větru, zvedl popel a unášel ho s sebou, aby ho rozvál po nekonečné pláni.

„To je správné,“ přisvědčil Petrovskij. „Ale přesto není tak těžké si představit svět, kde se rozum vlivem specifiky prostředí bude vyvíjet naprosto odlišnou cestou, než tomu bylo na Zemi. Jistě, všechny podrobnosti si představit nemůžeme. Ale odvodit obecné principy evoluce rozumu v závislosti na prostředí je nejen možné, ale

dokonce nutné. V opačném případě bychom totiž tento cizí rozum ani nemuseli postřehnout, protože z našeho hlediska by to možná nebyl ani život...!“

Hračka

„Podej mi ruku!“ řekl Scott.

Dryden jen zavrtěl hlavou a ustupoval od jámy. Pak se zastavil:

„Ne!“ řekl. „Nemůžu! Víš, že jsi ztracen! Víš, že ti nemůžu pomoci... Nikdo ti nemůže pomoci...!“

Scott hrubě zaklel.

Jeho ruce už modraly a nohy doslova zářily azurovým světlem.

„Zmiz!“ řekl nakonec chraplavě. „Běž odtud! Nech mě tedy být!“

Dryden přikývl, ale nedokázal odtrhnout oči od jeho rukou.

„Tak zmiz!“ zařval Scott. „To snad pro mě ještě můžeš udělat!“

Dryden sesbíral rozházenou výstroj a pak se ještě zastavil.

„Nechceš někomu něco vzkázat?“ zeptal se a jeho hlas zněl provinile.

„Nechci! A zmiz už!“

„Tak... tak sbohem!“ řekl Dryden a rychle zmizel za dunami.

Scott neodpověděl, ale jeho oči byly v té chvíli plné nenávisti. Počkal, až se Dryden ztratil z dohledu, a zdřevěnělou rukou vytáhl z pouzdra blaster. Položil ho před sebe na okraj jámy.

Dryden má pravdu! Když člověk padne do pasti ‚azurové smrti‘, nemá už žádnou šanci. Vůbec žádnou! Nezbyvá mu, než sebrat všechnu odvalu a zemřít tak důstojně, jak je to jen v takové situaci možné. Scott to znal do všech podrobností, a přesto se nezdržel, aby Drydena neproklínal. Konečně, kdo by se v jeho situaci dokázal ovládnout?

I Dryden se cítil provinilý, třebaže tu o vině nemohlo být řeči. Prostě měl štěstí. Do pasti nepadl on, ale Scott. Vždyť to mohlo dopadnout i obráceně. A potom by odešel Scott a taky by nepodal ruku k smrti odsouzenému kolegovi.

Scott se pokusil pohnout nohama. Vůbec je necítil. Možná že už je ani nemá. Možná že už se směnily v modře zářivý rosol. Okraj jámy byl zatím stále ještě ve výši jeho tváře. Necítil vůbec žádnou

bolest. Jen zdřevěnělé tělo jako by ohluchlo k příkazům jeho mozku. Má smysl čekat? napadlo ho. Nebude lepší to skoncovat hned? Ostatní to tak většinou udělali. Ale jakási nesmyslná naděje mu stále ještě bránila. Ušklíbl se a položil ruku na pažbu blasteru. Okamžitě ji však odtáhl. Báł se, že neodolá pokušení.

Začal vzpomínat na Zemi, na starou dobrou Zemi, kde může člověk šlápnout kamkoliv a neriskuje, že se propadne do smrduté jámy blankytného rosolu. Vzpomínal na laskavé teplé slunce a sytý hustý vzduch, který bylo možno doslova pít plnými doušky.

Poctivě řečeno, věděl, do čeho jde, když odlétal na Mars. Bylo to právě nebezpečí a riziko, které ho lákalo. Tady na Marsu hynou lidé mnohem častěji než kdekoli na jiných planetách sluneční soustavy. Umírají z nejrůznějších příčin, ale ‚azurová smrt‘ je nejstrašnější. Alespoň nějaká útěcha. Má to vlastně něco do sebe, když umřu tím nejpříšernějším způsobem, jaký je na planetě možný, pomyslel si Scott.

První takhle zahynul před dvaceti lety Lazarev. Spolu s ním zemřeli tehdy ještě tři ostatní, když se mu pokoušeli pomoci. Tehdy nikdo nevěděl, že stačí jediný dotyk, aby spolu s obětí odešli k předkům i zachránci.

Od té doby zahynulo ještě půldruhé desítky lidí, ale prostředky záchrany se nenašly. Zrádné pasti azurového rosolu byly skryty pod tenkou vrstvou písku tak záludně, že se dokonce nenašel ani způsob, jak je včas objevit. Dosud vlastně znali jedinou možnost, jak takovou past odhalit – chytit se do ní.

Okraj jámy se zachvěl a začal rychle stoupat vzhůru.

Tak už to začalo! uvědomil si Scott. Ani teď necítil bolest. Na blaster se už ani nepodíval. Cítil se hrozně! Ještě ho však napadlo, že ‚azurová smrt‘ je nejen výjimečná, ale svým způsobem snad dokonce i velkolepá.

Modrý zářící rosol se zavřel nad jeho hlavou. Hladina se pomalu vzedmula a změnila barvu. Chvějící se hrbolek rostl, rozvíjel se jako poupě a zazářil najednou všemi barvami duhy. Jeho zvláštní tvary se podobaly velikému květu s nepřiměřeně silným stvolem. Byl zlověstně krásný svou odpuzující nádherou.

Ale ani barvy, ani tvary tohoto podivuhodného květu neměly dlouhého trvání. Už za necelou minutu květ svrašťel, zmodral a – zmizel. Azurový rosol naplnil jámu až po okraj a jeho povrch ztuhl jako sklo. Vítr dokončil ostatní. Za chvíli navál na jámu písek a dokonale skryl poslední stopy nejzákladnější pasti na Marsu.

*Martané, stejně jako lidé,
milovali své děti.*

*A jejich děti právě tak jako nezbedové
na Zemi si ze všeho
nejraději hrály. Ti nejmenší skotačili
na písku stejně nadšeně jako jejich
vrstevníci na Zemi.*

Měli dokonce na hraní i bábovičky.

*Pravda, ty marsové byly trochu jiné
než ty, s jakými si hrály děti na Zemi.
Takovému marsovskému cvalíkovi
stačilo dát do bábovičky hrst písku
a za chvíli z ní vyrostl kvítek
neobyčejné krásy. Byl tak půvabný, že
dokonce ani dospělí mnohdy neodolali
pokusení a ve volných chvílích
se účastnili těchto dětských her.*

*Jenže Martané zmizeli
a odhozené bábovičky ponechané
svému osudu postupně měnily svoje původní
vlastnosti: Staly se z nich svěbytné
organizované útvary,
jež k sobě lákaly živočichy a požíraly je.*

*Brzy nezůstal na planetě
jediný živý tvor.*

*Bábovičky se přizpůsobily znovu.
Tentokrát upadly do hlubokého spánku.*

A potom přišli lidé...

Parker se rozesmál.

„Milý kolego, to jsem nečekal, že ve vás zůstalo tolik mladického nadšení. Dobrá, připusťme, že máte pravdu. Připusťme, že vytvoříme model jiného světa. Ale myslíte, že to bude mít nějakou cenu? Kde máte záruku, že se setkáme právě s takovým světem, kde budeme moci aplikovat vaše závěry?“

Osamocený vítr

Na okamžik se položil do písečných dun a něžně přilnul k jejich mírným svahům. Když si odpočinul, letěl dál.

Kroužil nad planetou v chladných paprscích nehřejícího slunce, i v noci při bledém světle obou měsíců. Hnal se nad póly, kde zvedal sněhový prach, a znovu se vracel k rovníku, aby tam smutně bloudil pustými domy, jako by někoho hledal.

Nevěděl, že si už nikdy nebude hrát s hustými vlasy mladých Mart'aneč a šádliivě odhalovat cípy jejich širokých nádherných šatů. Byl to jen vítr a lidé, kteří přišli na planetu, se pro něj v ničem nelišili od těch, kteří tu žili dříve. Jemu se zdálo, že všechno je jako bývalo. Jenže pro lidi byl příliš suchý a bodavý. Skrývali se před ním ve svých kovových domech a když už museli vyjít na ulici, pak jen ve skafandrech.

Tohle Mart'ané nikdy nedělali. Ti ho žíznivě vdechovali, chytili ho rozpřaženými rukama a zvonivě se smáli, když hladil jejich tváře.

Lidé byli jiní. Někdy se ho dokonce i báli, když si trochu zažertoval.

Ale byl to jen vítr, který se nedokázal urazit. Pro něho se v tomto světě nic nezměnilo. Kroužil nad póly a vracel se k rovníku, hbitě se proplétal ulicemi pustých měst a bylo mu všechno jedno.

Dokonce ani nevěděl, jak je osamocený.

„Já mám na mysli obecné principy,“ řekl Petrovskij.

„A jaký je v tom rozdíl?“

„Dost podstatný. Dokonce jsou mi některé tyto principy už celkem jasné. Domnívám se, že nejdůležitější je krajní obezřelost a ohleduplnost ve vztahu ke všemu mimozemskému. A to i v případech, že by se jednalo o planety z našeho hlediska pusté a bez života! Také je třeba si představit, jaké formy života mohly vzniknout v daných

podmínkách a nepředpokládat a priori, že se nutně musely podobat formám, jak je známe na Zemi. Skoro bych řekl, že spíš naopak. A zejména je nutné se co nejvíc zbavit našich vlastních navykklých představ.“

Hlas

Jemný písek křupal pod nohama jako sníh.

Vogel zavřel oči a představoval si, že jde po širokém zasněženém poli, že mhouří oči před slunečními paprsky odrážejícími se od nedotčené pokrývky sněhu, že borovice na kraji lesa září duhovými skvrnami, až oči přecházejí, že cítí vůni sněhu a mrazu.

Povzdychl a otevřel oči.

Privykl už tmě a na pozadí takřka černého nebe jen matně rozeznával srázné svahy písečných dun. Na nebi nebyla jediná hvězda. To je na Marsu dost vzácný jev. Stává se to někdy po velkých písečných bouřích, kdy tisíce tun jemného prachu víří několik dnů v řídké atmosféře planety. Tehdy i západ Slunce připomíná pozemský soumrak. Vogel se ještě obrátil k opuštěnému terénnímu vozu, ale pro tmu už ho neviděl.

Do Fort Ecuadoru zbývalo asi osm kilometrů, takže ho čekal pochod po celý zbytek noci. Bylo to neobvyklé a příjemně vzrušující. Vogel ani na okamžik nelitoval, že před odjezdem zapomněl zkontrolovat zásoby pohonných látek. Zítřka se sice bude muset pro ten vůz vrátit, taky leccos vyslechne od Ponomarenka... Ale to bude až zítřka!

Vogel miloval nové dojmy, i když to nechtěl přiznat ani sám sobě. Nicméně nemůže být pochyb o tom, že tato záliba, možná dokonce vášně, sehrála významnou roli v jeho rozhodnutí vydat se na Mars.

Ovládnutí Marsu bylo nesrovnatelně těžší než kdysi dobývání neprozkoumaných oblastí Země. Jenže o romantice tu nemohlo být ani řeči. Každý další krok byl pečlivě promyšlen a podřízen perspektivnímu plánu ovládnutí planety. S romantikou se přitom jaksi nepočítalo.

Proto se Vogelovi zdálo, že nečekané dobrodružství je přímo dar nebes a splnění jeho tajných nadějí.

Vzpomínal na nespočetné legendy, jež obestíraly tuto tajemnou planetu, a se zatajeným dechem tiše doufal, že alespoň jedna z nich se ukáže pravdivá. Stačí jen věřit! přesvědčoval sám sebe. Prostě věřit, úplně a bezvýhradně! Pak se to nemůže nesplnit.

Docela nedávno mu Malcev vyprávěl o Hlasu větru. Abyste rozuměli, na Marsu je vítr takřka neslyšitelný. Ale někdy, zvláště za dlouhých a temných nocí, začíná hovořit nesrozumitelným jazykem, o kterém však všichni tvrdí, že je logický a rozumný. Ozývají se táhlá slova, jež jako by padala odněkud shora, a nedobrovolným posluchačům proniká mrazení až do morku kostí. Hlas slyšelo jen několik lidí, ale všichni se zcela jednoznačně shodovali v názoru, že to bylo něco víc než hříčka živlů. Někdo se dokonce pokusil zaznamenat Hlas na magnetofonový pásek. Ale při reprodukci zůstal pásek němý. To byl argument pro oficiální stanovisko, že Hlas je pouhá fikce. Prostě psychicky působivá halucinace, vyvolaná únavou.

Stejně tomu nikdo nevěřil. Kromě nenapravitelných pedantů, pochopitelně. A tak legenda zůstala a časem bujela novými podrobnostmi.

Vogel vystoupil na vrchol duny a zastavil se, aby si vydechl. Chůze po sypkém písku se ukázala být nečekaně namáhavá. Zdálo se mu, že nohy má ztěžklé olovem a tělo celé zdřevěnělé. Lehl si na záda a uvolnil se.

Černé nebe mu připadalo tak nízké, že by na ně snad dosáhl rukou. Vogel se nezdržel. Natáhl vzhůru rozevřenou dlaň, ale ucítil jen slabý závan větru. „Písek protéká prsty větru...“, vytanul mu v paměti verš polozapomenuté básně.

Řekl to nahlas, nebo...? Ale ano! Řekl to nahlas.

Vogel se zaposlouchal.

„Písek – protéká – prsty – větru,“ opakoval pomalu, ale svůj hlas neslyšel. Slova hasla na jeho rtech ve chvíli, kdy se zrodila.

„Musím jít!“ řekl Vogel a slova se opět rozplynula, jako by zapadla někam do vakua nebo do vaty.

Vogel začal sestupovat z duny.

Aniž si to uvědomil, kráčet teď mnohem rychleji. Sypký písek mu uhýbal pod nohama a Vogel jen stěží udržoval rovnováhu. Vyděsil jsem se či co? snažil se uklidrt. Vždyť to musí být nějaká hloupost... Prostě řídký vzduch...!

„O-hééj!“ vykřikl, ale kolem bylo mrtvé ticho. Z hrdla se mu vydralo jen nezřetelné zachroptění, jež spíš cítil, než uslyšel. Co to znamená? zarazil se, a pak se k vlastnímu překvapení rozběhl. Utíkal sypkým pískem, nohy mu vážly a rozpřaženými rukama se snažil udržet rovnováhu.

Silný zvuk připomínající úder ho znovu zastavil.

„Co je to?“ zašeptal a věděl, že uslyšel Hlas.

Shora na něj padala nesrozumitelná slova, odměřeně a těžce jako obrovské kapky. Ty pak, zachyceny ozvěnou, se šířily v kruzích, jako zpěnné vlny se valily zpět a s hlasitým úderem narážely na Vogelovy uši.

„Co je to? Co to znamená?“ snažil se marně vykřiknout. Nakonec padl bezvládně do písku, rukama sevřel hlavu, ale Hlas zněl stále naléhavěji. Tentokrát přímo v jeho mozku! Vogel nerozuměl jedinému slovu, ale cítil, že Hlas vypráví o něčem, co nikdy nedokáže pochopit. Poslouchat ten hlas však bylo nesnesitelné. Vogel se zvedl na kolena a nenávisťně se podíval vzhůru:

„Stačí! Dost už! Já nemohu...“

Nenadálý poryv větru mu hodil do tváře hrst písku a zatímco si vytíral oči, Hlas umlkl.

To ticho ho doslova ohlušilo.

S námahou se postavil a znovu se rozběhl.

Po dvou hodinách šíleného běhu se nad horizontem objevily červené hvězdy signální světla Fort Ecuadoru.

Vogel vzlykl a vysílen padl do písku. Zanícené oči ho pálily, v ústech měl sucho a prach mu skřípal mezi zuby.

Svítilo.

„Vaše slova mi připomínají jednu historku barona Prášila,“ usmál se Parker. „Myslím tu, kde vypráví, jak se vytáhl z močálu za vlastní vlasy. Podle mého názoru skončí všechny pokusy překročit hranice lidské představivosti a kauzální logiky stejným paradoxem.“

„Ale tady přece nejde o to předělat myšlení člověka!“ namítl Petrovskij. „Vždyť by to bylo sotva možné. A ani to není třeba. To by pak člověk přestal být člověkem. Ale já myslím, že jakékoliv formy existence rozumu musí mít nějaký styčný bod, jež bude východiskem k vzájemnému porozumění. A ten se musíme naučit hledat!“

Parker se znovu usmál:

„Nebudeme se přece přít!“ Naklonil se a vzal se stolu sklenku. „Pojďte, alespoň na chvíli zapomeneme na vědu a popovídáme si o docela obyčejných lidských starostech.“

Petrovskij neodpověděl.

„Neurážete se,“ řekl Parker. „Rozřešení našeho sporu není přece tak vzdálené. Připijme si na budoucnost! Na krásnou budoucnost...!“ Parker zvedl sklenku a spiklenecky mrkl. „Ta nás jednou rozsoudí...“

Pomník Mart'anovi

Uplynul potřebný čas a na Marsu se objevili básníci. Drsné pionýry vždy přicházejí vystřídat básníci, aby popsali jejich gigantické úsilí a vytvořili legendy o hrdinských činech, které se nikdy nestaly. Tak tomu bylo na Zemi a teď se to opakovalo i na Marsu.

Básníkům je vlastní, že vidí svět trochu jinak než ostatní obyčejní lidé. Proto také vytušili to, čeho si do té doby nikdo nevšiml. A když jeden mladý spisovatel napsal fantastickou poému, v níž osídlil Mars zvláštními rozumnými bytostmi, přijali ji všichni se vzrušením a nadšením. Dílo bylo napsáno tak přesvědčivě, až čtenáři začali věřit, že fiktivní svět skutečně existoval. To byla vlastně příčina úspěchu díla. Talentovaně napsaná kniha může přesvědčit o čemkoliv.

Tohle bylo první velké dílo mladého autora. Pak následovaly další a další knihy. Uplynulo mnoho let, a když básník zemřel, byl prohlášen za jednoho z největších géníů lidstva. Na všech osídlených planetách mu postavili pomníky a na Marsu dokonce muzeum, protože právě tady prožil největší část svého života a vytvořil nejvýznamnější díla.

Dokonce postavili pomník i Mart'anovi, který byl hrdinou jeho první knihy. Socha stála uprostřed nového hlavního města, na skále, kterou kdovíproč nesrovnali se zemí a která tam teď nápadně trčela.

Několikametrová socha z nerezavějící oceli představovala masivního, neohrabaného tvora s velikou hlavou, obrovskýma očima a orlím nosem. Mart'an stál na rozkročených krátkých nohou a hleděl na město, jež se rozprostřelo dole pod skalnatým útesem. Kdekomu se zdálo, že jeho tvář má rozpačitý výraz, což bylo předmětem nekonečných sporů a kritik, neboť Mart'ané, jak je popsal básník, byli přece chladní a bezcitní.

Ale už se nedalo nic dělat. Památník se stal místní kuriozitou a podle jednomyslného názoru turistů byl skutečně, perlou města. Na naléhání sochaře byly kolem umístěny silné reflektory, jež ozařovaly sochu Mart'ana i v noci.

A tak se Mart'an díval na město a v jeho velkých mandlových očích bylo možné skutečně pozorovat rozpaky.

Město, nad kterým se tyčil, mu bylo cizí. Nepoznával už rodnou planetu, kterou ruce lidí změnily k nepoznání, a co víc – on nepoznával ani sám sebe.

Kirill Bulyčov

STUDNICE MOUDROSTI

Kornéliovi Udalovovi se ve snu zjevil mimozemšťan.

„Poslyš, Kornélie,“ řekl. „My v galaxii známe tvou slabost pro kosmická přátelství.“

„To ano,“ souhlasil Kornélius. „V rámci daných možností věřím v takové kontakty ...“

„Kuš!“ přerušil ho mimozemšťan. „Času je namále!“

Mimozemšťan byl zahalen do jakési příkrývky a zářil tak, že bylo těžké rozeznat jeho tvary.

Kornélius pochopil, že se mu to všechno jen zdá, ale nijak nespěchal s probuzením. Konečně proč by si s cizincem nepopovídal?

„Poradili jsme se,“ pokračoval mimozemšťan a popolétl blíž, takže si i Kornélius dostal do sféry jeho zářivé aureoly. „Poradili jsme se a dospěli jsme k závěru, že se nám docela hodíš. Rozumíš?“

„Rozumím,“ řekl nechápavě Kornélius.

„A tak, jako výraz uznání tvých minulých i budoucích zásluh, jsme se rozhodli svěřit ti dar. Ne ledajaký! Dar přímo kosmického významu. Současně tě však musím upozornit, že tento dar je také zkušebním kamenem celé vaší planety, všeho lidstva. Budeš-li si s ním vědět rady, znamená to, že lidstvo dozrálo. Ne-li, budeme muset ještě počkat.““

„A směl bych se zeptat, proč jste si vybrali zrovna mě?“ zeptal se Kornélius skromně.

„Už jsem ti to řekl: za zásluhy. A kromě toho také proto, že jsi v zásadě docela obyčejný, dalo by se říct průměrný občan Gusljaru.“

„No dovolte!“ ohradil se Kornélius dotčeně.

„Nezdržuj!“ přerušil ho znovu mimozemšťan. „Spěchám. Energie už dochází. Na tohle telepatické spojení bylo třeba vypnout světlo na třiadvaceti planetách. Tak nezdržuj! Tady je dar a na shledanou! Jo! A pro případ, že by sis s tím nevěděl rady, stačí říct ‚Dost té hry‘ a všechno se vrátí na své místo. Jasně?“

Udalov nestačil ani odpovědět, ba dokonce pro dárek ani ruku nenatáhl, když se zablesklo a – Udalov se probudil.

Bylo ještě časně ráno. Venku pršelo. Vedle spala Xénie a vzdychala ze sna. To bych rád věděl, jestli slyšela náš rozhovor? pomyslel si Udalov. Někde v domě zazvonil budík. Aha, půl šesté, uvědomil si Kornélius. Děda Ložkin začne svou ranní rozcvičku a pak nasype ptákům.

A co! Sen jako sen. Možná že tady žádný mimozemšťan ani nebyl.

Kornélius vytáhl ruku zpod přikrývky. Byla prázdná. Po daru ani stopa.

„Nesmysl,“ řekl Udalov a zase usnul.

Podruhé se vzbudil v půl osmé. Syn Maximka se chystal do školy. Xénie se už otáčela v kuchyni.

„Úkoly máš?“ ptala se syna. „Včera jsi s tím Šaškou zase honil mičudu až do tmy!“

„Sme nic neměli,“ odpověděl Maxim Udalov, který svému otci jako by z oka vypadl. Stejný pršinos, stejné plavé vlasy i stejné sklony k marnému fantazírování.

„Jak to, že jste nic neměli?“ zlobila se Xénie. „Dívala jsem se do žákovské knížky a bylo tam něco o vzpouře střelců!“

„Ale to já umím,“ řekl Maximka.

„Propána!“ zaúpěla Xénie. „Kdybych já tak měla čas tě kontrolovat! Já bych tě prohnala jak nadmutou kozu. Ale to je domácnost...“

„Xénie!“ řekl Udalov. „Vždyť jsi mě vzbudila. A včera jsem ti říkal, že jdu do kanceláře až v jedenáct.“

„To je jedno! Vstávej!“ odsekla Xénie, která bez námahy přenesla své podráždění ze syna na otce.

„Kolikrát jsem tě už prosila, abys spravil zámek v předsíni. Jednoho krásného dne nás všechny odnesou a ty si toho ani nevšimneš. A vůbec! Tvůj syn se už zase neučil a o vzpouře střelců ví starou belu!“

„Jak to, že nic nevím?“ ohradil se vzpurně Maximka. „Já toho náhodou vím víc než vy. Vy ani nevíte, že ta povstání potlačil Suvorov.“

„Dějepis jsem tedy pozapomněl, to je fakt,“ připustil Udalov senior.

Ale najednou mu něco blesklo hlavou. Jako by se mu před očima otevřela stránka učebnice. Udalov ji přečetl a s ledovým klidem dodal:

„...jenže jestli vás, chlapče, učí, že povstání střelců potlačil Suvorov, tak vás to tedy učí špatně. Zejména když vezmeme v úvahu, že za tím stála starší sestra Petra Velikého, carevna Sofie a její vojevůdce kníže Golicyn. A mimochodem, Suvorov se narodil až v roce 1730, takže s povstáním střelců nemohl mít nic společného. To je snad jasné!“

Když domluvil, spustil nohy z postele, nahmatal trepy a vstal. Maximka stál u dveří jako solný sloup.

Xénie vyšla z kuchyně a s kvedlačkou v ruce se zeptala:

„To máš přímo z hlavy, nebo sis to někde přečetl?“

„Co by! Přímou z hlavy!“ řekl Kornélius. „Ty mazej do školy a příště se nepokoušej klamat otce! Hm... on si klidně řekne Suvorov...“ pohoršoval se ještě Udalov. „Pojď jíst,“ řekla smířlivě Xénie. „Vystydne ti kaše.“

„Představ si, co se mi dneska zdálo,“ řekl Udalov a definitivně pustil Suvorová z hlavy. „No představ si, že se mi objevil mimozemšťan a povídá: ‚Soudruhu Udalove, za tvoji pokrokovost ti předávám mimořádný dar!‘ No fakt to tak povídal.“

„Ty se jednou z těch svých Martanů pomineš, Kornélie,“ povzdychla si Xénie. „A co ti to dal za dárek?“

„V tom to právě vězí. Já nevím. Probudil jsem se asi moc brzy.“

„No vidíš! To zase mně se včera zdálo o tanku, na kterém viselo sousedovic prádlo. To taky určitě něco znamená!“

„No to určitě!“ řekl Udalov znechuceně a bylo mu líto takového vzácného snu.

„Mimochodem,“ pokračovala Xénie, „včera přišel účet za elektřinu. Dva ruble čtyřicet dvě kopejky! To je hrůza, kolik ta lednička žere!“

„Dva rubly čtyřicet tři,“ opravil ji automaticky Uda-iov. „A představ si, že když se mnou ten mimozemšťan mluvil, tak museli vypnout proud na několika planetách.“

„Dva rubly čtyřicet *dvě*!“ řekla Xénie. „Já jsem se koukala.“

„A já říkám: dva čtyřicet *tři*!“

„Co pořád máš? Vždyť jsem ten účet dnes uložila. To už jsi tam stačil strkat nos?“

„Já jsem ten tvůj účet vůbec neviděl,“ ohradil se Kornélius. „Prostě vím, že to jsou dva rubly čtyřicet tři kopejky.“

„Tak moment!“

Xénie vyndala z komody fedoskinskou krabičku, která měla na víčku namalovanou tačanku. Kdysi ji dostali od spolužáků jako svatební dar. Otevřela ji a hned navrchu ležel modrý účet.

„No prosím!“ řekla Xénie. „Rač se pře...“

Ale účet už mu nepodala. Na lístku stálo jasně dva rubly čtyřicet tři kopejky.

„Ty jsi sem lez!“ řekla s určitostí nepřipouštějíc odpor.

„Co bych tam lez? Prostě to vím,“ ohradil se Udalov.

„Nepovídej! Čmuchal jsi tady. Žárlíš! Hledáš, kam si schovávám dopisy.“

Kornélius na ni vyvalil oči:

„To bych rád věděl, kdo by ti tak asi psal!“

„Jen nech být! Takový Kolja Semjochin mi dělal leccaké návrhy,“ zapýřila se.

„Jenže ten tvůj Kolja Semjochin si na tebe už dvacet let ani nevzpomněl.“

„Nevzpomněl...“ zaštkala Xénie. „Ale proč si na mě nevzpomněl?! Protože jsem svoje nejkrásnější léta promarnila s tebou!“

Xénie si přejela rukama po obšírných bocích a rozplakala se.

„No tak!“ řekl Udalov a kvapem se chystal na cestu: „Vždyť přece o nic nejde...“

A protože po spěšném ústupu měl Udalov dost času, vydal se ke stavebnímu úřadu oklikou. Vzal to po nábřeží, okolo chrámu, kolem starého kupeckého domu Anučinových a nakonec přes zářijově pestrou a veselou tržnici.

Cestou uvažoval o okolnostech, které přivedly k moci Petra Velikého. Dříve ho to nikdy ani nenapadlo. Neměl na to prostě čas.

Ale teď si uvědomil, jak žalostně málo toho ví. Vždyť nezná ani to, co je v učebnici. Najednou ho začala zajímat i role, kterou v tom sehrál bojar Saklovityj. Jenže učebnice o tom téměř nic nepravila.

Kolem něho spěchaly do školy děti. Kornélius právě míjel jednu dívku a mimoděk se zadíval na její aktovku. Najednou řekl:

„After rnorning tea I go to school.“

A řekl to dokonce víceméně správnou výslovností. „Prosím?“ obrátila se k němu dívka. „A tak! Vy také probíráte tuto lekci?“

„A-a-ano,“ připustil Udalov a zrudl při nečekané lži. Ve škole sice jazyky měli, ale učil se němčinu a později se už o ni stejně nezajímal. A tak mu bylo divné, že řekl anglickou větu a dokonce věděl, že je anglická. Ovšem, větu mohl někde zaslechnout a zapamatovat si ji.

Jenže problém spočíval v něčem jiném. Udalov uměl nejen tu větu, ale uměl celou učebnici angličtiny pro pátý ročník středních škol. A to úplně celou. Na požádání mohl odříkat kteroukoliv stránku včetně tiráže, nákladu, jména korektora i data předání rukopisu do sazby.

Když o tom později přemýšlel, nedokázal pochopit, jak to, že mu nedošlo, že právě tohle byl ten kosmický dar. Ale nepochopil to, jen se podívil a šel dál.

Na lavičce před technikou seděli budoucí kapitáni a biflovali trigonometrii. Do Kornéliovy hlavy se hrnuly tangenty, exponenciální i Dirakovy funkce, které se najednou pomíchaly s vyčerpávajícím návodem na přípravu moučných jídel, neboť ze sousedního domu vyšla baculatá paní s kuchařkou v ruce.

To jsou mi věci! pomyslel si Udalov. Co všechno člověka nenapadne.

U vchodu do tržnice ležela na vratkém stolku hromada knížek v bílé obálce. Vedle v krabičce od mýdla byly drobné. Na obálce byl portrét jakési panovnice a titul Tajemství zlaté rakve. Lidé, kteří vycházeli z tržnice, se zastavovali u stolku a kupovali si knížku v naději, že je to detektivka.

Kornélius známý, Míša Stendal, redaktor místních novin, si také koupil tajemnou knížku o zlaté rakvi a obrátil se na Udalova:

„A co vy?“

„Jednak se nezajímám o archeologii, a pak tohle je hrozně nudné,“ netajil se svým názorem Kornélius.

„Občanéé!“ překřičela Kornélia prodavačka. „Kupte si nový román o tajemství Egypta! Kdo zabil Nefertéte? Tajemství starého paláce na březích Nilu!“

Stendal se káravě podíval na Udalova: „Málo čtete, Kornélie Ivanyči!“

„Čtu, kolik stačím,“ namítl důstojně Udalov. „Ne míně než ostatní. A tohle je příliš odborné. Tak pro specialisty...“

„Jak to můžete vědět!?“ zaječela prodavačka. „Vždyť jsme tu knížku dostali teprve dneska v noci. A tady stojím sotva patnáct minut. To jsou dneska lidi! Vymyslí si kdeco, jen aby člověka otrávil!“

„No dovolte!“ rozhorlil se Kornélius a přestal se kontrolovat. „Otevřte to vaše Tajemství na straně – řekněme na straně sto třicet! Máte to? Začínám od jedenácté řádky shora.“

Stendal rychle listoval a okolo se zastavovali zvědavci.

„...tady na severu hlavního města byly nalezeny šperky se jmény ostatních panovníků a panovnic.“

Kornélius přimhouřil oči a monotónně odříkával: „V omezeném počtu se tu vyskytovaly kartuše se jmény Amenhotepa IV., ve větším množství pak jména Smenchkarého, Tutanchamóna a jeho ženy Anchesenamón. Spolu s kartušemi Nefer...“

„Zadržte!“ zvolal Míša Stendal. „To je přímo černá magie!“

„Ale jděte, Míšo,“ ohradil se Udalov vyčítavě.

Kornélius se rozhlédl po kolemstojících. To už stál okolo celý zástup. Všichni drželi v ruce bílou knížku otevřenou na straně sto třicet a němě pohybuje rty, prověřovali Udalova.

„Víš co?“ řekl jakýsi plešatý strejce ve vojenské blůze.

„Přečti nám něco ze strany sto dvacet! A hned odshora! Možná že se tu stotřicátou speciálně naučil,“ upozorňoval dav zvědavců. „Jak je libo,“ řekl Udalov. „Jenže v tom to není...“

„Jen čti! Čti!“ ozývalo se kolem a lidé začali listovat stránku sto dvacet.

„Kde to jsme. co?! Za knížku nikdo nezaplatí, obálka je bílá, kdekdo ji ušmudlá a kdo to pak koupí?“ remcala prodavačka, ale nikdo si jí nevšímal.

„Ho,“ začal Udalov. „To je rozdělené slovo ze stránky sto devatenáct. Tedy: ho pro Réa. Anchesenamón, s přáním aby žila věčně...!“

„Správně!“ žasl u vytržení strejc v blůze. Vytáhl z kapsy jablko, červený jonatan, a podal ho Udalovovi. „Jen si vem! Nestyď se. S takovým nadáním bys měl studovat.“

„Děkuju,“ řekl Udalov a zrozpačitěl. Uvědomil si, jak asi vypadá. U vchodu do tržnice stál šéf městské stavební kanceláře a pod fousy si mumlal o starověké Sjednocené arabské republice.

„Komélie Ivanoviči,“ řekl Stendal, když dohonil Udalova, jenž se dal na zbabělý útěk. „Poslyšte, já s vámi nutně musím mluvit.“

Za nimi se nesl hlas prodavačky, která se konečně vzpamatovala:

„Kupte si novou detektivku o tajemství sarkofágů! Kdo zabil královnu Nefertéte a jejího muže! Právě dnes přišla z Moskvy!“

Stendal ještě nestačil uchopit Udalova za loket, když nové události upoutaly jeho pozornost.

Po ulici, s hlavami zvrácenými k byzantským cibulkám chrámu, se šinula skupinka zahraničních turistů, což je ve Velkém Gusljaru zjev kromobyčejně vzácný. Větší část tvořily postarší naondulované dámy v kloboučcích ozdobených papírovými či nylonovými květy.

Manželé těchto dam, nepochybně zaoceánští penzisté, byli ověšeni různými polaroidy a nikony a vypadali dobromyslně.

Živě se mezi sebou bavili.

Udalov kousal červené jablko a úžasem se nemohl pohnout z místa. Rozuměl jim každé slovo! A nejen to, slovo od slova znal i obsah anglo-ruských konverzací, které vykukovaly dámám z kabelek a pánům z kapsy.

Každá jejich věta končila vykřičníkem:

„Hergot, co je to za pořádek!“

„Pohled'te! Ta velkolepá barbarská architektura!“

„Můj bože, ta vlhkost!“

„Mrs. Henry, podívejte se na toho domorodce s jablkem! Jak je komický! Ta slovanská bezprostřednost!“

„Sakra, co bude s tou snídaní! Takových hodin a průvodkyně bůhví kde!“

„Ten chrám by vypadal na pozadí Nôtre-Dame de Paris velkolepě!“

„To jsou poměry! My tady platíme tvrdou valutou...!“

„Ach, co to říkáte!“

„No, jen se podívejte na toho domorodce s jablkem!“

Udalov konečně pochopil, že ten domorodec s jablkem je on sám. To ho dohrálo. Vykročil a příjemným brooklynským přízvukem pravil:

„Promiňte nevzdělanému domorodci, ale zřejmě hledáte hotel Vologda. To prosím zahnete tady nalevo a budete stát přímo před ním.“

„Ach!“ řekla Mrs. Henry. „Promiňte, co jste říkal?“

„Myslím, že se vyjadřuje přinejmenším stejně srozumitelně jako prezident Nixon,“ řekl její manžel. „Takže ho poslechnem a půjdeme vlevo. Díky, sir!“

Celá skupina poslušně odšuměla, jen malý turista s napomádovanými kučery stál rozpačitě na místě. „A co vy?“ zeptal se anglicky Kornélius. „Ach tak, vy jste Portorikánec.“

Udalov hladce přešel na španělštinu a zopakoval instrukci v Portorikánově mateřtině.

„O gracias, señor!“ zvolal turista. „Víte, když někdo mluví anglicky tak plyně jako vy, tak ještě všemu nerozumím.“ Pak zamával šosy svého dlouhého sáčka a vyrazil za skupinou.

Stendal se konečně vzpamatoval do té míry, že byl schopen zacvaknout sanici, a zeptal se:

„Kornélie Ivanoviči, jak to, že jste mi nikdy...“

„Co jsem vám měl povídat,“ mávl rukou Udalov a vykročil ke stavebnímu úřadu, aby cestou v klidu promyslel dnešní události a přijal příslušná usnesení.

Už se viděl být hlavním tlumočником Inturistu. Představoval si, jak se na Šeremetjevském letišti otvírají dveře letadla a vystupují urostlí černoši.

„Vítám vás!“ osloví je plynou svahilštinou.

Po nich přiletí obyvatelé Maledivských ostrovů:

„Buďte vítáni,“ osloví je jejich rodným jazykem.

Po schůdcích sbíhají japonské děti s praporky:

„Vítejte,“ říká jim Udalov v jazyce Země vycházejícího slunce. Ale to už sem utíká sám nejvyšší vedoucí mezinárodního oddělení:

„Soudruhu Udalove!“ volá a hlas mu selhává vzrušením.

„Soudruhu Udalove! Tady máte diplomatický pas a támhle je vaše letadlo. Musíte okamžitě do Addis Abeby. Našli tam nějaký nápis v docela neznámém jazyce a Unesco trvá na vaší účasti!“

„Dimethylester kyseliny ftalové, osm gránů,“ proletělo Udalovovi hlavou. „...vodný roztok amoniaku – nesmysl! Na co vodný roztok amoniaku?“

Udalov zvedl oči a v otevřeném okně lékárny uviděl magistra Saviče, jak něco píše do svého zápisníku.

„Vynalézáte nové léky?“ zeptal se Udalov.

„Ale, jen tak mě něco napadlo...“

„Co je to vlastně ten amoniak?“

„Čpavek,“ řekl lékárník a vykulil oči údivem. „To jsem mluvil nahlas?“

„Totiž, tedy – ano, tak nějak,“ řekl Udalov a raději spěchal dál. Hlavu měl už plnou vědomostí, a to za pouhé dvě hodinky chůze.

To už Kornélius začal chápat, že se situace komplikuje, a že jeho paměť s tím nemá vůbec nic společného. On vlastně získal schopnost vstřebávat libovolné písemné informace, ke kterým se jen přiblížil. A to se ani nemusel namáhat otevřít knihu, nebo nahlížet do cizího notesu. Prostě stačilo se přiblížit. Určitě by stačilo položit před sebe pár učebnic a za několik vteřin by je znal do posledního písmene.

To jsem blázen! řekl si Udalov. A co když to má hlava nevydrží?

V té chvíli minul novinový stánek. Jako houba do sebe nasál obsah všech novin a časopisů. Dokonce i z remitendy, která ležela v balíku pod pultem. Naštěstí tam bylo i starší číslo časopisu Zdraví, kde byl článek pojednávající o tom, že normální člověk využije v nejlepším případně jediné procento kapacity svého mozku. Ostatní buňky leží ladem.

„Aha!“ řekl Udalov a zastavil se uprostřed ulice. „Vždyť to je přece jasné. To je ten dar! To nebyl žádný sen, ale fantastická skutečnost.“

Ale jestli ten blejskavej mimozemšťan říkal pravdu, pak se s tím darem musí umět zacházet. Je třeba ho využít ku prospěchu lidstva a přispět tak k meziplanetárnímu přátelství a porozumění.

Jaký další krok tedy musí udělat rozumný člověk, jestliže se chce stát akademikem nebo v nejhorším případě členem korespondentem?

Jít do knihovny? Vyloučeno! Tam do sebe člověk mimoděk vstřebá tolik všelijakých nesmyslů, že na to devětadevadesát procent mozku nebude stačit!

Co se dát k dispozici medicíně? Ts! Skoda času!

Mezitím automaticky kráčel dál, až se zastavil u dveří stavebního úřadu. Ruka mimoděk otevřela dveře a ústa mechanicky pozdravila.

Už z toho byl tak zpitomělý, že když se ho účetní zeptal, má-li zveřejnit údaje o plnění plánu, odpověděl:

„Akademii věd to bude jasnější!“ A vykročil ke své kanceláři. Tam se posadil za stůl, lokty položil na hromadu zpráv a hlášení a pokračoval v úvahách.

Diplomatická kariéra by taky nebyla k zahoezení. Černá volha před velvyslaneckou rezidencí, vážení kolegové s koktajly a whisky, dámy v hlubokých dekoltech...

Nebo co takhle kosmický program?

Taky by se ovšem dalo bádat o starých civilizacích a dovědět se třeba, byla-li opravdu ta Atlantida, nebo zda je to jen výmysl. To by vedlo k tiché pracovně akademika i k bezplatným poukazům do rekreačních středisek pro čelné myslitele. Samozřejmě že ani mezinárodní kongresy a sympozia by nebyla zanedbatelná.

Ne, ne! Jen žádný spěch! Kdoví zda to všechno zítra nezmizí a pak bych vypadal jako blbec, řekl si nakonec Udalov.

Přes oběd zajdu na techniku a vypůjčím si pár učebnic vyšší matematiky. Pak se zastavím v muzeu a zjistím, jak to bylo s tím bojarem Šaklovitým...

„Jdete za mnou?“ zeptal se, když zvedl hlavu.

„My jsme tady už dobře čtvrt hodiny, vážený Kornélie Ivanoviči,“ řekl muž s čokoládovými očima, nosem boxera a žlutou aktovkou z dovozu.

„Možná i víc,“ přisvědčil drobný stařík. Děda měl brýle a jejich skla byla tak tlustá, že modré panenky a žilkované bělmo se zdály být desetkrát větší. Také stařík držel v ruce žlutou aktovku z dovozu.

„Aha,“ řekl Udalov a v té chvíli už znal obsah objemných aktovek do poslední řádečky. Byly tam hlavně zprávy a přehledy, vyplněné i čisté dodací listy výrobního družstva, které dodávalo stavebnímu úřadu skobičky, zámky, klíče a všelijaké jiné drobnosti.

Návštěvníci se posadili proti Udalovovi a muž s nosem boxera řekl: „To je dneska krásně, vidíte, Kornélie Ivanoviči?“

Počasí nestálo za nic. Venku bylo mlhavo, vítr a šero. Ještě že přestalo pršet. Nicméně Udalov neodporoval. Prostudoval pečlivě všechny doklady, které měli návštěvníci po kapsách. Uvědomil si, že by se taky mohl stát nejslavnějším detektivem současnosti. Detektivem, kterého, s přihlédnutím k jazykové kvalifikaci, budou zvát do všech svazových republik, ba do všech zemí socialistického tábora, a kdoví, možná i na Západ.

Na dveřích jeho kanceláře bude jen skromná tabulka: Komisař I. stupně, vedoucí speciálního oddělení pro obzvláště důležité revize, K. I. UDALOV.

„Ano, ano, je docela pěkně,“ řekl stařík a zvětšené žilky jeho očí zřetelně zčervenaly. „A vy si na nás stěžujete. To je tedy nezasloužená křivda.“

„Ale!“ Udalov zabubnoval prsty na desku stolu.

„Jaképak ale, Kornélie Ivanoviči! Takhle už to dál nejde!“ řekla ústa pod boxerským nosem. „Naše družstvo plní a překračuje plán, zásobuje vás kvalitním zbožím a takový nevděk. Já si budu stěžovat výš!“

„Opravdu?“ řekl Udalov. Papírek v horní kapsičce exboxerova saka ho zaujal. To přepisování dodacího listu bylo nedbalé.

„Ale proč, soudruhu Udalove?“ zeptal se děda. „Všechny dokumenty máme s sebou. Na ty zástrčky jsme dali ten nejlepší materiál. Nasadili jsme na to nejlepší mistry. Nespali jsme celé dny a noci. A teď to máme vyhodit? A co prémie?“

„Počkej!“ přerušil ho kolega a obrátil se na Udalova: „Podívejte se, když s něčím nejste spokojen, tak proč hned tak oficiálně? Řekněte to mně. já to řeknu Porfiryčovi a Porfiryč to zařídí.“

„Zařídím, zařídím,“ řekl stařík. „Rád.“

„A zástrčky vyvrátí vítr, co!“ řekl Udalov. „Zámky se dají otevřít vidličkou, výstavba ozdravovny vážne a vy jste prodali zboží načerno! Nebo ne?“

„To ne!“ ujišťoval ho Porfiryč.

„Ne? A tři tisíce osm set rublů jste si mezi sebou nerozdělili?“

„Kolik?!“ vykulil oči děda. Na čele jeho kolegy se zaperlily kapičky potu. „Kolik jste to říkal?“

„Tři tisíce osm set! Sáhněte si do kapsy! Nemáte na tom papírku náhodou napsáno Porfiryčovi sedm set dvacet, Surovovi tři sta a Udalovovi, když se bude vzpouzet, pár přes hubu?“

Člověk s čokoládovými očima ztratil glanc. Vykročil a sáhl do kapsy. „Zrada!“ zařval.

Porfiryč zůstal sedět. Jen zbledl:

„Tři tisíce osm set! A mně mizerných sedm stovek!! Ták... Ty zatracený šejdíři, ty nesmíš mít pokoj ani v hrobě!“

„No, a oznámení na Bezpečnost napíšeme hned tady,“ řekl Udalov, aby kul železo, dokud je žhavé.

„Já o ničem nevím,“ huhňal muž s čokoládovými očima, pokoušeje se spolknout inkriminovaný kus papíru.

„To vám nepomůže,“ řekl Udalov. „Porfiryč má přece v pravé kapse u saka zfalšovaný dodací list na páskovou ocel.“

„Mám!“ řekl Porfiryč. „Ať si to odskáču, ale tuhle zmiji zašlápnu!“

„To nefmíte!“ křičel muž s boxerským nosem a plnými ústy. „Já fi budu ftěžovat!“

„Jen fi ftěžuj!“ šklíbil se Porfiryč mstivě. „Jen fi ftěžuj!“

Udalov pochopil, že je třeba záležitost nějak důstojně ukončit. Marně vzpomínal, jak to bylo tehdy v tom kině. Co to říkal k sakru ten detektiv?

Slova mu vířila hlavou: ‚Vaše hra je dohrána!‘, to je přece pitomost! ‚Ruce vzhůru!‘ to už je vůbec nesmysl! Najednou mu svítilo. Zaburácel tak strašlivě, že jemu samému hrůzou naskočila husí kůže: „Tak dost té hry! Sednout a psát!“

Zablesklo se, zavoněl ozón a pobledlý boxer beze slova vytáhl kuličkové pero, aby spolu s Porfiryčem začali poslušně smolit přiznání.

Udalov najednou pocítil v hlavě hroznou prázdnotu. Už si nepamatoval obsah jediného papírku, nedokázal si vzpomenout na jedinou goniometrickou funkci a zapomněl dokonce i recept na pelmeně! Jediné, na co si ještě vzpomínal, byla říkanka z posledního čísla Ohníčku.

„Proč?“ zvolal. „Za co, soudruzi?“

Vyděšení muži po něm vrhli zoufalé pohledy a psali ještě usilovněji. Když dopsali, poslal je na Bezpečnost.

Za okny znovu poprchávalo. Bylo ticho a všechno bylo docela obyčejné. Jen do vzdáleného hřmění zněla Udalovovi v uších mimozemšťanova slova: „Pro případ, že by sis nevěděl s darem rady, stačí říct ‚dost té hry‘, a všechno bude jako dřív.“

„Ale já jsem nechtěl...“ zaúpěl Kornélius a bezmocně vztáhl ruce k nebi. „To je omyl! Já si s tím budu vědět rady! To byla jen náhoda!“

Udalov se vrátil domů a do večera nepromluvil ani slovo. Zahnal i Míšu Stendala, který na něj čekal u domovních dveří. Dokonce si nevzal ani oblíbenou polévku s noky. V kalhotách ležel na gauči a těžce prožíval nešťastnou chybu. Ani ne tak proto, že mu zavřela dveře k diplomatické kariéře, jako pro ztrátu možnosti navázat okamžité přátelství s celou galaxií.

Teprve večer (a to si musel, dát na posilněnou deci percovky) pronesl první slova, která však nikdo nepochopil: „Možná že to zkusí znovu.“

Pak přistoupil k Maximkovu stolu a zeptal se:

„Kde máš dějepis?“

„Na co?“ podivil se Udalov junior. „My ho zítra nemáme.“

„Troubo!“ řekl otec. „Prostě se potřebuju dovědět něco o Petru Velikém. A taky vyndej trigonometrii! Člověk se musí pořád učit. Vždyť by to byla hanba, objevit se v galaxii takhle nevzdělaný.“

STRUČNĚ

O AUTORECH SBORNÍKU

DMITRIJ BILENKIN původním povoláním geolog, od konce padesátých let se věnuje novinářství a psaní vědecko-fantastických povídek. V současné době pracuje jako redaktor časopisu *Vokrug mira* (Kolem světa). Vydal povídkové sborníky: *Marsovský příboj* (1967), *Noc je kontrabandem* (1970), *Zkouška rozumu* (1975)

KIRIL BULYČOV literární pseudonym vědce Igora Možejka, historika a etnografa. Vědecko-fantastickou literaturou se zabývá od poloviny padesátých let. Vydal povídkové sborníky: *Poslední válka* (1970), *Kouzla v Guslaru* (1972), *Holčička ze Země* (1974), *Lidé jsou lidé* (1975)

VLADIMÍR MICHAJLOV novinář a spisovatel, vědeckou fantastiku píše od začátku šedesátých let. V současné době pracuje jako vedoucí redaktor v lotyšském nakladatelství *Liesma v Rize*. Napsal knihy: *Zvláštní nutnost* (1963), *Lidé ze stratosféry* (1966), *Lidé a lodě* (1967), *Potok na Japetě* (1971), *Pramen* (1972), *Dveře z oné strany* (1974), *Strážce bratra mého* (1976)

MICHAIL GREŠNOV prošel mnoha zaměstnáními, mnoho cestoval, pracoval jako soustružník, i ředitel školy. Debutoval lyrickou prózou, od začátku šedesátých let píše vědecko-fantastické povídky a romány. Vydané knihy: *Zpětná vazba* (1967), *Faraónova tvář* (1971), *Poslední neandrtálec* (1972), *Kouzelná studna* (1974), *Jedno pomerančové zrníčko* (1975)

ANDREJ DMITRUK ukrajinský spisovatel sci-fi, své povídky otiskuje v časopisech, hojně jsou překládány i do ruštiny. V roce 1967 mu v Kyjevě vyšla kniha povídek *Velká mise civilizátorů*

VALENTINA ŽURAVLEVOVÁ původním povoláním lékařka, vědeckou fantastikou se zabývá téměř dvacet let, působí i jako novinářka a píše články o sci-fi i sociologii. Vydané knihy: *Skrz staletí* (1960), *Člověk, který stvořil Atlantidu* (1963), *Sněhový most nad propastí* (1971)

IGOR ROSOCHOVATSKIJ ukrajinský novinář a spisovatel z Kyjeva, debutoval koncem padesátých let. První vědecko-fantastickou povídku otiskl v roce 1961. Vydané knihy: *Tajemství „Žraloka“* (1962), *Setkání v čase* (1963), *Spirála dějin* (1966), *Jak se vrátíš?* (1971), *Uragan* (1977)

JURIJ NIKITIN vystřídal mnoho zaměstnání, od poloviny šedesátých let se věnuje vědecké fantastice, publikuje na Ukrajině, většinou v časopisech. V roce 1973 mu vyšel knižně sborník povídek *Člověk, který změnil svět*.

MARIETTA CUDAKOVOVÁ působí jako novinářka a je autorkou prozatím jediné sci-fi povídky otištěné v: našem sborníku.

ALEXANDR MIRER novinář a spisovatel, ve vědecké fantastice debutoval v r. 1965. Knižní vydání: *Ponorka „Bleděmodrá velryba“* (1968), *Dům tuláků* (1976)

VALERIJ CYGANOV mladý autor sci-fi, novelka *Marsové povídky* je jeho debutem

OBSAH

Dmitru Bilenkin / Princip nepravděpodobnosti

Kirill Bulycov / Volba

Vladimír Michajlov / Pilot extra třídy

Michail Grešnov / O čem mluví tulipány

Kirill Bulycov, / Závada na trase

Andrej Dmitruk / Samson-12

Valentina Žuravlevová / Příhoda

Igor Rosochovatskij / Zpětná vazba

Dmitru Bilenkin / Síla života

Juru Nikitin / Diogenova lampa

Marietta ČCudakovova / Životní prostor

Alexandr Mirer / Obsidiánovy nůž

Dmitru Bilenkin / Mráz na Transplutu

Valerij Cyganov / Marsovské povídky

Kirill Bulycov / Studnice moudrosti

Stručné o autorech sborníku

saturn

PRINCIP

NEPRAVDĚPODOBNOSTI

Z různých originálů vybral a přeložil Ivo Král.

Obálku s kresbami Jiřího Petráčka navrhl

a graficky upravil Jaroslav Faigl.

V roce 1977 vydalo Lidové nakladatelství,

Václavské nám. 36, Praha 1, jako svou 1742. publikaci.

Odpovědná redaktorka Alena Vlčková.

Vytiskla Severografia, n. p., závod 01, Liberec.

Formát papíru 58/84. AA 11,08, VA 11,79. 200 stran.

13-34. Náklad 70 000 výtisků. 1. vydání. Rozšiřuje PNS.

26-054-77, Cena kart, 14 Kčs